

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

PRÁVNICKÁ FAKULTA

Katedra občanského práva

Lenka Hloušková

Rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce:

JUDr. Tomáš Pohl

červenec 2013

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 10. 7. 2013

Lenka Hloušková

Poděkování

Touto cestou si dovoluji upřímně poděkovat vedoucímu mé diplomové práce panu JUDr. Tomášovi Pohlovi za velice cenné rady a ochotnou pomoc při zpracování mnou zvoleného tématu.

V Praze dne 10. 7. 2013

Lenka Hloušková

Obsah

Úvod	1
I. Vymezení pojmů	5
I. 1. Rozhodčí doložka a její povaha.....	5
I. 2. Spotřebitelský spor	8
I. 3. Ochrana spotřebitele a autonomie vůle.....	13
I. 4. Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení	15
II. Přípustnost rozhodčích doložek pro řešení spotřebitelských sporů	19
II. 1. Evropský vs. americký přístup	19
II. 2. Rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání	26
II. 2. 1. Osobní působnost.....	28
II. 2. 2. Neindividuální sjednání.....	28
II. 2. 3. Rozpor s požadavkem přiměřenosti a významná nerovnováha.....	30
II. 2. 4. Příloha Směrnice	36
II. 2. 5. Nezávaznost nepřiměřené rozhodčí doložky	42
II. 3. Přezkum rozhodčí doložky	48
II. 3. 1. Povinnost přezkumu a její limity	49
II. 3. 2. Přezkum rozhodčí doložky v jednotlivých řízeních.....	55
II. 3. 2. a. Řízení o zrušení rozhodčího nálezu.....	57
II. 3. 2. b. Řízení o výkon rozhodčího nálezu.....	63
III. Úprava spotřebitelské rozhodčí doložky	72
III. 1. Samostatné uzavření rozhodčí doložky	73
III. 2. Předmluvní informační povinnost podnikatele	80
III. 3. Specifické požadavky na obsah rozhodčí doložky	84
III. 4. Možné vlivy zahraničních úprav	91
IV. Požadavky na osobu rozhodce	95
IV. 1. Seznam rozhodců.....	97
IV. 2. Požadavek vysokoškolského vzdělání	101
IV. 3. Určení rozhodce.....	107
IV. 4. Nezávislost a nestrannost	119

IV. 5. Uvedení spotřebitele v omyl.....	121
V. Procesněprávní požadavky na spotřebitelské rozhodčí doložky	125
V. 1. Rozhodčí řízení z hlediska požadavků na spravedlivý proces.....	125
V. 2. Srovnatelná procesní práva.....	130
V.2.1. Zásada ústnosti a přímosti.....	131
V.2.2. Zásada dvojinstančnosti	132
V.2.3. Věcný přezkum rozhodčího nálezu	134
V.3. Pravidla pro postup v rozhodčím řízení	146
Závěr.....	152
Seznam zkratk	154
Seznam literatury a ostatních pramenů	156
Seznam příloh	173
Příloha č. 1.....	174
Příloha č. 2.....	180
Abstrakt	182
Klíčová slova.....	186

Úvod

Rozhodčí řízení jakožto prostředek alternativního řešení sporů zaznamenává v posledních letech nebývalý boom. Důvodem vzrůstajícího zájmu o tento způsob řešení sporů je zřejmě vidina rozhodnutí sporu ve výrazně kratším časovém horizontu, než by tomu bylo v případě, že by spor byl předložen ke státnímu soudu. Arbitrážní centra sdružující rozhodce avizují rozhodnutí sporu do jednoho až tří měsíců¹, oproti tomu soudní řízení např. v případě bankovních a nebankovních půjček trvá o cca půl roku déle.² Kromě rychlejšího řízení je pak slibována i úspora nákladů za řízení oproti řízení před soudem.³ Ve společnosti zároveň stoupá zadluženost⁴, a tím pádem i počet dlužníků – potenciálních žalovaných, v převážné většině v postavení spotřebitelů. Není tak překvapivé, že rozhodčí řízení je jako prostředek řešení spotřebitelských sporů poměrně hojně využíváno.⁵

¹ Např. Společnost pro rozhodčí řízení, a. s. a Rozhodčí soud při IAL SE na svých internetových stránkách slibují rozhodnutí sporu zpravidla do tří měsíců, v určitých případech i do jednoho měsíce. Viz www.rozhodci-rizeni.cz; www.rozhodcisoud.net.

² Dle statistických údajů Ministerstva spravedlnosti ČR byla v roce 2011 průměrná délka sporů z bankovních půjček 234 dní, z nebankovních půjček pak 292 dní. Před rokem 2009, kdy vstoupila v účinnost novela občanského soudního řádu (zákon č. 7/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony), jež významně zrychlila průběh občanského soudního řízení, byla průměrná délka řízení ještě o cca polovinu delší. Viz Statistický přehled soudních agend: druhá část. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2011 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

³ Např. Rozhodčí soud při IAL SE uvádí, že rozhodčí řízení před rozhodci tohoto arbitrážního centra je v závislosti na celkové hodnotě sporu až o polovinu levnější než řízení před klasickým soudem. Viz Výhody řízení. In: *ROZHODČÍ SOUD při IAL SE* [online]. 2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://www.rozhodcisoud.net/cz/sekce/vyhody22-265/>.

⁴ Dle statistik týkajících se insolvenčního řízení bylo v roce 2010 vydáno celkem 8 004 rozhodnutí o úpadku, z toho v 5 902 případech bylo rozhodnuto o řešení úpadku prostřednictvím oddlužení jakožto způsobu řešení spotřebitelského úpadku; v roce 2012 byl počet osob v úpadku mnohonásobně vyšší, když rozhodnutí o úpadku bylo vydáno v 20 700 případech, z toho oddlužením byl úpadek řešen v 17 985 případech. Viz Statistické údaje za rok 2010. In: *Insolvenční zákon* [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>; Statistické údaje za rok 2012. In: *Insolvenční zákon* [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>.

⁵ Např. Společnost pro rozhodčí řízení, a. s. na svých internetových stránkách uvádí, že její služby využívají např. Home Credit a. s., Komerční banka, a. s., Essox s. r. o., Česká pošta, s. p. či Raiffeisenbank a. s. Rozhodci působící při této společnosti ročně rozhodnou cca třicet tisíc sporů. Viz Kdo využívá našich služeb. In: *Společnost pro rozhodčí řízení* [online]. 2012 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.rozhodci-rizeni.cz/kdo-vyuziva-nasich-sluzeb/>.

Podle odhadů je v rozhodčím řízení ročně řešeno přes sto tisíc sporů⁶, přičemž až ze dvou třetin se jedná o spory spotřebitelské. Ve většině případů je pak pravomoc rozhodce založena rozhodčí doložkou.⁷ Rozhodčí řízení však primárně nebylo na řešení takových sporů nastaveno, když tradičně bylo určeno především pro řešení sporů mezi obchodníky. Je tak logické, že zákon o rozhodčím řízení akcentoval princip autonomie vůle smluvních stran. Tato smluvní volnost co se týče uzavírání rozhodčí smlouvy i určení pravidel řízení však v sobě skrývala možnost zneužití rozhodčího řízení na úkor slabší smluvní strany. Na tuto skutečnost upozorňovala média, odborná veřejnost, soudci či legislativci.⁸ Z řady míst zaznívala nekompromisní kritika rozhodčího řízení, zvláště pak pokud bylo zahájeno na základě rozhodčí doložky uzavřené se spotřebitelem. Někteří dokonce trvali na tom, že spotřebitelské rozhodčí doložky jsou zcela zakázány, přičemž argumentovali především evropskými normami a jejich promítnutím do českého právního řádu.⁹

⁶ Důvodová zpráva k Novele, s. 18, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0. Domnívám se však, že tyto odhady nemusí zcela odpovídat pravdě. V odborné literatuře se lze setkat s odhady, že je v rozhodčím řízení ročně projednáno okolo 150 000 sporů (viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 55) či dokonce 200 000 sporů (viz KULHÁNEK, M. Poznámky k připravované novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní rozhledy* 7/2011), na internetových stránkách Společnosti pro rozhodčí řízení a. s. (www.rozhodci-rizeni.cz) je dokonce uvedeno, že pouze rozhodci z této společnosti rozhodují ročně 30 000 sporů. Osobně jsem ohledně této otázky kontaktovala Ministerstvo spravedlnosti ČR, jež mi však sdělilo, že Ministerstvo žádné statistiky ohledně rozhodčího řízení nevede, a tudíž není ani zřejmé, kolik rozhodčích nálezů bylo v jednotlivých letech vydáno.

⁷ Důvodová zpráva k Novele, s. 18, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

⁸ Např. BUREŠ, J. U nemravných smluv budou moci soudy snížit sankční úrok. *Právo*, 27. 1. 2010; RABAN, P. Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?. In: *Právní rádce* [online]. 2010 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-40730190-je-efektivne-zajistena-spravedlnost-ve-spotrebitelskych-vztazich>; UHL, P. Arbitráž jako symbol hranic práva a jeho proměny. In: *JINÉ PRÁVO* [online]. 2010 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/03/arbitraz-jako-symbol-hranic-prava-jeho.html>; Desítky lidí si stěžují na verdikty rozhodčích soudů. Stát přemýšlí, jak je „zkrotit“. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26-/kavarna.aspx?c=A090708_125225_kavarna_bos; Pozor na rozhodčí soudy, můžete přijít o statisíce. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26-/kavarna.aspx?c=A090708_125225_kavarna_bos.

⁹ Viz např. SLOVÁČEK, D. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 7-8/2009; SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy* 9/2010; PALLA, T. Zneužívání rozhodčích doložek - stále nevyřešený problém. In: *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-neyyreseny-problem-60076.html>, PALLA, T. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách - ANO či NE?. In: *Epravo.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>.

Domnívám se však, že s výše uvedeným závěrem nelze souhlasit a že je tedy možné platně sjednat rozhodčí doložku pro řešení spotřebitelského sporu. Záměrem této práce tak bude mou hypotézu vyvrátit či potvrdit a zodpovědět otázku, zda je možné platně sjednat rozhodčí doložku pro řešení spotřebitelského sporu, a pokud ano, tak za jakých podmínek.

Problematika spotřebitelských rozhodčích doložek je velmi obsáhlá a vyžaduje zohlednění nejen českých, ale i zahraničních pramenů. Tuto skutečnost budu ve své práci respektovat a upozorním tak nejen na českou právní úpravu (jak hmotněprávní, tak procesněprávní), ale i na úpravu zahraniční (zejména EU, okrajově pak i na úpravu jednotlivých evropských států a Spojených států amerických). Pracovat budu nejenom s právními předpisy, ale i s dokumenty vzniklými v průběhu legislativního procesu, judikaturou, odbornými publikacemi či články. Ne všechny prameny jsou dostupné, budu tudíž kontaktovat Ministerstvo spravedlnosti ČR jakožto navrhovatele Novely¹⁰, která do českého legis arbitri promítla ochranu spotřebitele, případně se též obrátím na soudy či Veřejného ochránce práv.

Základními prameny, se kterými budu pracovat, jsou směrnice Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách¹¹, a na ni navazující judikatura Soudního dvora, jakož i ustanovení občanského zákoníku, která ji implementují. Zabývat se budu také zákonem o rozhodčím řízení a judikaturou českých soudů. Okrajově budu vycházet i ze zahraničních předpisů o rozhodčím řízení a doporučení Komise č. 98/257/ES ze dne 30. 3. 1998, o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů¹².

Z metodologického hlediska využiji jak metodu analýzy, tak syntézy. Důležitou roli bude hrát i metoda komparativní, a to jak z hlediska místa, tak času. Z výkladových metod pak použiji především metodu gramaticko-sémantickou, logickou, systematickou, teleologickou a historickou.

¹⁰ Zákon č. 19/2012, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.

¹¹ Dostupná z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

¹² V anglickém znění pod názvem „*Commission Recommendation on the principles applicable to the bodies responsible for out-of-court settlement of consumer disputes (98/257/EC)*“ dostupná z: <http://eur-lex.europa.eu/>.

Práce je rozdělena do pěti částí. První z nich vymezuje základní pojmy, se kterými budu v práci následně pracovat, druhá část pojednává obecně o přípustnosti rozhodčích doložek pro řešení spotřebitelských sporů, a to zejména s ohledem na evropskou právní úpravu a judikaturu a její promítnutí do českého právního řádu. Následující kapitoly se pak zabývají požadavky na spotřebitelské rozhodčí doložky plynoucími z českého legis arbitri a tuzemské judikatury, a to požadavky na samotnou rozhodčí doložku a její sjednávání, osobu rozhodce a nároky na řízení.

Nebude-li uvedeno jinak, odpovídá text práce právnímu stavu ke dni 10. 7. 2013.

I. Vymezení pojmů

I. 1. Rozhodčí doložka a její povaha

Abychom se mohli blíže zaobírat problematikou rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech, je nutné nejprve vymežit samotný pojem rozhodčí doložky a její povahu, tj. zda jí přisoudit povahu hmotněprávní či procesněprávní, jelikož zodpovězení této otázky má zásadní význam pro určení práva, jímž se mají řídit jednotlivé náležitosti rozhodčí doložky, pro právní subjektivitu stran, arbitrabilitu sporu, či určení formální platnosti.¹³ Pro účely této práce má odpověď na uvedenou otázku zcela klíčový význam také proto, že se od ní odvíjí, zda je možné na rozhodčí doložku aplikovat hmotněprávní ustanovení zakotvující ochranu spotřebitele.

Za rozhodčí doložku je třeba považovat dohodu stran o tom, že spory, které mezi nimi v budoucnu vzniknou z určitého právního vztahu nebo z vymezeného okruhu právních vztahů, bude rozhodovat jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud.¹⁴ Jedná se tedy o prostředek, prostřednictvím kterého strany určitého právního vztahu na základě dobrovolného jednání derogují pravomoc státního soudu a zakládají pravomoc rozhodce k rozhodnutí budoucího sporu. Rozhodčí doložka je jednou z forem rozhodčí smlouvy. Druhou formu představuje tzv. smlouva o rozhodci, na základě níž je založena pravomoc rozhodce k projednání a rozhodnutí sporu, který již mezi stranami vznikl. Rozhodčí doložku, stejně jako smlouvu o rozhodci, lze platně uzavřít pouze pro řešení sporů majetkové povahy, o jejichž předmětu je možné uzavřít smír, a to s výjimkou sporů vzniklých v souvislosti s výkonem rozhodnutí a incidenčních sporů.¹⁵

Diskuze o tom, zda má rozhodčí smlouva povahu procesněprávní či hmotněprávní, se vede především v odborných kruzích. Proti sobě stojí jednak zastánci procesněprávní povahy rozhodčí smlouvy, jako je např. Zoulík, dle kterého *„(r)ozhodčí smlouva (...) není hmotněprávní smlouvou, neboť neupravuje žádné z plnění tvořící obsah závazků podle § 494 obč. zák., ale je předpokladem vzniku zvláštního procesního vztahu; pro její procesní povahu mluví dále i to, že má výlučně*

¹³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 218.

¹⁴ Ustanovení § 2 odst. 1 a 3 zákona o rozhodčím řízení.

¹⁵ Ustanovení § 2 odst. 1 a 2 zákona o rozhodčím řízení.

procesní důsledky a že je upravena předpisy procesního práva. Ustanovení občanského zákoníku nejsou tudíž pro rozhodčí smlouvu použitelná, a to včetně jeho ustanovení o neplatnosti právních úkonů (zejména § 37 až 42 obč. zák.). Na rozdíl od hmotného práva platí v procesním právu tzv. teorie projevu, podle níž se procesní úkony posuzují, jak byly učiněny podle svého obsahu, a vady vůle či jejího projevu nejsou relevantní. To platí i pro případnou neurčitost procesního úkonu, kterou je nutné řešit procesními prostředky (nikoli jako jeho neplatnost). Na procesní povaze rozhodčí smlouvy nic nemění okolnost, že tento úkon je označen jako „smlouva“. Termín „smlouva“ není vyhrazen pouze pro hmotné právo soukromé, ale proniká celým právním řádem.“¹⁶

Dalšími zastánci procesněprávní povahy rozhodčí smlouvy jsou Steiner a Mothejzík¹⁷, kteří závěr, že rozhodčí smlouvu je třeba považovat za smlouvu svojí povahou procesní, staví na jejím předmětu, kterým je přenesení jurisdikce ze státních soudů na soudy nestátní. Je tak podle nich zřejmé, že tu nejde o žádný z možných předmětů hmotněprávních smluv. Z těchto důvodů se dle jejich názoru musí rozhodčí smlouva řídit právem procesním. K obdobnému závěru dochází i Stavinohová a Hlavsa.¹⁸

Mezi zastánce hmotněprávní povahy rozhodčí smlouvy můžeme řadit např. Štajgra, jenž tvrdí, že „jde o úmluvu uzavíranou k docílení určitého procesněprávního účinku, ale to ji nezabavuje hmotněprávní povahy, a proto by byla též procesně právně neúčinná, kdyby trpěla takovými nedostatky projevu vůle, které by ji činily hmotněprávně neplatnou.“¹⁹

Dle dalších autorů není možné přisoudit rozhodčí smlouvě výhradně povahu procesněprávní či hmotněprávní, ale mají za to, že rozhodčí smlouva v sobě zahrnuje jak aspekty procesněprávní, tak hmotněprávní, a tudíž je třeba dovodit její smíšenou povahu. Mezi tyto autory můžeme zařadit např. Rabana, dle kterého „rozhodčí smlouva je hmotněprávní smlouvou o procesních vztazích či procesněprávní smlouva řídicí

¹⁶ ZOULÍK, F. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* 1/2007.

¹⁷ MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, ISBN 80-7179-034-6, s. 20.

¹⁸ STAVINOHOVÁ, J.; HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2003, ISBN 80-210-3271-5, s. 626.

¹⁹ STEINER, V.; ŠTAJGR, F. *Československé mezinárodní civilní právo procesní*. Praha: Academia, 1967, s. 168.

se normami hmotného práva“²⁰, jakož i Rozehnalovou, která hovoří o „smluvním základu s účinky v oblasti procesní“²¹. Mezi představitele smíšené teorie bychom jistě mohli zařadit i Bělohávků, dle kterého je rozhodčí smlouva, stejně jako smlouva prorogační, procesní smlouvou v širším smyslu²², jejíž bezprostřední účinek se nachází v procesní oblasti, ale která vzniká zásadně mezi účastníky hmotněprávního vztahu a podléhá hmotněprávním standardům.²³ Dle Bělohávků „jde tak v případě rozhodčí smlouvy o smlouvu s procesními účinky pro futuro, přičemž mj. díky tomuto budoucímu a do jisté míry podmíněnému účinku je nutné v otázkách, které nejsou pro daný typ smlouvy speciálně upraveny předpisem procesního nebo smíšeného charakteru, použít komplexní úpravu hmotněprávní. S výjimkou speciálních předpisů o rozhodčí smlouvě obsažených v zákoně o rozhodčím řízení tak v zásadě přichází v úvahu aplikace téměř výlučně hmotněprávních standardů na tento [širší] typ procesní smlouvy.“²⁴

K závěru, že na rozhodčí doložku je třeba aplikovat kromě zákona o rozhodčím řízení taktéž ustanovení občanského zákoníku, dospěla i judikatura Nejvyššího soudu ČR. Uvedený soud v usnesení sp. zn. 32 Odo 977/2005 ze dne 14. 6. 2006 konstatoval, že rozhodčí doložka se řadí mezi dvoustranné právní úkony, přičemž v této souvislosti odkázal na ustanovení § 34 občanského zákoníku. Dle uvedeného rozhodnutí je platnost rozhodčí doložky třeba posuzovat jednak z hlediska obecných požadavků na právní úkon (§ 37 a násl. občanského zákoníku), jednak z pohledu dalších náležitostí stanovených zákonem o rozhodčím řízení, který v ustanovení § 2 a § 3 institut rozhodčí smlouvy upravuje.

Pokud bychom přisvědčili názoru, že rozhodčí doložce je třeba přisoudit procesněprávní povahu, a považovali bychom ji tudíž za procesní úkon, znamenalo by

²⁰ RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a v zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-873-8, s. 54.

²¹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9, s. 64.

²² Bělohávků rozlišuje procesní smlouvy podle jejich účinků na procesní smlouvy v širším smyslu podléhající hmotněprávním standardům (např. rozhodčí smlouva zakládající pravomoc rozhodců) a na procesní smlouvy v užším smyslu podléhající převážně předpisům procesního charakteru (např. dohoda o postupu v řízení dle § 19 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení). Viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 223.

²³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 220 – 223.

²⁴ Tamtéž, s. 228.

to, že bychom nemohli zkoumat náležitosti vůle spotřebitele, který rozhodčí doložku uzavírá. U procesního úkonu, na rozdíl od úkonu hmotněprávního, nezáleží na tom, zda projev vůle neodpovídá skutečné vůli jednatelství subjektu, že byl vyvolán omylem apod. Rozhodující by byl toliko projev. Je tomu tak proto, že jednotlivé procesní úkony nemají zpravidla přímý vliv na subjektivní právo, nýbrž ovlivňují pouze proces.²⁵ Současná soudní praxe se však vůlí osoby uzavírající rozhodčí doložku zabývá.²⁶ Nad to si dovoluji tvrdit, že Novelou zákona o rozhodčím řízení zákonodárce požadavek skutečné vůle spotřebitele při uzavírání rozhodčí doložky ještě potvrdil, když zavedl institut předmluvní informační povinnosti, jenž má zajistit, aby si byl spotřebitel vědom, co uzavření rozhodčí doložky znamená, a přenesení rozhodovací pravomoci o jeho budoucím sporu tak bylo jeho skutečnou vůlí. Ostatně uvedený institut je typický pro spotřebitelské hmotné právo.²⁷

Z výše uvedených důvodů se tak v této práci přikláním ke smíšené povaze rozhodčí doložky a mám tak za to, že i přes to, že uzavření rozhodčí doložky způsobuje bezprostřední účinky v oblasti procesní, je třeba respektovat její smluvní základ, což ve svém důsledku znamená potřebu zabývat se skutečnou vůlí spotřebitele při uzavírání rozhodčích doložek a subsidiárně na rozhodčí doložky aplikovat ustanovení občanského zákoníku o právních úkonech a spotřebitelských smlouvách.

I. 2. Spotřebitelský spor

Pojem „*spotřebitelský spor*“ není v českém právu legálně definován.²⁸ Definici však nalezneme na webových stránkách Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR – jedná se o „*spory, které vznikají z neplnění smluvních závazků, kde na jedné straně stojí podnikatel a na druhé straně spotřebitel. Klasickým spotřebitelským sporem jsou například spory o uznání reklamace vad zboží koupeného*“

²⁵ WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 4. vyd. Praha: Linde, 2006, ISBN 80-7201-595-8, s. 191.

²⁶ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 1201/2009 ze dne 29. 6. 2010.

²⁷ Viz např. úprava spotřebitelských smluv v občanském zákoníku (distanční smlouvy - ustanovení § 53 odst. 4, smlouvy, ve kterých se sjednává dočasné užívání ubytovacího zařízení nebo s tím spojené služby - § 60 odst. 1 občanského zákoníku), úprava spotřebitelského úvěru (ustanovení § 5 zákona o spotřebitelském úvěru).

²⁸ ONDŘEJ, J. a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-446-9, s. 165.

v obchodě, ale i jiné spory, které vznikají z právních vztahů mezi podnikateli a spotřebiteli.“²⁹ Domnívám se tak, že je tudíž možné klást rovnítko mezi pojmy „spotřebitelský spor“ a „spor ze spotřebitelské smlouvy“ a užívat je promiscue. Zákon o rozhodčím řízení od 1. 4. 2012 užívá druhý z uvedených pojmů, když nově zavádí speciální úpravu pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv.

Pokud chceme definovat pojem „spotřebitelský spor“, musíme vycházet z pojmu „spotřebitelská smlouva“.³⁰ Současná právní úprava definuje pojem „spotřebitelská smlouva“ v ustanovení § 52 odst. 1 občanského zákoníku, dle něhož „(s)potřebitelskými smlouvami jsou smlouvy kupní, smlouvy o dílo, případně jiné smlouvy, pokud smluvními stranami jsou na jedné straně spotřebitel a na druhé straně dodavatel“.³¹

Nový občanský zákoník užívá pojmu „spotřebitelská smlouva“ toliko jako legislativní zkratky pro smlouvy, které se spotřebitelem uzavírá podnikatel.³² Výraz „spotřebitelská smlouva“ nelze dle předkladatele nového civilního kodexu považovat za správný, protože neoznačuje smluvní typ, ale smlouvu uzavíranou mezi specifickými stranami, přičemž důraz je kladen na spotřebitele a jeho ochranu.³³ Spotřebitelskou smlouvou tak může být smlouva jakéhokoliv smluvního typu či smlouva inominátní.³⁴ Jedná se tudíž o smlouvu, jež je definována především kontraktačními stranami, jimiž jsou spotřebitel a podnikatel.

²⁹ O rozhodčím řízení. In: *Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/o-rozhodcim-rizeni>.

³⁰ Institut spotřebitelských smluv byl do našeho právního řádu zaveden zákonem č. 367/2000 Sb., a to z důvodu, že „(z)vláštní úprava smluv spotřebitelských je nezbytná z hlediska dosažení kompatibility našeho právního řádu s legislativou Evropských společenství, která této otázce věnuje poměrně značnou pozornost v souvislosti s tím, že ji považuje za důležitou součást širší problematiky soukromoprávní ochrany slabší smluvní strany.“ Viz důvodová zpráva k zákonu č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 465/0.

³¹ Před novelou občanského zákoníku zákonem č. 56/2006 Sb. byla spotřebitelská smlouva definována úžeji jako „smlouva kupní, o dílo a případně jiná smlouva upravená v části osmé tohoto zákona.“ Novelizace tak odstranila věcné omezení působnosti ochrany spotřebitele vyplývající z občanského zákoníku, když došlo k rozšíření režimu částí první hlavy páté občanského zákoníku i na spotřebitelské smlouvy, které nejsou upraveny v části osmé občanského zákoníku. Viz důvodová zpráva k zákonu č. 56/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1061/0.

³² Ustanovení § 1810 nového občanského zákoníku.

³³ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN 978-80-7208-922-2, s. 733.

³⁴ Tamtéž, s. 733.

Poněkud úžeji definuje spotřebitelské smlouvy Směrnice, když tato se vtaňuje toliko na smlouvy uzavírané mezi prodávajícím zboží nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.³⁵

Z výše uvedeného textu tedy vyplývá, že o spotřebitelském sporu můžeme hovořit tehdy, pokud proti sobě budou stát profesionál a neprofesionál. Onu silnější stranu současný občanský zákoník nazývá „*dodavatelem*“, přičemž tím je míněna „*osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.*“³⁶ Z dikce zákona tak vyplývá, že dodavatelem může být jak fyzická tak právnická osoba, pokud jedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti a toto jednání je činěno při uzavírání a plnění smlouvy.

Nový občanský zákoník pojem „*dodavatel*“ opouští a nahrazuje ho výrazem „*podnikatel*“³⁷, kterého vymezuje jako toho, „*(k)do samostatně vykonává na vlastní účet a odpovědnost výdělečnou činnost živnostenským nebo obdobným způsobem se záměrem činit tak soustavně za účelem dosažení zisku*“³⁸, přičemž za podnikatele je osoba považována toliko se zřetelem k této své činnosti. Pro účely ochrany spotřebitele však zákoník obsah pojmu „*podnikatel*“ rozšiřuje, když stanoví speciální pravidlo, dle kterého „*se za podnikatele považuje také každá osoba, která uzavírá smlouvy související s vlastní obchodní, výrobní nebo obdobnou činností či při samostatném výkonu svého povolání, popřípadě osoba, která jedná jménem nebo na účet podnikatele.*“³⁹ Tato speciální definice se tak od obecné liší jednak vymezeným konáním, jednak absencí hlediska ziskuchtivosti. Pod „*spotřebitelskou*“ definici podnikatele tak můžeme subsumovat i ty subjekty, které sice vykonávají určité specifické činnosti, nicméně je nevykonávají za účelem zisku.⁴⁰

Směrnice neuzivá pojmů „*dodavatel*“ ani „*podnikatel*“, ale o silnější smluvní straně hovoří jako o „*prodávajícím*“ či „*poskytovateli*“, což souvisí s věcnou působností uvedené Směrnice, jelikož tato upravuje nepřiměřené podmínky ve smlouvách

³⁵ Ustanovení čl. 1 odst. 1 Směrnice.

³⁶ Ustanovení § 52 odst. 2 občanského zákoníku.

³⁷ Ustanovení § 420, § 421 a § 1810 nového občanského zákoníku.

³⁸ Ustanovení § 420 odst. 1 nového občanského zákoníku.

³⁹ Ustanovení § 420 odst. 2 nového občanského zákoníku.

⁴⁰ ONDŘEJ, J. a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-446-9, s. 20.

uzavíraných mezi prodávajícím zbožím nebo poskytovatelem služeb a spotřebiteli.⁴¹ Oním prodávajícím či poskytovatelem se pak míní fyzická nebo právnická osoba, veřejnoprávně či soukromoprávně vlastněná, která ve smlouvách, na něž se vztahuje tato Směrnice, jedná pro účely souvisejícími s její obchodní nebo výrobní činností nebo povoláním.⁴²

Druhou stranou spotřebitelského vztahu je pak spotřebitel. Definování výrazu „*spotřebitel*“ je velmi obtížné, jelikož tento pojem byl přenesen z oblasti socio-ekonomické a nemá stabilní obsah. Obecně doktrína definuje spotřebitele prostřednictvím dvou kumulativních kritérií, a to, že se jedná o neprofesionála, avšak pouze v jeho vztazích s profesionály.⁴³

De lege lata je pojem „*spotřebitel*“ definován v ustanovení § 52 odst. 3 občanského zákoníku jako „*fyzická osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti nebo v rámci samostatného výkonu svého povolání.*“ Takto občanský zákoník definuje spotřebitele po novelizaci zákonem č. 155/2010 Sb., který byl přijat mimo jiné z důvodu upravení definice spotřebitele tak, aby odpovídala současnému evropskému spotřebitelskému právu, které pojem „*spotřebitel*“ striktně omezuje pouze na osobu fyzickou, jež jedná za účelem, který nesouvisí s jejím podnikáním nebo povoláním.⁴⁴ Do uvedené novelizace byla definice spotřebitele založena na negaci pojmu „*dodavatel*“. Spotřebitel byl vymezen jako „*osoba, která při uzavírání a plnění smlouvy nejedná v rámci své obchodní nebo jiné podnikatelské činnosti.*“⁴⁵ Novelizací tak došlo k úpravě jak co do činnosti, tak především co do povahy osoby. Skutečnost, že náš civilní kodex považoval za spotřebitele jak fyzickou, tak právnickou osobu, mohla být shledána rozpornou s evropským právem (především směrnicí Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených

⁴¹ Ustanovení čl. 1 odst. 1 Směrnice.

⁴² Ustanovení čl. 2 písm. c) Směrnice.

⁴³ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 452.

⁴⁴ Důvodová zpráva k zákonu č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1048/0.

⁴⁵ Ustanovení § 52 odst. 3 občanského zákoníku ve znění před novelizací zákonem č. 155/2010 Sb.

podmínkách ve spotřebitelských smlouvách).⁴⁶ V současné účinné úpravě již je spotřebitel výlučně fyzickou osobou.

Nový občanský zákoník definuje pojem „spotřebitel“ v ustanovení § 419, a to tak, že jím je „každý člověk, který mimo rámec své podnikatelské činnosti nebo mimo rámec samostatného výkonu svého povolání uzavírá smlouvu s podnikatelem nebo s ním jinak jedná.“ Dle důvodové zprávy byly při vymezení pojmu *spotřebitel* zohledněny jak evropské směrnice, tak trendy na nadnárodní úrovni (návrh evropského občanského zákoníku; Draft Common Frame of Reference). Z uvedených důvodů se zákonodárce rozhodl vzít za základ obecné úpravy pojetí, že spotřebitelem je člověk jako osoba fyzická, přirozená, která s podnikatelem uzavírá smlouvu nebo s ním jedná, přičemž jednáním se rozumí jak jednání faktické, tak jednání právní. Je však třeba zdůraznit, že spotřebitelem je pouze ten, kdo takto s podnikatelem jedná mimo rámec vlastní podnikatelské činnosti.⁴⁷

Pojetí spotřebitele jako výlučně fyzické osoby odpovídá i Směrnici, když tato vymezuje pojem „spotřebitele“ jako fyzickou osobu, která ve smlouvách, na něž se vztahuje tato Směrnice, jedná pro účely, které nespádají do rámce její obchodní nebo výrobní činnosti nebo povolání.⁴⁸ K pojmu „spotřebitel“ se v souvislosti s uvedenou Směrnicí vyjádřil i Soudní dvůr, když ve věci *Cape and Idealservice MN RE* vycházející z jazykového výkladu Směrnice vyložil, že „jiná osoba než fyzická, která uzavře smlouvu s prodávajícím nebo s poskytovatelem, nemůže být považována za spotřebitele ve smyslu ustanovení“⁴⁹ čl. 2 Směrnice. Termín spotřebitel, jenž je vymezen v tomto článku, musí být tedy vykládán tak, že se vztahuje výlučně na osoby fyzické.

⁴⁶ SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. (eds.) *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. Bielefeld: Universität Bielefeld, 2006 [online] [cit. 2013-02-21], s. 357. Dostupné z: <http://www.eu-consumer-law.org/>.

⁴⁷ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, s. 678, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0.

⁴⁸ Ustanovení čl. 2 písm. b) Směrnice.

⁴⁹ Rozsudek ESD ve spojených věcech C-541/99 a C-542/99, *Cape Snc v. Idealservice Srl* (C-541/99) a *Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl* (C-542/99), ze dne 22. 11. 2001, bod 16 a 17.

I. 3. Ochrana spotřebitele a autonomie vůle

Ochrana spotřebitele představuje výrazný trend současné doby, jenž vychází z premisy, že je třeba chránit spotřebitele jakožto slabší smluvní stranu před obratností profesionálů. Pronikáním ustanovení chránících spotřebitele do soukromého práva však vyvstává otázka, zda tak nedochází k omezování autonomie vůle, jež je považována za jednu ze stěžejních zásad soukromého práva.

Ústavní soud ČR ve své judikatuře konstantně zdůrazňoval, že považuje „*respekt a ochranu autonomie vůle (...) za zcela elementární podmínku fungování materiálního právního státu, za původní „matrici“ vztahu mezi jednotlivcem a veřejnou mocí ve smyslu „konstanty“ vytčené před závorkou, v níž se ocitají jednotlivá specifikovaná základní práva pozitivně právně formulovaná v reakci na jejich masové porušování autoritativními či totalitními režimy.*“⁵⁰ Na druhé straně však Ústavní soud ČR zdůrazňuje, že ochrana autonomie vůle nemůže být absolutní tam, kde existuje jiné základní právo jednotlivce nebo ústavní princip či jiný ústavně aprobovaný veřejný zájem, které jsou způsobilé autonomii vůle proporcionálně omezit.⁵¹ V případě spotřebitelských smluv je touto pomyslnou mezí autonomie vůle právě ochrana slabší smluvní strany – spotřebitele.⁵²

Autonomii vůle zdůrazňuje i nový občanský zákoník, jenž vychází z ideje, že funkční určení soukromého práva je sloužit člověku jako prostředek k prosazování jeho svobody. Dle důvodové zprávy je účelem občanského kodexu umožnit i garantovat svobodné utváření soukromého života, a ponechat tedy co nejširší prostor svobodné iniciativě jednotlivce. Z těchto důvodů klade nový občanský zákoník zásadní důraz na hledisko autonomie vůle.⁵³ Výše uvedené však v žádném případě neznamená, že by uvedený kodex neupravoval ochranu slabší smluvní strany.⁵⁴

⁵⁰ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011. Obdobně též nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6. 11. 2007 či nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 167/04 ze dne 12. 5. 2004.

⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6. 11. 2007.

⁵² Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011.

⁵³ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, s. 594, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0.

⁵⁴ Např. ustanovení § 433 či ustanovení § 1810 - § 1867 nového občanského zákoníku.

Soukromé právo je vystavěno na zásadě rovnosti subjektů soukromoprávních vztahů⁵⁵, jež je pozitivně vyjádřena v ustanovení § 2 odst. 2 občanského zákoníku. Tato rovnost však v reálném světě neexistuje. Východiskem spotřebitelské ochrany je tudíž tento skutečný svět a potřeba, aby rovnost subjektů nebyla pouze formální, ale díky ingerenci státu a kogentních norem se stala rovností faktickou. V případě spotřebitelských smluv, kde na jedné straně stojí nezkušený laik, tj. spotřebitel, a na straně druhé profesionál, tj. dodavatel, je tudíž třeba tuto faktickou nerovnost odstranit. Důležité však je najít správnou míru ochrany, jelikož vychýlení na jakoukoliv stranu může mít zásadní vliv na soukromoprávní vztahy. Pokud právo neposkytne ochranu fakticky slabší straně soukromoprávního vztahu, zpronevěří se tím svému základnímu poslání - prosazování spravedlnosti, pokud však bude slabší smluvní straně poskytnuta ochrana přesahující vhodnou míru, stane se z původně slabší strany strana silnější.⁵⁶

Fakticky nerovné postavení spotřebitele s profesionálním dodavatelem může souviset s okolnostmi, za nichž dochází ke kontraktaci, s větší profesionální zkušeností dodavatele, z jeho lepší znalosti práva, ze snazší dostupnosti právních služeb, popřípadě možností stanovovat smluvní podmínky jednostranně cestou formulářových smluv. Pro spotřebitelsko-dodavatelské vztahy je charakteristické také to, že podnět ke smluvnímu jednání pochází zpravidla od dodavatele, při kontraktaci je využíván moment překvapení, nezkušenosti spotřebitele a v případě poskytnutí doprovodných služeb ze strany dodavatele i pocit vděčnosti.⁵⁷

Jak vyplývá z výše uvedeného, uznávám, že do jisté míry je opravdu třeba ochranu spotřebitele prosazovat, avšak tato ochrana by neměla přesáhnout přiměřenou mez. Domnívám se, že správnou cestou je důraz na informovanost spotřebitele. Spotřebitel si musí být vědom možných důsledků svého jednání a jeho rozhodnutí, zda vstoupí do určitého smluvního vztahu a zda umožní, aby v případě sporu z takového vztahu proběhlo namísto soudního řízení rozhodčí řízení, musí být skutečně projevem jeho svobodné vůle. Dle mého názoru není řešení v tom, že odpovědnost za právní

⁵⁵ KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVORÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2005, ISBN 80-7357-127-7, s. 51.

⁵⁶ SELUCKÁ, M. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-037-9, s. 13.

⁵⁷ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 342/09 ze dne 15. 6. 2009.

jednání spotřebitelů bude přenášena na jiné subjekty. Ochrana spotřebitele má své meze a nelze ji pojímat jako obranu jeho lehkomyšlnosti a neodpovědnosti.⁵⁸ Pokud spotřebitel učiní kvalifikované rozhodnutí, musí nést odpovědnost za své právní jednání.

Rozsah ochrany spotřebitele je třeba vymezit jako ochranu, jež je poskytována tzv. průměrnému spotřebiteli. V zásadě tak jde o odhadnutí míry znalostí, schopností a možností onoho průměrného spotřebitele a takovou míru poté aplikovat na konkrétní skutkový a právní stav.⁵⁹ Není tudíž smyslem ochrany učinit ze spotřebitele de facto nesvéprávnou osobu, ale zjistit, zda bylo skutečně v možnostech spotřebitele pochopit smysl a účel konkrétního ujednání, a to s ohledem na dané skutkové okolnosti.

I. 4. Ochrana spotřebitele v rozhodčím řízení

Rozhodčí řízení má na našem území poměrně dlouholetou tradici.⁶⁰ Od roku 1995, kdy vstoupil v účinnost zákon o rozhodčím řízení, je rozhodčí řízení hojně využíváno i pro řešení spotřebitelských sporů. Ochrana spotřebitele však byla do zákona o rozhodčím řízení poprvé zakomponována až Novelou účinnou od 1. 4. 2012. Diskuze o vhodnosti řešení spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení však probíhala již dříve.

⁵⁸ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 451. Ke stejnému závěru dospěl i Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 1201/2009 ze dne 29. 6. 2010.

⁵⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 45.

⁶⁰ Možnost sjednávat rozhodčí smlouvy (tehdy tzv. doložky o rozsudím) byla právně zakotvena již v zákoně č. 113/1895 ř. z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních. Rozhodčí smlouva mohla být tehdy uzavřena pro řešení sporů, o jejichž předmětu mohly strany uzavřít smír. Tyto podmínky pro rozhodčí řízení trvaly až do poloviny dvacátého století, kdy rozhodčí řízení začalo být postupně omezováno. Zákonem č. 142/1950 Sb., o řízeních v občanských právních věcech, došlo k podstatnému omezení možnosti uzavřít rozhodčí smlouvu, když tuto bylo možné sjednat pouze tehdy, jestliže jednou ze stran byla československá právnická osoba. Přelom ve vývoji rozhodčího řízení na našem území představovalo přijetí zákona č. 98/1963 Sb., o rozhodčím řízení v mezinárodním obchodním styku a výkonu rozhodčích nálezů. Uvedeným předpisem přestalo být rozhodčí řízení součástí obecného civilně procesního předpisu a především bylo v jeho důsledku rozhodčí řízení zúženo pouze na spory tuzemských organizací pro mezinárodní obchod vzniklé z mezinárodního obchodu. Jedním z hlavních cílů zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, tak bylo odstranit úzkou použitelnost rozhodčího řízení pouze na spory vznikající z mezinárodního obchodního styku a umožnit řešení sporů prostřednictvím rozhodčího řízení obecně. Nově tak v rozhodčím řízení mohly být řešeny i spotřebitelské spory.

Přijetí Novely zákona o rozhodčím řízení předcházela kritika tohoto způsobu řešení sporů jak z řad odborné veřejnosti⁶¹, justice⁶², veřejného ochránce práv⁶³, tak i médií⁶⁴. Kritici upozorňovali především na masové zneužívání rozhodčího řízení vůči spotřebitelům, porušování zásad spravedlivého procesu, přiznávání drakonických sankcí, na které žalující strana nemá hmotněprávní nárok, tolerování zneužívajících klauzulí a respektování ujednání, která jsou zcela v rozporu s dobrými mravy. Zdůrazňován byl také nedostatek nestrannosti rozhodců a jejich vazby na žalobce.

Stále častěji bylo upozorňováno také na skutečnost, že rozhodčí doložka může být považována za nepřiměřenou podmínku ve smyslu směrnice Rady č. 93/13 EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, a příslušné judikatury Soudního dvora, či dle ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku.⁶⁵

⁶¹ Např. BUREŠ, J. U nemravných smluv budou moci soudy snížit sankční úrok. *Právo*, 27. 1. 2010; RABAN, P. Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?. In: *Právní rádce* [online]. 2010 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-40730190-je-efektivne-zajistena-spravedlnost-ve-spotrebitelskych-vztazich>; UHL, P. Arbitráž jako symbol hranic práva a jeho proměny. In: *JINÉ PRÁVO* [online]. 2010 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/03/arbitraz-jako-symbol-hranic-prava-jeho.html>.

⁶² Např. usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009; usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011; náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 či náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 199/11 ze dne 26. 1. 2012.

⁶³ Dle vyjádření kanceláře Veřejného ochránce práv ze dne 10. 12. 2012 k mé žádosti o sdělení informací ohledně stížností podaných Veřejnému ochránci práv týkajících se rozhodčích doložek, obdržel Veřejný ochránce práv ročně cca 20 podnětů, v nichž žadatelé vyjadřují výslovný nesouhlas s vydaným rozhodčím nálezem, kdy vesměs zpochybňují existenci tvrzeného dluhu, přiměřenost plnění (zejména ve vztahu k úrokům či smluvním sankcím) či výši nákladů rozhodčího řízení. Podrobně se pak Veřejný ochránce práv zabýval užitím rozhodčích doložek v nájemních smlouvách obcí, jež s ohledem na svá zjištění opírající se o podněty osob obcím nedoporučil. Veřejný ochránce práv taktéž doporučoval Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR přijmout novelu občanského zákoníku zakazující sjednávání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách. Počátkem roku 2010 pak ochránce osobně vyzval poslance, aby se zabývali problematikou rozhodčích doložek a zakázali jejich používání ve spotřebitelských smlouvách.

⁶⁴ Např. Desítky lidí si stěžují na verdikty rozhodčích soudů. Stát přemýšlí, jak je „zkrotit“. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26-/kavarna.aspx?c=A090708_125225_kavarna_bos; Pozor na rozhodčí soudy, můžete přijít o statisíce. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26-/kavarna.aspx?c=A090708_125225_kavarna_bos.

⁶⁵ Např. HORSKÁ, J.; BURIAN, J. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie* 4/2010; NOVÝ, Z. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In: KYNCL, L.; SEHNÁLEK, D.; DÁVID, R.; VALDHANS, J. *Dny práva – 2009 – Days of Law : Sborník příspěvků*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Dostupné také z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/intro.html; PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 10/2011; SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy* 9/2010.

Ochrana spotřebitele spočívající ve vyloučení spotřebitelských sporů z rozhodčího řízení nebo alespoň v jeho regulaci byla předmětem několika legislativních návrhů.⁶⁶ Úspěšný však byl až návrh Ministerstva spravedlnosti ČR předložený Poslanecké sněmovně v květnu 2011.⁶⁷ Účelem návrhu bylo především reagovat na skutečnost, že zákon o rozhodčím řízení, ač je tento způsob řešení sporů hojně využíván i ve sporech spotřebitelských, nepromítá do svých ustanovení trendy ochrany spotřebitele. Předkladatel tak měl dle důvodové zprávy za to, že zavedení konkrétních mechanismů ochrany spotřebitele do zákona o rozhodčím řízení je podmínkou pro to, aby tento způsob mimosoudního řešení sporů mohl být zachován i pro spotřebitelské spory. Odlišné problematice se pak návrh věnoval jen okrajově, když reagoval na potíže či výkladové problémy, které se v souvislosti s rozhodčím řízením vyskytly v praxi (např. otázka zproštění mlčenlivosti rozhodce, vyjasnění otázky stálých rozhodčích soudů či okamžiku skončení rozhodčího řízení). Ochrana spotřebitele se projevila jak ve fázi sjednávání rozhodčí smlouvy, tak v samotném

⁶⁶ Prvním pokusem o zohlednění ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení byl návrh z roku 2009 (dostupný z www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 808/0), který požadoval, aby k řešení sporů vzniklých ze smluv o spotřebitelském úvěru nebo úvěru ze stavebního spoření nebylo možné použít zákona o rozhodčím řízení. Návrh nikterak nerozlišoval, zda má být spor řešen na základě rozhodčí doložky či smlouvy o rozhodci. Z důvodové zprávy je však zřejmé, že autoři návrhu brojili zejména proti rozhodčím doložkám, které jsou dle jejich názoru „masivně zneužívány podnikateli poskytujícími spotřebitelský úvěr, ale i stavebními spořitelny.“ Navrhovatelé upozorňovali na skutečnost, že žadatelům o úvěr jsou předkládány formulářové smlouvy, jejichž součástí jsou i rozhodčí doložky, což „vede v praxi k tomu, že jsou v mnoha případech vydávána rozhodnutí rozhodců, která jsou krajně nevýhodná pro spotřebitele, jsou v příkrém rozporu s judikaturou soudů, a která na mnoho let spotřebitele zatíží vysokými dluhy.“ Tato praxe dle navrhovatelů „nabývá až organizovaného charakteru, zprostředkovaně zatěžuje sociální systém, přispívá k nárůstu kriminality a sociálního vyloučení. Rozhodčí doložky jsou svou konstrukcí pro uvedené úvěrové smlouvy zcela nevhodné a navrhuje se je proto nadále právem nepřipouštět.“

Ministerstvo spravedlnosti ČR na výše uvedený návrh opozičních poslanců zareagovalo vlastní verzí novely (viz Předkládací zpráva a návrh novely s důvodovou zprávou č. j. 183/2010-LO-SP/1. In: *Knihovna připravované legislativy*. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>). Tato byla pojata komplexněji a již nevyklučovala určité spotřebitelské spory z působnosti zákona o rozhodčím řízení, ale pro případ, kdy by byla sjednávána rozhodčí smlouva k řešení sporů vzniklých ze smluv, ve kterých se sjednává spotřebitelský úvěr, stanovila určitá omezení. Do konce volebního období se však návrh nepodařilo prosadit.

V krátké době po volbách v roce 2010 skupina poslanců z ČSSD předložila návrh novely zákona o rozhodčím řízení, který se dotýkal též rozhodčího řízení (dostupný z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 78/0). Bylo navrhováno, aby spotřebitelské spory bylo možné v rozhodčím řízení řešit pouze před stálým rozhodčím soudem a toliko za předpokladu, že pravomoc tohoto soudu bude založena až po vzniku sporu smlouvou o rozhodci. Z rozhodčího řízení tak bylo zcela vyloučeno rozhodování spotřebitelských sporů na základě rozhodčí doložky, jakož i rozhodování těchto sporů rozhodci ad hoc. Dle důvodové zprávy měla navrhovaná úprava reagovat na zneužívání rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách.

⁶⁷ Dostupný z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

vedení rozhodčího řízení či v řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Významnou měrou došlo také ke zvýšení nároků na rozhodce rozhodující spotřebitelské spory. Návrh zavádí ochranu spotřebitele při řešení sporů z jakýchkoliv spotřebitelských smluv a v rámci toho rozlišuje, zda rozhodčí smlouva byla uzavřena před vznikem sporu či až po jeho vzniku. Pokud měla být pravomoc rozhodce dána předem rozhodčí doložkou, stanoví přísnější požadavky.

Návrh zákona, jehož cílem bylo „*odstranit potíže, které se ukázaly v aplikační praxi zákona, a vrátit rozhodčímu řízení důvěryhodnost, kterou postupně ztrácí díky některým případům jeho zneužití při řešení sporů ze spotřebitelských smluv*“⁶⁸, byl přijat a dne 17. 1. 2012 vyhlášen ve Sbírce zákonů pod číslem 19/2012 Sb. V účinnost pak vstoupil dne 1. 4. 2012. Do zákona o rozhodčím řízení tak byla zakotvena ochrana spotřebitele.

⁶⁸ Důvodová zpráva k Novele, str. 16, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

II. Přípustnost rozhodčích doložek pro řešení spotřebitelských sporů

II. 1. Evropský vs. americký přístup

Obecně můžeme vymezit dva možné modely přístupu k rozhodčím doložkám. První je typický pro většinu evropských zemí a vychází z nutnosti chránit spotřebitele jakožto slabší smluvní stranu, v důsledku čehož v těchto zemích dochází prostřednictvím předpisů na ochranu spotřebitele k omezování smluvní volnosti. Vedle toho stojí model americký, který je postaven na smluvní svobodě a jenž před přijímáním speciálních úprav na ochranu spotřebitele upřednostňuje použití obecných právních nástrojů.⁶⁹

Americký a evropský přístup k rozhodčím doložkám ve spotřebitelských sporech se značně liší. Ve Spojených státech amerických jsou výhradní rozhodčí doložky⁷⁰ ve spotřebitelských sporech zpravidla vynutitelné⁷¹, na druhou stranu v zemích Evropské unie výhradní rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách v řadě případů vynutitelné nejsou a dokonce i nevýhradní rozhodčí doložky lze považovat za značně kontroverzní.⁷²

Dle doktríny⁷³ je možné tento odlišný přístup spatřovat ve dvou okolnostech, a to jednak v rozdílných právních tradicích a charakteru právního řádu, a dále v odlišném právním systému, v důsledku něhož jsou američtí podnikatelé více motivováni ke snahám o zabránění přijetí restriktivních legislativních opatření ohledně spotřebitelských rozhodčích doložek.⁷⁴ Evropské právní řády jsou tradičně vůči

⁶⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 79; obdobně též DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

⁷⁰ Drahozal (viz pozn. č. 69) užívá pojem „*pre-dispute binding arbitration clauses*“. Domnívám se, že tento pojem je vhodné přeložit jako výhradní rozhodčí doložky, tj. rozhodčí doložky, které nedávají spotřebiteli na výběr, zda se obrátí na soud či na rozhodce.

⁷¹ V originálním znění užívá Drahozal (viz pozn. č. 69) výraz „*enforceable*“.

⁷² DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ Drahozal a Friel (viz pozn. č. 69) uvádějí, že američtí podnikatelé jsou silně motivováni k odporu proti jakýmkoli restrikcím ve spotřebitelském rozhodčím řízení ze tří důvodů. V prvé řadě se jedná o to, že řešení sporu v rozhodčím řízení umožňuje vyhnout se procesu s porotou („*a jury trial*“), která zpravidla

rozhodčím doložkám ve spotřebitelských sporech spíše rezervované, což se v současné době odráží na přístupu Evropské unie k dané problematice. Ač je kontinentální i angloamerické právo zastáncem konceptu autonomie vůle ve smluvních vztazích, jejich přístup se přece jen liší, když kontinentálnímu přístupu je vlastní koncept dobré víry a je více nakloněn možné ingerenci do smluvní svobody, zvláště pokud vnímá určitou nespravedlnost.⁷⁵

Projevem uvedeného přístupu je rozsáhlá evropská legislativa, jejímž účelem je chránit spotřebitele. Na problematiku rozhodčích doložek má zásadní dopad směrnice Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, a doporučení Komise č. 98/257/ES ze dne 30. 3. 1998, o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů.

Výše uvedená Směrnice poskytuje ochranu spotřebitelům před tzv. nepřiměřenými smluvními podmínkami, obecným způsobem stanovuje kritéria pro posuzování jejich nepřiměřeného charakteru a stanoví, že nepřiměřená ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. Ve své příloze pak demonstrativně uvádí příklady jednotlivých podmínek, které mohou být považovány za nepřiměřené. Ve vztahu k rozhodčím doložkám ve spotřebitelských sporech je klíčová podmínka uvedená pod písmenem q) dané přílohy, které stanoví, že nepřiměřenou podmínkou může být „*zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli*“. Ze Směrnice nevyplývá absolutní zákaz rozhodčích doložek pro řešení spotřebitelských sporů. Upozorňuje však na skutečnost, že některé

sympatizuje se spotřebiteli. Dále rozhodčí doložky znemožňují podávání tzv. hromadných žalob („*class actions*“), které umožňují uplatňování nároků velkého počtu spotřebitelů. V poslední řadě hraje význam i to, že rozhodci méně často přiznávají spotřebitelům náhradu škody plnící represivní funkci („*punitive damages*“), tj. náhradu škody, která přesahuje skutečně vzniklou škodu, a pokud jí rozhodci přiznají, tak se jedná o nižší částku, než by byla přiznána spotřebiteli soudem. Všechny tyto důvody americké podnikatele silně motivují k tomu, aby do spotřebitelských smluv vkládali rozhodčí doložky a brojili proti jakýmkoliv omezením či zákazům používání těchto rozhodčích doložek.

⁷⁵ DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

rozhodčí doložky, zejména pak zpravidla ty, které spadají pod písm. q) přílohy Směrnice, je třeba za zakázané považovat.

Ne příliš vstřícný přístup Evropské unie k rozhodčím doložkám lze dovodit i z Doporučení, konkrétně z čl. VI. nazvaného „*princip svobody*“, který se věnuje právě problematice rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech. Uvedený článek říká, že souhlas spotřebitele s mimosoudním řešením sporu by neměl být před vznikem sporu považován za závazný, pokud by takový závazek spotřebitele zbavil práva podat žalobu k soudu.⁷⁶ Z uvedeného tak vyplývá, že Evropská komise nemá námitky proti mimosoudnímu řešení sporů per se, ale problematické jsou toliko rozhodčí doložky. Uvedené je třeba chápat tak, že evropský přístup primárně nesměřuje k otázce svobody stran uzavřít rozhodčí smlouvu, ale spíše řeší otázku subjektivní schopnosti spotřebitele učinit smlouvu v abstraktní rovině, jelikož rozhodčí doložky představují dohodu o řešení potenciálního sporu, který může či nemusí nastat, a který může být zcela nevýznamný či naopak značný. Spotřebitel si zpravidla neuvědomuje, jaké dopady může mít souhlas s rozhodčí doložkou, naopak podnikatel vzhledem ke svým obchodním zkušenostem má tuto představu daleko lepší.⁷⁷ Ani z Doporučení však dle mého názoru nevyplývá absolutní zákaz rozhodčích doložek, ale toliko rozhodčích doložek, které spotřebiteli neumožňují volbu, zda se v případě sporu obrátí na soud či rozhodce. Ač nemá Doporučení povahu právně závazného aktu Evropské unie, upozorňuje na jisté směřování evropské legislativy. Nelze tak vyloučit, že v budoucnu budou veškeré výhradní rozhodčí doložky pro řešení spotřebitelských sporů zakázány právně závazným aktem.

Jednotlivé evropské státy zvolily k rozhodčím doložkám pro řešení spotřebitelských sporů různé přístupy. Z analýzy jednotlivých vnitrostátních právních úprav členských států⁷⁸ vyplývá, že v převážné většině členských států lze řešit spotřebitelské spory

⁷⁶ V anglickém znění: „*The consumer's recourse to the out-of-court procedure may not be the result of a commitment prior to the materialisation of the dispute, where such commitment has the effect of depriving the consumer of his right to bring an action before the courts for the settlement of the dispute.*“

⁷⁷ DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

⁷⁸ Zábývala jsem se právní úpravou Belgie, Bulharska, Dánska, Estonska, Finska, Itálie, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Německa, Nizozemska, Polska, Portugalska, Rakouska, Slovenska, Španělska, Švédsko a Velké Británie.

v rozhodčím řízení, výjimkou je Litva, ve které spotřebitelské spory nejsou arbitrabilní vůbec⁷⁹. V některých dalších zemích je nepřipustné, aby podnikatel uzavřel se spotřebitelem rozhodčí doložku, na základě které budou v rozhodčím řízení řešeny spory, které teprve v budoucnu mohou vzniknout. Mezi země, které neumožňují sjednat se spotřebitelem rozhodčí doložku, patří Bulharsko, Švédsko (s výjimkami) či Rakousko. V Bulharsku však uvedený zákaz nevyplývá ze zákonné úpravy rozhodčího řízení⁸⁰, která neobsahuje výslovnou úpravu rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech, ale z principu široce aplikovaného zdejšími soudy, podle něhož má rozhodčí smlouva obdobnou povahu jako prorogační dohoda, tato je však možná pouze po vzniku sporu. Analogické omezení tak podle bulharských soudů platí i pro sjednávání rozhodčích smluv.⁸¹ Oproti tomu švédská či rakouská úprava rozhodčího řízení se k rozhodčím doložkám uzavíraným se spotřebitelem vyjadřují explicitně. Dle švédské právní úpravy jsou považovány za neplatné rozhodčí doložky tehdy, „*týká-li se spor mezi podnikatelem a spotřebitelem zboží, služby nebo jiného statku poskytovaného převážně pro jednorázovou spotřebu*“. Uvedené však neplatí bezvýjimečně.⁸² Rakouská úprava oproti tomu uvádí, že „*(r)ozhodčí smlouvy mezi podnikatelem a spotřebitelem mohou být účinně uzavřené, jen pokud se týkají již vzniklých sporů*“⁸³. Sjednání rozhodčí doložky se spotřebitelem je tak zcela bez účinků, a to v každém případě. Mírně odlišný přístup zvolilo Dánsko, jehož úprava stanoví, že „*(v)e věcech spotřebitelských smluv není rozhodčí smlouva uzavřená před vznikem*

⁷⁹ Dle ustanovení § 11 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení v obchodních věcech nelze v rozhodčím řízení rozhodovat spory vznikající ze spotřebitelských smluv. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 865 – 878.

⁸⁰ Právní základ rozhodčího řízení je v Bulharsku upraven v občanském soudním řádu. Podrobně je pak rozhodčí řízení upraveno zákonem č. 60 ze dne 5. 8. 1988, o mezinárodním rozhodčím řízení v obchodních věcech. Tento zákon se přes svůj název vztahuje na veškeré arbitrabilní spory. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 133 - 145.

⁸¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 194.

⁸² Ustanovení § 6 zákona (1999:116) o rozhodčím řízení. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1621 - 1634.

⁸³ Ustanovení § 617 odst. 1 civilního procesního řádu. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 33 - 46.

sporu pro spotřebitele závazná“⁸⁴. Dle mého názoru takové znění zákona nikterak nebrání tomu, aby se spotřebitelem byla sjednána nevýlučná rozhodčí doložka dávající spotřebiteli volbu, zda se v případě sporu obrátí na soud či rozhodce. V převážné většině členských států (např. Belgie, Česko, Estonsko, Finsko, Itálie, Lotyšsko, Maďarsko, Německo, Nizozemsko, Polsko, Portugalsko, Slovensko, Velká Británie, Španělsko) je však možné se spotřebitelem sjednat jak smlouvu o rozhodci, tak rozhodčí doložku. Některé z těchto států stanoví zvláštní podmínky platnosti rozhodčí doložky uzavřené se spotřebitelem. Příkladem takové země je Německo, kde se uzavření rozhodčí doložky se spotřebitelem připouští, avšak je třeba, aby byly splněny zvláštní požadavky na formu takové rozhodčí doložky. Dle německé právní úpravy „(r)ozhodčí smlouvy, jejichž účastníkem je spotřebitel, musí být obsaženy v listině vlastnoručně podepsané stranami“, přičemž tato listina „nesmí obsahovat jiná vlastní ujednání než ta, která se vztahují k rozhodčímu řízení“.⁸⁵ Úprava Velké Británie pak vychází z myšlenky, že běžné rozhodčí řízení nevyhovuje řešení sporů u tzv. drobných nároků. Tento závěr však nevyplývá ze samotného zákona o rozhodčím řízení⁸⁶, ale z Pokynů k nepřiměřeným smluvním podmínkám zveřejněných Britským úřadem pro ochranu hospodářské soutěže. Dle těchto Pokynů je ujednání o povinném rozhodčím řízení automaticky nepřiměřené, pokud se má použít pro spory nepřevyšující 5 000 GBP. Sjednání obligatorní rozhodčí doložky pro řešení sporů, jejichž hodnota nedosahuje uvedené výše, se tedy považuje vždy za nepřiměřené ujednání. Pokud by rozhodčí doložka dávala spotřebiteli možnost svobodně se rozhodnout, zda proběhne rozhodčí řízení či řízení před soudem, byla by i rozhodčí doložka pro řešení sporů nepřevyšující výše uvedenou částku platně sjednána.⁸⁷

Zcela odlišný přístup k rozhodčím doložkám ve spotřebitelských sporech je tradičně ve Spojených státech amerických, kde jsou rozhodčí doložky ve spotřebitelských

⁸⁴ Ustanovení čl. 7 odst. 2 zákona č. 553 z 24. 6. 2005, o rozhodčím řízení. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 281 – 293.

⁸⁵ Ustanovení § 1031 odst. 5 civilního procesního řádu. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 247 - 261.

⁸⁶ Zákon o rozhodčím řízení v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 468 - 514.

⁸⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 331 - 332.

smlouvách velmi rozšířené. Rozhodčí řízení zde upravuje na federální úrovni zákon o rozhodčím řízení z roku 1925 (The Federal Arbitration Act), jenž stanoví, že rozhodčí doložky jsou platné, neodvolatelné a vynutitelné⁸⁸, a to bez rozlišení, zda jsou uzavřeny ve smlouvě obchodní či spotřebitelské.⁸⁹ Nejvyšší soud USA ostatně použití uvedeného předpisu i na spotřebitelské spory výslovně potvrdil v rozhodnutí ve věci *Allied-Bruce Terminix Cos. v. Dobson*⁹⁰, v němž konstatoval, že Kongres měl při schvalování tohoto předpisu na paměti potřeby spotřebitelů stejně jako jiných stran.⁹¹ Americká federální úprava rozhodčího řízení tudíž nezná žádná specifika pro spotřebitelské spory. Případná neplatnost rozhodčí doložky se tak dle judikatury amerických soudů zpravidla posuzuje podle obecných principů smluvního práva, a nikoliv podle speciální úpravy na ochranu spotřebitele. Navíc neplatnost způsobuje jen podstatné porušení základních principů smluvního práva a zneužití postavení silnější strany.⁹²

Určité tendence k ochraně spotřebitele v rozhodčím řízení však nacházíme i v této oblasti. Tyto pocházejí jak z justice, tak ze soukromé i veřejné sféry. V několika případech americké soudy rozhodly např. o tom, že rozhodčí doložky obsažené v adhezních smlouvách ve formě odkazu na všeobecné smluvní podmínky mohou být v konkrétním případě neplatné, pokud bylo následné rozhodčí řízení spojeno s nepřiměřeně vysokými náklady, a tím odrazovalo spotřebitele od uplatňování práv.⁹³ Ze soukromých iniciativ je pak na místě upozornit na American Arbitration Association (AAA), z jejíhož podnětu vznikl National Consumer Disputes Advisory Committee, který v roce 1998 vyhlásil tzv. Protokol o řádném spotřebitelském řízení (Consumer

⁸⁸ V originálním znění „*valid, irrevocable, and enforceable*“.

⁸⁹ DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

⁹⁰ Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Allied-Bruce Terminix Cos. v. Dobson* (93-1001), 513 U.S. 265 (1995). In: *Cornell University Law School - Legal Information Institute* [online]. 1995 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: <http://www.law.cornell.edu/supct/html/93-1001.ZO.html>.

⁹¹ V originále: „*We agree that Congress, when enacting this law, had the needs of consumers, as well as others, in mind.*“

⁹² BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 372 – 373.

⁹³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 370. V této souvislosti odkazuje Bělohlávek např. na rozhodnutí Supreme Court ve věci *Free Financial Corp. V. Randolph*, 531 U.S. 79 (2000), rozhodnutí Court of Appeals of the District of Columbia ve věci *Cole v. Burns International Security Services*, 105 F. 3d 1465 (D.C. Cir. 1997) či rozhodnutí Court of Appeal of California ve věci *Gutierrez v. Autowest*, 3003 Csl. App. LEXIS 1817 (Ct. App. 2003).

Due Process Protocol)⁹⁴, jehož cílem bylo definovat standardy spotřebitelského rozhodčího řízení⁹⁵. Uvedená doporučení obsažená v Protokolu byla výsledkem tripartitní diskuze, na níž se podíleli jak zástupci spotřebitelů, tak rozhodci a nezúčastnění z řad akademiků, soudců či vládních úředníků. Protokol si tak zasloužil respekt a je široce citován⁹⁶. Důraz je kladen především na nezávislost, nestrannost a kompetence rozhodce, informovanost spotřebitele o řízení, přiměřenost nákladů řízení či dostupnost místa, kde řízení probíhá. Snahy o zohlednění spotřebitelské problematiky v rozhodčím řízení můžeme zaznamenat i v oblasti zákonodárné. Na stále se rozrůstající množství spotřebitelských smluv obsahujících výhradní rozhodčí doložky zareagovala v roce 2007 skupina senátorů, která v Kongresu předložila Arbitration Fairness Act, jenž byl následně v roce 2009 v mírně pozměněné podobě opětovně předložen jako Arbitration Fairness Act of 2009. Navrhovaný předpis zakazuje používání výhradních rozhodčích doložek ve spotřebitelských a pracovních smlouvách.⁹⁷ Diskuze ohledně uvedeného návrhu dosud nebyla ukončena. Pokud by však došlo k přijetí, byla by ve vztahu k rozhodčímu řízení ve spotřebitelských sporech zavedena omezení, která by v některých ohledech byla dokonce širší, než jaká se prosazují v evropském modelu,

⁹⁴ Consumer Due Process Protocol. In: *American Arbitration Association* [online]. 2007 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.adr.org/aaa/faces/s/sitesearch?q=consumer%20due%20process%20protocol&_afLoop=262515764116901&_afWindowMode=0&_afWindowId=iaeb57o7x_44#%40%3F_afWindowId%3Diaeb57o7x_44%26_afLoop%3D262515764116901%26q%3Dconsumer%2Bdue%2Bprocess%2Bprotocol%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3Dzvmyo1czb_4&_af.ts=1367099676963.

⁹⁵ Protokol vyjmenovává následujících 15 principů, jež by měly být v rozhodčím řízení se spotřebitelem dodrženy, a to (z důvodu přesnosti ponechávám originální anglické znění): 1. *Fundamentally-Fair Process*; 2. *Access to Information Regarding ADR Program*; 3. *Independent and Impartial Neutral*; 4. *Independent Administration*; 5. *Quality and Competence of Neutrals*; 6. *Small Claims*; 7. *Reasonable Cost*; 8. *Reasonably Convenient Location*; 9. *Reasonable Time Limits*; 10. *Right to Representation*; 11. *Mediation*; 12. *Agreements to Arbitrate*; 13. *Arbitration Hearings*; 14. *Access to Information*; 15. *Arbitration Awards*.

⁹⁶ Consumer Debt Collection Due Process Protocol - Statement of Principles. In: *American Arbitration Association* [online]. 2010 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.adr.org/aaa/ShowProperty?nodeId=%2FUCM%2FADRSTG_003865&revision=latestreleased.

⁹⁷ ALDERMAN, R. M. Why We Really Need the Arbitration Fairness Act: It's All About Separation of Powers. In: *The Social Science Research Network* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1411868.

principiálně by však byla podobná.⁹⁸ Přijetí zákona ovšem vzhledem k silným podnikatelským lobby není jisté.⁹⁹

Hlavní rozdíl mezi evropským a americkým přístupem k rozhodčím doložkám ve spotřebitelských sporech tedy spočívá v tom, že pro americké právo je nadřazená myšlenka autonomie vůle, kdežto evropský přístup více chrání slabší smluvní stranu a autonomii vůle limituje konceptem veřejného pořádku.¹⁰⁰ V současné době se však určité ochranné tendence vyskytují i v americkém prostředí a je tudíž možné, že v budoucnu budou uvedené rozdíly setřeny.

II. 2. Rozhodčí doložka jako nepřiměřené ujednání

Úvahy o rozhodčí doložce jako nepřiměřeném ujednání ve spotřebitelských smlouvách vycházejí primárně z evropské legislativy, konkrétně ze směrnice Rady č. 93/13/EHS ze dne 5. 4. 1993, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.¹⁰¹ Uvedená Směrnice byla následně transponována do českého právního řádu zákonem č. 367/2000 Sb., a to s účinností od 1. 1. 2001. Směrnice se promítla do ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku.

Ještě před tím, než přistoupím k samotnému vymezení rozhodčí doložky jako možného nepřiměřeného smluvního ujednání, upozornila bych na jisté terminologické odlišnosti. Český překlad Směrnice užívá pojem „*nepřiměřená podmínka*“, jenž dle mého názoru zcela nekoresponduje se svým anglickým protějškem „*unfair terms*“, a mám za to, že ani s dalšími jazykovými verzemi.¹⁰² Osobně se domnívám, že přeložení slova „*unfair*“ jako „*nepřiměřený*“ či „*terms*“ jako „*podmínka*“ není zcela vhodné, jelikož se tím vytrácí původní význam těchto slov. Za příhodnější české

⁹⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 379-380.

⁹⁹ ALDERMAN, R. M. Why We Really Need the Arbitration Fairness Act: It's All About Separation of Powers. In: *The Social Science Research Network* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1411868.

¹⁰⁰ DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

¹⁰¹ Směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. In: *EUR-Lex* [online]. 5. 4. 1993 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CELEX:31993L0013:CS:HTML>.

¹⁰² Francouzské znění Směrnice hovoří o „*les clauses abusives*“, německé o „*mißbräuchliche Klauseln*“, slovenské pak o „*nekalých podmienkach*“.

ekvivalenty bych tak považovala pojmy „zneužívající klauzule“¹⁰³ či „nekalé ujednání“¹⁰⁴. Přestože anglické¹⁰⁵, francouzské¹⁰⁶ či německé¹⁰⁷ znění Směrnice hovoří o ujednání či klauzuli, české¹⁰⁸ a slovenské¹⁰⁹ znění užívá pojmu podmínka. Za podmínku je však třeba v občanském právu považovat druh nahodilých složek právních úkonů, kterým se následky právního úkonu činí závislé na nejisté události.¹¹⁰ Směrnice se však zabývá smluvními ujednáními, která se mohou vyskytovat ve spotřebitelských smlouvách, nikoliv podmínkami. Ve své práci budu však uvedené pojmy užívat promiscue.

Aby rozhodčí doložka mohla být ve smyslu uvedené Směrnice považována za nepřiměřené ujednání, musí být splněno několik předpokladů. Musí se totiž jednat o rozhodčí doložku, která je uzavřena mezi spotřebitelem jakožto slabší smluvní stranou a podnikatelem a která splňuje podmínky uvedené v čl. 3 odst. 1 Směrnice, tj. že nebyla individuálně sjednána¹¹¹ a v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.¹¹² Tyto požadavky musí být splněny kumulativně.

¹⁰³ PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 10/2011.

¹⁰⁴ HURDÍK, J. Dobrá víra. *Právník* 5/2007.

¹⁰⁵ V anglickém znění: „*Directive on unfair terms in consumer contracts*“.

¹⁰⁶ Ve francouzském znění: „*Directive concernant les clauses abusives dans les contrats conclus avec les consommateurs*“.

¹⁰⁷ V německém znění: „*Richtlinie über mißbräuchliche Klauseln in Verbraucherverträgen*“.

¹⁰⁸ V českém znění: „*Směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách*“.

¹⁰⁹ Ve slovenském znění: „*Smernica o nekalých podmienkach v spotrebitelských zmluvách*“.

¹¹⁰ HENDRYCH, D. a kol. *Právníký slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-059-1, s. 713.

¹¹¹ Tuto skutečnost zdůrazňuje i preambule Směrnice, v níž je konstatováno, že „*směrnice se vztahuje pouze na smluvní podmínky, které nebyly sjednány individuálně*“.

¹¹² Anglicky: „*A contractual term which has not been individually negotiated shall be regarded as unfair if, contrary to the requirement of good faith, it causes a significant imbalance in the parties' rights and obligations arising under the contract, to the detriment of the consumer.*“

Slovensky: „*Zmluvná podmienka, ktorá nebola individuálne dohodnutá sa považuje za nekalú, ak napriek požiadavke dôvery spôsobí značnú nerovnováhu v právach a povinnostiach strán vzniknutých na základe zmluvy, ku škode spotrebiteľa.*“

Francouzsky: „*Une clause d'un contrat n'ayant pas fait l'objet d'une négociation individuelle est considérée comme abusive lorsque, en dépit de l'exigence de bonne foi, elle crée au détriment du consommateur un déséquilibre significatif entre les droits et obligations des parties découlant du contrat.*“

Německy: „*Eine Vertragsklausel, die nicht im einzelnen ausgehandelt wurde, ist als mißbräuchlich anzusehen, wenn sie entgegen dem Gebot von Treu und Glauben zum Nachteil des Verbrauchers ein erhebliches und ungerechtfertigtes Mißverhältnis der vertraglichen Rechte und Pflichten der Vertragspartner verursacht.*“

II. 2. 1. Osobní působnost

Nepřiměřenou ve smyslu Směrnice může být pouze taková rozhodčí doložka, která je sjednána mezi spotřebitelem a prodávajícím zboží nebo poskytovatelem služeb. Osobní působnost Směrnice je tedy omezena toliko na smlouvy uzavírané mezi prodávajícím zboží nebo poskytovatelem služeb a spotřebitelem.¹¹³ A contrario tudíž docházíme k závěru, že se Směrnice nevztahuje na smluvní vztahy mezi spotřebiteli navzájem nebo mezi prodávajícími zboží a poskytovateli služeb navzájem. Směrnici tak můžeme aplikovat toliko na případy, kdy proti sobě stojí spotřebitel a ne-spotřebitel.¹¹⁴ Ač tedy účel Směrnice spočívá v ochraně spotřebitele, není jejím smyslem chránit spotřebitele ve vztahu s jemu rovným partnerem. Systém ochrany zavedený Směrnici totiž vychází z myšlenky, že spotřebitele je třeba chránit ve smluvních vztazích, v nichž se nachází v nerovném postavení vůči druhé smluvní straně, a to co se týče vyjednávací síly či úrovně informovanosti.¹¹⁵

II. 2. 2. Neindividuální sjednání

Dalším definičním znakem nepřiměřené rozhodčí doložky je dle Směrnice její neindividuální sjednání. Tento požadavek Směrnice dále upřesňuje, když stanoví, že za individuálně nesjednanou se smluvní podmínka považuje vždy, jestliže byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na její obsah.¹¹⁶ Pokud by prodávající nebo poskytovatel tvrdil, že podmínka byla sjednána individuálně, je na něm, aby toto své tvrzení prokázal.¹¹⁷

Z uvedeného vyplývá, že spotřebitel je chráněn před individuálně neprojednanými klauzulemi. Tyto jsou úzce spjaty s tzv. adhezními smlouvami,

¹¹³ Viz čl. 1 odst. 1 Směrnice.

¹¹⁴ DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624. Nebo Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 29. 10. 2009 ve věci C-484/08, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios*.

¹¹⁵ Rozsudek ESD ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, ze dne 27. 6. 2000, bod 25; rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod. 25; rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Suistikné Győrfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 22.

¹¹⁶ Viz čl. 3 odst. 2 Směrnice.

¹¹⁷ Viz čl. 3 odst. 2 Směrnice.

jež neumožňují negociaci ze strany akceptanta, a tento, pokud chce smlouvu uzavřít, musí ji přijmout en bloc. Jedná se tedy o smlouvy, při jejichž sjednávání se uplatní princip „*ber nebo nech být*“. Individuálně neprojednanou klauzuli však nelze s adhezními smlouvami zcela ztotožňovat. Adhezní smlouva může totiž obsahovat některá ujednání, která byla individuálně projednána.¹¹⁸ Pelikánová¹¹⁹ např. uvádí, že „*je možno si představit, že bude uzavřena adhezní smlouva, jež bude obsahovat volné řádky pro uvedení orgánu rozhodujícího v případě sporu a zákazník sám vyplní, jestli to bude řádný soud nebo rozhodčí soud nebo ad hoc rozhodce. V takovém případě bychom nemohli mluvit o individuálně neprojednané klauzuli a ani příloha [pozn.: příloha Směrnice obsahující demonstrativní výčet ujednání, která mohou být považována za nepřiměřená] by se v této souvislosti nemohla uplatnit.*“

V intencích výše uvedeného tudíž můžeme aplikovat Směrnici toliko na případy, kdy by rozhodčí doložka nebyla sjednána individuálně. Jinak je tomu v případě transponovaných ustanovení současného občanského zákoníku, jelikož tento umožňuje přezkum i ujednání, která byla sjednána individuálně. Český zákonodárce tak využil možnosti, kterou Směrnice ve své preambuli výslovně uvádí, a to, že členským státům by měla být ponechána možnost, aby zajistily spotřebitelům vyšší úroveň ochrany prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení Směrnice. Ostatně implementace Směrnice v tom smyslu, že se přezkum týká i klauzulí, jež jsou individuálně projednané, není z komparativního hlediska ničím neobvyklým. V tomto ohledu totožnou úpravu jako v České republice nalezneme i např. ve Francii, Belgii, Lucembursku, Litvě či na Maltě. Oproti tomu např. ve Velké Británii, Irsku, Španělsku, Řecku či Itálii je možný přezkum přiměřenosti pouze u neindividuálně sjednaných podmínek.¹²⁰ Osnova nového občanského zákoníku se přiblížila Směrnici, když z nepřiměřených ujednání vyňala klauzule, kterých nebylo dosaženo adhezním způsobem¹²¹, tj. problematika nepřiměřených ujednání se měla týkat toliko adhezně

¹¹⁸ PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 10/2011.

¹¹⁹ Tamtéž.

¹²⁰ SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. 2007, [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study_en.cfm.

¹²¹ Ustanovení § 1671 osnovy nového občanského zákoníku viz ELIÁŠ, K.; HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-205-9, s. 144.

sjednaných smluvních klauzulí. Definice adhezních smluv uvedená v osnově nového občanského zákoníku¹²² se však zásadně lišila od pojetí neindividuálně sjednaných ujednání dle Směrnice. Ani osnova nového občanského zákoníku tudíž nebyla v tomto ohledu zcela shodná se Směrnicí. Konečné znění nového občanského zákoníku se však nakonec vrátilo k současnému pojetí, dle kterého může být nepřiměřeným i ujednání, jež bylo individuálně sjednáno.¹²³ Napříště tak bude možné, stejně jako nyní, za splnění zákonných podmínek, konstatovat nepřiměřenost i u rozhodčí doložky, jež byla individuálně sjednána.

II. 2. 3. Rozpor s požadavkem přiměřenosti a významná nerovnováha

Ne všechny neindividuálně sjednané rozhodčí doložky uzavřené mezi podnikatelem a spotřebitelem však lze považovat za nekalá ujednání. Důležité je, zda takové ujednání naplňuje i další definiční znak nepřiměřené podmínky ve smyslu Směrnice, a to, že „v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobuje významnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran, které vyplývají z dané smlouvy, v neprospěch spotřebitele.“¹²⁴ Směrnice tím, že odkazuje na pojmy „přiměřenost“ a „významná nerovnováha v právech a povinnostech stran“ definuje pouze abstraktně prvky, které dávají smluvnímu ujednání, jež nebylo předmětem individuálního projednání, zneužívající charakter.¹²⁵ Obsah uvedených pojmů však blíže nevymezuje, pouze stanoví, jaká kritéria musí být při posuzování přiměřenosti smluvního ujednání brána v úvahu.

Vydeme-li z českého překladu Směrnice, bude zřejmě největší obtíže činit význam slova „přiměřenost“. Odpověď na otázku, co si pod tímto pojmem představít, nalezneme při srovnání ostatních jazykových verzí Směrnice. Tyto totiž místo výrazu přiměřenost užívají pojmy „good faith“, „bonne foi“ či „Treu und Glauben“, jež by

¹²² Osnova nového občanského zákoníku definovala smlouvu uzavřenou adhezním způsobem jako „smlouvu, jejíž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejich pokynů, aniž slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit“. Ustanovení § 1656 odst. 1 osnovy nového občanského zákoníku viz ELIÁŠ, K.; HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-205-9, s. 143.

¹²³ Viz ustanovení § 1813 nového občanského zákoníku.

¹²⁴ Viz ustanovení čl. 3 odst. 1 Směrnice.

¹²⁵ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. V. Erzsébet Sustikné Győrfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 37.

bylo možné přeložit jako dobrá víra. Bylo by však možné v českém právním prostředí chápat „*přiměřenost*“ jako „*dobrou víru*“? A pokud ne, jaký obsah tedy slovu „*přiměřenost*“ dát?

Obecně lze skutkovou podstatu institutu dobré víry vymežit dvěma charakteristikami, a to za prvé jako objektivní mravní kategorii, a nebo jako kategorii subjektivní, psychickou. Český právní řád dobrou víru ve smyslu objektivní kategorie nezná, když tuto chápe jako kategorii subjektivní, tj. jako „*zásadně nezaviněnou nevědomost o právních nedostacích určitého právního stavu*“.¹²⁶ Jiné právní řády, ač užívají pojem, který by bylo možné jednoduše přeložit jako dobrá víra, tento pojem chápou jinak, a to právě jako objektivní mravní kategorii. Dobrou víru takto pojímá úprava francouzská (*bonne foi*) zdůrazňující v této souvislosti imperativ poctivého přístupu k výkonu práv a povinností ze závazkových vztahů. Obdobně chápe dobrou víru i Švýcarsko či Německo (*Treu und Glauben*). Dobrá víra tak vyjadřuje poctivost přístupu účastníků ke vzniku a realizaci občanskoprávních vztahů, čestnost ve vztazích mezi lidmi.¹²⁷ Obdobný význam nacházíme i v právu anglickém, jež užívá pojmu „*good faith*“. Pojem „*good faith*“ se v oblasti smluvního práva nezřídka vysvětluje jako povinnost brát v úvahu oprávněné zájmy druhé smluvní strany při negociacích o obsahu konkrétní smlouvy a s tím související příkaz nezamlčovat, nezkreslovat a nepřekrucovat skutečnosti relevantní pro správné rozhodnutí spolukontrahenta.¹²⁸ Pojem „*good faith*“ bývá překládán jako poctivost.¹²⁹ Objektivní dobrá víra však častokrát znamená něco více než jen synonymum poctivosti.¹³⁰

Vzhledem k výše uvedenému je zřejmé, že základ dobré víry se ve většině evropských zemí nachází v obecných dimenzích daných ekvitou. Ostatně právě z jednotlivých evropských jazykových variant tohoto pojmu je zřejmá úzká vazba

¹²⁶ HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, ISBN 80-210-2001-6, s. 123.

¹²⁷ Tamtéž, s. 124 – 125.

¹²⁸ TÉGL, P. *Dobrá víra v občanském právu*. Praha, 2008. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 42 – 43.

¹²⁹ Slovník právních pojmů uvádí jako synonymum „*good faith*“ slovo „*honestly*“. Viz CURZON, L. B.; RICHARDS, P. H. *The Longman Dictionary of Law*, 7th ed. New York: Pearson, 2007, ISBN 978-0-582-89426-6, s. 266.

¹³⁰ TÉGL, P. *Dobrá víra v občanském právu*. Praha, 2008. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy, s. 42.

institutu dobré víry na pojmy ekvita, spravedlnost, slušnost, důvěra, čestnost, věrnost či dobré mravy.¹³¹

Anglický výraz „*good faith*“ se tak v českém právním prostředí blíží spíše pojmu dobrých mravů.^{132,133} Takové pojetí však není také zcela přesné, jelikož tento pojem není zcela věrným ekvivalentem dobré víry, na což upozorňuje Tégl, dle něhož „*objektivní bona fides je konceptem značně širším, než jsou boni mores. Dobré mravy jsou tak (velmi zjednodušeně řečeno) pouhou podmnožinou objektivní dobré víry. Ne všechny významy dobré víry je totiž možné ztotožnit s dobrými mravy. Ačkoliv se obě porovnávané kategorie v jistých směrech překrývají, jsou přesto pojmy odlišnými.*“¹³⁴

Český zákonodárce při transpozici Směrnice do občanského zákoníku však toto odlišné chápání pojmu dobré víry v českém a zahraničním právním prostředí nerespektoval a v ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku stanovil, že „*(s)potřebitelské smlouvy nesmějí obsahovat ujednání, která v rozporu s požadavkem dobré víry znamenají k újmě spotřebitele značnou nerovnováhu v právech a povinnostech stran.*“ Překlad pojmu „*good faith*“ uvedený v anglickém jazykovém znění Směrnice jako „*dobrá víra*“ byl částí doktríny kritizován¹³⁵, částí kvitován¹³⁶. V novém občanském zákoníku však v této souvislosti dochází ke změně, když tento užívá terminologii českého překladu Směrnice. Nový civilní kodex tak nově konstatuje, že se má „*za to, že zakázána jsou ujednání, která zakládají v rozporu s požadavkem*

¹³¹ HURDÍK, J. Dobrá víra. *Právník* 5/2007.

¹³² ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 541.

¹³³ Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR (rozsudek sp. zn. 33 Odo 1420/2005 ze dne 30. 11. 2005, rozsudek sp. zn. 33 Odo 538/2003 ze dne 25. 10. 2004, usnesení sp. zn. 33 Odo 29/2005 ze dne 16. 3. 2005 či usnesení sp. zn. 33 Cdo 3547/2012 ze dne 24. 1. 2013) je třeba dobrými mravy rozumět „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.*“ Ústavní soud ČR (usnesení sp. zn. II. ÚS 249/97 ze dne 26. 2. 1998 či nález sp. zn. II. ÚS 544/2000 ze dne 12. 3. 2001) pak vyložil uvedený termín jako „*souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právních vztahů.*“

¹³⁴ TÉGL, P. Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva. In: PAUKNEROVÁ, M.; TOMÁŠEK, M. (eds.): *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*, Praha: Karolinum, 2009, ISBN 978-80-246-1687-2, s. 99.

¹³⁵ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 541.

¹³⁶ PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 10/2011.

přiměřenosti významnou nerovnováhu práv a povinností stran v neprospěch spotřebitele. ¹³⁷ Dle důvodové zprávy tento odklon od stávající terminologie zapříčinila skutečnost, že „(v)ýraz „dobrá víra“ použitý dnes v § 56 odst. 1 platného občanského zákoníku je anglicismus, který je v kontextu české právní terminologie matoucí, neboť tento pojem je ve zdejším právním pojmosloví již obsazen a je chápán jako objektivně hodnocené vnitřní přesvědčení určité osoby, že je něco po právu.“ ¹³⁸ Tudíž „výraz *good faith* a jemu podobné nelze do češtiny správně převést jako *dobrou víru*. Stalo-li se tak již v některých případech mechanickým překladem cizojazyčných textů, jako např. v § 56 odst. 1 platného občanského zákoníku, vede to k nedorozuměním a ke scholastickému rozlišování *dobré víry* v subjektivním a v objektivním slova smyslu.“ ¹³⁹

Na základě výše uvedené analýzy se tak domnívám, že v českém právním prostředí skutečně není možné chápat „*přiměřenost*“ jako „*dobrou víru*“, ale je třeba pojímat ji jako mravní kategorii. Za jednání v rozporu s požadavkem přiměřenosti je dle mého názoru možné považovat jednání, které je nepoctivé či nečestné, a při němž silnější strana nebere v úvahu oprávněné zájmy druhé smluvní strany. Takovým bude zřejmě i jednání, kdy jsou slabší smluvní straně určité relevantní skutečnosti zamlčovány či jsou zkreslovány. Jedná-li podnikatel se spotřebitelem poctivě a spravedlivě a bere-li v úvahu i oprávněné zájmy slabší smluvní strany, je velice pravděpodobné, že ujednání nepřiměřené nebude. Základními pojmy při posuzování nepřiměřenosti ujednání tak budou otevřenost a seriózní jednání podnikatele. ¹⁴⁰

K otázce způsobení nerovnováhy v právech a povinnostech stran „*v rozporu s požadavkem přiměřenosti*“ se již vyjádřil Soudní dvůr, a to v nedávném rozhodnutí ve věci *Mohamed Aziz*, v němž uvedl, že v této souvislosti „*je třeba ověřit, zda prodávající nebo poskytovatel, který jedná se spotřebitelem poctivě a přiměřeně, mohl rozumně očekávat, že by spotřebitel s předmětnou klauzulí souhlasil v rámci*

¹³⁷ Viz ustanovení § 1813 nového občanského zákoníku.

¹³⁸ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN 978-80-7208-922-2, s. 736.

¹³⁹ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, s. 611, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0 či z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf.

¹⁴⁰ VÍTOVÁ, B. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o. p. s., 2011, ISBN 978-80-87382-24-0, s. 58.

individuálního vyjednávání o obsahu smlouvy.“¹⁴¹ Pokud by tedy prodávající nebo poskytovatel nemohl rozumně očekávat, že by spotřebitel rozhodčí doložku uzavřel, kdyby nebyla součástí neindividuálně projednané smlouvy, bylo by takové jeho jednání možné považovat za rozporné s požadavkem přiměřenosti.

Dle preambule Směrnice by při posuzování požadavku přiměřenosti měl být brán zřetel zejména na sílu vyjednávacích pozic stran, zda měl spotřebitel nějakou pohnutku k tomu, aby souhlasil s předmětným smluvním ujednáním, jestli zboží bylo dodáno nebo služby poskytnuty na zvláštní objednávku spotřebitele, a na rozsah, v jakém prodávající nebo poskytovatel jednal poctivě a přiměřeně s druhou stranou – spotřebitelem, a vzal-li v úvahu jeho oprávněné zájmy.¹⁴²

Při posuzování přiměřenosti může hrát podstatnou roli také otázka, zda ujednání bylo sjednáno transparentně. Pokud by ujednání bylo psáno drobným písmem, složitým jazykem a spotřebitelská smlouva by byla špatně strukturována, nemohl by spotřebitel dát informovaný souhlas s uzavřením takové smlouvy.¹⁴³ Z tohoto důvodu Směrnice výslovně uvádí, že „*smlouvy by měly být sepsány jasným a srozumitelným jazykem*“.¹⁴⁴ Požadavek transparentnosti tak v sobě zahrnuje několik otázek, a to, zda je smlouva psána jasným a srozumitelným jazykem či odborným právnickým jazykem s častým výskytem slov laikům neznámých, zda je smlouva systematická a zda je psána dostatečně velkým a čitelným písmem.¹⁴⁵ Ostatně požadavek transparentnosti smlouvy je zdůrazňován i českou judikaturou.¹⁴⁶

¹⁴¹ Rozsudek ESD ve věci C-415/11, *Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, ze dne 14. 3. 2013, bod 76.

¹⁴² Viz preambule Směrnice.

¹⁴³ WILLET, Ch. *Fairness in Consumer Contracts. The Case of Unfair Terms*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd., 2007, ISBN 978-1-84014-492-5, s. 40.

¹⁴⁴ Viz preambule a čl. 5 Směrnice.

¹⁴⁵ NEBBIA, P. *Unfair Contract Terms in European Law. A Study in Comparative and EC Law*. Oxford, Portland: Hart Publishing, 2007, s. 135 – 136.

¹⁴⁶ K požadavkům na kontrakční proces mezi podnikatelem a spotřebitelem se vyjádřil Ústavní soud ČR, a to v nálezu sp. zn. I. ÚS 342/09 ze dne 15. 6. 2009, v němž upozornil, že nekorektní jednání ze strany podnikatele lze dovést např. ze skutečnosti, že spotřebiteli byla smlouva předložena k podpisu v neznámém prostředí, podnikatel se před kontraktací snažil u spotřebitele vyvolat pocit vděčnosti, spotřebiteli byl nabídnut předem připravený formulářový návrh, uzavírání smlouvy bylo velmi uspěchané a spotřebitel je tak při uzavírání smlouvy vystaven časové tísní. O neseriózních praktikách podnikatele by mohla svědčit i grafická podoba smlouvy vč. použitého písma. Ústavní soud ČR v daném případě ve prospěch spotřebitele konstatoval, že „...*(některé části kupní smlouvy, konkrétně dokonce údaje o povinnostech kupujícího (...)) byly uvedeny v rámci kupní smlouvy nejmenším písmem; i obecně vzato to bylo velmi drobným písmem, pro běžného člověka nikoli jednoduše čitelným, ne-li těžce čitelným. Není klíčové, že toto nejmenší písmo zakotvující povinnosti a sankce stěžovatelky, nebylo nečitelné (...), nýbrž*

Zcela jasný se mi nejeví ani požadavek „významné nerovnováhy v právech a povinnostech stran“. Podle Grabana je možné vysvětlit tuto značnou nerovnováhu v neprospěch spotřebitele jako právní postavení spotřebitele, které mu nedovoluje nebo značně omezuje uplatňování nároků, prostřednictvím kterých se domáhá řádného plnění ze smlouvy, nápravy již přijatého plnění nebo které se týká možnosti odstoupení od smlouvy.¹⁴⁷

Soudní dvůr se k výkladu pojmu „významná nerovnováha“ vyjádřil v již zmiňovaném rozhodnutí *Mohamed Aziz*.¹⁴⁸ V uvedeném rozsudku uvedl, že „pojem „významná nerovnováha“ v neprospěch spotřebitele je třeba posuzovat na základě analýzy vnitrostátních právních předpisů, které by se použily v případě neexistence dohody stran, aby bylo možné posoudit, zda a případně do jaké míry je právní postavení spotřebitele smlouvou zhoršeno ve srovnání s právním postavením, jaké by měl podle platné vnitrostátní právní úpravy. Stejně tak by za tímto účelem mělo být přezkoumáno právní postavení, v jakém se daný spotřebitel nachází s ohledem na prostředky, které má podle vnitrostátních právních předpisů k dispozici pro zabránění dalšímu používání zneužívajících klauzulí.“¹⁴⁹ Generální advokátka Juliane Kokott však upozorňuje, že „i když smluvní klauzule způsobuje zhoršení postavení spotřebitele, než jaké by měl podle zákonných předpisů, nemusí to smluvní rovnováhu nezbytně narušit způsobem, který by vedl ke kvalifikaci smluvní klauzule jako zneužívající ve smyslu článku 3 směrnice 93/13.“¹⁵⁰

že bylo hůře čitelné, ne-li těžce čitelné pro běžného člověka. Navíc, toto velmi drobné písmo, obsahující pro kupující klíčová smluvní ujednání, bylo systematicky umístěno pod graficky vytvořené obdélníky obsahující specifikaci zboží a jeho cenu, obsahující větší písmo, a současně umístěno těsně nad podpisy smluvních stran. Mohlo tak navozovat již *prima facie* dojem méně relevantního obsahu, v podstatě "poznámky pod čarou".“ Dle rozsudku Okresního soudu v Chebu sp. zn. 15 C 410/2009 ze dne 31. 5. 2010 zveřejněném v časopise *Právní rozhledy* 16/2010 je možné nekalé jednání podnikatele dovodit ze skutečnosti, že pro spotřebitele nepříznivé ujednání skryje do nepřehledných, složitě formulovaných, malým písmem psaných všeobecných obchodních podmínek, přičemž předpokládá, že takto uniknou pozornosti spotřebitele.

¹⁴⁷ GRABAN, A. Spotřebitel'ské zmluvy. *Bulletin slovenskej advokacie* 11/2005.

¹⁴⁸ Rozsudek ESD ve věci C-415/11, *Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, ze dne 14. 3. 2013.

¹⁴⁹ Tamtéž, bod 76.

¹⁵⁰ Stanovisko generální advokátky Juliane Kokott přednesené dne 8. 11. 2012 ve věci C-415/11, *Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, bod 72.

Obdobnou argumentaci ostatně již před tímto rozhodnutím uplatnil Ústavní soud ČR v rozhodnutí sp. zn. II. ÚS 2164/10¹⁵¹, když se zabýval otázkou, zda konkrétní rozhodčí doložka naplňuje znaky nepřiměřených podmínek ve smyslu Směrnice. Ústavní soud ČR dospěl v daném případě k závěru, že pokud rozhodčí doložka stanoví, že „*spory budou s konečnou platností rozhodovány jedním rozhodcem určeným stranou žalující ze seznamu členů sdružení Asociace arbitrářů nebo určeným předsedou Asociace arbitrářů, pokud strana žalující svého práva nevyužije, a to v rozhodčím řízení vedeném podle pravidel rozhodčího řízení Asociace arbitrářů, přičemž strany souhlasí s tím, že se rozhodčí řízení bude konat jen na základě písemných podkladů, bez konání ústního jednání a spor bude rozhodnut podle zásad spravedlnosti (equity)*“, představuje nepřiměřenou podmínku, neboť vyvolává nerovnováhu mezi účastníky řízení a tato nerovnováha dosahuje zvýšené disproporční intenzity co do práv a povinností a ve svém důsledku je způsobilá vést ke značné procesní nevýhodě jednoho z účastníků. Dle názoru Ústavního soudu ČR, „*(j)de-li o ujednání v rámci spotřebitelské smlouvy, musí rozhodčí řízení obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo na místě v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva)*“.¹⁵²

II. 2. 4. Příloha Směrnice

Směrnice č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, obsahuje přílohu, která uvádí kazuistický výčet možných nepřiměřených ujednání. Ve vztahu k rozhodčím doložkám je zásadní odst. 1 písm. q) dané přílohy, v němž se uvádí, že nepřiměřenou může být smluvní podmínka, jejímž cílem nebo následkem je „*zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů, nebo bránění uplatnění tohoto práva, nepřiměřené omezování důkazů, které má spotřebitel k*

¹⁵¹ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011.

¹⁵² O této problematice bude pojednáno více v kapitole V. této práce.

dispozici, nebo ukládání důkazního břemene, které by podle použitelných právních předpisů mělo příslušet druhé smluvní straně, spotřebiteli.“

Uvedená formulace je dosti nejednoznačná a je tudíž otázkou, jaké rozhodčí doložky by bylo možné pod tuto definici podřadit. Skutkovou podstatu zakázané rozhodčí doložky můžeme rozdělit do tří částí, a to:

- a) „*předkládal spory*“,
- b) „*výlučně rozhodčímu soudu*“,
- c) „*na který se nevztahují ustanovení právních předpisů*“.

Slovní spojení „*předkládal spory*“ indikuje, že se má jednat o případy, ve kterých je spotřebitel aktivně legitimovaný, tedy předkládá spor rozhodci. Domnívám se, že k takovému závěru by bylo možné dospět i na základě anglické jazykové verze Směrnice, jež užívá slovního spojení „*to take disputes to*“. Ze slovenského jazykového znění však spíše vyplývá, že se písm. q) přílohy vztahuje i na případy, kdy by žalobu podával podnikatel („*vyžadovať od spotrebiteľa, aby riešil spory*“). Za jedno není ani doktrína.¹⁵³

Ze slov „*výlučně rozhodčímu soudu*“ je pak dle mého názoru třeba dovozovat, že nepřipustná je pouze taková rozhodčí doložka, která spotřebiteli znemožňuje podat žalobu k soudu. Argumentem a contrario tak docházím k závěru, že rozhodčí doložky, které dávají spotřebiteli na výběr, zda případnou žalobu podá k soudu či rozhodci, nepřiměřeným ujednáním ve smyslu daného ustanovení nejsou. Ostatní jazykové verze tento závěr dle mého názoru nijak nevyvracejí („*exclusively to arbitration*“, „*výhradne arbitrážou*“, „*exclusivement un juridiction d'arbitrage*“).

Nejvíce problematickým je pak výklad slovního spojení „*rozhodčím soudem, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů*“. Český překlad Směrnice není jednoznačný, za jedno není ani doktrína. Jádro tohoto výkladového problému spočívá v otázce, na co vše se musejí vztahovat ustanovení právních předpisů. V úvahu přichází hned několik možností. Má být právními předpisy „pokryt“ („*cover*“) vznik rozhodčího

¹⁵³ Mágál a Kubina mají za to, že uvedené ustanovení se vztahuje na případy, kdy žalobu podával spotřebitel (viz MAGÁL, M.; KUBINA, P. Rozhodcovské doložky v spotřebitelských smlouvách. *Justičná Revue - časopis pre právnu prax* 4/2008); Slováček se oproti tomu domnívá, že ustanovení je třeba aplikovat i na případy, kdy žalobu podává podnikatel (viz SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy* 9/2010).

soudu¹⁵⁴, procesněprávní úprava rozhodčího řízení či hmotněprávní rozhodování rozhodčího soudu?^{155,156} Ke zcela jednoznačné odpovědi nedojdeme ani porovnáním jednotlivých jazykových verzí („*arbitration not covered by legal provisions*“, „*d'arbitrage non couverte par des dispositions légales*“, „*spory neupravené právními ustanoveními výhradně arbitrážou*“). Osobně se přikláním k poslední variantě, tedy, že příloha Směrnice považuje za nepřiměřenou rozhodčí doložku, která rozhodce opravňuje k tomu, aby rozhodoval podle zásad ekvity, tj. neaplikoval hmotné právo.

I přes výše uvedené výkladové nejasnosti je však zřejmé, že pod písm. q) přílohy Směrnice nelze podřadit každou rozhodčí doložku, ale je třeba se zabývat tím, zda jsou všechny výše uvedené aspekty splněny. Zároveň je třeba zdůraznit, že ani tehdy, kdy by rozhodčí doložka odpovídala výše uvedené definici, nebylo by možné bez dalšího konstatovat, že taková rozhodčí doložka je nepřiměřená a tudíž pro řešení spotřebitelských sporů zakázaná.

Ujednání uvedená v příloze Směrnice představují pouze informativní a nevyčerpávající seznam ujednání, která mohou být pokládána za nepřiměřená.¹⁵⁷ Smluvní ujednání uvedená v tomto seznamu tak nelze automaticky považovat za nepřiměřená.¹⁵⁸

Otázkou právní povahy seznamu se již ve své judikatuře zabýval Soudní dvůr, když v řízení proti Švédskému království¹⁵⁹ konstatoval, že příloha Směrnice má toliko hodnotu indikativní a příkladnou¹⁶⁰, a tím představuje zdroj informací jak pro

¹⁵⁴ HORSKÁ, J.; BURIAN, J. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie* 4/2010.

¹⁵⁵ VÍTOVÁ, B. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucnense, o. p. s., 2011, ISBN 978-80-87382-24-0, s. 116.

¹⁵⁶ SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy* 9/2010.

¹⁵⁷ Viz ustanovení čl. 3 odst. 3 Směrnice, dle kterého „(t)he Annex shall contain an indicative and non-exhaustive list of the terms which may be regarded as unfair”.

¹⁵⁸ Původní návrh Směrnice předložený Komisí byl však v tomto ohledu přísnější. Obsahoval totiž tzv. „black list“, v němž byla zařazena smluvní ujednání, která bylo třeba považovat za nepřiměřená per se. Viz SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. 2007, s. 380 [cit. 2013-04-27], dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study_en.cfm.

¹⁵⁹ Rozsudek ESD ve věci C-478/99, *Komise Evropských společenství v. Švédskému království*, ze dne 7. 5. 2002.

¹⁶⁰ Tento závěr Soudní dvůr verifikoval i následnou judikaturou, a to v rozsudku ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Gyórfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 37 a 38, rozsudku ve věci C-137/08 *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, ze dne 9. 11. 2010, bod 42 či usnesení ve věci C-76/10, *Pohotovosť s.r.o. v. Iveta Korčková*, ze dne 16. 11. 2010, bod 58.

vnitrostátní orgány odpovědné za aplikování implementovaných opatření, tak pro jednotlivce, kterých se opatření týkají také.¹⁶¹ Jedná se pouze o návod říkající, která ujednání mohou být v určitých případech považována za nepřiměřená, a nikoliv o seznam ujednání, která jsou nepřiměřená za všech okolností. Konstatovat nepřiměřenost ujednání je možné toliko po jeho podrobení testu nepřiměřenosti. U klauzulí uvedených v předmětném katalogu však dojdeme k závěru o nepřiměřenosti jistě častěji. V žádném případě však tento seznam nelze pojímat jako výčet ujednání, která jsou automaticky nepřiměřená.¹⁶² Podmínka obsažená v tomto seznamu nemusí být nutně nepřiměřená a naopak, podmínka, která v něm absentuje, za nekalou považována být může.¹⁶³

Jednotlivé země přistoupily k implementaci uvedeného katalogu klauzulí různě. Některé zapracovaly tento seznam do svých vnitrostátních právních předpisů na principu tzv. „*black letter rule*“ znamenající, že uvedené klauzule je třeba vždy považovat za nepřiměřené¹⁶⁴, jiné na principu tzv. „*grey letter rule*“, podle kterého uvedená ujednání pouze mohou být považována za nepřiměřená, ale je nutné je podrobit testu nepřiměřenosti¹⁶⁵, některé využily oba tyto přístupy¹⁶⁶, další země netransponovaly „*nekalý katalog*“ vůbec.^{167, 168} Ani poslední možnost nelze dle evropské judikatury považovat za porušení povinností členského státu, pokud členský stát seznam sice nezahrne přímo do předpisu, ale uvede jej alespoň v důvodové zprávě k zákonu a tato je veřejně přístupná.¹⁶⁹ Jisté pochyby lze však ohledně posledního přístupu jistě mít, jelikož je otázkou, zda bude spotřebitel natolik uvědomělý, aby studoval důvodové zprávy k právním předpisům.

¹⁶¹ Cit.: „(...) the list contained in the annex to the Directive is of indicative and illustrative value, it constitutes a source of information both for national authorities responsible for applying the implementing measures and for individuals affected by those measures.“

¹⁶² VÍTOVÁ, B. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o. p. s., 2011, ISBN 978-80-87382-24-0, s. 83.

¹⁶³ Rozsudek ESD ve věci C-472/10, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v. Invitel Távközlési Zrt.*, ze dne 26. 4. 2012, bod 80.

¹⁶⁴ Např. Rakousko, Belgie, Estonsko.

¹⁶⁵ Např. Francie, Anglie, Irsko či Polsko.

¹⁶⁶ Např. Německo.

¹⁶⁷ Dánsko, Finsko a Švédsko.

¹⁶⁸ SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. 2007, s. 380, [cit. 2013-04-27], dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study_en.cfm.

¹⁶⁹ Rozsudek ESD ve věci C-478/99, *Komise Evropských společenství v. Švédskému království*, ze dne 7. 5. 2002.

Český zákonodárce k implementaci přílohy Směrnice přistoupil tak, že seznam typových nepřiměřených ujednání sice promítl do ustanovení § 56 odst. 3 občanského zákoníku, avšak nikoliv kompletně. Odlišná od přílohy Směrnice je i povaha těchto ujednání, jelikož ta jsou považována za automaticky neplatná, aniž by soud musel jejich nepřiměřenost zkoumat (tj. výše uvedené „*black letter rule*“).¹⁷⁰

Ohledně problematiky spotřebitelských rozhodčích doložek je pak kruciólní skutečnost, že uvedené ustanovení stávajícího občanského zákoníku na rozdíl od přílohy Směrnice nezmiňuje rozhodčí doložku, jelikož k transpozici odst. 1 písm. q) přílohy Směrnice nebylo přistoupeno. Dle Nového toto „*opominutí českého zákonodárce je poněkud nešťastné, neboť nedává soudům indicii, že rozhodčí doložka může být nekalým smluvním ujednáním. (...) Navzdory absenci rozhodčí doložky v § 56 odst. 3 OZ, je dobrý důvod se domnívat, že rozhodčí doložka je jedním z nejnebezpečnějších nekalých ujednání. Zatímco spotřebitel je obvykle schopen posoudit jako nekalé ujednání o smluvní pokutě, která čtyřnásobně převyšuje výši půjčky, nekalost rozhodčí doložky není tak snadno odhalitelná. Rozhodčí doložka má totiž na rozdíl od jiných nekalých ujednání specifické a spotřebitelem sotva předvídatelné právní důsledky.*“¹⁷¹

Fakt, že právní úprava občanského zákoníku explicitně neuvádí ve výčtu nepřiměřených ujednání rozhodčí doložku, však neznamená, že by tato nemohla být považována za nepřiměřené ujednání. Její neplatnost však nelze konstatovat automaticky, jelikož takto můžeme činit toliko ohledně ujednání, která jsou ve výčtu výslovně stanovena. K závěru o neplatnosti spotřebitelské rozhodčí doložky však můžeme dle stávající právní úpravy dospět aplikací generální klauzule uvedené v ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku a jejím podrobení testu nepřiměřenosti. Ustanovení přílohy Směrnice týkající se rozhodčí doložky pouze říká, že rozhodčí doložka by mohla být nepřiměřenou podmínkou, v žádném případě z ní však nelze

¹⁷⁰ VÍTOVÁ, B. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o. p. s., 2011, ISBN 978-80-87382-24-0, s. 86; ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 543.

¹⁷¹ NOVÝ, Z. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In: KYNCL, L.; SEHNÁLEK, D.; DÁVID, R.; VALDHANS, J. *Dny práva – 2009 – Days of Law: sborník příspěvků*. 1. vydání. Brno: Masarykova univerzita, 2009. Dostupné také z: http://www.law.muni.cz/sborniky/dny_prava_2009/files/intro.html.

dovodit paušální zákaz rozhodčích doložek ve spotřebitelských smlouvách, neboť ty nelze, ani za pomoci této Směrnice, považovat bez dalšího za nepřiměřená ujednání.¹⁷²

V intencích výše uvedeného si dovoluji vyjádřit nesouhlas se závěry některých autorů odborných článků¹⁷³, kteří dle mého názoru podpořeného výše uvedenými argumenty, nesprávně dovozují, že rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách představují automaticky neplatná ujednání, a to s ohledem na nevýhodnost pro spotřebitele. Tato tvrzení nelze považovat za správná ani za účinnosti stávajícího občanského zákoníku, a dokonce ani za účinnosti nového občanského zákoníku.

Nový civilní kodex přináší ve věci spotřebitelských rozhodčích doložek zásadní změnu, jelikož oproti současnému občanskému zákoníku doplňuje výčet nepřiměřených ujednání o ustanovení týkající se rozhodčích doložek. Definice nepřiměřené rozhodčí doložky dle nového občanského zákoníku však není zcela totožná s písm. q) Směrnice. Nový civilní kodex¹⁷⁴ ve výčtu zakázaných ujednání v § 1814 uvádí pod písm. j) ujednání, která „zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní

¹⁷² SOKOL, T. K aktuálním problémům rozhodčího řízení. *Právní rádce* 9/2011.

¹⁷³ Viz např. SLOVÁČEK, D. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 7-8/2009; SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy* 9/2010; PALLA, T. Zneužívání rozhodčích doložek - stále nevyřešený problém. In: *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nevyreseny-problem-60076.html>, PALLA, T. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách - ANO či NE?. In: *Epravo.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebiteckych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>.

¹⁷⁴ Pro úplnost dodávám, že dle věcného záměru nového občanského zákoníku z roku 2000 nemělo být spotřebitelské právo (včetně převzetí úpravy Směrnice) začleněno do nového občanského zákoníku, ale plánovalo se, že by tato problematika byla upravena zvláštním zákonem (zákonem o ochraně spotřebitelů), jako je tomu např. v Rakousku. Nový občanský zákoník by tak sice obsahoval právní úpravu slabší strany, ale převzetí kazuistické úpravy ochrany spotřebitele převzaté z evropských směrnic původní návrh nového občanského zákoníku nepředpokládal. Důvodem uvedeného měla být nestabilita právní úpravy v této oblasti a v důsledku toho potřeba častých novelizací. K zařazení uvedené problematiky došlo až později, v návrhu, který byl počátkem ledna 2009 předložen vládě. Toto znění návrhu nového občanského zákoníku do civilního kodexu implementovalo mimo jiné i problematiku Směrnice, a dokonce i výslovně uvedlo ustanovení přílohy Směrnice týkající se rozhodčích doložek. Konkrétně tak bylo navrhováno, aby ustanovení § 1672 písm. k) nového občanského zákoníku stanovilo, že se zakazují ujednání, která „zbavují spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný procesní prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.“ Viz věcný záměr občanského zákoníku. In: *Obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. 2000 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/vecny_zamer_OZ_2000.pdf; Důvodová zpráva k návrhu. In: *Obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. 2005 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_verze_2005.pdf; Návrh předložený vládě. In: *Obcanskyzakonik.justice.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: [http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Navrh_obcanskeho_zakoniku_\(duben_2009\).pdf](http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/Navrh_obcanskeho_zakoniku_(duben_2009).pdf).

prostředek či mu v uplatnění takového práva brání, nebo ukládají spotřebiteli povinnost uplatnit právo výlučně u rozhodčího soudu nebo rozhodce, který není vázán právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele“. Zakázanými tak jsou rozhodčí doložky, které opravňují rozhodce k tomu, aby nerespektoval právní předpisy na ochranu spotřebitele. Z formulace daného ustanovení však nevyplývá, že by rozhodce musel rozhodovat podle veškerého hmotného práva, které se vztahuje na daný spor. Je však otázkou, zda toto bylo úmyslem zákonodárce. Důvodová zpráva ohledně uvedeného mlčí. Stejně jako současný občanský zákoník vychází i nový kodex z principu „*black letter rule*“, tj. rozhodčí doložka, která by odpovídala výše uvedenému popisu, by byla zakázána bez dalšího, tj. nepodléhala by testu nepřiměřenosti. Rozhodčí doložky, které nebude možné pod písm. j) podřadit však testu nepřiměřenosti podléhat budou.

Jak vyplývá z výše uvedeného, z nového občanského kodexu nelze dovodit zákaz veškerých rozhodčích doložek. Pouze dochází k určitému zpřísnění v tom smyslu, že nadále již některé rozhodčí doložky nebude třeba podrobovat testu nepřiměřenosti. Rozhodčí doložky, které nebude možné subsumovat pod písm. j) a ani nebudou nepřiměřené ve smyslu ustanovení § 1813 nového občanského zákoníku, však bude třeba považovat za platné.

II. 2. 5. Nezávaznost nepřiměřené rozhodčí doložky

Dle čl. 6 odst. 1 Směrnice mají členské státy stanovit, že „*nepřiměřené podmínky použité ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem nejsou podle jejich vnitrostátních právních předpisů pro spotřebitele závazné*“. Tato formulace dává členským státům prostor k uvážení, jak tuto nezávaznost ve svém vnitrostátním právu zajistí. V úvahu přichází teoreticky několik možností, a to zejména stanovení absolutní či relativní neplatnosti takových ujednání. Některé státy pak znají tzv. „*protective nullity*“, což znamená, že neplatnost smluvního ujednání může nastat pouze ve prospěch spotřebitele, v takovém případě má soud pravomoc vyslovit neplatnost ujednání z vlastního podnětu.¹⁷⁵ V některých zemích (Estonsko,

¹⁷⁵ SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. 2007, s. 388 – 389, [cit. 2013-04-27], dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study_en.cfm.

Německo, Irsko, Portugalsko, Slovinsko, Slovensko či Španělsko) jsou nepřiměřená ujednání považována za automaticky neplatná, a to od samého počátku.¹⁷⁶ V jiných zemích (Malta, Francie, Lucembursko) se na taková ujednání hledí jako na nulitní.¹⁷⁷ Některé státy (Česká republika, Litva, Nizozemí) však přistoupily pouze k neplatnosti relativní.¹⁷⁸

Jak jsem uvedla výše, Česká republika při implementaci Směrnice¹⁷⁹ zvolila cestu relativní neplatnosti nepřiměřených ujednání. Pokud by se tedy spotřebitel domníval, že rozhodčí doložka, kterou uzavřel s podnikatelem, je nepřiměřeným ujednáním, musel by se její neplatnosti dovolat, jinak by se tato rozhodčí doložka považovala za platnou. Aby však spotřebitel s námitkou nepřiměřenosti mohl být úspěšný, musel by ji vznést v promlčecí době, jež počíná běžet uzavřením rozhodčí doložky.¹⁸⁰

Evropský soudní dvůr však dal svojí judikaturou jasně najevo, že nezávaznost nepřiměřeného ujednání může být zajištěna pouze neplatností absolutní. V rozhodnutí *Océano Grupo*¹⁸¹, v němž se zabýval otázkou, zda je soud povinen zkoumat z úřední moci nepřiměřené ujednání, konstatoval, že cíle sledovaného čl. 6 Směrnice, který ukládá členským státům povinnost stanovit, že nepřiměřená ujednání nejsou pro spotřebitele závazná, by nebylo dosaženo, pokud by se spotřebitelé museli sami dovolávat nepřiměřeného charakteru takového ujednání, a zdůraznil, že nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám. Ve věci

¹⁷⁶ V originálním znění „*null and void*“.

¹⁷⁷ V originálním znění „*non-existent*“.

¹⁷⁸ SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. 2007, s. 391, [cit. 2013-04-27], dostupné z: http://www.eu-consumer-law.org/study_en.cfm.

¹⁷⁹ Směrnice byla implementována novelou občanského zákoníku provedenou zákonem č. 367/2000 Sb., a to s účinností od 1. 1. 2001. Uvedená novela mimo jiné rozšířila výčet relativně neplatných úkonů v rámci občanského zákoníku uvedený v ustanovení § 40a o § 55, jenž upravuje nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách. Ustanovení § 55 odst. 2 občanského zákoníku ve znění účinném od 1. 1. 2001 do 31. 7. 2010 stanovovalo, že: „*Ujednání ve spotřebitelských smlouvách ve smyslu § 56 se považují za platná, pokud se spotřebitel nedovolá jejich neplatnosti (§ 40a).*“

¹⁸⁰ K promlčecí době u námitky relativní neplatnosti právního úkonu viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2929/2009 ze dne 19. 10. 2010 či rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 504/2007 ze dne 25. 2. 2009.

¹⁸¹ Rozsudek ESD ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, ze dne 27. 6. 2000.

*Pannon*¹⁸² pak Soudní dvůr jednoznačně konstatoval, že čl. 6 Směrnice musí být vykládán v tom smyslu, že spotřebitel není zneužívající smluvní klauzuli vázán a že v tomto ohledu není nezbytné, aby tuto klauzuli nejdříve úspěšně napadl. V rozhodnutí *Cofidis*¹⁸³ pak Soudní dvůr dospěl k závěru, že úprava, která vnitrostátnímu soudu znemožňuje po uplynutí prekluzivní lhůty z moci úřední nebo na základě námitky spotřebitele konstatovat, že je určitá klauzule ve smlouvě nepřiměřená, není souladná s předmětnou Směrnicí.

V intencích těchto judikatorních závěrů nelze než dospět k tomu, že česká právní úprava, která stanovila pouze relativní neplatnost nepřiměřených podmínek, nebyla v souladu s úpravou evropskou. Uvedený rozpor ostatně zaznamenala Evropská komise, která v roce 2007 z tohoto důvodu zahájila s Českou republikou¹⁸⁴ řízení pro porušení evropského práva.¹⁸⁵ Následně v roce 2009 Evropská komise zaslala České republice odůvodněné stanovisko, v němž vyjádřila přesvědčení, že vnitrostátní právní předpisy nejsou v souladu s požadavky Směrnice. Evropská komise měla za to, že Česká republika neposkytuje dostatečnou ochranu práv spotřebitele. Podle Evropské komise může být spotřebitel v České republice v rozporu s ustanoveními Směrnice vázán nepřiměřenou smluvní podmínkou, pokud se proti ní sám neohradí.¹⁸⁶ Český zákonodárce tento nesoulad s evropskou úpravou poměrně rychle¹⁸⁷ vyřešil novelou

¹⁸² Rozsudek ESD ve věci C-243-08, *Pannon GSM Zrt. V. Erzsébet Sustikné Gyórfi*, ze dne 4. 6. 2009.

¹⁸³ Rozsudek ESD ve věci C-473/00, *Cofidis SA v. Jean-Louis Fredout*, ze dne 21. 11. 2002.

¹⁸⁴ Řízení bylo zahájeno i s Estonskem, Maďarskem, Lotyšskem, Litvou, Maltou, Polskem, Slovenskem a Slovinskem. Ve všech těchto státech Evropská komise zaznamenala problémy s implementací směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

¹⁸⁵ Na uvedený rozpor upozornili Schulte-Nölke, Twigg-Flesner a Ebers v dokumentu nazvaném EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis z dubna 2007, který se zabýval problematikou implementace spotřebitelských směrnic do vnitrostátních právních řádů členských států Evropské unie. Tento dokument byl připraven právě pro Evropskou komisi. Ohledně implementace směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, do českého právního řádu dokument upozorňoval na neprovedení Směrnice ohledně čl. 5, jenž zavádí požadavek transparentnosti ujednání, tj. aby ujednání ve spotřebitelských smlouvách byla psána jasným a srozumitelným jazykem, a dále ohledně čl. 6 odst. 1 Směrnice, dle kterého nepřiměřená ujednání nejsou pro spotřebitele závazná. Požadavek transparentnosti nebyl do českého právního řádu promítnut vůbec, požadavek nezávaznosti nepřiměřených ujednání pak nebyl promítnut řádně, když český právní řád stanovil pouze relativní neplatnost nepřiměřených ujednání, tj. neplatnost, ke které soud nepřihlíží z úřední povinnosti, ale pouze k námitce spotřebitele.

¹⁸⁶ Tisková zpráva Zastoupení Evropské komise ze dne 8. 10. 2009. In: *Europa - Communiqués de presse* [online]. 2009 [cit. 2013-06-08]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-091451_cs.htm?locale=fr#PR_metaPress_Release_bottom.

¹⁸⁷ Odůvodněné stanovisko bylo České republice doručeno v říjnu 2009, vládní návrh zákona byl Poslanecké sněmovně předložen v únoru 2010. Původní návrh zákona se však ohledně občanského

občanského zákoníku učiněnou zákonem č. 155/2010 Sb., kterým se mění některé zákony ke zkvalitnění jejich aplikace a ke snížení administrativní zátěže podnikatelů, kterým došlo mimo jiné k vyjmutí § 55 z výčtu relativně neplatných právních úkonů uvedeným v § 40a občanského zákoníku. Zároveň se tato změna promítla i do ustanovení § 55 odst. 2 občanského zákoníku, který nově stanoví, že „*(u)jednání ve spotřebitelských smlouvách podle § 56 jsou neplatná.*“ Od účinnosti uvedené novely, která nastala 1. 8. 2010, tak jsou nepřiměřená ujednání neplatná absolutně, tj. jejich neplatnost není podmíněna vznesením námitky neplatnosti ze strany spotřebitele, ale soud je povinen posuzovat jejich neplatnost z úřední povinnosti.

Zákon č. 155/2010 Sb. však explicitně nestanovil žádná intertemporální ustanovení, tudíž se lze domnívat, že na právní úkony, včetně rozhodčích doložek, uzavřených před účinností této novely se bude aplikovat předchozí úprava, jež stanoví relativní neplatnost nepřiměřených ujednání. S tímto však vyjádřil nesouhlas Ústavní soud ČR, a to v usnesení sp. zn. Pl. ÚS 1/10 ze dne 9. 2. 2011. Plénem Ústavního soudu ČR v uvedeném rozhodnutí jasně deklarovalo, byť samotný návrh odmítlo pro nesplnění podmínky aktivní legitimace navrhovatele k podání návrhu, že „*věcně plně sdílí názory navrhovatele, který koncepci relativní neplatnosti spotřebitelských smluv chápe jako nesouladnou i s českým ústavním pořádkem, konkrétně s principy rovnosti, přiměřenosti a právní jistoty, tedy koncepci porušující závazky, které pro Českou republiku vyplývají z mezinárodních smluv (čl. 1 odst. 1, odst. 2 Ústavy a čl. 1 a čl. 3 odst. 1 Listiny), která je neslučitelná s podstatou a účelem takové právní úpravy, jež má být projevem zásady ochrany fakticky slabší smluvní strany (spotřebitele), v soukromém právu korigující uplatnění zásady autonomie vůle. Aby bylo těchto ústavních předpokladů dosaženo, je nezbytné porušení zákonných pravidel, obsažených v ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku k vyvážení uvedené faktické nerovnosti, spojit s absolutní neplatností nastávající ze zákona, ke které soud přihlíží ex offo, aniž by se spotřebitel musel neplatnosti smlouvy dovolat.*“ V uvedeném rozhodnutí Ústavní soud ČR návrh na

zákoníku dotýkal pouze úpravy definice spotřebitele, zavedení absolutní neplatnosti nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách navrhl až hospodářský výbor v rámci pozměňovacích návrhů. Návrh byl bez jakýchkoli problémů přijat. Viz usnesení hospodářského výboru ze dne 12. 3. 2010, dostupné z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1048/1; historie legislativního procesu, dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/historie.sqw?o=5&t=1048>.

zrušení ustanovení občanského zákoníku stanovující relativní neplatnost¹⁸⁸ odmítl, jelikož měl za to, že situace umožňuje obecnému soudu ponechat napadená a v mezidobí již zrušená ustanovení občanského zákoníku v konkrétním případě nepoužitá a rozhodnout spravedlivě v souladu s právem evropským. Ústavní soud ČR v této souvislosti odkázal na judikaturu Soudního dvora ve věci *Simmenthal II.*¹⁸⁹, podle které má vnitrostátní soud pověřený v rámci své pravomoci použitím ustanovení evropského práva povinnost zajistit plný účinek těchto norem podle potřeby i tak, že ze své vlastní pravomoci ponechá nepoužité jakékoli odporující ustanovení vnitrostátních právních předpisů. Následně Ústavní soud ČR konstatoval, že „(p)okud (...) před obecným soudem vyvstane otázka rozporu ustanovení vnitrostátního práva s právem Evropských společenství, obecný soud není oprávněn obracet se na Ústavní soud s návrhem na zrušení takového ustanovení pro jeho rozpor s právem Evropských společenství ve smyslu čl. 95 odst. 2 Ústavy a musí namísto toho sám rozhodnout o jeho nepoužití na základě výše citované judikatury Soudního dvora.“ Rozhodnutí však nepovažují za správné. Ústavní soud ČR uvedl, že soud nemá aplikovat vnitrostátní předpis, který koliduje s evropskou úpravou, tj. vyšel ze zásady přednostní aplikace evropského práva, a to s odkazem na rozhodnutí ve věci *Simmenthal II.*¹⁹⁰ Ústavní soud ČR se však nikterak nezabýval tím, zda jsou dány podmínky pro přednostní aplikaci evropského práva. Přednostně aplikována totiž může být pouze norma, již je přiznán přímý účinek.¹⁹¹ Přímý účinek směrnic však není samozřejmostí. Směrnice působí právní účinky přímo pouze za splnění následujících podmínek, a to a) uplynutí transpoziční lhůty, b) nenáležitá transpozice směrnice (její neprovedení či chybné provedení), c) dostatečná jasnost a bezpodmínečnost ustanovení směrnice, d) aktivní legitimace osoby, jež se bezprostřední aplikovatelnosti dovolává, e) bezprostřední

¹⁸⁸ Tento návrh byl následně po přijetí novelizace občanského zákoníku, jež napadené ustanovení občanského zákoníku zrušila, změněn. Stěžovatel nově navrhoval, aby Ústavní soud ČR rozhodl, že znění občanského zákoníku ve znění do novely bylo v rozporu s ústavním pořádkem.

¹⁸⁹ Rozsudek ESD ve věci C-106/77, *Amministrazione delle Finanze dello Stato v. Simmenthal SpA.* (*Simmenthal II.*), ze dne 9. 3. 1978.

¹⁹⁰ Rozhodnutí *Simmenthal II.* se zabývalo otázkou nepoužití zákona, který je v rozporu s nařízením, tj. přímo aplikovatelným aktem, vnitrostátním soudem. Nejednalo se o vadnou implementaci směrnice.

¹⁹¹ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva.* 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-313-4, s. 121.

aplikací směrnice nedojde k uložení povinnosti jednotlivci.¹⁹² Tyto podmínky musí být splněny kumulativně. Domnívám se, že splnění uvedených podmínek není jednoznačné a bylo tak na Ústavním soudu ČR, aby se, dříve než vysloví závěr o přednosti evropského práva, otázkou splnění těchto podmínek zabýval.

Pokud by směrnicí nebyl přiznán přímý účinek a tudíž by nebylo možné uplatnit zásadu přednosti evropského práva, přicházel by v úvahu účinek nepřímý, tj. povinnost eurokonformního výkladu. Předmětem aplikace by tedy, na rozdíl od přímého účinku, byl národní předpis, jenž by byl soud povinen vykládat v co nejširším souladu s evropskou normou.¹⁹³ Povinnost k eurokonformnímu výkladu však nemůže jít až tak daleko, že by vyústila v porušení zásad právní jistoty a neretroaktivity či by znamenala výklad vnitrostátních předpisů *contra legem*.¹⁹⁴ I přesto se však domnívám, že by bylo možné za situace, kdy sporná ustanovení občanského zákoníku byla zrušena a neexistují intertemporální ustanovení, posoudit nepřiměřené ujednání ve spotřebitelské smlouvě uzavřené před účinností novely jako absolutně neplatné, a to s ohledem na výklad eurokonformní a teleologický. Účelem přijetí novely občanského zákoníku zákonem č. 367/2000 Sb., jež s účinností od 1. 1. 2001 zavedla do civilního kodexu problematiku spotřebitelských smluv a v rámci toho i relativní neplatnost nepřiměřených ujednání, bylo chránit spotřebitele jakožto slabší smluvní stranu, tj. poskytnout mu vyšší ochranu, než mu byla občanským zákoníkem dříve přiznávána. Pokud bychom však přistoupili k pouze relativní neplatnosti ujednání, pak by se ochrana spotřebitele na základě speciálních ustanovení na ochranu spotřebitele paradoxně snížila, když dle obecné úpravy právních úkonů by většina nepřiměřených ujednání mohla být považována za absolutně neplatná dle ustanovení § 39 občanského zákoníku. Takový účel jistě sledován nebyl.

Nový občanský zákoník přináší ohledně následků nepřiměřeného ujednání novinku, jelikož opouští dosavadní koncepci absolutní neplatnosti a nahrazuje jí

¹⁹² BOBEK, M.; BRÍZA, P.; KOMÁREK, J. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-377-6, s. 61 – 77; SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-313-4, s. 124 – 125; KRÁL, R. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, ISBN 80-7179-799-5, s. 17.

¹⁹³ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-313-4, s. 127-128.

¹⁹⁴ KRÁL, R. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, ISBN 80-7179-799-5, s. 45.

zdanlivostí nepřiměřeného ujednání, když v ustanovení § 1815 stanoví, že k nepřiměřenému ujednání se nepřihlíží. Takové ujednání tedy nebude ani absolutně, ani relativně neplatné, ale bude se na něj pohlížet, jakoby ujednáním vůbec nebylo. Pokud by tedy takovým nepřiměřeným ujednáním byla rozhodčí doložka, hledělo by se na ni, jako by nikdy nebyla uzavřena. Vůbec by se nejednalo o právní jednání, neměla by vůbec žádnou právní relevanci. Na rozdíl od předešlé úpravy absolutní neplatnosti, kdy by nepřiměřená rozhodčí doložka jako právní úkon vznikla, ale byla by neplatná.¹⁹⁵ Z uvedeného platí jediná výjimka, a to v případech, kdy se takového ujednání sám spotřebitel dovolá. Můžeme tedy hovořit o jakési „relativní platnosti“ nepřiměřených ujednání. Domnívám se, že český zákonodárce vycházel z rozhodnutí ve věci *Pannon*¹⁹⁶, v němž Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní soud je povinen zdržet se použití nepřiměřeného ujednání, vyjma případu, kdy s tím spotřebitel nesouhlasí.

II. 3. Přezkum rozhodčí doložky

Směrnice tím, že odkazuje na pojmy „*přiměřenost*“ a „*významná nerovnováha v právech a povinnostech stran*“ definuje pouze abstraktně prvky, které dávají smluvnímu ujednání, které nebylo předmětem individuálního projednání, zneužívající charakter.¹⁹⁷ Výklad pojmu „*nepřiměřená podmínka*“ uvedený v čl. 3 odst. 1 Směrnice a její příloze, jakož i stanovení kritérií, která vnitrostátní soud může nebo musí aplikovat při přezkumu smluvního ujednání, spadají do pravomoci Soudního dvora, naopak posouzení konkrétní smluvní klauzule je výlučně věcí vnitrostátního soudu, jenž tak musí učinit s přihlédnutím k uvedeným kritériím a v závislosti na okolnostech

¹⁹⁵ ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN 978-80-7208-922-2, s. 737; KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2005, ISBN 80-7357-127-7, s. 162 – 163; TVRDÁ, M.; ČECH, P. Úprava právního jednání v novém občanském zákoníku. *Legal News* 9/2011, periodikum advokátní kanceláře Glatzova & Co., dostupné z: <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-zari-2011.pdf>; VÍTOVÁ, B. Vybrané aspekty soukromoprávní ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo* 9/2012.

¹⁹⁶ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Győrfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 33.

¹⁹⁷ Tamtéž, bod 37.

daného případu.¹⁹⁸ Můžeme tedy hovořit o jakémisi decentralizovaném přezkumu nepřiměřených ujednání.

Soudní dvůr se tak ve své judikatuře týkající se Směrnice musí omezit toliko na konstatování, jaké faktory mají být při posuzování zneužívajícího charakteru ujednání zohledněny, nemůže se ale vyjadřovat k uplatnění těchto obecných kritérií na konkrétní klauzuli, která má být přezkoumána.^{199, 200} Pokyny pro posuzování zneužívajícího charakteru smluvních ujednání uvedené v judikatuře Soudního dvora však nemohou být v žádném případě považovány za vyčerpávající.²⁰¹ Posouzení přiměřenosti konkrétního smluvního ujednání je tedy v rukou vnitrostátního soudu.

II. 3. 1. Povinnost přezkumu a její limity

Jak jsem uvedla v předchozích kapitolách, judikatura Soudního dvora zdůrazňuje, že systém ochrany zavedený Směrnicí vychází z myšlenky, že spotřebitel se nachází v nerovném postavení vůči prodávajícímu či poskytovateli, a to jak v případě vyjednávací pozice, tak úrovně informovanosti, což jej vede k tomu, že přistoupí na podmínky předem vyhotovené prodávajícím nebo poskytovatelem, aniž by mohl ovlivnit jejich obsah.²⁰² Vzhledem k tomuto nerovnému postavení čl. 6 odst. 1 Směrnice stanoví, že nepřiměřené podmínky nejsou pro spotřebitele závazné. Z judikatury

¹⁹⁸ Rozsudek ESD ve věci C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, ze dne 9. 11. 2010, bod 44.

¹⁹⁹ Rozsudek ESD ve věci C-472/10, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v. Invitel Távközlési Zrt.*, ze dne 26. 4. 2012, bod 22.

²⁰⁰ Na uvedeném nemůže nic změnit ani rozhodnutí ve věci *Océano Grupo* (rozsudek ESD ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, ze dne 27. 6. 2000), v němž Soudní dvůr přistoupil k tomuto posouzení. V následném rozsudku *Freiburger* (rozsudek ESD ve věci C-237/02, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v. Ludger Hofstetter*, ze dne 1. 4. 2004) totiž Soudní dvůr objasnil, že právě případ *Océano Grupo* představuje naprosto výjimečný precedens, který tedy není možno zobecňovat. Uvedený případ se týkal doložky o soudní příslušnosti, která byla k výhradnímu prospěchu silnější smluvní strany a její zneužívající charakter byl tudíž zcela zjevný. Pouze z tohoto důvodu mohl Soudní dvůr stanovit její zneužívající charakter, „aniž by musel přezkoumávat veškeré okolnosti uzavření smlouvy“.

²⁰¹ Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 6. 7. 2010 ve věci C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, bod 99.

²⁰² Rozsudek ESD ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, ze dne 27. 6. 2000, bod 25; rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 25; rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Suistikné Gyórfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 22.

Soudního dvora pak vyplývá, že se jedná o ustanovení mající kogentní povahu, které směřuje k nahrazení formální rovnováhy rovnováhou skutečnou.²⁰³

Podle rozhodnutí Soudního dvora ve věci *Océano Grupo*²⁰⁴ může být efektivní ochrana spotřebitele dosažena pouze tehdy, pokud soudy akceptují vlastní pravomoc hodnotit nepřiměřené podmínky. Existující nerovné postavení mezi spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem může být narovnáno pouze pozitivním zásahem subjektu stojícím vně daného smluvního vztahu.²⁰⁵ Pokud by byl spotřebitel povinen sám namítnout nepřiměřenost smluvní klauzule, nebyl by účel čl. 6 Směrnice naplněn.²⁰⁶ Soudní dvůr také v uvedeném rozhodnutí zdůraznil, že pravomoc soudu rozhodnout ze své vlastní iniciativy o tom, zda je určitá smluvní klauzule nepřiměřená, musí být vnímána jako vhodný prostředek jak k zabránění tomu, aby spotřebitel nebyl v souladu s čl. 6 Směrnice nepřiměřeným ujednáním vázán, tak k naplnění záměru čl. 7 Směrnice, neboť jestliže soud bude tyto podmínky zkoumat, může to působit jako odrazující faktor a přispět k prevenci výskytu nepřiměřených ujednání ve spotřebitelských smlouvách.²⁰⁷ Soudní dvůr tak v rozhodnutí *Océano Grupo* konstatoval, že vnitrostátní soud může z úřední povinnosti přezkoumat, zda klauzule obsažená ve spotřebitelské smlouvě má zneužívající charakter.²⁰⁸

Z uvedené formulace však přímo nevyplývalo, zda měl Soudní dvůr na mysli pouze možnost přezkumu, nebo dokonce povinnost. Uvedená otázka byla rozřešena v rozsudku *Mostaza Claro*²⁰⁹, v němž Soudní dvůr konstatoval, že „(p)ovaha a význam veřejného zájmu, ze kterého vychází ochrana, kterou směrnice zajišťuje spotřebitelům, (...) odůvodňují to, že vnitrostátní soud musí posuzovat zneužívající charakter smluvní klauzule z úřední povinnosti, a tím tak vyrovnat nerovnováhu, která existuje mezi

²⁰³ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 36; rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Suistikné Győrfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 25.

²⁰⁴ Rozsudek ESD ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, ze dne 27. 6. 2000.

²⁰⁵ Tamtéž, bod 27.

²⁰⁶ Tamtéž, bod 26.

²⁰⁷ Tamtéž, bod 28.

²⁰⁸ Soudní dvůr v bodu 29 rozsudku výslovně uvedl: „the protection provided for consumers by the Directive entails the national court being able to determine of its own motion whether a term of a contract before it is unfair“.

²⁰⁹ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006.

spotřebitelem a prodávajícím nebo poskytovatelem.“²¹⁰ Tento závěr následně Soudní dvůr potvrdil i v rozsudku ve věci *Pannon*²¹¹ či *Asturcom*²¹².

Přiznání takové pravomoci vnitrostátnímu soudu bylo posouzeno jako nezbytné proto, aby spotřebiteli byla zajištěna účinná ochrana zejména s ohledem na nezanedbatelné nebezpečí, že tento spotřebitel o svých právech neví, nebo proto, že je odrazen od uplatnění zneužívajícího charakteru ujednání z důvodu nákladů, které by soudní řízení vyvolalo.²¹³

Na základě analýzy judikatury Soudního dvora jsem však dospěla k závěru, že povinnost vnitrostátního soudu posuzovat nepřiměřenost smluvních ujednání není bezbřehá. Tedy, že soud není oprávněn přezkoumat rozhodčí doložku a učinit ji vůči spotřebiteli nezávaznou kdykoliv; je totiž limitován vnitrostátní procesní úpravou a vůlí spotřebitele. Uvedenými limity se budu podrobněji zabývat v následujícím textu.

První omezení přezkumu nepřiměřeného ujednání vyplývá ze „*zásady procesní autonomie*“ členských států. Dle ustálené judikatury Soudního dvora „*při neexistenci právní úpravy Společenství (...) přísluší vnitrostátnímu právnímu řádu každého členského státu na základě zásady procesní autonomie členských států, aby upravil procesní podmínky směřující k zajištění ochrany práv, která procesním subjektům vyplývají z práva Společenství, za předpokladu, že tyto podmínky nejsou méně příznivé než ty, které se týkají obdobných situací na základě vnitrostátního práva (zásada rovnocennosti), a že v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných právním řádem Společenství (zásada efektivity)*.“²¹⁴ Soudní dvůr tak členským státům přiznává široký prostor pro úpravu procesních podmínek řízení určených k zajištění ochrany práv, která procesním subjektům vyplývají z práva Evropské unie, na druhou stranu je tento prostor limitován zásadou rovnocennosti a zásadou efektivity. Rozpor vnitrostátního procesního práva s právem unijním tak lze

²¹⁰ Tamtéž, bod 38.

²¹¹ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Győrfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 32.

²¹² Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009, bod 59.

²¹³ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 28 a 29.

²¹⁴ Tamtéž, bod 24.

předpokládat pouze v případě, že taková vnitrostátní úprava neodpovídá uvedeným zásadám.²¹⁵

Zásada rovnocennosti tedy vyžaduje, aby se tatáž procesní pravidla uplatnila na žaloby na základě evropského práva, jakož i na srovnatelné žaloby na základě vnitrostátního práva; jinými slovy, „*pokud mají vnitrostátní soudy pravomoc přezkoumat bez návrhu určité důvody založené na vnitrostátním právu, zásada rovnocennosti vyžaduje, aby měly tutéž pravomoc rovněž ve vztahu k rovnocenným důvodům na základě práva Společenství.*“²¹⁶ Posouzení předmětu a základních prvků údajně obdobných řízení vnitrostátní povahy je na vnitrostátním soudu, jelikož ten je jako jediný přímo seznámen s procesními podmínkami řízení v oblasti vnitrostátního práva.²¹⁷

V souvislosti s rozhodčími doložkami lze jako příklad uvést případ *Mostaza Claro*, v němž se Soudní dvůr vypořádal s námitkami, zda možnost posuzovat neplatnost rozhodčí doložky po vydání rozhodčího nálezu nenarušuje systém rozhodčího řízení a účinnost rozhodčích nálezů. Soudní dvůr se v této souvislosti obrátil k závěrům, jež dříve učinil v rozhodnutí *Eco Swiss*²¹⁸ týkající se hospodářské soutěže, a zopakoval, že jestliže vnitrostátní soud musí podle svých vnitrostátních procesních pravidel vyhovět návrhu na zrušení rozhodčího nálezu založeného na nedodržení vnitrostátních pravidel veřejného pořádku, musí rovněž vyhovět takovému návrhu založenému na nedodržení pravidel Společenství tohoto druhu.²¹⁹ Soudní dvůr tak narážel na možnost danou španělským zákonem zrušit rozhodčí nález, je-li v rozporu s veřejným pořádkem, a to i z úřední povinnosti. V rozhodnutí *Mostaza Claro* se tak

²¹⁵ Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 14. 2. 2012 ve věci C-618/10, *Banco Español de Crédito, SA v. Joaquín Calderón Caminovi*.

²¹⁶ Stanovisko generálního advokáta M. Poiarese Madura přednesené dne 1. 3. 2007 ve věci C-222-225/05, *J. van der Weerd*, bod 15 a 34.

²¹⁷ Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009, bod 50.

²¹⁸ Rozsudek ESD ve věci C-126/97, *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*, ze dne 1. 6. 1999. V uvedeném rozhodnutí Soudní dvůr dospěl k následujícímu závěru: „*Where domestic rules of procedure require a national court to grant an application for annulment of an arbitration award where such an application is founded on failure to observe national rules of public policy, it must also grant such an application where it is founded on failure to comply with the prohibition laid down in Article 85 of the Treaty (now Article 81 EC). That provision constitutes a fundamental provision which is essential for the accomplishment of the tasks entrusted to the Community and, in particular, for the functioning of the internal market.*“

²¹⁹ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, ze dne 26. 10. 2006, bod 35.

projevuje zásada rovnocennosti, jelikož Soudní dvůr vyšel z toho, že pokud vnitrostátní úprava umožňuje soudu zrušit rozhodčí nález z důvodu rozporu s veřejným pořádkem, je povinen rozhodčí nález zrušit i v případě, kdy je v rozporu s ustanoveními na ochranu spotřebitele stanovenými Směrnicí, když tato „představuje v souladu s čl. 3 odst. 1 písm. t) ES opatření nezbytné ke splnění poslání svěřených Společenství, a zvláště ke zvyšování životní úrovně a kvality života v celém Společenství“.²²⁰

Zásada efektivitity pak „znamená, že přiznání práv na základě právního řádu Společenství musí mít praktický smysl“.²²¹ Tato zásada v podstatě vyjadřuje pravidlo, že kde je právo, tam musí být i procesní prostředek. „Jedinec, který se domnívá, že byl poškozen opatřením, jež ho zbavuje práva nebo výhody vyplývající z právního řádu Společenství, musí mít přístup k opravnému prostředku proti uvedenému opatření a musí se mu dostat plné soudní ochrany.“²²² Zásada efektivitity tedy vylučuje taková procesní pravidla, která v praxi znemožňují nebo nadměrně ztěžují výkon práv přiznaných právem Evropské unie.²²³ Při řešení otázky, zda vnitrostátní procesní ustanovení znemožňuje nebo nadměrně ztěžuje použití práva Evropské unie, je třeba přihlídnout „k místu tohoto ustanovení v řízení jako celku, k jeho průběhu a zvláštnostem u různých vnitrostátních orgánů. Z tohoto hlediska je třeba případně zohlednit základní zásady vnitrostátního soudního systému, jako například zásadu ochrany práva na obhajobu, zásadu právní jistoty a řádný průběh řízení.“²²⁴

Otázkou, za jakých okolností je nadměrně ztížen výkon práva, se zabýval Soudní dvůr např. v rozhodnutí *Cofidis*.²²⁵ V uvedené věci Soudní dvůr posuzoval případ, kdy francouzský zákon stanovil dvouletou lhůtu, počínaje uzavřením smlouvy, po jejímž uplynutí již vnitrostátní soud nemohl o nepřiměřenosti smluvního ujednání rozhodnout. Soudní dvůr v uvedeném rozhodnutí dospěl k závěru, že „(p)rocesní pravidlo, které zakazuje vnitrostátnímu soudu, aby po uplynutí lhůty [pozn.: dvou let od uzavření

²²⁰ Tamtéž, bod 37.

²²¹ Stanovisko generálního advokáta M. Poiarese Madura přednesené dne 1. 3. 2007 ve věci C-222-225/05, *J. van der Weerd*, bod 16.

²²² Stanovisko generálního advokáta Jacobse přednesené dne 21. 3. 2002 ve věci C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores v. Rada*, bod 38.

²²³ Stanovisko generálního advokáta M. Poiarese Madura přednesené dne 1. 3. 2007 ve věci C-222-225/05, *J. van der Weerd*, bod 16.

²²⁴ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 39.

²²⁵ Rozsudek ESD ve věci C-473/00, *Cofidis SA v. Jean-Louis Fredout*, ze dne 21. 11. 2002.

smlouvy] na vlastní návrh nebo na návrh spotřebitele rozhodoval o nepřiměřenosti podmínky, jejíž výkon prodávající nebo poskytovatel navrhl, činí v řízeních, v nichž jsou spotřebitelé žalovanou stranou, aplikaci jejich ochrany zamýšlené směrnicí nadměrně obtížnou (...) Ochrana spotřebitelů zamýšlená směrnicí vylučuje použití vnitrostátního ustanovení, které v řízeních zahájených proti spotřebiteli na návrh prodávajícího nebo poskytovatele na základě smlouvy mezi nimi uzavřené zakazuje vnitrostátnímu soudu po uplynutí lhůty rozhodovat bez návrhu nebo na návrh spotřebitele o nepřiměřenosti podmínky obsažené ve smlouvě.“²²⁶ Na druhou stranu pokud již bylo ve věci pravomocně rozhodnuto rozhodčím nálezením, je stanovení přiměřených prekluzivních lhůt pro podání žaloby v zájmu právní jistoty v souladu s právem Společenství. Soudní dvůr v rozhodnutí *Asturcom* uvedl, že lhůtu pro podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu v délce dvou měsíců je třeba považovat za přiměřenou. Taková lhůta se mu jeví být v souladu se zásadou efektivnosti, protože nemůže sama o sobě činit výkon práv, která spotřebitelům poskytuje Směrnice, v praxi nemožným nebo nadměrně obtížným.²²⁷

Další aspekt, který koriguje zkoumání smluvních ujednání z úřední povinnosti a konstatování jejich nezávaznosti pro spotřebitele, dle mého názoru spočívá ve vůli spotřebitele. Soudní dvůr v rozhodnutí *Pannon* totiž konstatoval, že „směrnice vnitrostátnímu soudu neukládá povinnost vyloučit použití dotčené klauzule, pokud spotřebitel poté, co byl soudem upozorněn, nemá v úmyslu napadnout její zneužívající charakter a dovolávat se její nezávaznosti.“²²⁸ Spotřebiteli tudíž nemůže být ochrana vnučována; myšlenka ochrany spotřebitele učiní vnitrostátní soud zadost jeho informováním. Soudní dvůr tak zohlednil skutečnost, že spotřebiteli může v konkrétním případě záležet na dodržení sporné klauzule.

Rozhodnutí *Pannon* je velmi důležité také v tom, že v něm Soudní dvůr konstatoval, že vnitrostátní soud má povinnost posoudit zneužívající charakter smluvního ujednání, „pokud má k dispozici informace o právním a skutkovém stavu, které jsou pro tyto účely nezbytné“²²⁹. Dle názoru generální advokátky Verici Trstenjak

²²⁶ Tamtéž, bod 36.

²²⁷ Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009, bod 42 a 46.

²²⁸ Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Sustikné Györfi*, ze dne 4. 6. 2009, bod 33.

²²⁹ Tamtéž, bod 35.

je uvedené třeba chápat tak, že „povinnost provést přezkum vzniká teprve tehdy, jestliže z argumentů stran nebo dalších okolností jsou pro soud patrné indicie pro případnou zneužívající povahu smluvních klauzulí. Pouze v tomto případě musí [pozn.: soud] z úřední povinnosti dát průchod svým pochybnostem ohledně účinnosti klauzule, aniž musí strana sporu konkrétně uplatňovat její zneužívající charakter. Naproti tomu z rozsudku nevyplývá, že by měl vnitrostátní soud tutéž povinnost, kdyby tyto informace neměl k dispozici.“²³⁰ S uvedeným právním názorem se však Soudní dvůr neztotožnil, jelikož v rozhodnutí ve věci *Pénzügyi Lízing* uvedl, že „vnitrostátní soud musí přijmout z úřední povinnosti vyšetřovací opatření za účelem zjištění, zda klauzule (...), která je předmětem sporu, jenž mu byl předložen, a která byla uzavřena mezi prodávajícím anebo poskytovatelem na jedné straně a spotřebitelem na straně druhé, spadá do působnosti směrnice, a pokud ano, posoudit z úřední povinnosti možný zneužívající charakter takové klauzule.“²³¹ Soudní dvůr tedy dospěl k závěru, že vnitrostátní soud musí z úřední povinnosti provést vyšetřovací opatření, aby zjistil, jestli je smluvní ujednání zneužívající, a to i přesto, že vnitrostátní právo takový postup umožňuje pouze na návrh účastníka.

II. 3. 2. Přezkum rozhodčí doložky v jednotlivých řízeních

Řízení, v rámci kterých se může český soud dostat do kontaktu s rozhodčí doložkou, je celá řada. Rozhodčí doložkou je povinen se zabývat k námitce dle ustanovení § 106 odst. 1 občanského soudního řádu, tj. v situaci, kdy je k obecnému soudu podána žaloba a žalovaný nejpozději při prvním úkonu ve věci samé namítne, že věc má být podle smlouvy účastníků projednána v řízení před rozhodci. Dále pak může být rozhodčí doložka posuzována v řízení o žalobě o určení platnosti či neplatnosti rozhodčí doložky ve smyslu ustanovení § 80 písm. c) občanského soudního řádu, a to pod podmínkou, že je na takovém určení naléhavý právní zájem. Možnost zpochybnit rozhodčí doložku na základě určovací žaloby lze dovodit z uvozující formulace ustanovení § 41 zákona o rozhodčím řízení stanovující příslušnost

²³⁰ Stanoviska generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 6. 7. 2010 ve věci C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, bod 109.

²³¹ Rozsudek ESD ve věci C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, ze dne 9. 11. 2010, bod 56.

soudu mimo jiné „(k) řízení o neplatnosti rozhodčí smlouvy“. Nejčastějším řízením, v rámci kterého dochází k posuzování platnosti rozhodčí doložky, je pak bezesporu řízení o zrušení rozhodčího nálezu dle ustanovení § 31 a násl. zákona o rozhodčím řízení.²³² Setkat se můžeme i s přezkumem rozhodčích doložek v rámci vykonávacího²³³ a insolvenčního řízení²³⁴, i když možnost přezkumu v těchto řízeních je diskutabilní.

²³² Podrobněji rozebráno dále.

²³³ Podrobněji rozebráno dále.

²³⁴ Přezkum rozhodčí doložky v rámci insolvenčního řízení teoreticky přichází v úvahu tehdy, kdy věřitel přihlásí do insolvenčního řízení pohledávku opírající se o rozhodčí nález. Pokud věřitel přihlásí vykonatelnou pohledávku, jsou popěrné pravomoci insolvenčního správce omezené, jelikož bude třeba aplikovat ustanovení § 199 odst. 2 zákona č. 182/2006 Sb., o úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon), ve znění pozdějších předpisů, dle kterého „(j)ako důvod popření pravosti nebo výše vykonatelné pohledávky přiznané pravomocným rozhodnutím příslušného orgánu lze uplatnit jen skutečnosti, které nebyly uplatněny dlužníkem v řízení, které předcházelo vydání tohoto rozhodnutí; důvodem popření však nemůže být jiné právní posouzení věci. Námitkami jiného právního posouzení se proto v tomto sporu nelze zabývat.“ Pro přezkum rozhodčí doložky jsou tak klíčové dva aspekty, a to, zda pohledávku přiznanou rozhodčím nálezem vydaným na základě neplatné rozhodčí doložky, je možné považovat za vykonatelnou, a pokud ano, zda posouzení platnosti rozhodčí doložky představuje jiné právní posouzení či nikoliv. Tyto otázky nebyly dosud ve vztahu k insolvenčnímu řízení judikaturou jednoznačně zodpovězeny. Judikatura vrchních soudů jakožto soudů odvolacích není jednotná. Např. v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci č. j. 12 VSOL 59/2011-102 (KSBR 30 INS 685/2011) ze dne 16. 2. 2012, soud konstatoval, že pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu byla založena již samotným uzavřením rozhodčí doložky, pohledávka je tak vykonatelná. Proto se na posuzování důvodů popření vztahuje omezení dle § 199 odst. 2 insolvenčního zákona a námitkami jiného právního posouzení věci se ve sporu o určení vykonatelné pohledávky nelze zabývat, protože tyto námitky insolvenčnímu správci nepřísluší. Následně pak uvedený soud explicitně stanovil, že námitka neplatnosti rozhodčí doložky je právní námitkou, kterou se ve sporu o určení pohledávky, kterou soud posoudil jako vykonatelnou, věcně zabývat nelze. Stejný právní závěr nalezneme i v rozsudku Vrchního soudu v Olomouci č. j. 12 VSOL 8/2011-64 (KSOL 16 INS 3663/2010) ze dne 15. 12. 2011, v němž tento odvolací soud uvedl, že „(p)latnost či neplatnost existující rozhodčí smlouvy je právní kvalifikací, proto je (...) popření vykonatelné pohledávky z důvodu neplatnosti rozhodčí smlouvy nepřijatelným důvodem popření.“ Na druhou stranu jiné insolvenční soudy argumentují, že popření pohledávky z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky nepředstavuje jiné právní posouzení, ale námitku nedostatku pravomoci rozhodce. Jako příklad mohu uvést např. rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. j. 11 VSOL 51/2012-60 (KSOS 22 INS 2900/2011) ze dne 22. 11. 2012, v němž uvedený soud konstatoval, že „námitka neplatnosti rozhodčí smlouvy (doložky) uplatněná v důvodech popěrného úkonu insolvenčního správce je ve svém důsledku námitkou nedostatku pravomoci rozhodce (zakládající se na neplatnosti rozhodčí doložky), což nepřijatelný důvod popření vykonatelné pohledávky ve smyslu ustanovení § 199 odst. 2 IZ nepředstavuje a současně umožňuje přezkoumat takovou pohledávku v insolvenčním řízení jako pohledávku nevykonatelnou.“ Ke shodnému závěru dospěl tentýž soud také v rozsudku č. j. 17 VSOL 28/2011-88 (KSOS 10 INS 4731/2010) ze dne 27. 3. 2012, či v rozsudku č. j. 13 VSOL 63/2012 (KSOS 10 INS 12889/2010) ze dne 19. 2. 2013. Rozhodování soudů v současné době není jednotné. Rozhodovací praxi tak může sjednotit až Nejvyšší soud ČR. Takové rozhodnutí by mohlo padnout v nejbližší době, jelikož již v květnu 2012 bylo ohledně dané otázky podáno dovolání. Jedná se o dovolání insolvenčního správce jakožto žalobce proti rozsudku Vrchního soudu v Olomouci č. j. 12 VSOL 59/2011-102 (KSBR 30 INS 685/2011) ze dne 16. 2. 2012, jenž výše cituji. S ohledem na poslední judikaturu Nejvyššího soudu ČR (usnesení sp. zn. 31 Cdo 958/2012 ze dne 10. 7. 2013, podrobněji rozebráno na s. 67 - 68) se domnívám, že dovolání bude vyhověno.

V následujícím textu se budu zabývat přezkumem rozhodčích doložek v řízení o zrušení rozhodčího nálezu a v řízení vykonávacím. Přezkumná pravomoc soudů v těchto řízeních vyplývá z judikatury Soudního dvora, jež následně ovlivnila rozhodovací praxi českých soudů a současné znění zákona o rozhodčím řízení. Z tohoto důvodu nejprve rozeberu relevantní judikaturu Soudního dvora a následně se budu zabývat českou úpravou a praxí.

II. 3. 2. a. Řízení o zrušení rozhodčího nálezu

Za hlavní soudní řízení sloužící k přezkumu rozhodčí doložky je třeba bezesporu považovat řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Přezkumem spotřebitelské rozhodčí doložky v tomto řízení se Soudní dvůr zabýval ve věci *Mostaza Claro*²³⁵. Uvedené rozhodnutí představuje první a zcela přelomové rozhodnutí týkající se problematiky spotřebitelské arbitráže.

Soudní dvůr zde vycházel ze skutkového stavu, kdy paní Mostaza Claro jakožto spotřebitelka uzavřela se společností Centro Móvil smlouvu o poskytování telekomunikačních služeb, jejíž součástí byla rozhodčí doložka. Když paní Mostaza Claro nedodržela minimální délku trvání smlouvy, společnost proti ní podala žalobu k rozhodčímu soudu. Tento rozhodčí soud poskytl žalované lhůtu deseti dnů, v níž mohla uplatnit námitky proti pravomoci rozhodců a navrhnout, aby byl spor postoupen k projednání a rozhodnutí obecnému soudu, a předložit důkazy na podporu svého stanoviska. Ve stanovené lhůtě Mostaza Claro předložila několik argumentů na svoji obhajobu, neuplatnila však neplatnost rozhodčí doložky. Následně byl spor rozhodnut v její neprospěch. Paní Mostaza Claro tak přistoupila k podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu, v níž poprvé napadla zneužívající charakter rozhodčí doložky. Proti tomuto požadavku se postavila společnost Centro Móvil s tím, že neplatnost rozhodčí doložky měla být namítána již v rozhodčím řízení. Soud shledal zneužívající charakter rozhodčí doložky, vzhledem k neuplatnění neplatnosti rozhodčí doložky v rozhodčím řízení však měl pochybnosti, zda může rozhodčí nález zrušit, obrátil se tak na Soudní dvůr s otázkou, zda „(v)yžaduje ochrana spotřebitelů, kterou zajišťuje směrnice

²³⁵ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006

93/13/EHS (...), aby soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil nálezn v důsledku toho, že uvedená rozhodčí dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, jestliže spotřebitel uplatnil uvedenou neplatnost v rámci řízení o žalobě na neplatnost, ale nikoliv v rámci rozhodčího řízení“²³⁶.

Generální advokát Antonio Tizzano Soudnímu dvoru navrhl, aby na uvedenou otázku odpověděl kladně. Dle jeho názoru systém ochrany stanovený Směrnicí „vyžaduje, aby v takovém případě, jako je projednáváný případ, vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, mohl posoudit zneužívající charakter rozhodčí doložky a prohlásit tento nálezn za neplatný z důvodu rozporu s veřejným pořádkem, i když tato vada nebyla spotřebitelem namítnuta v průběhu rozhodčího řízení a je poprvé uplatněna v rámci žaloby na neplatnost.“²³⁷ Generální advokát tak vycházel ze španělské úpravy, dle které je možné zrušit rozhodčí nálezn mimo jiné z důvodu jeho rozporu s veřejným pořádkem. Tento rozpor spatřoval v porušení práva na obhajobu²³⁸ spočívajícím v krátké lhůtě ke zpochybnění pravomoci rozhodce, které s odkazem na judikaturu Soudního dvora²³⁹ považoval za zásadu spadající pod pojem veřejného pořádku. S názorem Evropské komise, dle které mohou být za pravidla veřejného pořádku považována ustanovení Směrnice²⁴⁰, se generální

²³⁶ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 20.

²³⁷ Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzana přednesené dne 27. 4. 2006 ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, bod 63.

²³⁸ Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzana přednesené dne 27. 4. 2006 ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, bod 49.

²³⁹ Rozsudek ESD ve věci C-7/98, *Krombach*, ze dne 28. 3. 2000.

²⁴⁰ Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzana přednesené dne 27. 4. 2006 ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, bod 55, cit.: „the Commission considers that the provisions of Directive 93/13 can also be regarded as rules of public policy. In its view, the provisions in question are harmonising provisions approved for the purpose of providing more efficient protection for the consumer within the internal market. They are thus important provisions designed to contribute to ‘the strengthening of consumer protection’, a task mentioned in Article 3(1)(t) EC as one of the fundamental activities of the Community. The national courts are consequently required to ensure that those provisions are respected in actions for annulment of arbitration awards, even where – as in the present case – the failure to comply with the provisions has not been challenged in the arbitration proceedings.“ Ohledně uvedeného je třeba vycházet z anglického znění, jelikož český předklad překládá slovní spojení „public policy“ nikoliv jako „veřejný pořádek“, ale jako „kogentní pravidla“.

advokát neztotožnil, když vyjádřil obavu nad tím, že by tak vzniklo nebezpečí příliš širokého dosahu pojmu veřejného pořádku.²⁴¹

Soudní dvůr nakonec dospěl ke stejnému závěru jako generální advokát, tedy, že Směrnice vyžaduje, aby „*vnitrostátní soud, kterému je předložena žaloba na neplatnost rozhodčího nálezu, posoudil neplatnost rozhodčí dohody a zrušil tento nálezh v důsledku toho, že uvedená dohoda obsahuje zneužívající klauzuli, i když spotřebitel neplatnost rozhodčí dohody uplatnil nikoli v rámci rozhodčího řízení, ale pouze v rámci žaloby na neplatnost*“. K tomuto závěru dospěl stejně jako generální advokát na základě vnitrostátní španělské úpravy umožňující zrušení rozhodčího nálezu z důvodu rozporu s veřejným pořádkem, avšak mezi Soudním dvorem a generálním advokátem nepanovala shoda ohledně toho, co onen rozpor představuje. Soudní dvůr totiž akcentoval ochranu spotřebitele, čímž se přiblížil k názoru Evropské komise, byť na rozdíl od ní výslovně nekonstatoval, že by ustanovení Směrnice považoval za pravidla veřejného pořádku.

Soudní dvůr v rozhodnutí zdůraznil ochranu spotřebitele a její zajištění pozitivním zásahem vnějším ve vztahu k samotným smluvním stranám.²⁴² Zároveň se zabýval i zásadou procesní autonomie členských států²⁴³ a otázkou účinnosti rozhodčích nálezů. Zdůraznil, že „*požadavky na účinnost rozhodčího řízení jsou důvodem k tomu, aby přezkum rozhodčích nálezů měl omezený charakter a aby ke zrušení nálezu mohlo dojít pouze ve výjimečných případech.*“²⁴⁴ Jelikož však vnitrostátní úprava umožňuje soudu zrušit rozhodčí nálezh z důvodu jeho rozporu s veřejným pořádkem²⁴⁵, „*musí rovněž vyhovět takovému návrhu založenému na nedodržení pravidel Společenství*

²⁴¹ Tamtéž, bod 56. Opět je nutno vycházet z anglického znění.

²⁴² Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 26.

²⁴³ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006, bod 24 a 35.

²⁴⁴ Tamtéž, bod 34.

²⁴⁵ Ohledně „*rozporu s veřejným pořádkem*“ vycházím z anglického znění rozsudku, konkrétně bodu 35, v němž je konstatováno následující: „*However, the Court has already ruled that, where its domestic rules of procedure require a national court to grant an application for annulment of an arbitration award where such an application is founded on failure to observe national rules of public policy, it must also grant such an application where it is founded on failure to comply with Community rules of this type*“. Český předklad rozsudku, v němž je slovního spojení „*national rules of public policy*“ překládáno jako „*vnitrostátní kogentní pravidla*“, považuji za nepřesný a matoucí.

tohoto druhu“²⁴⁶. Soudní dvůr tedy připodobnil ustanovení Směrnice pravidlům veřejného pořádku. Z rozhodnutí *Mostaza Claro* tudíž dle mého názoru implicitně vyplývá, že ochrana spotřebitele dle Směrnice představuje součást tzv. „evropského veřejného pořádku“. Soudní dvůr se tak de facto přiklonil k názoru Evropské komise.²⁴⁷ K obdobnému závěru dochází i doktrína. Např. Loos se domnívá, že Soudní dvůr přiznal ustanovením Směrnice na ochranu spotřebitele status norem veřejného pořádku, jak to již dříve učinil v případě soutěžního práva.²⁴⁸ De facto shodný názor mají i Poissonnier a Tricoit²⁴⁹ či Courbe, Brière, Dionisi-Peyrusse, Jault-Seseke a Legros²⁵⁰.

Mám tak za to, že Soudní dvůr dospěl k výše uvedenému závěru o pravomoci vnitrostátního soudu posoudit neplatnost rozhodčí doložky a zrušit rozhodčí nález prostřednictvím zásady rovnocennosti, dle níž „pokud mají vnitrostátní soudy pravomoc přezkoumat bez návrhu určité důvody založené na vnitrostátním právu, zásada rovnocennosti vyžaduje, aby měly tutéž pravomoc rovněž ve vztahu k rovnocenným důvodům na základě práva Společenství.“²⁵¹ Pokud tedy vnitrostátní právo požaduje, aby soud zrušil rozhodčí nález, který je v rozporu s veřejným pořádkem, je namístě, aby nález zrušil i v případě, že bude v rozporu s evropskými pravidly, která lze veřejnému pořádku připodobnit. V takovém případě nebude narušena účinnost rozhodčího řízení. Je tedy otázkou, zda by Soudní dvůr ke stejnému závěru dospěl i v situaci, kdy by vnitrostátní právní úprava neumožňovala zrušit rozhodčí nález z důvodu rozporu rozhodčího nálezu s veřejným pořádkem, tj. zda by nutnost ochrany spotřebitele zatlačila do pozadí požadavek na účinnost rozhodčího řízení.

Soudní dvůr tedy suspendoval účinnost těch ustanovení předpisů o rozhodčím řízení, podle nichž je nepřípustné uplatnění námítky neplatnosti rozhodčí doložky teprve v řízení navazujícím na vydání rozhodčího nálezu, pokud nebyla uplatněna již v řízení před rozhodci. Česká právní úprava ve znění před Novelou právě takové ustanovení

²⁴⁶ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro*, ze dne 26. 10. 2006, bod 35.

²⁴⁷ Viz pozn. č. 240.

²⁴⁸ LOOS, M. Case: ECJ - *Mostaza Claro*. *European review of contract law* 3/2007.

²⁴⁹ POISSONNIER, G.; TRICOIT, J. P. La CJCE confirme sa volonté de voir le juge national mettre en oeuvre le droit communautaire de la consommation. *Petites affiches* 189/2007.

²⁵⁰ COURBE, P.; BRIÈRE, C.; DIONISI-PEYRUSSE, A.; JAULT-SESEKE, F.; LEGROS, C. Clause compromissoire et réglementation des clauses abusives: CJCE, 26 octobre 2006, *Petites affiches* 152/2007.

²⁵¹ Stanovisko generálního advokáta M. Poiarese Madura přednesené dne 1. 3. 2007 ve věci C-222-225/05, *J. van der Weerd*, bod 15 a 34.

obsahovala. V § 33 zákona o rozhodčím řízení totiž bylo stanoveno, že soud, kterému byl předložen návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky²⁵², takový návrh zamítne, pokud strana, která se domáhala zrušení rozhodčího nálezu, neuplatnila, ač mohla, takový důvod v rozhodčím řízení nejpozději, než začala jednat ve věci samé. Námitka neplatnosti rozhodčí doložky tak byla koncentrována k začátku jednání ve věci samé v rámci rozhodčího řízení. Uvedené ustanovení tak zavádělo fikci, že strana, která neuplatnila námitku neplatnosti rozhodčí smlouvy, s ní konkludentně souhlasila. Smyslem daného ustanovení tak bylo zabránit situaci, kdy si strana nechává námitku neplatnosti rozhodčí doložky jako „eso v rukávu“ až do stádia zrušení rozhodčího nálezu.²⁵³ Navíc zákon o rozhodčím řízení do Novely neumožňoval soudu v řízení o zrušení rozhodčího nálezu posuzovat neplatnost rozhodčí doložky z úřední povinnosti, ale bylo na spotřebiteli, aby neplatnost rozhodčí doložky ve svém návrhu namítl. Této úpravě bylo v případě spotřebitelských sporů vytýkáno, že není kompatibilní s judikaturou Soudního dvora ve věci *Mostaza Claro* či *Asturcom*.²⁵⁴ Byť osobně se domnívám, že tomuto závěru nelze zcela přisvědčit, když v uvedené judikatuře Soudní dvůr vycházel ze španělské právní úpravy, dle které vnitrostátní soud zruší rozhodčí nálezu, který je v rozporu s veřejným pořádkem. Česká právní úprava do účinnosti Novely takový zrušovací důvod neobsahovala.

Výše zmíněnou inkompatibilitou české právní úpravy s evropskou judikaturou se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 2628/2010 ze dne 22. 1. 2013²⁵⁵, v němž vyjádřil názor, že „(e)urokonformní výklad ustanovení zákona o rozhodčím řízení ve znění účinném do 31. března 2012 vyžaduje, aby byla platnost rozhodčí doložky v soudním řízení přezkoumána z úřední povinnosti i v případě, kdy spotřebitel neplatnost rozhodčí doložky v řízení před rozhodci nenamítl.“²⁵⁶ Je však třeba položit si otázku, zda je skutečně možné k takovému závěru v českém právním prostředí dospět. Eurokonformní výklad totiž není neomezený, ale vnitrostátnímu soudu přísluší vykládat

²⁵² Dle ustanovení § 31 písm. b) zákona o rozhodčím řízení.

²⁵³ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9, s. 239.

²⁵⁴ Důvodová zpráva k Novele, s. 24, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0; rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2628/2010 ze dne 22. 1. 2013.

²⁵⁵ Obdobně též rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 1201/2012 ze dne 20. 6. 2013.

²⁵⁶ Ke stejnému závěru dospěl Nejvyšší soud ČR i v usnesení sp. zn. 33 Cdo 3721/2011 ze dne 22. 2. 2012.

a uplatňovat vnitrostátní právní předpisy v souladu s požadavky práva Evropské unie pouze v rozsahu, v němž mu vnitrostátní právo poskytuje prostor pro uvážení.²⁵⁷ Není-li tedy prostor pro uvážení dán, není eurokonformní výklad možný. Povinnost eurokonformního výkladu nesahá až k povinnosti výkladu *contra legem*.²⁵⁸ Nejvyšší soud ČR se ve výše citovaném rozhodnutí nikterak nezabýval, zda znění zákona o rozhodčím řízení eurokonformní výklad umožňuje, pouze shrnul judikaturu Soudního dvora a konstatoval, že eurokonformním výkladem je třeba dojít k závěru, že platnost rozhodčí doložky musí být v řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumána z úřední povinnosti, a to i tehdy, pokud neplatnost rozhodčí doložky žalobce nenamítl již v řízení před rozhodci. Možnost eurokonformního výkladu však není zcela jednoznačná. Ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení dává minimální prostor k uvážení, avšak určitý prostor k úvaze tu přeci jen je, a to, když povinnost soudu zamítnout návrh na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neuplatnění námítky neplatnosti rozhodčí doložky již v řízení před rozhodcem podmiňuje tím, že strana námítku neuplatnila dříve, „ač mohla“. Eurokonformním výkladem pak lze dospět k závěru, že spotřebitel námítku uplatnit nemohl, a to z důvodu nevědomosti o tom, že rozhodčí doložka je neplatná. Tudíž by námítka neplatnosti rozhodčí doložky v případě spotřebitelské arbitráže nebyla koncentrována k začátku rozhodčího řízení. Nejvyšší soud ČR však svůj závěr nedostatečně zdůvodnil.

Novela zákona o rozhodčím řízení výše uvedenou inkompatibilitu s evropskou judikaturou dle mého názoru vhodně vyřešila. Jednak tím, že ve spotřebitelských věcech zrušila povinnost namítat neplatnost rozhodčí doložky již v rozhodčím řízení. Pasivita spotřebitele v rozhodčím řízení tak nezpůsobuje zamítnutí návrhu na zrušení rozhodčího nálezu z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky. Dále tím, že soudu umožnila přezkoumání rozhodčí doložky i v případě, že to spotřebitel v řízení o zrušení rozhodčího nálezu nenamítne, jelikož dle ustanovení § 32 odst. 1 věty druhé zákona o rozhodčím řízení neplatnost rozhodčí doložky uzavřené se spotřebitelem přezkoumá soud v řízení o zrušení rozhodčího nálezu vždy, tj. z úřední povinnosti.

²⁵⁷ Rozsudek ve věci 14/83, *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, ze dne 10. 4. 1984, bod 28.

²⁵⁸ SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-313-4, s. 128.

Mohlo by se zdát, že v rozporu s ochranou spotřebitele by mohlo být i stanovení prekluzivní lhůty 3 měsíců pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.²⁵⁹ Ve věci *Asturcom*²⁶⁰ však Soudní dvůr uvedl, že taková lhůta²⁶¹ je v zájmu právní jistoty v souladu s právem Evropské unie. Uvedenou lhůtu je nutno považovat za souladnou se zásadou efektivity, protože nemůže sama o sobě činit výkon práv, která spotřebitelům poskytuje Směrnice, v praxi nemožným nebo nadměrně obtížným, jelikož dává spotřebiteli dostatek času pro vyhodnocení jednak, zda existují důvody pro napadení rozhodčího nálezu, tak i pro případné připravení žaloby.

II. 3. 2. b. Řízení o výkon rozhodčího nálezu

Za více problematický považují přezkum rozhodčí doložky v rámci vykonávacího řízení. Soudní dvůr se problematikou výkonu pravomocného rozhodčího nálezu zabýval v rozhodnutí *Asturcom*²⁶². V uvedeném rozhodnutí Soudní dvůr vycházel ze skutkového stavu, kdy paní C. Rodríguez Nogueira uzavřela se společností *Asturcom* smlouvu o mobilních telekomunikačních službách, jež obsahovala rozhodčí doložku. Paní neuhradila několik faktur a vypověděla smlouvu před uplynutím stanovené minimální doby její platnosti. Společnost *Asturcom* tak proti ní podala žalobu k rozhodčímu soudu. Rozhodčí soud rozhodl v neprospěch žalované a společnost *Asturcom* následně přistoupila k podání návrhu na nucený výkon rozhodčího nálezu. Soud, který měl o návrhu rozhodnout, však dospěl k závěru, že rozhodčí doložka obsažená ve smlouvě měla nepřiměřenou povahu. Příklad *Asturcom* se však od případu *Mostaza Claro* lišil tím, že C. Rodríguez Nogueira byla zcela nečinná, a to jak v řízení před rozhodci, tak i po vydání rozhodčího nálezu, když proti němu nikterak nebrojila. Rozhodčí nález se tak stal pravomocným.²⁶³

²⁵⁹ Ustanovení § 32 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

²⁶⁰ Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009.

²⁶¹ Ve věci *Asturcom* Soudní dvůr posuzoval prekluzivní lhůtu v délce 2 měsíců, tj. kratší než uvádí český právní řád.

²⁶² Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009.

²⁶³ Z rozhodnutí *Asturcom* vyplývá, že dle španělské úpravy nabývá rozhodčí nález právní moci až po uplynutí dvou měsíční lhůty pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu (viz Rozsudek ESD ve věci

S ohledem na skutečnost, že vnitrostátní španělská úprava neobsahovala žádné ustanovení týkající se posouzení nepřiměřenosti rozhodčích doložek soudem příslušným k rozhodování o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu, obrátil se soud na Soudní dvůr s předběžnou otázkou, jejíž podstatou bylo, zda Směrnice „*musí být vykládána v tom smyslu, že soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu vydaného bez účasti spotřebitele, musí i bez návrhu uplatnit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem s tímto spotřebitelem a uvedený nález zrušit*“.²⁶⁴

Generální advokátka Verici Trstenjak dospěla k názoru, že vzhledem k dosavadní judikatuře Soudního dvora a účelu Směrnice musí členské státy zajistit, aby soud příslušný pro vykonávací řízení disponoval procesními oprávněními nezbytnými k zamítnutí návrhu na výkon rozhodnutí z důvodu nepřiměřené rozhodčí doložky a zrušení rozhodčího nálezu.²⁶⁵ Vnitrostátní soud musí dle jejího názoru mít pravomoc určit bez návrhu zneužívající povahu rozhodčí doložky nejen v řízení o zrušení rozhodčího nálezu, jak bylo judikováno v rozhodnutí ve věci *Mostaza Claro*, ale i v rámci řízení vykonávacího.²⁶⁶ Důvod pro zamítnutí návrhu na výkon rozhodnutí může dle generální advokátky vyplynout z úvah týkajících se ochrany veřejného pořádku.²⁶⁷ V této souvislosti upozornila na skutečnost, že španělské soudy v uplynulých letech několikrát zamítly návrhy na výkon rozhodnutí s odůvodněním, že předmětné rozhodčí nálezy nejsou slučitelné s veřejným pořádkem. Recepce právní zásady uznávané v mezinárodním právu²⁶⁸, jakož i v některých členských státech Evropské unie, zakazující výkon rozhodčích nálezů, které jsou v rozporu s veřejným pořádkem, právním řádem Evropské unie se tak generální advokátce jevila jako vhodná, a to s ohledem na skutečnost, že Soudní dvůr zařadil evropské právní normy o ochraně spotřebitele obsažené ve Směrnici v rozsudku *Mostaza Claro* implicitně k ustanovením,

C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009, bod 33 a bod 42).

²⁶⁴ Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009, bod 28.

²⁶⁵ Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 14. 5. 2009 ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, bod 67.

²⁶⁶ Tamtéž, bod 58.

²⁶⁷ Tamtéž, bod 68.

²⁶⁸ Viz čl. 5 odst 2 písm. a) Newyorské úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů z roku 1958.

kteřá by mohla být součástí veřejného pořádku. Generální advokátka vědoma si, že takovým přezkumem dochází k prolomení zásady překážky věci rozsouzené, vyjádřila názor, že prolomení této zásady může být výjimečně nutné a upozornila, že uvedená zásada není nezpochybnitelná, jelikož i Soudní dvůr limituje uvedenou zásadu dodržením zásady rovnocennosti a efektivitv.²⁶⁹

Španělské pozitivní právo soudu příslušnému pro vykonávací řízení výslovně nepřiznávalo pravomoc přezkoumávat bez návrhu platnost rozhodčí doložky, když kontrolní pravomoci soudu příslušného pro vykonávací řízení stejně jako ve většině členských států omezovalo pouze na respektování formalit. Soudní dvůr však dospěl k závěru, že „(s)měrnice 93/13 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách musí být vykládána v tom smyslu, že vnitrostátní soud, který rozhoduje o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu, vydaného bez účasti spotřebitele, musí, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu, i bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky obsažené ve smlouvě uzavřené prodávajícím nebo poskytovatelem se spotřebitelem, je-li podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva. Jde-li o nepřiměřenou doložku, přísluší tomuto soudu vyvodit veškeré důsledky, které z toho vyplývají podle vnitrostátního práva, aby se ujistil, že tento spotřebitel nebude uvedenou doložkou vázán.“²⁷⁰

Rozhodnutí tak vychází ze zásady rovnocennosti. Vhledem k povaze a významu veřejného zájmu, ze kterého vychází ochrana spotřebitele, je dle názoru Soudního dvora třeba čl. 6 Směrnice, dle něhož nejsou nepřiměřené podmínky pro spotřebitele závazné, považovat za normu rovnocennou vnitrostátním pravidlům mající kogentní povahu a jež soud musí nebo může uplatnit i bez návrhu.²⁷¹ Proto v rozsahu, v němž vnitrostátní soud rozhodující o návrhu na nucený výkon pravomocného rozhodčího nálezu, musí podle vnitrostátních procesních pravidel posoudit i bez návrhu rozpor rozhodčí doložky

²⁶⁹ Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 14. 5. 2009 ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, bod 74.

²⁷⁰ Výrok rozsudku ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009.

²⁷¹ Tamtéž, bod 52.

s vnitrostátními pravidly veřejného pořádku²⁷², musí také bez návrhu posoudit nepřiměřenost rozhodčí doložky s ohledem na čl. 6 Směrnice, pokud má za tímto účelem k dispozici nezbytné informace o právním a skutkovém stavu.²⁷³ Je tak splněna podmínka, že podle vnitrostátních procesních pravidel je možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva. Následně Soudní dvůr dodal, že takovou povinnost má vnitrostátní soud i tehdy, pokud mu vnitrostátní úprava přiznává pouhou možnost takového posouzení.²⁷⁴

Je však otázkou, zda česká právní úprava výkonu rozhodnutí již sama o sobě neumožňuje soudu přezkoumat rozhodčí doložku. Pokud by tomu tak bylo, nebylo by nutné zabývat se tím, zda je „*podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva*“²⁷⁵.

Český právní řád vychází z toho, že vykonávací řízení je řízením formálním, které sleduje jiný cíl než řízení nalézací, a to nucenou realizaci již v nalézacím řízení stanovených práv a povinností, případné vady nalézacího řízení v něm tedy nelze zkoumat a odstraňovat.²⁷⁶ Soud nařídí výkon rozhodnutí, jestliže jsou splněny všechny zákonem stanovené předpoklady pro jeho vedení.²⁷⁷ Soud, u něhož se provádí výkon rozhodnutí, se tak v této počáteční fázi zabývá toliko tím, „*zda rozhodnutí (jiný způsobilý titul), jehož výkon je navrhován, bylo vydáno orgánem, který k tomu měl pravomoc, zda je vykonatelné po stránce formální a materiální, zda oprávněný a povinný jsou věcně legitimováni, zda je výkon rozhodnutí navrhován v takovém rozsahu, který stačí k uspokojení oprávněného, zda k vydobytí pohledávky nepostačuje výkon rozhodnutí nařízený nebo navržený jiným způsobem, zda vymáhané právo není prekludováno a zda navržený způsob výkonu rozhodnutí není zřejmě nevhodný.*“²⁷⁸ Pro problematiku přezkumu rozhodčí doložky ze strany soudů, u nichž se provádí výkon

²⁷² Podle španělské vlády takovou pravomoc soudce příslušný pro výkon pravomocného rozhodčího nálezu má. Viz rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009, bod 55.

²⁷³ Tamtéž, bod 53. Vycházím z anglického znění rozsudku.

²⁷⁴ Tamtéž, bod 54.

²⁷⁵ Tamtéž.

²⁷⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 530/06 ze dne 10. 11. 2006.

²⁷⁷ Ustanovení § 43a odst. 1 a odst. 3 zákona č. 120/2001 Sb., o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád), ve znění pozdějších předpisů.

²⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2020/98 ze dne 14. 4. 1999 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 4/2000.

rozhodnutí, je tak klíčové, zda lze otázku platnosti rozhodčí doložky subsumovat pod výše uvedenou rozhodnou skutečnost pro nařízení výkonu rozhodnutí spočívající v pravomoci orgánu, který exekuční titul vydal. Jinými slovy, zda neplatnost rozhodčí doložky způsobuje nedostatek pravomoci rozhodce vydat rozhodčí nález. Otázka pravomoci je zásadní i pro případné zastavení výkonu rozhodnutí, jelikož nedostatek pravomoci rozhodce k vydání rozhodčího nálezu představuje důvod pro zastavení výkonu rozhodnutí.²⁷⁹ Žádná norma upravující výkon rozhodnutí však výslovně neuvádí, že soud, u něhož se provádí výkon rozhodnutí, je oprávněn přezkoumávat rozhodčí doložky.

K otázce, kdy je dána pravomoc rozhodce a kdy představuje rozhodčí nález řádný exekuční titul, se vyjádřil Nejvyšší soud ČR, dle něhož: *„(p)odmínkou toho, aby majetkový spor mezi účastníky byl vyňat z pravomoci soudů a mohl být rozhodnut v rozhodčím řízení, je existence rozhodčí smlouvy (§ 2 zákona č. 216/1994 Sb.). Není-li tu rozhodčí smlouva, není rozhodce oprávněn o majetkovém sporu rozhodnout (...). Jiná situace by nastala v případě, že by rozhodčí smlouva uzavřena byla, byť neplatně. V takovém případě by pravomoc rozhodce k vydání rozhodčího nálezu založena byla; obrana žalovaného by spočívala v podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu.“*²⁸⁰ V intencích výše uvedeného rozhodnutí, jež bylo dokonce zveřejněno v tzv. Zelené sbírce, můžeme konstatovat, že pokud byla rozhodčí doložka sjednána (být třeba i neplatně), je na jejím základě vydaný rozhodčí nález exekučním titulem, nejedná se tedy o nicotný akt, a rozhodčí nález je pak třeba považovat za vykonatelné rozhodnutí. Z tohoto důvodu by bylo možné učinit závěr, že soud, u něhož se provádí výkon rozhodnutí, posuzovat platnost rozhodčí doložky nemůže, jelikož obranou proti rozhodčímu nálezu vydanému na základě byť neplatně uzavřené rozhodčí doložky může být jenom podání žaloby na zrušení rozhodčího nálezu. Tento právní názor Nejvyššího soudu ČR bylo až do nedávné doby možné považovat za ustálený.²⁸¹ K zásadní změně však došlo usnesením Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 958/2012 ze dne 10. 7.

²⁷⁹ KURKA, V.; DRÁPAL, L. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-443-9, s. 350 – 351.

²⁸⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3284/2008 ze dne 31. 8. 2010 uveřejněné ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek č. 83/2011.

²⁸¹ Nejvyšší soud ČR uvedené právní závěry potvrdil v několika dalších rozhodnutích, např. usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1854/2010 ze dne 24. 8. 2011 či usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1852/2010 ze dne 26. 3. 2012.

2013²⁸², v němž tento soud konstatoval, že se od výše uvedeného „*právního názoru odklání pro případ, kdy v řízení bylo zjištěno, že rozhodčí smlouva neobsahovala přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, a jen odkazovala na „rozhodčí řád“ vydaný právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, a kdy tudíž rozhodčí nález vydal rozhodce, jenž neměl podle zákona o rozhodčím řízení pravomoc, jelikož jde právě o takovou relevantní okolnost, pro niž je provedení exekuce nepřipustné.*“^{283, 284} Uvedené okolnosti jsou tak důvodem pro zastavení výkonu rozhodnutí podle ustanovení § 268 odst. 1 písm. h) občanského soudního řádu. Nejvyšší soud ČR v uvedeném rozhodnutí uvedl, že se odklání od své dosavadní judikatury pro případ netransparentního a tedy neplatného určení rozhodce, nikterak se však nevyjádřil k otázce neplatnosti rozhodčí doložky z důvodu její nepřiměřené povahy ve smyslu Směrnice. Vzhledem k současnému zdůrazňování ochrany spotřebitele ze strany soudů se však domnívám, že by ke stejnému závěru dospěl i v takovém případě.

Výše uvedeným rozhodnutím se tak Nejvyšší soud ČR přiklonil k názoru Ústavního soudu ČR, dle něhož pod otázku pravomoci rozhodce je třeba subsumovat i otázku platnosti rozhodčí doložky. V nálezu sp. zn. III. ÚS 1624/12 ze dne 27. 9. 2012 vyjádřil Ústavní soud ČR názor, že postup soudu, kdy odmítl námitku povinného směřující k neplatnosti rozhodčí doložky s tím, že se nejedná o rozhodující okolnost pro nařízení výkonu rozhodnutí, není správný. Ústavní soud ČR tak konstatoval, že nejenom neuzavření rozhodčí doložky, ale i její neplatnost, spadají pod rozhodnou skutečnost pro nařízení výkonu rozhodnutí spočívající v pravomoci orgánu k vydání exekučního titulu. V nálezu sp. zn. IV. ÚS 3779/11 ze dne 10. 1. 2013 pak tento svůj závěr potvrdil, a navíc zdůraznil, že pokud rozhodčí doložka nebyla sjednána platně, nelze rozhodčí nález považovat za způsobilý exekuční titul. V daném případě Ústavní soud ČR konstatoval neplatnost rozhodčí doložky z důvodu netransparentního určení rozhodce a vyjádřil názor, podle kterého „*(n)ení-li (...) rozhodováno rozhodcem, jehož*

²⁸² Jedná se o rozhodnutí kategorie „A“, tedy rozhodnutí navržené k publikaci ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.

²⁸³ Nejvyšší soud ČR vycházel ze zákona o rozhodčím řízení ve znění účinném do 31. 3. 2012.

²⁸⁴ K problematice určení rozhodce více viz str. 108 – 120.

výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, nemůže být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování.“

Ke shodnému závěru dochází i Nejvyšší soud Slovenské republiky, jenž v řadě rozhodnutí z poslední doby dospěl k závěru, že soud, u něhož je prováděn výkon rozhodnutí, je povinen zabývat se platností rozhodčí doložky. V usnesení sp. zn. 6 Cdo 105/2011 ze dne 10. 10. 2012 konstatoval, že: *„(o)sobitosť postavenia rozhodcovského súdu spočíva medzi iným v tom, že jeho právomoc vec prejednať a rozhodnúť sa odvodzuje od rozhodcovskej zmluvy. Predpokladom právomoci rozhodcovského súdu je teda platné uzavretie rozhodcovskej zmluvy (...) (E)xeučný súd musí (...) posúdiť, nielen to, či rozhodcovská zmluva bola medzi zmluvnými stranami vôbec uzavretá, ale aj to, či bola uzavretá platne. Iba platná rozhodcovská zmluva môže totiž založiť právomoc rozhodcovského súdu.“* V dalším rozhodnutí se pak Nejvyšší soud Slovenské republiky vyjádřil k vykonatelnosti rozhodčího nálezu vydaného na základě rozhodčí doložky, která vykazovala znaky nepřiměřeného ujednání ve smyslu směrnice Rady č. 93/13 EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Dle usnesení sp. zn. 3 Cdo 46/2012 ze dne 10. 1. 2013 *„(r)ozhodcovskou doložkou, ktorá vykazuje znaky neprijateľnej zmluvnej podmienky v zmysle § 53 ods. 1 Občianskeho zákonníka a neplatného zmluvného dojednania (§ 53 ods. 4 Občianskeho zákonníka) nemohla byť založená právomoc rozhodcovského súdu prejednať a rozhodnúť žalobu oprávnenej proti povinnému (...) Na základe toho dovolací súd konštatuje, že súdy nižších stupňov predmetný rozhodcovský rozsudok správne nepovažovali za vykonateľný exekučný titul.“*

Žádná norma upravující české vykonávací řízení však výslovně neuvádí, že soud je oprávněn posuzovat platnost rozhodčí doložky. Na tom dle mého názoru nic nemění ani skutečnost, že dle ustanovení § 35 odst. 1 písm. b) zákona o rozhodčím řízení ve znění po Novele se umožňuje, výlučně pro spotřebitelské spory, podat návrh na zastavení nařízeného výkonu rozhodčího nálezu, jestliže (mimo jiné) *„rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje“*. Přestože dle uvedených ustanovení je v případě spotřebitelských sporů neplatnost rozhodčí doložky nově důvodem podání návrhu na zastavení nařízeného výkonu rozhodnutí, soud, u něhož je výkon rozhodnutí prováděn, o případné neplatnosti rozhodčí doložky nerozhoduje, ale ve smyslu ustanovení § 35 odst. 2 řízení o výkon

rozhodnutí přeruší a povinnému uloží, aby do 30 dnů podal u příslušného soudu návrh na zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení. Dochází tak k průlomů do tříměsíční prekluzivní lhůty k podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu stanovené v § 32 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. Pokud návrh podán není, pokračuje soud v řízení o výkon rozhodčího nálezu, resp. v samotném výkonu rozhodčího nálezu. Ve výkonu rozhodnutí se pokračuje i tehdy, je-li návrh na zrušení rozhodčího nálezu pravomocně zamítnut.²⁸⁵ Zastavení výkonu rozhodnutí je tak podmíněno rozhodnutím soudu v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu. Jinými slovy, ani z této úpravy nelze dovodit, že by soud, u něhož je prováděn výkon rozhodnutí, byl oprávněn zabývat se platností rozhodčí doložky. Vzhledem k tomu, že zákon uvádí, že je-li podán návrh na zastavení exekuce z důvodu neplatné rozhodčí doložky, soud provádějící výkon rozhodčího nálezu řízení o výkon přeruší a uloží povinnému, aby podal žalobu na zrušení rozhodčího nálezu, můžeme dojít spíše k závěru opačnému.

Pokud bychom se přiklonili k tomu, že soud provádějící výkon rozhodčího nálezu není podle norem upravujících výkon rozhodnutí výslovně oprávněn přezkoumávat rozhodčí doložku, museli bychom se v souladu s rozhodnutím *Asturcom*²⁸⁶ zabývat tím, zda je „*podle vnitrostátních procesních pravidel možné provést takové posouzení v rámci obdobných řízení na základě vnitrostátního práva*“. Domnívám se, že za stavu české úpravy rozhodčího řízení do přijetí Novely, která neumožňovala soudu zrušit rozhodčí nález z důvodu jeho rozporu s veřejným pořádkem, nebylo možné z judikatury Soudního dvora dovodit povinnost soudu provádějící výkon rozhodčího nálezu zabývat se platností rozhodčí doložky. V současné době, kdy dle ustanovení § 31 písm. g) zákona o rozhodčím řízení je možné zrušit rozhodčí nález vydaný ve spotřebitelském sporu z důvodu rozporu s veřejným pořádkem, pod který dle judikatury Soudního dvora²⁸⁷, jakož i dle doktríny²⁸⁸ spadá i

²⁸⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 1206.

²⁸⁶ Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009.

²⁸⁷ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*, ze dne 26. 10. 2006.

²⁸⁸ Viz též NOVÝ, Z. Arbitration Clause as Unfair Contract Terms: Some Observations on the ECJ's Claro Case. In: *Social Science Research Network* [online]. 2008 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1685266; HERBOCZKOVÁ, J. Arbitrabilita

ochrana spotřebitele dle Směrnice, však bude situace jiná. Domnívám se, že bude možné dojít k závěru, že podmínka, že podle vnitrostátních procesních pravidel je možné provést posouzení nepřiměřenosti rozhodčí doložky v rámci obdobných řízení, by mohla být splněna. Je však třeba zdůraznit, že tento rozpor s veřejným pořádkem musí být zjevný. Vzhledem k současnému vyzdvihování ochrany spotřebitele se však domnívám, že vydání rozhodčího nálezu v rozporu s evropskou úpravou na ochranu spotřebitele bude soudy za zjevný rozpor s veřejným pořádkem považováno.

S ohledem na výše uvedené se tak domnívám, že vzhledem k současnému znění zákona o rozhodčím řízení, jež dovoluje zrušit rozhodčí nález vydaný ve spotřebitelských sporech z důvodu zjevného rozporu s veřejným pořádkem, jakož i s ohledem na výše uvedenou judikaturu, lze tak skutečně dojít k závěru, že i soud provádějící výkon rozhodčího nálezu je oprávněn posuzovat platnost rozhodčí doložky uzavřené se spotřebitelem. Domnívám se však, že pokud by taková přezkumná pravomoc byla soudu dána, měl by být oprávněn i takto vydaný rozhodčí nález zrušit, na což ostatně upozorňovala i generální advokátka ve svém stanovisku k případu *Asturcom*²⁸⁹. Pokud by totiž byl návrh na výkon rozhodnutí zamítnut, či výkon rozhodnutí byl zastaven, a zároveň by nedošlo ke zrušení rozhodčího nálezu, měl by věřitel sice pravomocné rozhodnutí, jehož splnění ze strany povinného by však nebylo možné vynutit, takže takové rozhodnutí by bylo obsolentní. Zároveň by však nemohl ani podat novou žalobu k soudu, jelikož by stále existoval rozhodčí nález, jenž by představoval překážku věci rozhodnuté pro řízení před soudem. Z těchto důvodů se mi tak jeví jako vhodné, přiznat takovému soudu spolu s pravomocí přezkumu platnosti rozhodčí doložky i pravomoc rozhodčí nález zrušit. Zároveň by však bylo vhodné věřitele chránit před promlčením pohledávky, která mu byla přiznána zrušeným rozhodčím nálezem, obdobně jak to činí ustanovení § 16 zákona o rozhodčím řízení, tedy byla-li by žaloba podána u soudu do 30 dnů ode dne doručení rozhodnutí o zrušení rozhodčího nálezu, zůstaly by účinky žaloby podané k rozhodci zachovány.

spotřebitelských sporů. In: *COFOLA 2010: the Conference Proceedings* [online]. 2009 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Herboczkova_Jana__1555_.pdf; KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 3/2004.

²⁸⁹ Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009.

III. Úprava spotřebitelské rozhodčí doložky

Zákon o rozhodčím řízení stanoví několik požadavků týkajících se formy rozhodčí doložky, procesu jejího sjednávání, jakož i jejího obsahu. Některé z těchto požadavků platí obecně pro jakoukoliv rozhodčí smlouvu, další jsou specifické právě pro rozhodčí smlouvu pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, jiné omezují autonomii stran toliko při sjednávání rozhodčí doložky. Tato diferenciací byla zavedena zákonem č. 19/2012 Sb., jenž novelizoval zákon o rozhodčím řízení, a to s účinností od 1. 4. 2012.

Rozhodčí doložka musí v první řadě splňovat obecný požadavek písemnosti. Tuzemské legis arbitri však výslovně akceptuje použití prostředků dálkové komunikace za předpokladu, že tyto prostředky umožňují zachycení obsahu a určení osob, které rozhodčí smlouvu sjednaly.²⁹⁰ Výše uvedený požadavek písemnosti je splněn tehdy, pokud rozhodčí doložka představuje projev vůle, jehož všechny podstatné náležitosti jsou zachyceny v písemném textu, a dále tento písemný projev vůle je podepsán. Zákon o rozhodčím řízení explicitně sankcionuje nedodržení této formy právního úkonu neplatností, přičemž tuto neplatnost je třeba považovat za neplatnost absolutní.²⁹¹ Nový občanský zákoník se však staví k zákonné formě podstatně benevolentněji, když stíhá nedodržení písemné formy pouze relativní neplatností.²⁹²

Nad rámec výše uvedeného požadavku platícího pro veškeré rozhodčí smlouvy, zákonodárce toliko pro případ, že se sjednává rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, stanoví v ustanovení § 3 odst. 3 až 6 zákona o rozhodčím řízení další požadavky, které mají za cíl jednak upozornit spotřebitele na skutečnost, že součástí smluvních ujednání je i rozhodčí smlouva, a dále v případě, že je sjednávána rozhodčí doložka, spotřebitele informovat o podstatě rozhodčího řízení tak, aby jeho rozhodnutí bylo uvědomělé.

Cílem uvedených ustanovení je odstranění pochybností, zda spotřebitel při uzavírání rozhodčí smlouvy skutečně projevuje svoji vůli. Zákon o rozhodčím řízení

²⁹⁰ Ustanovení § 3 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení. Uvedené ustanovení se vztahuje na jakoukoliv rozhodčí smlouvu a bez rozdílu, zda je uzavírána se spotřebitelem či nikoliv.

²⁹¹ Ustanovení § 40 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 40a občanského zákoníku.

²⁹² Ustanovení § 582 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 586 odst. 2 nového občanského zákoníku.

reaguje na skutečnost, že autonomie vůle spotřebitele při uzavírání rozhodčí smlouvy s dodavatelem může být zpochybňována jednak v důsledku jeho neinformovanosti (spotřebitel si rozhodčí doložky umístěné v obchodních podmínkách buď vůbec nevšimne, nebo o rozhodčí doložce ví, ale domnívá se, že jde pouze o jakési nezávazné posouzení sporu, proti kterému se může „odvolat“ k soudu), jednak jeho nízkou vyjednávací silou (rozhodčí doložka je v převážné většině případů součástí adhezní smlouvy, kterou spotřebitel musí buď jako celek přijmout nebo odmítnout).²⁹³

V souvislosti s výše uvedeným si však dovoluji upozornit, že dle přechodných ustanovení k Novele zákona o rozhodčím řízení se platnost rozhodčí smlouvy posuzuje podle zákona ve znění účinném v době uzavření rozhodčí smlouvy. Pokud tudíž rozhodčí doložka pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv uzavřená před 1. 4. 2012 nebude odpovídat současným požadavkům zákona, nikterak by se tato skutečnost neměla projevit na její platnosti.

III. 1. Samostatné uzavření rozhodčí doložky

Zákon o rozhodčím řízení ve znění Novely zakotvuje ochranu spotřebitele jakožto slabší smluvní strany již při uzavírání jakékoliv rozhodčí smlouvy (tj. jak smlouvy o rozhodci, tak rozhodčí doložky). Pokud je rozhodčí smlouva uzavírána pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, musí být dle ustanovení § 3 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení rozhodčí smlouva sjednána samostatně a nikoliv jen jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní. V opačném případě by bylo třeba takovou rozhodčí smlouvu považovat za neplatnou. V důsledku takové úpravy by se dle důvodové zprávy k Novele měla zlepšit vyjednávací pozice spotřebitele ve vztahu k dodavateli při uzavírání rozhodčí smlouvy, když by byla dle zákonodárce nově považována za individuálně sjednanou podmínku a spotřebitel by tak měl na výběr, zda ji podepíše či nikoliv.²⁹⁴ Mělo by se tak zamezit „schovávání“ rozhodčích doložek do

²⁹³ CARBOL, K. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 7/2012.

²⁹⁴ Důvodová zpráva k Novele, s. 20, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

některého z ustanovení smlouvy nebo smluvních podmínek psaných malým, těžko čitelným písmem.²⁹⁵

Domnívám se, že uvedené ustanovení by mohlo do budoucna vyvolat nemálo výkladových problémů. Za nejasnou bych považovala tu část uvedeného ustanovení říkající, že tato rozhodčí smlouva musí být sjednána „samostatně“, jelikož uvedený výraz *de facto* umožňuje dva výklady. Jednak je možné vnímat tento požadavek tak, že je nutné, aby rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv byla sjednána na samostatné listině, jednak tak, že postačí, pokud tato rozhodčí smlouva je součástí smlouvy hlavní, nikoliv však podmínek, avšak za předpokladu, že takovou rozhodčí smlouvu bude možné považovat za smluvní akt, který by byl na stejné listině jako hlavní smlouva, byl by samostatně projednán a uzavřen, tj. i podepsán.

Původní návrh Novely, který byl dán do připomínek²⁹⁶, se oproti přijatému znění lišil, když tento stanovil, že rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv musí být sjednána na samostatné listině obsahující podpisy smluvních stran. Na první pohled by se tak mohlo zdát, že předkladatel Novely touto změnou jasně stanovil, že požadavek samostatné listiny již není požadován a postačí samostatné sjednání rozhodčí smlouvy v rámci hlavní smlouvy. Ostatně tento názor zastává i Bělohávek, když stanoví, že užití spojení „sjednána samostatně“ neznámá, že by rozhodčí smlouva (rozhodčí doložka) musela být obsažena v samostatné a od smlouvy hlavní fyzicky oddělené listině. Rozhodčí doložka může být dle jeho názoru „technicky“ součástí stejné listiny jako smlouva hlavní, musí však být zřejmé, že představovala samostatný smluvní akt a byla projednána, sjednána a uzavřena samostatně.²⁹⁷,²⁹⁸ V této souvislosti odkazuje Bělohávek na německou praxi, která až do roku 1997 stanovovala jako podmínku platnosti rozhodčí smlouvy její „samostatné ujednání“. Tato praxe ukázala jako dostatečné například to, že rozhodčí

²⁹⁵ LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, ISBN 978-80-7201-874-1, s. 149.

²⁹⁶ Toto původní znění Novely není veřejně přístupné, z tohoto důvodu jsem si jej v souladu se zákonem č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, vyžádala od Ministerstva spravedlnosti ČR jakožto navrhovatele Novely a zařadila jej jako přílohu č. 1 této práce.

²⁹⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 251.

²⁹⁸ Jinde však Bělohávek uvádí, že rozhodčí smlouva ve vztazích spotřebitelského typu musí být obsažena v samostatné listině, tj. listině odlišné od hlavní smlouvy. Viz BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie* 5/2012.

smlouva (doložka) byla obsažena v téže listině jako smlouva hlavní, ovšem jako samostatná část a byla samostatně podepsána.²⁹⁹

Po důkladném prostudování dokumentů pořízených v rámci legislativního procesu jsem však dospěla k závěru, že úmyslem zákonodárce bylo, aby rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv byla skutečně fyzicky oddělena od smlouvy hlavní a byla tudíž sjednána v samostatné listině. K tomuto závěru mě vede zejména skutečnost, že požadavek samostatné listiny obsažený v návrhu Novely daného do připomínek nebyl žádným připomínkovým místem kritizován. Všemi místy byl považován za nesporné pozitivum, byť někdy bylo vytýkáno, že ani takové opatření by nemuselo být dostatečné, tj. že by nezaručilo, že si spotřebitel skutečně uvědomí důsledky sjednání rozhodčí smlouvy a že i takováto další listina může být smlouvou adhezní nedávající spotřebiteli prostor k individuálnímu sjednání. Žádné připomínkové místo však nikterak nebrojilo proti povinnosti, aby rozhodčí smlouva byla sjednána na samostatné listině. K modifikaci uvedeného ustanovení však došlo v důsledku připomínky Hospodářské komory ČR, když tato namítala, že požadavek pořízení listiny obsahující podpisy stran brání využití možnosti, podle níž je požadavek písemné formy právního úkonu splněn i tehdy, pokud je učiněn elektronickými prostředky³⁰⁰, což je při elektronizaci smluvního styku nezbytné.³⁰¹ Současné znění uvedeného ustanovení tak odpovídá návrhu Hospodářské komory ČR a již výslovně neuvádí, že rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv by měla být sjednána na samostatné listině, ale stanoví toliko to, že musí být sjednána samostatně. Důvodem takové úpravy však dle mého názoru není nic jiného, než umožnit, aby sjednání rozhodčí doložky mohlo být učiněno elektronickými prostředky, u kterých o „listině“ nemůžeme hovořit. Pokud však elektronické prostředky využity nejsou, je dle mého názoru třeba, aby rozhodčí doložka byla sjednána v samostatné listině. Ostatně požadavek samostatné listiny pro sjednání rozhodčí smlouvy lze dovodit i z důvodové zprávy k Novele, v níž se na několika místech o požadavku samostatné listiny hovoří.³⁰²

²⁹⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 251.

³⁰⁰ Ustanovení § 40 odst. 4 občanského zákoníku a dále ustanovení § 3 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

³⁰¹ Vypořádání připomínek k Novele. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011 [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

³⁰² Důvodová zpráva k Novele, s. 15 a s. 20, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

Na druhou stranu lze jistě přisvědčit Bělohlávkovi, že takové sjednání rozhodčí smlouvy by mohlo být kontraproduktivní. Čím více je totiž spotřebiteli předkládáno listin, tím více se snižuje jeho pozornost. Z hlediska ochrany spotřebitele by tak mohl být dostatečný požadavek na zvláštní zvýraznění rozhodčí doložky ve smlouvě hlavní.³⁰³ Myslím ale, že uzavření pouze dvou smluv – smlouvy hlavní a smlouvy rozhodčí, ke snížení pozornosti spotřebitele při jejich uzavírání nepovede.

Jisté pochyby lze mít také nad tím, zda samostatné sjednání rozhodčí smlouvy skutečně zajistí, aby rozhodčí smlouva byla výrazem svobodné vůle obou smluvních stran. Dle mého názoru, přestože se novou úpravou jistě tato pravděpodobnost zvýší v důsledku samostatného sjednání rozhodčí smlouvy, ať už v podobě zvláštní listiny či nikoliv, nebude i přesto možné považovat rozhodčí smlouvu za ujednání, které by bylo možné paušálně označit za individuálně projednané. Ani předložení rozhodčí smlouvy spotřebiteli na samostatném listu papíru, ač tento postup jistě zvýší pozornost spotřebitele, nikterak nezamezí tomu, aby tato smlouva mohla mít adhezní povahu.³⁰⁴ Nová úprava dle mého názoru nijak nebrání podnikateli, aby uvedenou rozhodčí doložku předem sepsal a spotřebiteli předložil k podpisu, aniž by tento, byť by mu byly vysvětleny následky rozhodčí doložky ve smyslu ustanovení § 3 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení, měl skutečnou příležitost obsah tohoto ujednání jakkoliv změnit. Domnívám se tak, že při posuzování povahy rozhodčí doložky bude třeba vždy se zabývat konkrétními okolnostmi, za nichž ke kontraktaci došlo, jakož i samotným textem a podobou daného smluvního ujednání. Neztotožňuji se tak zcela se závěry předkladatele Novely, a to, že „(r)ozhodčí smlouva tak bude individuálně projednávanou podmínkou“.³⁰⁵ V této souvislosti si také dovoluji upozornit, že za předpokladu, že by tomu tak skutečně bylo, nevztahovala by se na takové smluvní

³⁰³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 251.

³⁰⁴ V současné době tento pojem není legálně definován. Jinak je tomu v případě nového občanského zákoníku, jenž v § 1798 definuje smlouvu uzavíranou adhezním způsobem jako smlouvu, jejíž základní podmínky byly určeny jednou ze smluvních stran nebo podle jejich pokynů, aniž by slabší strana měla skutečnou příležitost obsah těchto základních podmínek ovlivnit, přičemž dále stanoví vyvratitelnou domněnku, že o takovou smlouvu se jedná v případě, že je k uzavření smlouvy se slabší smluvní stranou použit formulář užívaný v obchodním styku nebo jiný podobný prostředek. Směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, pak v čl. 4 odst. 2 považuje za podmínku nesjednanou individuálně podmínku, která byla sepsána předem, a spotřebitel proto nemohl mít žádný vliv na její obsah.

³⁰⁵ Důvodová zpráva k Novele, s. 20, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

ujednání ochrana spotřebitele plynoucí ze směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, jelikož tato se výslovně vztahuje pouze na smluvní podmínky, které nebyly sjednány individuálně.³⁰⁶ Na druhou stranu by však bylo možné i za předpokladu, že by rozhodčí doložka byla sjednána individuálně, na ni aplikovat ustanovení § 55 a § 56 občanského zákoníku, která sice byla do našeho právního řádu zařazena v důsledku provedení této Směrnice, avšak bez omezení toliko na neindividuálně sjednané smluvní podmínky. Obdobný stav bude platit i po 1. 1. 2014, kdy vstoupí v účinnost nový občanský zákoník, jelikož ani ten neomezuje aplikaci ochranných ustanovení pouze na neindividuálně sjednané podmínky.³⁰⁷ Zákonodárce tak využil možnosti pro něho plynoucí z principu minimální harmonizace, na kterém je uvedená Směrnice postavena. Preambule dané Směrnice výslovně uvádí, že členským státům by měla být ponechána možnost, aby zajistily spotřebitelům vyšší ochranu prostřednictvím přísnějších vnitrostátních ustanovení, než jsou ustanovení této Směrnice.

K obdobným závěrům dochází i Carbol, když tento upozorňuje, že výše uvedená úprava opomíjí dvě důležitá fakta. Za prvé má za to, že průměrný spotřebitel nebude v momentě uzavírání smlouvy schopen dostatečně posoudit všechna možná rizika, která pro něho plynou z řešení sporu v rozhodčím řízení. Spotřebitel dle názoru Carbola není schopen již při uzavírání smlouvy odhadnout, jaké spory mohou ze smlouvy vzniknout a co bude jejich předmětem, a nebude tedy při uzavírání rozhodčí doložky dostatečně ostražitý. Za druhé dle něho nelze pominout, že dodavatel může nastavit kontraktační mechanismus tak, aby mohl odmítnout akceptovat hlavní smlouvu bez uzavření rozhodčí doložky. Ani novou úpravou tak není vyřešen problém, že spotřebitel může být „donucen“ akceptovat rozhodčí doložku se smlouvou nebo odmítnout obojí jako celek. Jediné řešení, které by vyrovnalo vyjednávací pozice spotřebitele a dodavatele při uzavírání rozhodčí smlouvy, tak Carbol vidí v tom, aby zákon umožňoval platné uzavření rozhodčí smlouvy pouze po vzniku sporu, jelikož tehdy by spotřebitel nebyl k jejímu uzavření nucen z důvodu podmíněnosti uzavření rozhodčí smlouvy pro

³⁰⁶ Viz preambule a čl. 3 odst. 1 Směrnice.

³⁰⁷ Viz ustanovení § 1810 až 1819 nového občanského zákoníku.

uzavření smlouvy hlavní, když tato by již byla uzavřena, a dále by byl dostatečně ostražitý, jelikož by věděl, co je předmětem sporu.³⁰⁸

Zákon o rozhodčím řízení explicitně uvádí, že pokud při sjednávání rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv nebude dodržen požadavek, že tato musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní, bude taková rozhodčí smlouva považována ex lege za neplatnou. Uvedenou neplatnost je třeba považovat za absolutní, tj. není třeba, aby se osoba, která je takovým právním úkonem dotčena, neplatnosti nejprve dovolala.³⁰⁹ S účinností nového občanského zákoníku však dojde k zásadní změně. Nový občanský zákoník oproti stávající právní úpravě totiž vychází ze zásady *potius valeat actus quam pereat*, podle které je namíste hledat spíše důvody pro platnost právního jednání než pro jeho neplatnost.³¹⁰ Mám tak za to, že pokud bude rozhodčí doložka uzavřena již za účinnosti nového občanského zákoníku, bude skutečnost, že rozhodčí doložka nebude sjednána samostatně, zakládat neplatnost ujednání pouze v případě, že oprávněná osoba namítne neplatnost právního jednání, pokud by tato byla pasivní, považovala by se rozhodčí doložka za platnou.³¹¹

O absolutní neplatnost by se jednalo pouze tehdy, pokud by se právní jednání zjevně přičilo dobrým mravům, anebo by odporovalo zákonu a zjevně narušovalo veřejný pořádek.³¹² Zákonodárce užívá tyto neurčité pojmy, aniž by stanovil vodítko, jak uvedená slovní spojení vykládat.

Ohledně veřejného pořádku zákonodárce uvádí, že se jej „nepokouší blíže definovat, neboť to v právní normě není možné, stejně jako není možné právní normou definovat dobré mravy. Orientačně lze vyjít z pojetí, že veřejný pořádek prostupuje celé právo a zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti.“³¹³ Dále důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku uvádí příklady,

³⁰⁸ CARBOL, K. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 7/2012.

³⁰⁹ Ustanovení § 40 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 40a občanského zákoníku.

³¹⁰ Tato zásada je vyjádřena v ustanovení § 574 nového občanského zákoníku, které stanoví, že: „Na právní jednání je třeba spíše hledět jako na platné než jako na neplatné.“

³¹¹ Ustanovení § 582 odst. 1 ve spojení s ustanovením § 586 odst. 2 nového občanského zákoníku.

³¹² Ustanovení § 588 nového občanského zákoníku.

³¹³ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, s. 606, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0.

keré lze podřadit pod jednotlivé abstraktní pojmy, když uvádí, že „*např. dobrým mravům odpovídá, že se nelze odchytil od zákonných ustanovení chránících slabší stranu, veřejnému pořádku např. pravidlo, že ujednání stran nezasahuje do právního postavení třetí osoby a nemění její oprávnění nebo povinnosti.*“³¹⁴ Z důvodové zprávy tak vyplývá, že rozpor s ustanoveními chránícími spotřebitele by mohl být považován za rozpor s dobrými mravy, otázkou však je, zda by nesamostatně sjednání rozhodčí smlouvy se spotřebitelem v rozporu s ustanovením § 3 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení bylo možné kvalifikovat jako právní jednání, které se „*zjevně přičí dobrým mravům*“.³¹⁵

Doktrína však dochází k závěru, že „*(z) hlediska ochrany spotřebitele (...) je třeba trvat na tom, že odklonění se od kogentních ustanovení prosazující ochranu spotřebitele obecně zjevně narušuje veřejný pořádek, neboť imanentní součástí veřejného pořádku slušného demokratického státu EU je zaručení účinné ochrany spotřebitele.*“³¹⁶ Z tohoto zorného úhlu bychom mohli nesamostatně sjednanou rozhodčí doložku posoudit jako absolutně neplatnou, jelikož by byla ujednáním, které „*odporuje zákonu a zjevně narušuje veřejný pořádek*“³¹⁷. Uvedené podmínky je dle mého názoru třeba splnit kumulativně, tj. nestačí pouhý rozpor se zákonem či pouhé zjevné narušení veřejného pořádku. K tomuto závěru docházím jednak na základě výkladu gramatického, kdy spojka „a“ bez předchozího oddělení čárkou má význam toliko slučovací, a dále výkladem systematickým, když z ustanovení § 580 odst. 1 nového občanského zákoníku vyplývá, že rozpor se zákonem (bez požadavku současného zjevného narušení veřejného pořádku) zakládá toliko neplatnost relativní. Opominout nelze ani výklad teleologický. Dle důvodové zprávy k novému občanskému zákoníku „*odporuje-li právní jednání zákonu, stíhá je neplatnost jen, narušuje-li se tím zároveň veřejný pořádek (neplatnost absolutní), anebo je-li to k újmě určité osoby*

³¹⁴ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, s. 606 - 607, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0.

³¹⁵ Ustanovení § 588 nového občanského zákoníku.

³¹⁶ ONDŘEJ, J. a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-446-9, s. 7.

³¹⁷ Ustanovení § 588 nového občanského zákoníku.

(*neplatnost relativní*).“³¹⁸ Pokud by tudíž rozhodčí smlouva byla uzavřena pouze v rozporu se zákonem, mohla by být sankcionována toliko relativní neplatností.

Ani samotný zákon o rozhodčím řízení nám uvedenou problematiku více neosvětlí. Z ustanovení uvedeného zákona bychom dokonce mohli nabýt dojmu, že ochranu spotřebitele nelze podřadit ani pod dobré mravy ani pod veřejný pořádek.³¹⁹ Takový výklad by však měl závažné důsledky, jelikož rozhodčí doložku uzavřenou v rozporu se zákonem, a to dokonce v rozporu s ustanoveními, jejichž účelem je ochrana spotřebitele, by nikdy nebylo možné považovat za absolutně neplatnou.

S přijetím nového občanského zákoníku tak bude de lege lata k nedodržení zákonných požadavků na uzavírání rozhodčích smluv se spotřebitelem z hlediska platnosti právního jednání přistupováno benevolentněji. Zda bude nesamostatné sjednání rozhodčí smlouvy způsobovat absolutní neplatnost rozhodčí smlouvy, ukáže až budoucí soudní praxe.

III. 2. Předmluvní informační povinnost podnikatele

Z důvodu ochrany spotřebitele zákon o rozhodčím řízení ve znění Novely zakotvuje informační povinnost podnikatele vůči spotřebiteli před uzavřením rozhodčí doložky.³²⁰ Uvedený institut, jehož smysl je možné spatřovat v odstranění informační dysbalance mezi spotřebitelem a podnikatelem, ostatně není ve spotřebitelském právu ojedinělý.³²¹ Význam informační povinnosti v oblasti ochrany spotřebitele však není bezbřehý, jelikož tento je limitován jednak schopností spotřebitelů těmto informacím porozumět, jednak případným nezájmem z jejich strany.³²²

³¹⁸ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, s. 713, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0.

³¹⁹ K tomuto závěru docházím výkladem ustanovení § 31 písm. g) zákona o rozhodčím řízení, které rozlišuje rozpor s právními předpisy na ochranu spotřebitele, rozpor s dobrými mravy a rozpor s veřejným pořádkem, tj. ochranu spotřebitele nepodřazuje pod žádný z těchto abstraktních pojmů.

³²⁰ V původním návrhu Novely daného do připomínek však tato úprava chyběla. Viz znění návrhu daného do připomínek, příloha č. 1 této práce.

³²¹ Viz např. úprava spotřebitelských smluv v občanském zákoníku („*distanční smlouvy*“ - ustanovení § 53 odst. 4, smlouvy, ve kterých se sjednává dočasné užívání ubytovacího zařízení nebo s tím spojené služby - § 60 odst. 1 občanského zákoníku), úprava spotřebitelského úvěru (ustanovení § 5 zákona o spotřebitelském úvěru).

³²² HULMÁK, M. Práva a povinnosti věřitele při poskytování spotřebitelského úvěru. *Jurisprudence* 7/2010.

Důvodem zavedení této povinnosti je obecně nízká míra znalosti spotřebitelů o důsledcích, které pro ně může mít podpis rozhodčí doložky.³²³ Toto ostatně potvrdil i průzkum o finanční gramotnosti v České republice, který si v roce 2010 nechalo vypracovat Ministerstvo financí ČR spolu s Českou národní bankou. Z uvedeného průzkumu vyplývá, že informovanost lidí ohledně pojmu „rozhodčí doložka“ není nikterak vysoká. Pouze 12 % respondentů uvedlo, že se již setkala s pojmem rozhodčí doložka.³²⁴ Uvedené závěry považuji za poměrně překvapivé, a to jednak z důvodu, že problematiku rozhodčích doložek či celého rozhodčího řízení lze v současné době považovat za poměrně časté veřejně diskutované téma, jednak proto, že s rozhodčím řízením by vzhledem k tomu, že ročně je vydáno okolo 100 000 rozhodčích nálezů^{325,326}, mělo mít poměrně vysoké procento lidí dokonce i osobní zkušenost.

Podnikatel musí nově spotřebiteli před uzavřením rozhodčí doložky poskytnout náležitě vysvětlení, aby byl schopen posoudit, jaké důsledky pro něho mohou uzavřením rozhodčí doložky nastat, přičemž zákon toto vysvětlení vymezuje co do doby i rozsahu. Aby podnikatel uvedenou povinnost řádně splnil, musí uvedené vysvětlení poskytnout spotřebiteli v dostatečném předstihu před uzavřením rozhodčí doložky a musí jím postihnout všechny její následky. V obou těchto aspektech bych viděla možné výkladové problémy, jelikož v této souvislosti hovoří zákon dosti abstraktně. Problematickým se mi jeví především slovní spojení „s dostatečným předstihem před uzavřením“. Výklad daného slovního spojení tak bude na soudní praxi. Prozatím by tak bylo možné uvést komentář Bělohávkova, dle kterého bude zřejmě ve většině případů nutné vycházet z toho, že zamýšlí-li podnikatel spotřebiteli navrhnout uzavření rozhodčí doložky, měl by takto učinit ihned při prvním kontaktu se spotřebitelem, kdy mu

³²³ Důvodová zpráva k Novele, s. 20, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

³²⁴ FINANČNÍ GRAMOTNOST - Kvantitativní výzkum pro MF. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CNB_FG_v_CR_2010.pdf.

³²⁵ Důvodová zpráva k Novele, s. 18, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

³²⁶ Domnívám se však, že tyto odhady nemusí zcela odpovídat pravdě. V odborné literatuře se lze setkat s odhady, že je v rozhodčím řízení ročně projednáno okolo 150 000 sporů (viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 55) či dokonce 200 000 sporů (viz KULHÁNEK, M. Poznámky k připravované novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní rozhledy* 7/2011), na internetových stránkách Společnosti pro rozhodčí řízení a. s. (www.rozhodci-rizeni.cz) je dokonce uvedeno, že pouze rozhodci z této společnosti rozhodují ročně 30 000 sporů. Osobně jsem ohledně této otázky kontaktovala Ministerstvo spravedlnosti ČR, jež mi však sdělilo, že Ministerstvo žádné statistiky ohledně rozhodčího řízení nevede, a tudíž není ani zřejmé, kolik rozhodčích nálezů bylo v jednotlivých letech vydáno.

předkládá první informace o hlavní smlouvě a jejím obsahu.³²⁷ Popřípadě by bylo možné použít analogicky výklad daného spojení učiněný v souvislosti s jinými právními předpisy, které tento obrat také užívají, jako je například zákon o spotřebitelském úvěru.³²⁸

Bez problémů jistě nebude ani výklad rozsahu, kdy zákon o rozhodčím řízení stanoví, že náležitým vysvětlením je třeba rozumět vysvětlení všech následků rozhodčí doložky. Doktrína dochází k závěru, že podnikatel by se měl při plnění této informační povinnosti zaměřit především na odlišnosti rozhodčího řízení od řízení soudního.^{329,330}

Podle Bělohávka by měl podnikatel informovat spotřebitele především o tom, že rozhodčí řízení je řízením soukromoprávním a není tudíž vedeno před orgány veřejné moci; strany tak ztrácejí možnost obrátit se ve věci samé na obecné soudy. Dále by pak bylo namístě zdůraznit, že rozhodčí nález je přímo vykonatelným titulem, na základě kterého může být případně veden výkon rozhodnutí či exekuce, a není-li to stranami výslovně sjednáno, nepodléhá přezkumu jiných subjektů, strany se však mohou obrátit na soud s návrhem na zrušení rozhodčího nálezu, avšak toliko ze zákonných důvodů. Spotřebitel by měl být taktéž informován o způsobu ustanovení rozhodce, o předpisech upravujících řízení, o důsledcích soukromoprávního charakteru rozhodčího řízení či o skutečnosti, že rozhodčí řízení je neveřejné.³³¹ Pouze pokud budou spotřebiteli neznalého důsledků podpisu rozhodčí doložky poskytnuty takové ucelené informace, bude moci učinit kvalifikované rozhodnutí a nebude tak pochyb o jeho skutečném projevu vůle. Na druhou stranu by však jistě nebylo dosaženo účelu dané úpravy – tj.

³²⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 252.

³²⁸ Zákon o spotřebitelském úvěru stanoví v ustanovení § 5 odst. 1, že „(v)ěřitel poskytne spotřebiteli v listinné podobě nebo na jiném trvalém nosiči dat informace uvedené v příloze č. 2 k tomuto zákonu. Učiní tak s dostatečným předstihem před uzavřením smlouvy, ve které se sjednává spotřebitelský úvěr, nebo před tím, než spotřebitel učiní závazný návrh na uzavření takové smlouvy.“ Slovní spojení „s dostatečným předstihem“ pak doktrína vykládá jako dobu umožňující spotřebiteli, aby v klidu prostudoval předmluvní informace a byl sám schopen posoudit, nakolik budoucí smluvní vztah odpovídá jeho potřebám a finanční situaci. Tuto lhůtu bude třeba posuzovat i s ohledem na složitost produktu, který je spotřebiteli nabízen. V mnoha případech si lze představit velice krátkou lhůtu, např. v rámci jednoho jednání o uzavření smlouvy. Viz WACHTLOVÁ, L.; SLANINA, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-118-5, s. 56.

³²⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 252.

³³⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie* 5/2012.

³³¹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 252 – 254.

ochrany spotřebitele jakožto slabší smluvní strany, pokud by objem informací přesáhl rozumnou mez a spotřebitel by tak byl podanými informacemi zahlcen. Podle Bělohávkova je tak výraz „*veškeré informace*“, jak ho užívá § 3 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení, nutné vykládat restriktivně jako „*dostatek informací*“ umožňující průměrnému spotřebiteli posoudit, zda je i v jeho zájmu uzavření rozhodčí doložky.³³²

Zákon o rozhodčím řízení tudíž uvedenou informační povinnost specifikuje co do doby a rozsahu, nikoliv již co do formy. Touto otázkou se nikterak nezabývá ani důvodová zpráva. Podnikatel tak dle mého názoru může uvedenou povinnost splnit jak písemně, tak ústně. Jazykovým výkladem slova „*vysvětlit*“ bych se však drobně klonila k závěru, že je preferována ústní forma, jelikož mám za to, že pojem „*vysvětlení*“ v sobě zahrnuje interakci osoby, které je vysvětlováno, a zjištění osoby vysvětlující, že adresát skutečně předmětnou otázku pochopil. Takový obsah pojmu by dle mého názoru byl jen stěží splněn písemnou formou. Navíc mě v uvedeném závěru utvrzuje i skutečnost, že písemně budou spotřebiteli podány informace o rozhodčím řízení v souladu s ustanovením § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení v rozhodčí doložce, tudíž by bylo vhodné, aby následky rozhodčí doložky byly vysvětleny odlišnou formou. Není také zanedbatelná skutečnost, že řada spotřebitelů předložené písemnosti rádně nečte.³³³ Vzhledem k účelu vysvětlení je však třeba trvat na tom, aby informace byly podány srozumitelně a v jazyku známém běžnému spotřebiteli.

Na druhou stranu by však podnikatel neměl podcenit, že v budoucnu mohou nastat situace, kdy bude třeba splnění této informační povinnosti prokázat. Z tohoto důvodu mám za to, že by bylo vhodné nechat si od spotřebitele písemně potvrdit, že podnikatel tuto svoji povinnost splnil.

Zákon o rozhodčím řízení s nesplněním informační povinnosti explicitně nespojuje žádnou sankci. Domnívám se, že v případě nesplnění uvedené povinnosti by nebylo možné dojít k závěru o neplatnosti rozhodčí doložky ani implicitně, jelikož nesplnění informační povinnosti nelze podřadit pod žádnou ze skutkových podstat absolutní neplatnosti uvedených v ustanovení § 39 občanského zákoníku. Absence vysvětlení by však mohla nastolit pochybnosti o tom, zda tu skutečně byla vůle

³³² Tamtéž, s. 255 – 256.

³³³ FINANČNÍ GRAMOTNOST - Kvantitativní výzkum pro MF. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CNB_FG_v_CR_2010.pdf.

spotřebitele učinit tento právní úkon. V takovém případě by bylo namíste zjišťovat, za jakých okolností byla rozhodčí doložka uzavřena, jaké bylo následné chování smluvních stran a další skutečnosti, z nichž by bylo možné závěr o vůli spotřebitele dovodit. Pokud by vůle nebyla dána, jednalo by se o takový nedostatek právního úkonu, že by nebylo možné hovořit ani o vadném právním úkonu, který je sankcionován neplatností. V takovém případě by šlo o zdánlivý, resp. neexistentní právní úkon (non negotium).³³⁴ V úvahu by přicházela i obecná odpovědnost za škodu v důsledku porušení právní povinnosti ze strany podnikatele.

III. 3. Specifické požadavky na obsah rozhodčí doložky

Co se týče samotného znění rozhodčí doložky pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv, stanoví zákon o rozhodčím řízení od účinnosti Novelly nově její obsah, a to konkrétně v ustanovení § 3 odst. 5 zákona. Dle uvedeného ustanovení musí taková rozhodčí doložka obligatorně obsahovat pravdivé, přesné a úplné informace o: a) rozhodci nebo o tom, že rozhoduje stálý rozhodčí soud, b) způsobu zahájení a formě vedení rozhodčího řízení, c) odměně rozhodce a předpokládaných druhích nákladů, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout, a o pravidlech pro jejich přiznání, d) místu konání rozhodčího řízení, e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli a f) tom, že pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný. Je však třeba zdůraznit, že tyto zvláštní požadavky na obsah rozhodčí doložky mezi spotřebitelem a podnikatelem se nemusí uplatnit v případech, kdy je rozhodování sporu svěřeno stálému rozhodčímu soudu. V takovém případě by byl uvedený požadavek splněn již pouhým odkazem na statuty a řády stálých rozhodčích soudů vydané podle § 13 zákona o rozhodčím řízení.³³⁵

Pro úplnost si dovoluji dodat, že Ministerstvo spravedlnosti ČR na svých webových stránkách zveřejnilo doporučené znění rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv (v případě, že nerozhoduje stálý rozhodčí soud).³³⁶ Tato vzorová rozhodčí smlouva je přizpůsobena požadavkům zákona na rozhodčí doložky

³³⁴ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 315.

³³⁵ Ustanovení § 3 odst. 6 zákona o rozhodčím řízení.

³³⁶ Vzorová rozhodčí doložka je zařazena do příloh této práce. Viz příloha č. 2.

podle ustanovení § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení. Domnívám se tak, že by bylo vhodné při formulaci vlastní rozhodčí doložky z tohoto doporučeného znění vycházet. Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že tento vzor není nikterak závazný. Zajímavostí však je, že podle původního návrhu Novely daného do připomínek, mohlo Ministerstvo spravedlnosti ČR stanovit tuto vzorovou rozhodčí smlouvu formou prováděcího právního předpisu.³³⁷ Navrhované zmocňovací ustanovení však nakonec bylo ze zákona vypuštěno a vzorová rozhodčí smlouva byla zveřejněna toliko na webových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR.

Domnívám se, že k naplnění účelu výše uvedeného ustanovení dojde pouze za předpokladu, že zmíněné informace budou pro spotřebitele srozumitelné. Tento požadavek ostatně vyplývá i ze směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, když tato jak v preambuli, tak následně v čl. 5 stanoví, že podmínky ve spotřebitelských smlouvách musí být sepsány jasným a srozumitelným jazykem.³³⁸ Tato podmínka však v zákoně o rozhodčím řízení zcela absentuje, stejně jako v současném občanském zákoníku. Přestože toto ustanovení není výslovně provedeno, lze se domnívat, že jasnost a srozumitelnost textu rozhodčí doložky může být jednou z okolností, ke které se bude přihlížet při zkoumání přiměřenosti podle ustanovení § 56 odst. 1 občanského zákoníku.³³⁹ Ke změně však dojde s účinností nového občanského zákoníku, jelikož tento výslovně stanoví, že veškerá sdělení vůči spotřebiteli musí podnikatel učinit jasně a srozumitelně v jazyce, ve kterém se uzavírá smlouva.³⁴⁰ Z dikce daného ustanovení vyplývá, že nová úprava ochranu spotřebitele oproti Směrnici dokonce rozšiřuje, když splnění uvedených podmínek vyžaduje obecně u jakýchkoliv sdělení, tj. nikoliv pouze těch, která jsou učiněna písemně. Mám tak za to, že výše specifikované ustanovení nového občanského zákoníku by tak bylo možné aplikovat nejenom na samotnou rozhodčí doložku, ale i na vysvětlení jejích následků ve smyslu ustanovení § 3 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení.

³³⁷ Viz příloha č. 1 této práce.

³³⁸ Ustanovení čl. 5 Směrnice mimo jiné stanoví: „*V případě smluv, v nichž jsou všechny nebo některé podmínky nabízené spotřebiteli předloženy písemně, musí být tyto podmínky sepsány jasným a srozumitelným jazykem.*“

³³⁹ ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 541.

³⁴⁰ Ustanovení § 1811 odst. 1 nového občanského zákoníku.

Zákon o rozhodčím řízení nestanoví explicitně následek nedodržení těchto obsahových náležitostí rozhodčí doložky, jak to činí v případě nedodržení formy. Lze si tak klást otázku, zda v případě, že rozhodčí doložka nebude uvedené informace obsahovat, bude považována za neplatnou, či nikoliv.

Z obecné úpravy právních úkonů obsažené v občanském zákoníku by bylo možné dovodit, že takovou rozhodčí doložku by bylo třeba považovat za neplatnou, jelikož svým obsahem odporuje zákonu.³⁴¹ Je však na místě položit si otázku, zda je vhodné sankcionovat absolutní neplatností každý rozpor právního úkonu se zákonem, každý nesoulad se zákonným zásahem nebo příkazem, a to zejména v případech, kdy zvláštní předpis nemá výslovné ustanovení o následku rozporu daného úkonu se zákonem, tedy když zvláštním zákonem není výslovně stanovena sankce neplatnosti.³⁴² Tendence ke zmírnění výkladu ustanovení § 39 občanského zákoníku stanovující výše uvedený důsledek nedodržení zákonem aprobovaného obsahu právního úkonu lze sledovat v oblasti doktríny³⁴³ i judikatury. Jak Nejvyšší soud ČR³⁴⁴, tak Ústavní soud ČR³⁴⁵ stanoví, že *„závěr, že určitý právní úkon je neplatný pro rozpor se zákonem nebo proto, že zákon obchází, se musí opírat o rozumný výklad dotčeného zákonného ustanovení. Nelze vystačit pouze s gramatickým výkladem. Významnou roli zde hraje především výklad teleologický. Je proto nutné se vždy ptát po účelu zákonného příkazu či zákazu.“*³⁴⁶ V intencích uvedeného platí, že ne každý rozpor se zákonem způsobuje absolutní neplatnost právního úkonu. *„Smyslem ochrany legality v soukromoprávní sféře není jen ochrana zájmů státu, ale především ochrana soukromoprávních vztahů, tedy především ochrana smluvních vztahů podle zásady „pacta sunt servanda“ (smlouvy se musí dodržovat). V soukromoprávní sféře platí zásada, že co není zakázáno, je dovoleno. Proto každý zákonný zásah do této sféry je třeba vnímat jako omezení lidské svobody, a proto je nutno vykládat ustanovení*

³⁴¹ Ustanovení § 39 občanského zákoníku.

³⁴² SALAČ, J. K problematice rozporu právního úkonu se zákonem ve světle § 39 občanského zákoníku. *Právní rozhledy* 10/1997.

³⁴³ Tamtéž.

³⁴⁴ Např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 4831/2010 ze dne 30. 8. 2011 či rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2373/2012 ze dne 26. 9. 2012.

³⁴⁵ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 87/04 ze dne 6. 4. 2005.

³⁴⁶ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 87/04 ze dne 6. 4. 2005; s citovaným právním závěrem se ztotožnil následně Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 30 Cdo 4831/2010 ze dne 30. 8. 2011 a rozsudku sp. zn. 30 Cdo 2373/2012 ze dne 26. 9. 2012.

o neplatnosti právních úkonů pro rozpor se zákonem restriktivně a nikoli extenzivně.“³⁴⁷

Pokud bychom otázku platnosti rozhodčí doložky, ve které v rozporu s ustanovením § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení nejsou uvedeny informace o rozhodčím řízení, posuzovali optikou výše uvedených judikatorních závěrů, přikláněla bych se k názoru, že takovou rozhodčí doložku bude třeba považovat za neplatnou pouze v případě, že by nebyla splněna ani předsmmluvní informační povinnost ve smyslu ustanovení § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení. Pokud je totiž účelem úpravy informovat spotřebitele o rozhodčím řízení, je tento účel naplněn již tím, že podnikatel před uzavřením rozhodčí doložky spotřebiteli náležitě vysvětlí následky jejího uzavření.

Ve prospěch zachování platnosti by bylo možné argumentovat tím, že zákonodárce sankci neplatnosti ujednání v daném ustanovení neuvádí, a to na rozdíl od již výše zmíněného ustanovení o požadavku písemné formy, a skutečnost, že rozhodčí doložka uzavřená se spotřebitelem neobsahuje uvedené informace nebo tyto informace sice obsahuje, avšak tyto jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé, uvádí zákon jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu soudem ve smyslu ustanovení § 31 písm. h) zákona o rozhodčím řízení. Platnost rozhodčí doložky by bylo možné dovodit také z ustanovení § 34 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení, který uvádí, že zruší-li soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b), tj. mimo jiné i z důvodu uvedeného pod písm. h), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti. Posledně uvedený argument by však bylo možné vyvrátit. Původní návrh Novely³⁴⁸ totiž důvod zrušení rozhodčího nálezu spočívající v absenci informací o rozhodčím řízení v rozhodčí doložce neuváděl pod samostatným písmenem, ale uvedený zrušovací důvod podřadil pod písm. b). Důvodem zrušení rozhodčího nálezu podle písm. b) tak mělo být, že rozhodčí smlouva neobsahuje náležitosti uvedené v § 3 odst. 4³⁴⁹, nebo jsou tyto náležitosti neúplné nebo nepravdivé, nebo rozhodčí smlouva je z jiných důvodů neplatná, nebo byla zrušena, anebo se na dohodnutou věc nevztahuje. Skutečnost, že zákonodárce v ustanovení věty první § 34 odst. 2 uvádí toliko písm. a) a b), by mohla být považována za legislativní nonsens, který vznikl

³⁴⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 4831/2010 ze dne 30. 8. 2011.

³⁴⁸ Viz příloha č. 1 této práce.

³⁴⁹ Obsahové náležitosti rozhodčí doložky byly v původním znění Novely uvedeny v odst. 4 daného ustanovení, až v důsledku zařazení informační povinnosti v podobě vysvětlení následků rozhodčí doložky, byly tyto obsahové náležitosti uvedeny až v odst. 5.

v důsledku separace části důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu pod samostatné písmeno, aniž by tato skutečnost byla zohledněna také v ustanovení § 34 zákona o rozhodčím řízení.

Pokud se však důkladně seznámíme s celým legislativním procesem při přijímání Novely, zjistíme, že by se o legislativní chybu jednat nemuselo a že výše uvedená úprava byla přijata záměrně, a to z důvodu, že nedostatek zákonem aprobovaných informací nemá způsobovat neplatnost rozhodčí doložky. K zařazení důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu spočívajícího v nedostatku informací o řízení v rozhodčí doložce pod samostatné písmeno h) totiž došlo z podnětu Hospodářské komory ČR, která namítala, že přiřazení uvedeného důvodu pod písm. b) a tím pádem stanovení důsledku neplatnosti rozhodčí doložky není vhodné, jelikož „navrhovaný § 3 odst. 4³⁵⁰ hovoří o informacích, nikoliv o náležitostech smlouvy, jejichž nesjednání by mělo za následek neplatnost rozhodčí smlouvy. Proto nelze hovořit o neplatnosti rozhodčí smlouvy při jejich neuvedení. Důsledkem takové situace může být jen navrhovaná možnost zrušení rozhodčího nálezu soudem. Pokud by rozhodčí smlouva měla být neplatná proto, že neobsahuje nějakou informaci, např. místo konání rozhodčího řízení, a strany se o místě dodatečně dohodly a jsou s nálezem spokojeny, vyvolávalo by to nežádoucí nejistotu ohledně účinků rozhodčího nálezu.“³⁵¹ Ministerstvo spravedlnosti ČR jakožto předkladatel Novely s návrhem připomínkového místa souhlasilo a dokonce negativní důsledky nedodržení § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení ještě zmírnilo, když nově stanovilo, že důvodem pro zrušení rozhodčího nálezu je tento nedostatek rozhodčí doložky v případě, že rozhodčí doložka uvedené informace obsahuje, avšak tyto jsou neúplné, nepřesné nebo nepravdivé, pouze tehdy, pokud tato skutečnost byla způsobena záměrně nebo v zanedbatelném rozsahu, tj. pokud by tyto nedostatky byly drobné, nebyl by naplněn důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.

Uvedený postoj, tj. že nedodržení obsahu rozhodčí doložky stanoveného v ustanovení § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení nemá být sankcionováno neplatností rozhodčí doložky, ostatně potvrdil tehdejší ministr spravedlnosti Jiří Pospíšil

³⁵⁰ Nyní se jedná o § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení.

³⁵¹ Vypořádání připomínek k Novele. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011, [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

v Poslanecké sněmovně poté, co byl návrh zákona Senátem vrácen s pozměňovacími návrhy, které se mimo jiné týkaly i ustanovení § 34 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Senát navrhoval, aby v uvedeném odstavci byla slova „*písm. a) a b)*“ nahrazena slovy „*písm. a), b), g) a h)*“³⁵², tj. nově by tak z daného ustanovení vyplývalo, že pokud by rozhodčí doložka byla zrušena z důvodů uvedených pod těmito písmeny, byla by rozhodčí doložka neplatná.³⁵³ Ministr spravedlnosti k uvedenému pozměňovacímu návrhu poznamenal, že Ministerstvo spravedlnosti ČR nemá se Senátem stejný pohled na důvody, pro které má být v případě, že je zrušen rozhodčí nálezn, neplatná i rozhodčí smlouva, a konstatoval: „*My se nedomníváme, že chybí-li nějaká náležitost rozhodčí smlouvy, má být a priori neplatná. Je to v rozporu s filozofií absolutní neplatnosti kontraktu, jak je upravena v novém občanském zákoníku, kdy absolutní neplatnost má být užívána zcela výjimečně. V tomto směru by také neměla být důvodem pro neplatnost podle § 34 odst. 2.*“³⁵⁴

S výše uvedeným závěrem vyjádřil nesouhlas Bělohávek, jenž má za to, že „*problematika § 34 (§ 34 odst. 2) RozŘ není právně filozofickou otázkou a ani nesouvisí s koncepcí neplatnosti právních jednání podle NOZ, nýbrž jde o věc prosté právní logiky, když účelem bylo zohlednit v důvodech pro zrušení speciální úpravu požadavků na rozhodčí smlouvy mezi spotřebiteli a podnikateli a na aplikaci hmotněprávních předpisů kogentního charakteru chránící spotřebitele.*“³⁵⁵

Domnívám se, že úprava důsledků zrušení rozhodčího nálezu z důvodu uvedeného v § 31 písm. h) není šťastná. Mám za to, že ustanovení § 34 odst. 1 stanovující, že „*(z)ruší-li soud rozhodčí nálezn z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), g) nebo h), pokračuje k návrhu některé ze stran po právní moci rozsudku v jednání ve věci samé a tuto věc rozhodne. Věc již nelze projednat v rozhodčím řízení.*“ A ustanovení téhož paragrafu, avšak následujícího odstavce, uvádějící, že „*(z)ruší-li*

³⁵² Usnesení Senátu k Novele ze dne 7. 12. 2011 dostupné z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/5.

³⁵³ Senát navrhoval, aby věta první ustanovení § 34 odst. 2 nově zněla: „*Zruší-li soud rozhodčí nálezn z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a), b), g) a h), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti.*“ Argumentem a contrario tak docházím k závěru, že zruší-li soud rozhodčí nálezn z důvodu uvedeném v § 31 písm. h) rozhodčí smlouva v platnosti nezůstává.

³⁵⁴ Vystoupení J. Pospíšila na 32. schůzi Poslanecké sněmovny dne 20. 12. 2011, bod programu 146. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032290.htm#r1>.

³⁵⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie* 5/2012.

soud rozhodčí nález z jiného důvodu, než je uveden v § 31 písm. a) a b), zůstává rozhodčí smlouva v platnosti“ a dále stanovující, kteří rozhodci budou nově věc projednávat a rozhodovat, si odporují, jelikož odstavec první stanoví, že věc již nelze projednat v rozhodčím řízení, zatímco odstavec druhý říká, že rozhodčí smlouva zůstává v platnosti a specifikuje, kteří rozhodci budou v novém řízení věc projednávat a rozhodovat, tj. minimálně umožňuje, aby spor byl projednán v rozhodčím řízení. K problémům, které by v důsledku opětovného projednání sporu rozhodci po zrušení rozhodčího nálezu z důvodu, že rozhodčí doložka neobsahovala informace podle § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení, se vhodně vyjádřil senátor Jiří Dienstbier při projednání pozměňovacích návrhů Senátu k Novele zákona o rozhodčím řízení na půdě Poslanecké sněmovny. Tento uvedl, že „by totiž nemělo smysl, aby nově rozhodovali rozhodci a vydali nový rozhodčí nález, protože by stále trvaly důvody pro jeho opětovné zrušení, a to nedostatek náležitostí rozhodčí doložky. To znamená, že pokud nebude pokračovat soud, celý spor bude zacyklený. Můžou rozhodci donekonečna rozhodovat a soud donekonečna rušit rozhodčí nález.“³⁵⁶ Podle mého názoru by však za současného znění zákona mohl nastat problém, i pokud by měl věc nově projednat soud. V takovém případě by dle mého názoru bylo možné vznést námitku ve smyslu ustanovení § 106 odst. 1 občanského soudního řádu, tj. že věc má být podle rozhodčí smlouvy projednána v řízení před rozhodci. Soud by pak nemohl věc dále projednávat a řízení by musel zastavit, ledaže by účastníci prohlásili, že na rozhodčí smlouvě netrvalí.

V souvislosti s výše uvedeným si také dovoluji upozornit, že v Novele pravděpodobně došlo k legislativní chybě, neboť ustanovení § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení určuje, jaké informace musí obsahovat rozhodčí doložka uzavíraná se spotřebitelem, zatímco ustanovení § 31 pod písm. h) hovoří o zrušení rozhodčího nálezu z důvodu, že rozhodčí smlouva neobsahuje informace aprobované ustanovením § 3 odst. 5 zákona o rozhodčím řízení.³⁵⁷ Výše zmíněná ustanovení tak spolu zcela nekorespondují. Domnívám se, že uvedená nesrovnalost vznikla v důsledku

³⁵⁶ Vystoupení J. Dienstbiera na 32. schůzi Poslanecké sněmovny dne 20. 12. 2011, bod programu 146. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032290.htm#r1>.

³⁵⁷ Na uvedenou legislativní nepřesnost upozorňuje Carbol in: CARBOL, K. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 7/2012.

legislativního procesu, když návrh Novely daný do připomínek³⁵⁸ požadoval, aby informace o rozhodčím řízení obsahovala jakákoliv spotřebitelská rozhodčí smlouva, tj. nikoliv pouze rozhodčí doložka. Nakonec však došlo k omezení požadavku obligatorních obsahových náležitostí pouze na rozhodčí doložky. Tato změna však nebyla zohledněna v ustanovení vymezujícím důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Uvedený legislativní nedostatek bychom mohli zhojit systematickým výkladem, na základě kterého bychom dospěli k závěru, že zákonodárce měl na mysli sankcionovat zrušením rozhodčího nálezu toliko případy, kdy by uvedené informace absentovaly v rozhodčí doložce, na základě které byl rozhodčí nález vydán, nikoliv již v případě smlouvy o rozhodci, jelikož povinnost, aby i smlouva o rozhodci obsahovala zákonem uvedené informace, nelze ze zákona dovodit. To však nic nemění na tom, že zákonodárce by se měl takových nesrovnalostí vyvarovat.

III. 4. Možné vlivy zahraničních úprav

Navrhovatel Novely vycházel dle důvodové zprávy z německého modelu ochrany spotřebitele, jenž se vyznačuje kladením důrazu na informovanost spotřebitele.³⁵⁹ Dovolila bych si však toto tvrzení v následujícím textu upřesnit.

Německá úprava rozhodčího řízení, ač jde cestou zachování rozhodčího řízení i pro řešení spotřebitelských sporů, a to jak na základě smlouvy o rozhodci, tak rozhodčí doložky, za současné úpravy jistých specifik v případě spotřebitelských sporů, je ohledně této zvláštní úpravy velmi strohá. Zvláštní úprava je obsažena toliko v ustanovení § 1031 odst. 5 civilního procesního řádu.³⁶⁰ Podle citovaného ustanovení musí být rozhodčí smlouvy, jejichž účastníkem je spotřebitel, obsaženy v listině vlastnoručně podepsané stranami. Výslovně se pak připouští i její uzavření elektronickou formou. Listina nebo elektronický dokument však nesmí obsahovat jiná ujednání než ta, která se vztahují k rozhodčímu řízení, a to s výjimkou případů, kdy je rozhodčí smlouva uzavřena formou notářského zápisu. K účelu, který německý

³⁵⁸ Viz příloha č. 1 této práce.

³⁵⁹ Důvodová zpráva k Novele, s. 20, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

³⁶⁰ Rozhodčí řízení je v Německu upraveno v hlavě X. civilního procesního řádu, ustanovení § 1025 – 1066, překlad uvedených ustanovení do českého jazyka je dostupný in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 247 – 261.

zákonodárce uvedenou úpravou sledoval, se vyjádřil Spolkový nejvyšší soud v rozhodnutí sp. zn. III. ZR 265/03 ze dne 13. 1. 2005, když tento konstatoval, že zákonodárce měl na zřeteli ochranu spotřebitele před překvapivými ujednáními, a dodal, že u rozhodčích smluv obsažených v samostatné listině nelze zpravidla vycházet z toho, že se jedná o ujednání pro spotřebitele překvapivé, a to ani tehdy, pokud by taková rozhodčí smlouva byla předem připravena jednou smluvní stranou.³⁶¹

Z výše uvedeného tak vyplývá, že navrhovatel Novely českého zákona o rozhodčím řízení mohl vycházet z německé úpravy pouze v případě ustanovení § 3 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení stanovujícího, že rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv musí být sjednána samostatně a nikoliv jako součást podmínek, jimiž se řídí smlouva hlavní; jinak je neplatná. Německá úprava na rozdíl od české úpravy neuvádí *expressis verbis* sankci, pokud zákonné požadavky nebudou splněny. Německý Spolkový nejvyšší soud však dospěl ke stejnému závěru jako český zákonodárce, když v rozhodnutí sp. zn. XI. ZR 350/08 ze dne 25. 1. 2011 konstatoval, že pokud rozhodčí smlouva uzavřená se spotřebitelem není obsažena v samostatném dokumentu vlastnoručně podepsaném stranami, je třeba ji považovat za neplatnou.³⁶²

Ohledně informačních povinností stanovených v ustanovení § 3 odst. 4 a 5 zákona o rozhodčím řízení tak musíme hledat případnou inspiraci zákonodárce v dalších právních rádech. Domnívám se, že určitý vliv na českého zákonodárce mohla mít v této souvislosti úprava rakouského rozhodčího řízení.³⁶³

Rakouské legis arbitri sice na rozdíl od současné české právní úpravy nepřipouští uzavření rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech, když uvádí, že mezi podnikatelem a spotřebitelem může být účinně uzavřena pouze rozhodčí smlouva týkající se již vzniklých sporů.³⁶⁴ Dále, stejně jako německá, tak i rakouská úprava stanoví, že rozhodčí smlouvy, jejichž účastníkem je spotřebitel, musí být obsaženy v jím

³⁶¹ Rozhodnutí je v německém jazyce dostupné z: <http://juris.bundesgerichtshof.de/cgi-bin/rechtsprechung/document.py?Gericht=bgh&Art=en&nr=31677&pos=0&anz=1>.

³⁶² Rozhodnutí je v německém jazyce dostupné z: <http://arbitration.practicallaw.com/3-505-4473>, shrnutí uvedeného rozhodnutí pak v anglickém jazyce z: <http://arbitration.practicallaw.com/7-505-4471>.

³⁶³ Rozhodčí řízení je v Rakousku upraveno v § 577 - § 618 zákona č. 113/1895, civilní procesní řád, z nichž se problematiky spotřebitele týká toliko ustanovení § 617. Překlad uvedených ustanovení do českého jazyka je dostupný in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 33 – 46.

³⁶⁴ Ustanovení § 617 odst. 1 civilního procesního řádu.

osobně podepsaném dokumentu. Taková dohoda nesmí obsahovat ustanovení netýkající se rozhodčího řízení.³⁶⁵ Oproti německé úpravě však rakouské legis arbitri zavádí poučovací povinnost podnikatele vůči spotřebiteli. Dle ustanovení § 617 odst. 3 civilního procesního řádu je totiž podnikatel před uzavřením rozhodčí smlouvy se spotřebitelem povinen tohoto písemně poučit o podstatných rozdílech mezi rozhodčím a soudním řízením. Nesplnění uvedené povinnosti představuje důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.³⁶⁶ Právě institut poučovací povinnosti mohl český zákonodárce převzít z rakouské úpravy. Je však třeba zdůraznit, že případná inspirace by byla volná, jelikož český zákon o rozhodčím řízení tuto poučovací povinnost podnikatele vůči spotřebiteli stanoví pouze pro případ, kdy by byla uzavírána rozhodčí doložka, a samotnou povinnost pak vymezuje přísněji, když podnikatel musí spotřebiteli vysvětlit všechny následky rozhodčí doložky (nikoliv jen podstatné rozdíly mezi rozhodčím a soudním řízením) a toto vysvětlení musí spotřebiteli poskytnout s dostatečným předstihem před uzavřením rozhodčí doložky.³⁶⁷ Dále oproti rakouské úpravě český zákon o rozhodčím řízení nespecifikuje formu, ve které má být poučovací povinnost splněna, a nesplnění uvedené povinnosti ani výslovně neuvádí jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu.

Nelze vyloučit také inspiraci českého zákonodárce navrhovanou novelou³⁶⁸ slovenského zákona o rozhodčím řízení³⁶⁹, jež byla počátkem roku 2010 projednávána ve slovenském parlamentu (Národní radě Slovenské republiky). Předmětnou novelizaci však slovenský prezident vetoval, nikdy tak nevstoupila v platnost.³⁷⁰

Výše uvedený návrh novelizace slovenského zákona o rozhodčím řízení měl mimo jiné zavést zvláštní požadavky na formu a obsah rozhodčích doložek u spotřebitelských smluv. Rozhodčí smlouva by musela být obsažena v samostatné

³⁶⁵ Ustanovení § 617 odst. 2 civilního procesního řádu.

³⁶⁶ Ustanovení § 617 odst. 7 civilního procesního řádu.

³⁶⁷ Ustanovení § 3 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení.

³⁶⁸ Návrh novely zákona o rozhodčím řízení vč. důvodové zprávy dostupný z: www.nrsr.sk/web jako sněmovní tisk č. 1418.

³⁶⁹ Rozhodčí řízení je na Slovensku upraveno zákonem č. 244/2002 Z. z., o rozhodcovskom konaní. Ve slovenském jazyce in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1534 – 1553, a dále také na webových stránkách Národní Rady Slovenské republiky, <http://www.nrsr.sk/web/>, sněmovní tisk č. 1294.

³⁷⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1520.

listině, která by obsahovala výslovný písemný souhlas spotřebitele s uzavřením rozhodčí smlouvy, přičemž taková smlouva by nesměla obsahovat žádná další ujednání.

Dále bylo novelou stanoveno, že uzavření rozhodčí smlouvy mezi dodavatelem a spotřebitelem nesmělo představovat podmínku pro uzavření jiné smlouvy. Návrh dodavatele na uzavření rozhodčí smlouvy musel prokazatelně umožňovat spotřebiteli volbu, zda přijme předložený návrh na uzavření rozhodčí smlouvy či nikoliv. Dodavatel byl také povinen před uzavřením rozhodčí smlouvy prokazatelně spotřebitele poučit o důsledcích uzavření rozhodčí smlouvy. Pokud by výše uvedené podmínky splněny nebyly, bylo by třeba uzavřenou rozhodčí doložku považovat za nepřiměřenou podmínku.³⁷¹ A v důsledku toho za absolutně neplatnou.³⁷²

Důvodem k zavedení výše uvedených novinek do slovenského zákona o rozhodčím řízení tak byla zejména potřeba učinit uzavírání rozhodčích smluv více transparentní. Předkladatel novely reagoval na rozsáhlé porušování práv spotřebitelů, ke kterému došlo právě na základě netransparentních, překvapivých klauzulí obsahujících rozhodčí doložky.³⁷³ Zpřísněním právní úpravy tak mělo dojít k ošetření situací, kdy spotřebitel uzavře rozhodčí smlouvu v důsledku své nepozornosti či nevědomosti. Mělo se tak předejít situacím, kdy se spotřebitel o řešení sporu v rozhodčím řízení dozvídá až tehdy, když je již v pozici jedné ze sporných stran (v převážné většině žalovaným).³⁷⁴

³⁷¹ Novela navrhovala doplnit do stávajícího slovenského zákona o rozhodčím řízení ustanovení § 43c, které by znělo:

„(1) Rozhodcovská zmluva, ktorej predmetom je spotrebiteľské právo, musí byť obsiahnutá v samostatnej listine, ktorá musí obsahovať výslovný písomný súhlas spotrebiteľa s uzavretím tejto rozhodcovskej zmluvy, ak osobitný zákon neustanovuje inak. Okrem rozhodcovskej zmluvy nesmie táto listina obsahovať žiadne iné dojednania, ak osobitný zákon neustanovuje inak.

(2) Uzavretie rozhodcovskej zmluvy medzi dodávateľom a spotrebiteľom nesmie byť podmienkou pre uzavretie alebo vykonávanie inej zmluvy medzi dodávateľom a spotrebiteľom. Návrh dodávateľa na uzavretie rozhodcovskej zmluvy musí preukázateľne umožňovať spotrebiteľovi voľbu, či prijme alebo neprijme predložený návrh na uzavretie rozhodcovskej zmluvy. Dodávateľ je povinný pred uzavretím rozhodcovskej zmluvy preukázateľne poučiť spotrebiteľa o dôsledkoch uzavretia rozhodcovskej zmluvy na riešenie ich vzájomných spotrebiteľských sporov. Ak nie sú splnené tieto predpoklady a podmienky pre uzavretie rozhodcovskej zmluvy, uzavretá rozhodcovská zmluva predstavuje neprijateľnú podmienku.“

³⁷² Důvodová zpráva k novele dostupná z: www.nrsr.sk/web jako sněmovní tisk č. 1418.

³⁷³ Tamtéž.

³⁷⁴ SUCHOŽA, J.; PALKOVÁ, R. Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike. *Právni fórum* 3/2010.

IV. Požadavky na osobu rozhodce

Pokud se zabýváme tématem rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech, nesmíme opomenout významnou kapitolu týkající se této problematiky, a to otázku osoby rozhodce. Pouze osoba, která splňuje zákonem stanovené předpoklady pro rozhodování spotřebitelských sporů, může být jako rozhodce v rozhodčí doložce uzavřené se spotřebitelem určena.

Až do přijetí Novelu zákona o rozhodčím řízení účinné ode dne 1. 4. 2012 byla tuzemská právní úprava ohledně požadavků na osobu rozhodce velmi liberální - umožňovala, aby takovou osobou mohl být de facto kdokoliv. Rozhodce musel splňovat pouze minimální kritéria spočívající toliko ve zletilosti a způsobilosti k právním úkonům.³⁷⁵ Můžeme tudíž říci, že zákon o rozhodčím řízení před Novelou znal pouze jeden druh rozhodců a tito mohli rozhodovat jakékoliv arbitrabilní spory. Zákon o rozhodčím řízení tak nečinil žádný rozdíl v tom, zda stranou sporu je spotřebitel či nikoliv.

Vzhledem ke kritice³⁷⁶, které bylo rozhodčí řízení, a zvláště pak pokud byl jeho účastníkem spotřebitel, v posledních několika letech podrobena, se začalo uvažovat, zda by nebylo na místě požadavky na osobu rozhodce zpřísnit, činnost rozhodců podrobit dohledu státu a v důsledku toho učinit rozhodčí řízení více transparentní a navrátit mu důvěryhodnost.

Konkrétní legislativní návrhy požadující zpřísnění nároků na osobu rozhodce rozhodujícího spotřebitelské spory můžeme zaznamenat od roku 2010, kdy Ministerstvo spravedlnosti ČR navrhovalo³⁷⁷, aby spory ze smluv o spotřebitelském úvěru mohly být rozhodovány pouze rozhodci stálého rozhodčího soudu či tzv. autorizovanými

³⁷⁵ Ustanovení § 4 zákon o rozhodčím řízení ve znění před Novelou.

³⁷⁶ Viz např. Desítky lidí si stěžují na verdikty rozhodčích soudů. Stát přemýšlí, jak je zkrotit. In: *IDNES.cz* [online]. 21. 7. 2009 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26/kavarna.aspx?c=A090708_12522_5_kavarna_bos.; Pozor na rozhodčí soudy, můžete přijít o stasisíce. In: *IDNES* [online]. 22. 06. 2009 [cit. 2013-01-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/pozor-na-rozhodci-soudy-muzete-prijit-o-statisice-fwf-domaci.aspx?c=A090622_092543_domaci_lpo.

³⁷⁷ Návrh novely zákona o rozhodčím řízení z roku 2010 s důvodovou zprávou. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2010 [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf> pod č. j. 183/2010-LO-SP.

rozhodci.³⁷⁸ Na tuto druhou skupinu „spotřebitelských rozhodců“ pak měly být kladeny přísnější požadavky (bezúhonnost, vysokoškolské vzdělání magisterského studijního programu, věk 30 let, složení zkoušky autorizovaného rozhodce) a tito rozhodci měli být podrobeni doзору ze strany Ministerstva spravedlnosti ČR, které by vedlo seznam autorizovaných rozhodců. Nadále by vedle těchto dvou kategorií mohly vykonávat funkci rozhodce i osoby, na které by byl kladen pouze dosavadní požadavek zletilosti a způsobilosti k právním úkonům, avšak těmto by rozhodování sporů týkajících se spotřebitelských úvěrů bylo zapovězeno. Jiné spotřebitelské spory by však tito „neautorizovaní“ ad hoc rozhodci rozhodovat mohli.

Výše uvedený návrh nakonec přijat nebyl, avšak byl jím silně ovlivněn návrh nový, jenž byl zpracován opět Ministerstvem spravedlnosti ČR v roce 2011 a následně byl přijat jako zákon č. 19/2012 Sb., jenž vstoupil v účinnost dne 1. 4. 2012.³⁷⁹

Návrh obsahoval v původním znění, ve kterém byl dán do připomínek³⁸⁰, ustanovení, jež rozšiřovalo zákonné požadavky na osobu rozhodce pro případy, kdy rozhoduje spor ze spotřebitelských smluv (nikoliv již tedy jen ze smluv o spotřebitelském úvěru). „Spotřebitelským rozhodcem“ podle tohoto původního návrhu mohla být jen osoba, která byla bezúhonná, měla vysokoškolské vzdělání a byla zapsána v seznamu rozhodců. Původní předloha Novely tak, stejně jako návrh z roku 2010, nerozlišovala, zda byla pravomoc rozhodce založena rozhodčí doložkou či smlouvou o rozhodci, určujícím bylo pouze to, zda rozhodce rozhoduje spotřebitelský

³⁷⁸ K této navrhované legislativní úpravě se z řad justice kriticky vyjádřil Vrcha, jenž se ve svých připomínkách k předmětnému návrhu dotazoval Ministerstva spravedlnosti ČR jako jeho navrhovatele „zda takový (...) pohled na reglementaci daných vztahů odpovídá původnímu smyslu a účelu zákona o rozhodčím řízení, jenž měl primárně zčásti odbřemenit soudy od určité agendy, kterou lze řešit v rámci rozhodčího řízení, a především privilegoval smluvní autonomii účastníků jako plnohodnotných subjektů práva, kteří se na smluvním principu rozhodli, že již vzniklé či případně v budoucnu mezi nimi vzniklé spory budou řešeny v rámci rozhodčího řízení rozhodci ad hoc či příslušným stálým rozhodčím soudem. Je třeba si tedy položit otázku, zda jsou důvody k takovému normativnímu počínu vsutku natolik silné, aby bylo nutno tímto (až) paternalistickým způsobem novelou ingerovat do dané materie a narušovat princip smluvní autonomie. Nejsem si vůbec jist, že taková potřeba normativní úpravy (objektivně) zde je a že tímto způsobem bude určitá skupina (především) občanů více „chráněna“ před důsledky, jejichž příčinou byl především mnohdy jejich méně uvážlivý vstup do smluvních vztahů, a z toho plynoucí též vyloučení soudní jurisdikce skrze jimi uzavírané rozhodčí smlouvy.“ Viz VRCHA, P. Připomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. In: vrcha.webnode.cz. [online]. 2010 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/pripominky-k-navrhu-zakona-kterym-se-meni-zakon-c-216-1994-sb-1/>.

³⁷⁹ Návrh Novely s důvodovou zprávou dostupný z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

³⁸⁰ Viz příloha č. 1 této práce.

spor či nikoliv. V důsledku zapracování připomínek a změn učiněných v rámci legislativního procesu bylo nakonec znění zákona přijato ve značně pozměněné podobě.

Předpoklady pro výkon funkce rozhodce obecně upravuje platná právní úprava v ustanovení § 4 zákona o rozhodčím řízení. Dle výše uvedeného ustanovení musí mít osoba vykonávající funkci rozhodce české občanství (neplatí bezvýjimečně), musí být zletilá, bezúhonná a způsobilá k právním úkonům. Pokud by však měl rozhodce rozhodovat spotřebitelský spor na základě rozhodčí doložky, musel by být navíc zapsán v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR.³⁸¹ Tento zápis je podmíněn splněním dalších podmínek³⁸² ze strany rozhodce, a to, že musí mít vysokoškolské vzdělání v oboru právo, v posledních 5 letech nebyl ze seznamu vyškrtnut a uhradil správní poplatek ve výši 5.000,- Kč.³⁸³ Požadavek zápisu rozhodce do seznamu rozhodců odpadá v případě, že by byl rozhodce určen ex post po vzniku sporu smlouvou o rozhodci.

Oproti původnímu návrhu tedy přijatá úprava rozlišuje zákonné předpoklady pro výkon funkce rozhodce podle toho, zda rozhodce rozhodující spotřebitelské spory je určen rozhodčí doložkou, na něž jsou kladeny požadavky přísnější (zápis do seznamu rozhodců a s tím spojený požadavek vysokoškolského právního vzdělání), nebo se jedná o rozhodce ostatní, tj. ty, kteří jsou oprávněni rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv, jsou-li určeni smlouvou o rozhodci, jakož i spory jiné než spotřebitelské, kteří tyto zvláštní požadavky splňovat nemusí.

IV. 1. Seznam rozhodců

Významnou novinku, jež byla do zákona o rozhodčím řízení zavedena Novelou, představuje skutečnost, že rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců

³⁸¹ Viz ustanovení § 4 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení.

³⁸² Viz ustanovení § 35b zákona o rozhodčím řízení.

³⁸³ Návrh poslance J. Tejce učiněný na půdě Poslanecké sněmovny dne 25. 10. 2011, a to, aby každý rozhodce, který chce rozhodovat spotřebitelské úvěry a chce být zapsán na seznam, byl povinen uhradit poplatek ve výši 100 000,- Kč, přijat nebyl. Tehdejší ministr spravedlnosti J. Pospíšil zdůraznil, že je třeba dodržet určitý princip přiměřenosti, tj. aby poplatky rozhodců byly v obdobné výši, jako hradí příslušníci dalších právnických profesí. Viz stenoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 25. 10. 2011 dostupný z: www.psp.cz.

vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR.^{384, 385} Podrobné podmínky zápisu, jakož i případné vyškrtnutí ze seznamu rozhodců, pak upravuje nově koncipovaná část páta zákona o rozhodčím řízení.

Institut rejstříku rozhodců pro spotřebitelské spory je specifickým tuzemským úpravou legis arbitri. Zahraniční úpravy rozhodčího řízení tento institut neznají.³⁸⁶ V českém právním prostředí se však o úplnou novinku nejedná, jelikož o státní ingerenci do rozhodčího řízení v podobě povinného zápisu rozhodců do seznamu vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR se již hovořilo v roce 1994 při přijímání zákona o rozhodčím řízení. Tehdejší vládní návrh předložený Poslanecké sněmovně³⁸⁷ totiž stanovil, že rozhodcem obecně, bez odlišení, zda tento má rozhodovat spotřebitelské či jiné než spotřebitelské spory, může být pouze fyzická osoba, která je zapsána v takovém seznamu.

Vláda, vědoma si skutečnosti, že zavedení seznamu rozhodců s ingerencí Ministerstva spravedlnosti ČR, a z toho vyplývající omezení stran při výběru rozhodců jen na ty rozhodce, kteří jsou v seznamu zapsáni, představuje výraznou odchylku od zahraničních právních úprav rozhodčího řízení³⁸⁸, nakonec usoudila, že i přesto by v tehdejších podmínkách transformace společnosti nebylo možné zcela akceptovat takovou právní úpravu, podle níž by výběr rozhodců byl zcela volný. Proto se nakonec přiklonila k řešení, podle něhož by byl výběr rozhodců vázán na seznam rozhodců vedený Ministerstvem spravedlnosti ČR. Přitom zdůrazňovala, že taková úprava nemá být vnímána jako snaha vlády o neliberální ingerenci státu v této oblasti, ale jako prostředek k zajištění ochrany stran rozhodčího řízení a záruky toho, že funkci rozhodce budou vykonávat výhradně ty osoby, které splní podmínky stanovené zákonem.³⁸⁹

³⁸⁴ Viz ustanovení § 4 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení.

³⁸⁵ Seznam rozhodců, jež mohou rozhodovat spory ze spotřebitelských smluv na základě rozhodčí doložky, je veřejně dostupný na webové stránce Ministerstva spravedlnosti ČR: <http://rozhodci.justice.cz/seznam-rozhodcu>.

³⁸⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J.; ŘEZNÍČEK, T. Rozhodcovská způsobilost a seznam rozhodců pro spotřebitelské spory po novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 10/2012.

³⁸⁷ Návrh zákona o rozhodčím řízení předložený Poslanecké sněmovně dostupný z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1136/0.

³⁸⁸ Důvodová zpráva k zákonu o rozhodčím řízení dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1136/0.

³⁸⁹ Viz projev tehdejšího ministra spravedlnosti J. Nováka in: stenoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 1. 11. 1994 dostupný z: www.psp.cz.

Poslaneckou sněmovnou však bylo podmínění výkonu funkce rozhodce zapsáním do seznamu rozhodců vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR³⁹⁰ chápáno jako nepřijatelná etatizace soukromoprávní sféry.³⁹¹ Důvodem kritiky tohoto institutu byla i již výše zmiňovaná skutečnost, že taková úprava by se zcela vymykala zahraničním úpravám rozhodčího řízení.³⁹² Podmínka zápisu rozhodců do seznamu nakonec v legislativním procesu přijata nebyla a výběr osoby rozhodce byl tak v podstatě zcela na vůli stran.

Zavedení požadavku zápisu do seznamu rozhodců pro rozhodce rozhodující spotřebitelské spory však nebylo zcela jednoznačné ani při přijímání Novely. Ač původní návrh daný do připomínek se zavedením tohoto institutu počítal³⁹³, ve znění předloženém Poslanecké sněmovně³⁹⁴ již tato úprava absentovala, jelikož po projednání návrhu v legislativních komisích vlády došlo k vypuštění této pasáže.³⁹⁵ Nakonec však uvedený institut byl do zákona zařazen, a to na návrh ústavně právního výboru.³⁹⁶ Návrh tak nově stanovil, že rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců vedeném Ministerstvem spravedlnosti ČR, a za část čtvrtou zákona o rozhodčím řízení navrhl vložit část pátou týkající se daného seznamu. Návrh ústavně právního výboru se v Poslanecké sněmovně neseťkal v zásadě s žádným odporem a byl tak podpořen.³⁹⁷

V důsledku těchto legislativních úprav tak došlo k situaci, kdy zákon o rozhodčím řízení má v současné době dvě části páté, z nichž jedna upravuje seznam rozhodců a druhá ustanovení o poměru k cizině. Otázka existence části páté upravující seznam rozhodců je však nejistá. Krátce po přijetí Novely zákona o rozhodčím řízení byl v rámci rekonstrukce tuzemského civilního práva schválen zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém, který ve své derogační části zrušuje celou část

³⁹⁰ Je třeba upozornit, že v tomto návrhu bylo požadováno, aby v seznamu rozhodců byli zapsáni všichni rozhodci, nikoliv pouze ti, již by rozhodovali spotřebitelské spory, jak je tomu dnes.

³⁹¹ Viz projev poslance V. Řezáče in: stenoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 1. 11. 1994 dostupný z: www.psp.cz.

³⁹² Rozpor se zahraniční praxí jako důvod nepřijetí tohoto institutu zdůrazňuje Kotoučová. Viz KOTOUČOVÁ, J. Rozhodčí řízení. *Ekonomický a právní poradce podnikatele* 4/1995.

³⁹³ Viz příloha č. 1 této práce.

³⁹⁴ Návrh zákona předložený Poslanecké sněmovně dostupný z: www.psp.cz jako sněmovní tisk 371/0.

³⁹⁵ Důvodová zpráva k Novele, s. 18, dostupné z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0

³⁹⁶ Usnesení ústavně právního výboru ze dne 13. 10. 2011 doručené poslancům jako sněmovní tisk č. 371/2. Dostupné z: www.psp.cz.

³⁹⁷ Stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 25. 10. 2011 dostupné z: www.psp.cz.

pátou zákona o rozhodčím řízení, přičemž nikterak nespecifikuje, které části páté se toto zrušující ustanovení týká. Mám za to, že se jedná o legislativní chybu, ke které došlo v důsledku pochybení ústavně právního výboru, který si při návržení vložení nové části páté do zákona o rozhodčím řízení neuvědomil nekompatibilitu této úpravy s předlohou zákona o mezinárodním právu soukromém. Zároveň existence dvou částí pátých zákona o rozhodčím řízení nebyla reflektována ani při přijímání nového zákona o mezinárodním právu soukromém. Pokud by tento legislativní nedostatek nebyl nikterak napraven, pravděpodobně by ke dni 1. 1. 2014, kdy nabude účinnosti nový zákon o mezinárodním právu soukromém, došlo ke zrušení obou částí pátých zákona o rozhodčím řízení, což by problematiku výkonu činnosti rozhodců rozhodujících spotřebitelské spory na základě rozhodčích doložek zásadně zkomplikovalo.

Uvedený nedostatek by bylo možné řešit buď novelou nového zákona o mezinárodním právu soukromém či změnou označení té části zákona o rozhodčím řízení, která upravuje problematiku seznamu rozhodců.³⁹⁸ V současné době je v Poslanecké sněmovně projednáván vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva³⁹⁹, který reflektuje skutečnost, že nový zákon o mezinárodním právu soukromém z důvodu legislativně technické chyby ruší část pátou zákona, která upravuje seznam rozhodců, a navrhuje tak vytvořit novou část šestou, ve které by byla tato úprava zakotvena, přičemž by se přebrala úprava dosavadní části páté týkající se seznamu rozhodců s drobnými modifikacemi.⁴⁰⁰ Stávající část šestá až osmá by byly nově označeny jako část sedmá až devátá. Pokud by však takové legislativní změny do doby účinnosti nového zákona o mezinárodním právu soukromém nenastaly, domnívám se, že by uvedený legislativní lapsus bylo možné i přes to zhojit pomocí výkladu. Nový zákon o mezinárodním právu soukromém ve své části sedmé přejímá úpravu současné části páté zákona o rozhodčím řízení týkající se poměru k cizině, tudíž je odůvodněné, aby byla zrušena toliko část pátá zákona o rozhodčím řízení týkající se právě této problematiky.

³⁹⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J.; ŘEZNIČEK, T. Rozhodcovská způsobilost a seznam rozhodců pro spotřebitelské spory po novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 10/2012.

³⁹⁹ Dostupný z www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 930/0.

⁴⁰⁰ Jedná se jednak o změnu v názvosloví, kdy zákonem o rozhodčím řízení užívaný pojem „*způsobilost k právním úkonům*“ by byl v souladu s novým občanským zákoníkem nahrazen pojmem „*svéprávnost*“ a dále se jedná o upřesnění, pokud jde o povinnost uchazečů o zápis do seznamu uvádět v žádosti trvalý pobyt a rodné číslo, jenž bude třeba uvádět pouze tehdy, pokud byly uchazeči přiděleny.

IV. 2. Požadavek vysokoškolského vzdělání

Zvýšení kvalifikačních předpokladů pro výkon funkce rozhodce rozhodujícího spotřebitelské spory na základě rozhodčí doložky představuje jednu z klíčových změn týkajících se osoby rozhodce rozhodujícího spotřebitelský spor na základě rozhodčí doložky. Právě kvalifikační požadavek byl jednou ze široce diskutovaných otázek v legislativním procesu, a to jak ze strany připomínkových míst⁴⁰¹, tak na půdě Parlamentu ČR⁴⁰².

Dle znění zákona o rozhodčím řízení před Novelou nebyly na rozhodce kladeny žádné kvalifikační požadavky. Jinak je tomu nyní, kdy zákon o rozhodčím řízení stanoví, že rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která získala vysokoškolské vzdělání v oboru právo v magisterském studijním programu.⁴⁰³

Je však třeba zdůraznit, že přijatá úprava se značně liší od úpravy původně navrhované, jelikož tato se spokojila pouze se splněním podmínky vysokoškolského vzdělání, přičemž toto nebylo blíže specifikováno ani co do oboru, ani co do stupně, takže bylo umožněno, aby byla rozhodcem osoba, jež získala vzdělání toliko v bakalářském studijním programu a v neprávnickém oboru.^{404,405} V připomínkovém řízení však na nedostatečné kvalifikační požadavky osoby rozhodce upozorňovala řada připomínkových míst. Například Úřad vlády ČR uvedl, že považuje za nutné, aby rozhodce rozhodující spotřebitelské spory měl vzdělání v oboru právo a věděl tudíž, v čem spočívají specifika právního postavení spotřebitele ve smluvním vztahu a jakou

⁴⁰¹ Vypořádání připomínek k Novele. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011, [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

⁴⁰² Viz např. projev poslance J. Tejce na jednání Poslanecké sněmovny konaném dne 25. 10. 2011, druhé čtení návrhu Novely či projev téhož poslance ze dne 9. 11. 2011, třetí čtení návrhu Novely. Stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny dostupné z: www.psp.cz.

⁴⁰³ Viz ustanovení § 4 odst. 4 ve spojení s ustanovením § 35b odst. 1 písm. c) zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁰⁴ Návrh Novely ve znění před zapracováním připomínek je přiložen k této práci jako příloha č. 1. Požadavek toliko vysokoškolského vzdělání bez bližší specifikace vyplývá z ustanovení § 4 odst. 3 ve spojení s ustanovením § 35b odst. 1 původního návrhu Novely.

⁴⁰⁵ Obdobnou úpravu obsahoval i návrh zákona o rozhodčím řízení v roce 1994, když tento uváděl jako podmínku pro výkon funkce rozhodce, bez rozdílu zda by rozhodoval spotřebitelské spory či nikoliv, mimo jiné vysokoškolské vzdělání, avšak bez bližší specializace. Od požadavku vysokoškolského vzdělání se však nakonec upustilo. Návrh zákona o rozhodčím řízení dostupný z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1136/0.

mu právo zaručuje ochranu.⁴⁰⁶ K tomuto názoru se připojila i Česká národní banka, jež zdůraznila, že právnické vzdělání je třeba pro znalost souvislostí a přesahů právních norem a jejich správnou aplikaci.⁴⁰⁷ Ministerstvo vnitra ČR šlo ještě dále, dle něho by bylo vhodné vztáhnout kvalifikační předpoklad vzdělání na všechny rozhodce bez rozdílu, jelikož rozhodce je osobou, která nahrazuje činnost soudce⁴⁰⁸, a dále zdůrazňuje, že v případě spotřebitelských smluv není opodstatněný požadavek libovolného vysokoškolského vzdělání, ale je třeba vyžadovat vzdělání právnické, neboť se jedná o právní problematiku a nikoliv řešení specifických odvětvových otázek.⁴⁰⁹ Jiné řešení nedostatečných kvalifikačních předpokladů spočívající pouze v požadavku vysokoškolského vzdělání navrhovalo Ministerstvo financí ČR, dle kterého by byl tento nedostatek zhojen zavedením povinné odborné zkoušky rozhodců řešících spotřebitelské spory.⁴¹⁰ Ministerstvo spravedlnosti ČR nakonec požadavek vzdělání v oboru právo do návrhu zapracovalo, avšak zdůraznilo, že rozhodčí řízení stojí na principu smluvní volnosti stran, jež je nutno respektovat, a je možno ho omezit pouze tam, kde je to nezbytné v zájmu ochrany slabší smluvní strany, čili požadavek vysokoškolského právního vzdělání bude kladen pouze na ty rozhodce, již mají rozhodovat spotřebitelské spory, a to na základě rozhodčí doložky.⁴¹¹

Předkladatel Novely v důvodové zprávě zdůvodňuje zpřísnění požadavků na osobu rozhodce rozhodujícího spotřebitelské spory nutností chránit spotřebitele jako slabší smluvní stranu, jelikož rozhodce je osoba, která nahrazuje činnost soudce, běžné rozhodčí řízení je jednoinstanční a výsledkem je vykonatelný rozhodčí nález. Z těchto důvodů je třeba, aby stát byl určitým garantem důvěryhodnosti a kvality rozhodčího řízení. Právě nevyrovnanost smluvních stran dle zákonodárce odůvodňuje, aby na rozhodce rozhodujícího takový spor byly kladeny vyšší nároky, než je tomu u rozhodců rozhodujících běžné obchodní spory.⁴¹² Zároveň je však třeba respektovat, že rozhodce

⁴⁰⁶ Vypořádání připomínek k Novele, s. 39. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011, [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

⁴⁰⁷ Tamtéž, s. 42 – 43.

⁴⁰⁸ Tamtéž, s. 40 – 41.

⁴⁰⁹ Tamtéž, s. 41.

⁴¹⁰ Tamtéž, s. 39.

⁴¹¹ Vypořádání připomínek k Novele, s. 39 - 40. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011 [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

⁴¹² Důvodová zpráva k Novele, s. 9, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

je určen na základě svobodného projevu vůle stran a podmínky pro výkon jeho funkce by tak neměly být příliš svazující.⁴¹³

O další zpřísnění kvalifikačních předpokladů pro rozhodce rozhodující spotřebitelské spory na základě rozhodčí doložky se v legislativním procesu pokusil Senát, když návrh vrátil Poslanecké sněmovně s pozměňovacím návrhem, aby těmto rozhodcům byla uložena povinnost v podobě povinné odborné zkoušky. Složení zkoušky by však nebylo vyžadováno u osob, které složily advokátní zkoušku nebo odbornou justiční zkoušku.⁴¹⁴ Ministerstvo spravedlnosti ČR však s tímto pozměňovacím návrhem nesouhlasilo, jelikož mělo za to, že povinností zkoušky by se činnost rozhodců rozhodujících spotřebitelské spory na základě rozhodčí doložky přiblížila ostatním právnickým profesím, což by nebylo správné, jelikož jistá neformálnost by rozhodčímu řízení neměla být upřena.⁴¹⁵ Poslanecká sněmovna tak nakonec přijala Novelu ve znění, ve kterém byla postoupena Senátu, tj. bez požadavku odborné zkoušky.

Dle současné právní úpravy tak musí mít rozhodce rozhodující spotřebitelský spor na základě rozhodčí doložky vysokoškolské právníkové vzdělání. Jinak je tomu však v případě, kdy je rozhodce určen až po vzniku sporu na základě smlouvy o rozhodci, kdy strany nejsou nikterak co do výběru osoby rozhodce omezeny. K rozdílné právní úpravě přistoupil zákonodárce z důvodu motivace, jaká vede strany sporu, ať již vzniklého či teprve budoucího, k rozhodnutí podrobit se rozhodčímu řízení. *„Smlouva o rozhodci je totiž projevem vůle obou stran řešit jejich spor jinak než soudně a projevem jejich důvěry v osobu, která má neshody za ně vyřešit a rozhodnout. Strany uzavřením smlouvy o rozhodci dávají najevo, že se raději podřídí rozhodnutí konkrétní osoby (zpravidla odborníka na oblast, která je předmětem sporu), než státem garantovaného soudce. Omezovat požadavky na takto sjednanou osobu nemá význam. Při uzavírání rozhodčí doložky je motivace jiná. Cílem stran je zpravidla dosáhnout rychlejšího exekučního titulu v případě vzniku sporu za minimální náklady. Z tohoto*

⁴¹³ Tamtéž, s. 21.

⁴¹⁴ Pozměňovací návrhy dostupné z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/5.

⁴¹⁵ Viz projev tehdejšího ministra spravedlnosti J. Pospíšila in: stenoprotokol z jednání Poslanecké sněmovny ze dne 20. 12. 2011 dostupný z: www.psp.cz.

*důvodu je třeba u rozhodců určených rozhodčí doložkou určité standardy upravit.*⁴¹⁶ Nespornou výhodou takového neomezeného výběru je to, že „(p)o vzniku sporu je (...) možné přizpůsobit osobu rozhodce charakteru takového sporu a nechat rozhodnout například odborníka na danou oblast, čímž se značně mohou ušetřit náklady na soudní řízení.“⁴¹⁷

Novelu ohledně zavedení kvalifikačního předpokladu pro výkon funkce rozhodce kvituji. Domnívám se, že zákonodárce vhodně vyřešil střet požadavku na zkvalitnění rozhodčího řízení a ochrany spotřebitele na jedné straně a autonomie vůle stran jakožto esenciálního principu rozhodčího řízení na straně druhé, když požadavek vysokoškolského právníckého vzdělání vyžaduje obligatorně pouze po rozhodcích, jež rozhodují spotřebitelské spory na základě rozhodčí doložky, a v ostatních případech strany ohledně výběru rozhodce neomezuje. „*Pokud se strany dohadují na osobě rozhodce až po vzniku sporu, není nutné jim bránit v tom, aby si vybraly jakoukoliv osobu.*“⁴¹⁸

Na druhou stranu však nelze přehlédnout, že zákon o rozhodčím řízení s určitým právním povědomím rozhodce počítá, a to jak při samotném rozhodčím řízení, tak i v případě vyhotovení rozhodčího nálezu, když stanoví, že rozhodce (tj. jakýkoliv rozhodce, bez ohledu na to, jaké spory rozhoduje) je povinen vykonávat svoji funkci v souladu se zákonem o rozhodčím řízení a dalšími předpisy⁴¹⁹, přiměřeně v řízení postupovat podle občanského soudního řádu⁴²⁰ a při rozhodování se řídit zpravidla hmotným právem rozhodným pro daný spor⁴²¹. Dále zákon o rozhodčím řízení klade nároky i na vyhotovení rozhodčího nálezu, tj. určitost výroku⁴²² a zpravidla i odůvodnění rozhodnutí⁴²³. U rozhodců řešících spotřebitelské spory zákon předpokládá ještě hlubší právní znalost, když stanoví, že v takových případech se rozhodci vždy řídí právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele⁴²⁴ a rozhodují nikoliv ve

⁴¹⁶ Důvodová zpráva k Novele, s. 21, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

⁴¹⁷ Tamtéž, s. 9.

⁴¹⁸ Tamtéž.

⁴¹⁹ Ustanovení § 5 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴²⁰ Ustanovení § 30 zákona o rozhodčím řízení.

⁴²¹ Ustanovení § 25 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení.

⁴²² Ustanovení § 25 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴²³ Ustanovení § 25 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁴²⁴ Ustanovení § 25 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení.

zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem⁴²⁵. Vyšší nároky jsou v tomto případě kladeny i na rozhodčí nález, když ten musí obligatorně obsahovat odůvodnění a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení.⁴²⁶

Právní kvalifikace tak je pro výkon funkce rozhodce nespornou výhodou⁴²⁷, a to především v případě rozhodce předsedajícího rozhodčímu senátu⁴²⁸ či rozhodujícího jako jediný rozhodce, jelikož tito by měli být schopni vést řízení, provádět důkazy, aplikovat hmotné právo na daný spor či umět precizně vyhotovit rozhodčí nález. Oproti tomu u ostatních rozhodců by mohl být kladen důraz spíše na jinou specializaci. Souhlasila bych tak s Rozehnalovou, jež upozorňuje, že právnické vzdělání rozhodce není ve všech případech vhodné, jelikož tam, kde právní hodnocení zcela a jednoznačně závisí na posouzení faktické otázky – zda je zboží zkaženo, zda má plnění vady atd., je na místě rozhodce působící současně jako znalec.⁴²⁹ Řízení se tak zrychlí a náklady budou minimalizovány. Jako znalci by tak mohli působit rozhodci, jež by byli členy rozhodčího senátu, avšak nepředsedali by mu – takové složení rozhodčího senátu by se vhodně doplňovalo po odborné i právní stránce.⁴³⁰

Ač je tedy znalost právních předpisů ze strany rozhodců vhodná, zavedení požadavku vysokoškolského vzdělání v oboru práva pro všechny rozhodce by bylo zbytečně omezující. Rozhodce může mít potřebné právní znalosti i díky své praxi. Zákonodárce tak dle mého názoru vhodně omezil autonomii stran ohledně výběru rozhodce pouze pro ty případy, kdy je pravomoc rozhodce sjednána již před vznikem

⁴²⁵ Ustanovení § 31 písm. g) zákona o rozhodčím řízení.

⁴²⁶ Ustanovení § 25 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁴²⁷ Právnickou kvalifikaci vidí jako velkou výhodou pro výkon funkce předsedajícího rozhodce Bělohávek, a to i z toho důvodu, že rozhodci musí garantovat, že v průběhu řízení nedojde k narušení procesních práv stran, a rovněž rozhodčí nález musí splňovat po obsahové i formální stránce podmínky garantující jeho pozdější výkon, resp. minimalizující riziko jeho zrušení (viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, s. 56 – 57). Zpřísnění kvalifikačních předpokladů pro výkon této funkce kvituje i Lisse (viz LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, ISBN 978-80-7201-874-1, s. 185). Tento názor sdílí i Růžička, podle něhož by měl rozhodovat rozhodce, jenž je znalý právních předpisů, a zároveň dodává, že není nutné, aby měl i technické vzdělání, jelikož pro zodpovězení technických otázek si může ustanovit znalce (viz RŮŽIČKA, K. *Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. Právní rádce 8/1998*).

⁴²⁸ Někdy se používá také výraz „vrchní rozhodce“. Viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8, s. 56.

⁴²⁹ ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9, s. 180.

⁴³⁰ Shodně též Pašková in: Redakční beseda o rozhodčím řízení. *Právní rádce 5/1998*.

sporu na základě rozhodčí doložky. Tímto zákon o rozhodčím řízení chrání spotřebitele, kteří si při uzavírání rozhodčí doložky často plně neuvědomují důsledky jejího sjednání či si vůbec nepřipouští, že by nějaký spor mohl v budoucnu vzniknout. Vzhledem k tomu, že většina spotřebitelských rozhodčích řízení je zahájena na základě rozhodčí doložky⁴³¹, bude tak i většina spotřebitelských sporů řešena rozhodci, kteří mají vysokoškolské právnické vzdělání.

V souvislosti s výše uvedeným považuji za vhodné poukázat na legislativní nedostatek Novely, na nějž upozornil Vrcha.⁴³² Tento uvádí, že požadavek vysokoškolského právního vzdělání u rozhodců rozhodujících spotřebitelské spory na základě rozhodčí doložky neplatí bezvýhradně, a v této souvislosti odkazuje na čl. II bodu 5. přechodných ustanovení Novely, který stanoví, že „(m)inisterstvo zapíše do seznamu rozhodců vedeného ministerstvem bezplatně ty rozhodce, kteří jsou zapsáni na seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory vedeném Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře České republiky a Agrární komoře České republiky, a to k prvnímu dni následujícímu po šesti měsících ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona s výjimkou rozhodců, kteří nesplňují podmínky uvedené v § 4 a těch, kteří v době šesti měsíců po nabytí účinnosti tohoto zákona ministerstvu oznámili svůj nesouhlas s takovým zápisem.“ Důvodová zpráva k Novele uvádí, že rozhodcem ve spotřebitelských sporech určeným na základě rozhodčí doložky může být pouze osoba mající vysokoškolské vzdělání v oboru právo⁴³³, avšak výše uvedené ustanovení § 4 zákona o rozhodčím řízení obsahuje podmínku zletilosti, bezúhonnosti a způsobilosti k právním úkonům, nikoliv však požadavek vysokoškolského právnického vzdělání, jenž je obsažen až v ustanovení § 35b odst. 1 písm. c), a na nějž je v odstavci 4 ustanovení § 4 odkazováno, když tento stanoví, že rozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je zapsána v seznamu rozhodců vedeném ministerstvem, a jenž vychází z toho, že ministerstvo zapíše do seznamu rozhodce s vysokoškolským právnickým vzděláním. Za současného znění zákona o rozhodčím řízení tak nastane situace, kdy budou moci rozhodovat

⁴³¹ Důvodová zpráva k Novele, s. 18, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

⁴³² VRCHA, P. Rozhodci sui generis? In: *vrcha.webnode.cz*. [online]. 2012 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis/>.

⁴³³ Důvodová zpráva k Novele, s. 21, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

spotřebitelské spory na základě rozhodčích doložek i rozhodci, kteří vysokoškolské právnické vzdělání nemají, avšak byli zapsáni na seznamu rozhodců pro spotřebitelské spory vedeném Rozhodčím soudem při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.⁴³⁴ V případě rozhodců zapsaných na seznamu vedeném výše zmíněným stálým rozhodčím soudem tak zákon o rozhodčím řízení při jeho současné formulaci nelogicky podmínku jejich vysokoškolského vzdělání opouští. Vrcha vyčítá zákonodárci, že se s výše uvedenou dvoukolejností stran podmínek pro výkon funkce rozhodce nevyřadil, buď řádným zdůvodněním této úpravy v důvodové zprávě, nebo pokud by se jednalo o legislativní nedopatření, bylo by namíste zjednat nápravu např. doplněním odkazu i na ustanovení § 35b odst. 1 písm. c) zákona o rozhodčím řízení. Dle mého názoru je však více pravděpodobné, že se opravdu jedná o legislativní chybu, přičemž k tomuto závěru mě vede zejména původní znění Novely, jež bylo předloženo Poslanecké sněmovně jako sněmovní tisk č. 371/0, v němž se ještě nepočítalo s vedením seznamu rozhodců a jenž v ustanovení § 4 odst. 3 říkalo, že „(r)ozhodcem určeným rozhodčí doložkou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je bezúhonná a má vysokoškolské vzdělání v oboru právo.“ Je tak možné, že záměrem zákonodárce bylo vyžadovat podmínku vysokoškolského právnického vzdělání po všech rozhodcích, ať působících při daném stálém rozhodčím soudu či nikoliv, avšak vzhledem k následným změnám učiněným během projednání Novely v Parlamentu ČR, se na citované přechodné ustanovení zkrátka zapomnělo.

IV. 3. Určení rozhodce

Určení osoby rozhodce patří bezesporu ke klíčovým otázkám rozhodčího řízení i ochrany a prosazování práv stran v jeho rámci.⁴³⁵ Ústavní soud ČR ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011⁴³⁶ zdůrazňuje, že k tomu, aby mohla být rozhodčí doložka ve spotřebitelské smlouvě platně dojednána, je třeba, aby osoba rozhodce byla

⁴³⁴ Seznam rozhodců pro spotřebitelské spory působících při tomto stálém rozhodčím soudu je veřejně dostupný na webové stránce Rozhodčího soudu při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR. Uvedený seznam je dostupný z: <http://www.soud.cz/seznamy-rozhodcu/seznam-rozhodcu-pro-spotrebitelske-spory>.

⁴³⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 369.

⁴³⁶ Uvedený náleze je dostupný nejen na stránkách Ústavního soudu ČR, ale i v periodiku Právní fórum 1/2012, GOJOVÁ, J. Rozhodčí doložky ve spotřebitelské smlouvě a její ústavněprávní limity.

transparentně a jednoznačně určena. V této souvislosti si však dovoluji upozornit, že řádné určení rozhodce představuje *conditio sine qua non* nejenom pro rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech, ale obecně, což Ústavní soud ČR uvádí ve výše uvedeném nálezu jakožto *obiter dictum*. Ústavní soud ČR vyjadřuje názor, dle kterého v rozhodčím řízení není možné rezignovat na jakákoliv pravidla a dodává: „*Tak, jak je pro řízení soudní zakotvena jako jedna ze základních zásad právo na zákonného soudce (čl. 38. odst. 1 Listiny), lze obdobný požadavek vztáhnout i na řízení rozhodčí. Byť je vedeno zjednodušenou formou, cílem by mělo být rovněž dosažení spravedlivého rozhodnutí ve věci. To v první řadě předpokládá i transparentní a jednoznačná pravidla pro určení osoby rozhodce.*“ Podle Ústavního soudu ČR je tak třeba ústavně garantované právo na zákonného soudce přiměřeně vztáhnout i na řízení rozhodčí. Tento „(p)ožadavek na konkretizaci a individualizaci výběru rozhodce zdůrazňuje proto, že rozhodčí řízení představuje jakýsi „odklon“ od klasického soudního řízení, proti jehož výsledku existují pouze velmi omezené možnosti soudního přezkumu (...). Není-li tedy rozhodováno rozhodcem, jehož výběr se uskutečnil podle transparentních pravidel, nemůže být akceptovatelný ani výsledek tohoto rozhodování.“⁴³⁷

Dle zákonné úpravy účinné do Novely platilo, že „(r)ozhodčí smlouva má zpravidla určit počet a osoby rozhodců anebo stanovit způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny. Konečný počet rozhodců musí být vždy lichý.“⁴³⁸ Pro případ, že by rozhodčí smlouva otázku rozhodce neřešila, „jmenuje každá ze stran jednoho rozhodce a tito rozhodci volí předsedajícího rozhodce.“⁴³⁹ Novela uvedené doplnila o výslovné konstatování, že „(r)ozhodce může být určen i stranami dohodnutou osobou nebo způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.“ Do zákona o rozhodčím řízení tak byl výslovně zakotven institut tzv. appointing authority, tedy určení rozhodce prostřednictvím třetí osoby určené stranami rozhodčí smlouvy. Nově zákon explicitně umožňuje i určení rozhodce způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení, avšak pouze za předpokladu, že taková standardizovaná pravidla budou k rozhodčí smlouvě přiložena.

⁴³⁷ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 2735/11 ze dne 3. 4. 2012.

⁴³⁸ Viz ustanovení § 7 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴³⁹ Viz ustanovení § 7 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

Jak vyplývá z výše uvedeného textu, zákonodárce stanovil dvě možnosti pro určení osoby rozhodce v rozhodčí doložce (či obecněji rozhodčí smlouvě), a to přímé určení konkrétní osoby rozhodce či určení nepřímé, kdy by rozhodčí doložka stanovila toliko způsob, jak má být osoba rozhodce určena. Nepřímé určení rozhodce lze však dále diferencovat, a to tak, že rozhodce určí třetí osoba (tzv. appointing authority), která místo stran v důsledku jejich vůle určí rozhodce, či že se strany dohodnou, že se použije postup upravený v některých standardizovaných pravidlech, ovšem za stanovených podmínek, a to, že taková pravidla budou k rozhodčí smlouvě přiložena, či se bude jednat o pravidla obsažená v řádu stálého rozhodčího soudu, která k rozhodčí smlouvě přiložena být nemusí.^{440,441} Pokud však určení rozhodce v rozhodčí doložce absentuje, zákon stanoví subsidiární postup, a to, že každá ze stran jmenuje jednoho rozhodce a tito rozhodci zvolí předsedajícího rozhodce; v případě řízení před stálým rozhodčím soudem se užije postup stanovený v řádu či statutu stálého rozhodčího soudu (ustanovení § 13 odst. 2, odst. 3 zákona o rozhodčím řízení).⁴⁴² Pokud jsou strany nečinné či se jmenování rozhodci nedohodnou na osobě předsedajícího rozhodce, jmenuje rozhodce zpravidla soud.⁴⁴³

Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 dochází k závěru, že „*právní úprava (...) ve svém slovním vyjádření jednoznačně preferuje požadavek individualizace (konkretizace) osoby rozhodce*“, což opírá o jazykový výklad příslušných ustanovení zákona o rozhodčím řízení („*...spory jsou rozhodovány nezávislými a nestrannými rozhodci.*“, „*...má rozhodovat jeden nebo více rozhodců...*“, „*rozhodčí smlouva má zpravidla určit počet i osoby rozhodců*“)⁴⁴⁴, a dodává, že způsob určení počtu i osob rozhodců je možné stanovit teprve v případě, že nedojde ke jmenovitému určení rozhodce.

Ke konkrétnímu určení osoby rozhodce, zejména v případě sjednání rozhodčí doložky, bych však měla zásadní výhrady. Individualizaci osoby rozhodce v rozhodčí doložce nepovažuji za praktickou. Pokud by byl rozhodce určen jmenovitě, vystavovaly

⁴⁴⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 369 – 371.

⁴⁴¹ Viz ustanovení § 19 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁴² BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 371.

⁴⁴³ Viz ustanovení § 9 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁴⁴ Ústavní soud ČR vycházel ze znění zákona o rozhodčím řízení účinném do 31. 3. 2012.

by se strany nebezpečí, že určený rozhodce nebude způsobilý spor projednat, jelikož od uzavření rozhodčí doložky do vzniku sporu může uplynout delší doba a nelze tudíž vyloučit, že na straně takto jmenovaného rozhodce může dojít ke změně jeho poměrů (např. úmrtí, ztráta způsobilosti k právním úkonům, atd.), jež mu znemožní funkci rozhodce vykonávat.⁴⁴⁵

Nepřímým určením rozhodce, pokud byl tento určen odkazem na pravidla pro rozhodčí řízení vydávaná jinými než stálými rozhodčími soudy, se hojně zabývala rozhodovací praxe Nejvyššího soudu ČR; v následujícím textu se pokusím reflektovat relevantní judikaturu a její vývoj.

V souvislosti s výše uvedeným způsobem určení rozhodce je často poukazováno na usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. 7. 2008, v němž se soud zabýval rozhodčí doložkou, dle které *„majetkové spory vzniklé v souvislosti s leasingovou smlouvou budou rozhodovány podle platného práva ČR rozhodcem vybraným žalující stranou ze seznamu rozhodců vedeného při Asociaci leasingových společností ČR“*. Nejvyšší soud ČR dospěl k závěru, že rozhodce byl v rozhodčí doložce určen v souladu se zákonem, když strany využily *„svého práva ve smyslu ust. § 7 ZRŘ a určily v rozhodčí smlouvě nikoli počet ani osoby rozhodců, nýbrž způsob, jak počet i osoby rozhodců mají být určeny.“* Dle jeho názoru totiž *„(i) jiné soukromé subjekty než stálé rozhodčí soudy zřízené ve smyslu ust. § 13 ZRŘ mohou vést seznam rozhodců a vydávat pro účastníky rozhodčího řízení pravidla, kterými se rozhodci řídí. Pravidla těchto soukromoprávních subjektů pro určení rozhodců se považují za dohodu obsaženou v rozhodčí smlouvě ve smyslu ust. § 7 odst. 1 ZRŘ (...) závěr, zda se účastníci rozhodnou pro to, že jejich případné spory bude rozhodovat rozhodce (rozhodci) zapsaný v seznamu vedeném u stálých rozhodčích soudů či jiných soukromoprávních subjektů, je ponechán na dohodě stran.“*⁴⁴⁶

K výše uvedenému se vyjádřil i Ústavní soud ČR, když usnesením sp. zn. II. ÚS 2682/08 ze dne 6. 11. 2008 odmítl jako zjevně neopodstatněnou ústavní stížnost proti

⁴⁴⁵ Obdobně též BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 369.

⁴⁴⁶ Tento právní názor Nejvyšší soud ČR následně potvrdil i v usnesení sp. zn. 23 Cdo 5129/2007 ze dne 29. 9. 2009, v němž zdůraznil, že nemá důvod se od uvedených závěrů odchýlovat.

zmíněnému rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR⁴⁴⁷, jelikož v závěrech obecných soudů ohledně určitosti rozhodčí doložky neshledal „*jákykoliv rozpor s kogentním zněním norem jednoduchého práva, který by dle ustálené judikatury Ústavního soudu případně mohl rovněž založit porušení základních práv*“ a naopak je označil za „*zcela konformní s judikaturou Ústavního soudu týkající se ochrany autonomie vůle a svobody individuálního jednání*“.

Z tohoto názorového proudu však vybočil rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2312/2007 ze dne 21. 1. 2009, v němž dovolací soud zaujal oproti výše uvedeným závěrům právní názor, že „*(j)estliže byl v daném případě podle odvolacího soudu platně sjednán obsah rozhodčí smlouvy odkazem na v ní uvedená pravidla (Jednací řád pro rozhodčí řízení Společnosti pro rozhodčí řízení a. s.), pak se toto ujednání jeví přinejmenším jako neurčité, když jde o pravidla vytvořená pro rozhodčí řízení ad hoc, která nebyla součástí rozhodčí smlouvy a která na rozdíl od statutů stálých rozhodčích soudů (§ 13 odst. 2 ZRŘ) nebyla uveřejněna v Obchodním věstníku.*“ Senát č. 32 Nejvyššího soudu ČR, ač dospěl při svém rozhodování k právnímu názoru, který je odlišný od právního názoru již dříve vyjádřeného v rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, nepostoupil věc k rozhodnutí velkému senátu a rozhodl sám.^{448,449,450}

V důsledku rozdílné rozhodovací praxe soudů byla na zasedání občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR konaného dne 13. 1. 2010 zařazena k rozhodnutí o publikaci do Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek dvě

⁴⁴⁷ Stěžovatel ve své stížnosti směřující proti usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. 7. 2008 namítal, že postupem obecných soudů, kdy tyto dospěly k závěru, že není dána jejich pravomoc věc rozhodnout s ohledem na dle jejich názoru platnou rozhodčí doložku, bylo porušeno jeho ústavní právo na přístup k soudu, a to proto, že dle mínění stěžovatele rozhodčí doložka platná nebyla, jelikož neurčovala konkrétního rozhodce a dostatečně určitě nestanovovala ani mechanismus, jakým by byl rozhodce vybrán, přičemž namítanou neurčitost určení rozhodce spatřoval zejména v absenci seznamu rozhodců ve smlouvě, jakož i v chybějící bližší specifikaci asociace, jež by měla seznam rozhodců vést.

⁴⁴⁸ Ustanovení § 20 odst. 1 zákona o soudech a soudcích.

⁴⁴⁹ Domnívám se, že postupem soudu tak došlo k porušení ústavně zaručeného práva na zákonného soudce dle čl. § 38 odst. 1 Listiny, jelikož pouze velký senát byl oprávněn zaujmout a v rozhodnutí uplatnit právní názor odchylný od dřívějšího právního názoru soudu. Viz náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1882/07 ze dne 19. 6. 2008.

⁴⁵⁰ Ohledně posuzované právní otázky tak předložil věc velkému senátu až senát č. 30, jenž při své rozhodovací praxi dospěl k odlišnému právnímu názoru, než který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2312/2007 ze dne 21. 1. 2009. Viz VRCHA, P. Velký senát Nejvyššího soudu ČR bude rozhodovat o problematice rozhodčích doložek. In: *vrcha.webnode.cz*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/velky-senat-nejvyssiho-soudu-cr-bude-rozhodovat-o-problematice-rozhodcich-dolozek/>.

protichůdná rozhodnutí, a to usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. 7. 2008, o němž bylo pojednáno výše, a usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009 obsahující zcela opačný právní názor na danou problematiku, a to, že „(p)okud rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, anebo konkrétní způsob jeho určení, ale jen stanoví, že rozhodce bude určen jednou smluvní stranou ze seznamu rozhodců vedeného právnickou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným ve smyslu § 13 zákona č. 216/1994 Sb., ve znění pozdějších předpisů, a že rozhodčí řízení bude probíhat podle pravidel vydaných touto právnickou osobou, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná pro obcházení zákona.“ Vrchní soud v Praze vytkl posuzovanému znění rozhodčí doložky⁴⁵¹, že v ní není určena osoba konkrétního rozhodce, nýbrž umožňuje tomu účastníkovi, který bude podávat žalobu, aby si vybral jediného rozhodce ze seznamu rozhodců vedeného touto společností. Rozhodce tak měl být určen jednou smluvní stranou. K uvedenému rozhodnutí se následně vyjádřil v tisku předseda příslušného senátu Derka, když uvedl: „Někteří rádoby rozhodci mají vazby na podnikatele a dost těžko lze předpokládat jejich nezávislost...Někteří rádoby rozhodci si začali zakládat rozhodcovská s.r.o. a pravidla si mění, jak se jim zlíbí. Existuje řada případů, kdy jsou občané velice nepříjemně postihováni tím, že rozhodčí doložka odkazuje na řízení prováděné rozhodcem, kterého nelze mít za nepodjatého.“⁴⁵²

Občanskoprávní a obchodní kolegium Nejvyššího soudu ČR nakonec rozhodlo o zařazení uvedeného rozhodnutí Vrchního soudu v Praze do Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek, a to pod č. 45/2010.

Výše citované rozhodnutí Vrchního soudu v Praze bylo dosti kontroverzním a bylo kritizováno jak částí soudců Nejvyššího soudu ČR, např. Huškem či Vrchou⁴⁵³,

⁴⁵¹ Vrchní soud v Praze v předmětném rozhodnutí posuzoval znění rozhodčí doložky: „...účastníci se dohodli, že veškeré případné spory vzniklé z této Smlouvy nebo v souvislosti s ní (včetně případných sporů o platnost této smlouvy či o platnost rozhodčí doložky) budou rozhodovány jediným rozhodcem, a to v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb. o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. Smluvní strany se dohodly, že rozhodčí řízení bude probíhat dle Pravidel pro rozhodčí řízení vydaných společností Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s. r. o. a že rozhodce bude určen žalobcem ze seznamu rozhodců vedeného společností Správa rozhodčích řízení a veřejných zakázek, s. r. o.“

⁴⁵² Průlom. Nejvyšší soud se postavil za dlužníky. *Lidové noviny* z 26. 1. 2010.

⁴⁵³ VRCHA, P. Rozhodčí doložky, rozhodnutí velkého senátu a protiargumenty. In: vrcha.webnode.cz. [online]. 2011 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: vrcha.webnode.cz. <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-dolozky-rozhodnuti-velkeho-senatu-a-protiargumenty1/>.

zástupci právnických povolání (např. Kulhánek⁴⁵⁴, Sokol⁴⁵⁵), tak i ze strany některých připomínkových míst⁴⁵⁶. Názor tohoto soudu kritizoval např. legislativní odbor Ministerstva spravedlnosti ČR, když ve své připomínce zdůraznil, že „*je nutné si uvědomit, že rozhodce je určován na základě smlouvy, tedy projevem svobodné vůle obou smluvních stran. Projev vůle smluvních stran má být omezen jen tehdy, pokud tím dochází k porušování práv účastníků právních vztahů. Určení způsobu výběru rozhodce v rozhodčí smlouvě tím určitě není. Může se jednat o zcela praktickou otázku, neboť určením konkrétního jména se strany vystavují riziku, že takový rozhodce v budoucnu nebude způsobilý věc rozhodnout. Ani § 2 odst. 1 ZRŘ této myšlenky dle našeho názoru neodporuje. Toto ustanovení jen zakládá právo stranám, aby jejich spor byl řešen rozhodcem či stálým rozhodčím soudem. Jakým způsobem má vypadat samotná dohoda o určení rozhodce, již zákon neřeší a nechává tak zcela na vůli stran, aby tak učinily.*“⁴⁵⁷

I přes zveřejnění rozhodnutí Vrchního soudu v Praze v tzv. Zelené sbírce však lze nalézt rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR, která docházela k opačným závěrům, než byla vyjádřena v publikovaném rozhodnutí. Upozornit bych v této souvislosti mohla na rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 4112/2009 ze dne 23. 2. 2011, v němž soud došel k závěru, že „*není v rozporu s uvedenými ustanoveními ZRŘ [pozn: ustanovení § 7 zákona o rozhodčím řízení], aby si strany sjednaly a součástí rozhodčí smlouvy učinily ujednání, že výběr rozhodce bude proveden z takto vedeného seznamu rozhodců stranami sporu nebo pověřenou osobou.*“

⁴⁵⁴ Viz diskuze k článku: VRCHA, P. K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení. In: *Právní rádce*. [online]. 2010 [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-41717740-k-problematice-urceni-jmenovani-rozhodce-a-stanoveni-procesnich-pravidel-rozhodciho-rizeni>.

⁴⁵⁵ SOKOL, T. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie* 6/2010.

⁴⁵⁶ Dle čl. 43 odst. 1 Jednacího řádu Nejvyššího soudu České republiky dostupného na webové stránce Nejvyššího soudu ČR (www.nsoud.cz) se k rozhodnutím navrženým k uveřejnění ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek mohou vyjádřit též další fyzické či právnické osoby, zejména předsedové vrchních a krajských soudů, ministerstva či jiné správní orgány a instituce, právnické fakulty (připomínková místa).

⁴⁵⁷ Text přebrán z článku: VRCHA, P. K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení. In: *Právní rádce*. [online]. 2010 [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-41717740-k-problematice-urceni-jmenovani-rozhodce-a-stanoveni-procesnich-pravidel-rozhodciho-rizeni>.

Ohledně možnosti určit rozhodce odkazem na pravidla pro rozhodčí řízení stanovená subjektem, který není stálým rozhodčím soudem, nebylo až do května 2011 jasno. K vyřešení sporné otázky došlo až ve chvíli, kdy tříčlenný senát č. 30 Nejvyššího soudu ČR, který při své rozhodovací praxi dospěl k odlišnému právnímu názoru, než který byl vyjádřen v rozsudku Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2312/2007 ze dne 21. 1. 2009⁴⁵⁸, postoupil věc v souladu s ustanovením § 20 odst. 1 věty první zákona o soudech a soudcích velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia k rozhodnutí.

„Vzhledem k tomu, že v rámci odborné veřejnosti, ovšem s dopady pro četná smluvní ujednání, vznikaly pochybnosti o právním názoru Nejvyššího soudu v rámci rozhodčích řízení (v otázce platnosti rozhodčích doložek), přijal velký senát Nejvyššího soudu sjednocující právní názor, který je totožný s názorem Vrchního soudu v Praze, jenž byl již dříve publikován ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek.“⁴⁵⁹ Svůj právní názor vyjádřil Nejvyšší soud ČR v usnesení sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011.

Velký senát občanskoprávního a obchodního kolegia v uvedeném rozhodnutí explicitně vyjádřil, že se odchyluje od právního názoru vysloveného v usnesení téhož soudu sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. 7. 2008, jelikož v něm vyslovený právní názor již nesdílí. Nově tak bylo Nejvyšším soudem ČR judikováno, že *„jestliže rozhodčí smlouva neobsahuje přímé určení rozhodce ad hoc, resp. konkrétní způsob jeho určení, ale v této souvislosti odkazuje na „rozhodčí řád“ vydaný právníckou osobou, která není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zákona, pak je taková rozhodčí smlouva neplatná podle § 39 obč. zák. pro rozpor se zákonem“⁴⁶⁰*. Nejvyšší soud ČR v uvedeném rozhodnutí zdůraznil, že právnícká osoba, která není stálým rozhodčím soudem, není oprávněna vydávat statuty a řády, které by upravovaly způsob

⁴⁵⁸ Viz předchozí text.

⁴⁵⁹ KNŮTIG, P. Sjednocující právní názor Nejvyššího soudu týkající se rozhodčího řízení. In: *Nejvyšší soud ČR* [online] 12. 5. 2011 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Provarejnostamedia~Tiskovezpravy~Sjednocujici_pravni_nazor_Nejvyssiho_soudu_tykajici_se_rozhodciho_rizeni~?openDocument&lng=CZ.

⁴⁶⁰ Nejvyšší soud ČR v předmětném rozhodnutí posuzoval znění rozhodčí doložky: *„veškeré spory, které mezi nimi nastanou nebo mohou nastat, či jakékoliv jiné nároky, budou řešeny v rozhodčím řízení před jediným rozhodcem, v souladu se zákonem č. 216/1994 Sb. podle Rozhodčího řádu a Poplatkového řádu vydanými Sdružením rozhodců“*, s tím, že tyto dokumenty jsou zveřejněny v platném znění na internetových stránkách Sdružení rozhodců, s. r. o.

vedení rozhodčího řízení, popř. vymezovaly způsob jmenování rozhodců, když ustanovení § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení takovou činnost přiznává toliko stálým rozhodčím soudům. Na základě výše uvedených úvah tak soud došel k závěru, že „pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem zřízeným na základě zvláštního zákona, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o zcela zřejmý a logicky odvoditelný úmysl odporující zákonu. Jde o zjevné nastavení podmínek vzbuzujících důvodné pochybnosti o perspektivě nezávislého a nestranného řešení sporů“.

Podle ustanovení § 39 občanského zákoníku, z něhož Nejvyšší soud ČR, jakož i Vrchní soud v Praze⁴⁶¹, dovodily neplatnost posuzovaných rozhodčích doložek, je právní úkon, který svým obsahem nebo účelem odporuje zákonu nebo jej obchází anebo se přičí dobrým mravům, absolutně neplatný.

S výše uvedenou argumentací se neztotožňuji. Dle mého názoru nelze ze zákona o rozhodčím řízení dovodit, že by rozhodčí doložku určující rozhodce odkazem na dokument (pravidla pro řízení) vydaný jiným subjektem než stálým rozhodčím soudem, a to tzv. arbitrážním centrem, bylo třeba považovat za neplatné ujednání z důvodu rozporu se zákonem. Za předpokladu, že zákon o rozhodčím řízení obligatorně nepožaduje, aby rozhodčí doložka určovala konkrétního rozhodce, ale naopak připouští, aby tato určovala pouze způsob, jak počet i osoby rozhodců budou určeni, a zároveň neformuluje zákaz vydávání pravidel pro řízení jinými subjekty než stálým rozhodčím soudem, nelze z mého pohledu takové znění rozhodčí doložky považovat za neplatné z důvodu rozporu se zákonem (contra legem). Na podporu platnosti lze argumentovat tím, že pokud zákon nijak blíže nespecifikuje způsob určení rozhodců, je pouze na stranách, zda tento způsob určení rozhodce v rozhodčí doložce formulují expressis verbis či se dohodnou, že způsob určení je obsažen v jiném informačním zdroji. Argumenty pro platnost znění rozhodčí doložky jsou tak vystavěny na zásadě autonomie vůle, jakož i na zásadě legální licence vyjádřené v ustanovení čl. 2 odst. 4 Ústavy a čl. 2 odst. 3 Listiny.

Jinak by tomu dle mého názoru mohlo být v případě neplatnosti pro obcházení zákona. V případech in fraudem legis právní úkon sice není v přímém rozporu

⁴⁶¹ Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009.

s výslovným zákonným zákazem, avšak svými účinky zákonu, jeho účelu a smyslu (ratio legis) odporuje, neboli jej obchází. Může jít např. o použití prostředku, který ač není sám o sobě zákonem zakázaný, vede k nežádoucímu výsledku.⁴⁶²

Je pravda, že určení rozhodce odkazem na informační zdroj vytvořený subjektem, který není stálým rozhodčím soudem a na který se tak nevztahuje požadavek publikace takových dokumentů v Obchodním věstníku, může vzbuzovat pochybnosti o nestranném a předvídatelném rozhodování, avšak k rozhodnutí o neplatnosti takové rozhodčí doložky by dle mého názoru měl soud přistoupit až poté, kdy tyto pochybnosti bude mít podloženy konkrétními skutečnostmi. Domnívám se, že není na místě presumpce neplatnosti rozhodčí doložky. K tomuto závěru mě přivádí i skutečnost, že *„základním principem výkladu smluv je priorita výkladu, který nezakládá neplatnost smlouvy, před takovým výkladem, který neplatnost smlouvy zakládá, jsou-li možné oba výklady. Je tak vyjádřen a podporován princip autonomie smluvních stran, povaha soukromého práva a s ním spojená společenská a hospodářská funkce smlouvy. Neplatnost smlouvy má být tedy výjimkou, nikoliv zásadou.“*⁴⁶³

Jisté výhrady lze mít k rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR i v souvislosti se závěry vyjádřenými v nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 87/04 ze dne 11. 5. 2005, v němž orgán ochrany ústavnosti zabývající se mimo jiné výkladem ustanovení § 39 občanského zákoníku konstatoval, že *„v soukromoprávní sféře ne každý rozpor se zákonem má automaticky za následek absolutní neplatnost právního úkonu. Smyslem ochrany legality v soukromoprávní sféře není jen ochrana zájmů státu, ale především ochrana soukromoprávních vztahů, tedy především ochrana smluvních vztahů podle zásady "pacta sunt servanda" (smlouvy se musí dodržovat)“* a dále dodal: *„(v) soukromoprávní sféře platí zásada, že co není zakázáno, je dovoleno. Proto každý zákonný zásah do této sféry je třeba vnímat jako omezení lidské svobody, a proto je nutno vykládat ustanovení o neplatnosti právních úkonů pro rozpor se zákonem restriktivně, a nikoli extenzivně. Opačný výklad by byl v rozporu s čl. 4 odst. 4 Listiny, podle kterého při používání ustanovení o mezích základních práv a svobod (v tomto*

⁴⁶² ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6, s. 352.

⁴⁶³ Viz nálezu Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 625/03 ze dne 14. 4. 2005.

případě smluvní volnosti stran) musí být šetřeno jejich podstaty a smyslu a taková omezení nesmějí být zneužívána k jiným účelům, než pro které byla stanovena“.

Polemizovat lze s usnesením Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 i z pohledu požadavků právní jistoty a předvídatelnosti rozhodnutí jakožto atributů právního státu, jelikož Nejvyšší soud ČR uvedeným rozhodnutím zcela změnil svoji rozhodovací praxi.

Jednou učiněný výklad by měl být východiskem pro rozhodování následujících případů stejného druhu, a to právě z pohledu postulátů právní jistoty, předvídatelnosti práva, ochrany oprávněné důvěry v právo (legitimní očekávání) a principu formální spravedlnosti (rovnosti). Na druhou stranu je však třeba zdůraznit, že z těchto požadavků nelze dovozovat kategorickou neměnnost výkladu či aplikace práva, nýbrž požadavek, aby tato změna byla s ohledem na konkrétní okolnosti, jako je např. objektivní vývoj společenských podmínek dotýkající se daných skutkových situací, předvídatelná, nebo případně nepředvídatelná změna výkladu v době jejího uskutečnění byla transparentně odůvodněna a opírala se o akceptovatelné racionální a objektivní důvody. Jedině takto transparentně vyložené myšlenkové operace odůvodňují divergentní postup nezávislého soudu a vylučují libovůli při aplikaci práva.⁴⁶⁴ Nedomnívám se, že by v usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011 byly argumenty pro změnu výkladu zákona o rozhodčím řízení takto přesvědčivě podány.

Přestože judikatura Nejvyššího soudu ČR není pro soudy nižších stupňů právně závazná, jelikož soudce je dle ustanovení čl. 95 odst. 1 Ústavy při svém rozhodování vázán toliko zákonem a mezinárodní smlouvou, která je součástí právního řádu, je nezbytné, aby judikatorní posun v rozhodovací praxi Nejvyššího soudu ČR reflektovaly a v případě, že se jejich právní názor liší, konfrontovaly ho s příslušnou judikaturou Nejvyššího soudu ČR, v opačném případě by se jejich rozhodnutí stalo defektním a nepřezkoumatelným.⁴⁶⁵

Z hlediska právní jistoty a legitimního očekávání si však lze klást otázku, nakolik je nová judikatura aplikovatelná na případy, kdy rozhodčí doložky určující

⁴⁶⁴ Viz náleží Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 254/04 ze dne 25. 1. 2005.

⁴⁶⁵ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 1042/2012 ze dne 14. 6. 2012.

rozhodce odkazem na rozhodčí řád vydaný jiným subjektem než stálým rozhodčím soudem byly sjednány v době, kdy jejich platnost nebyla nijak zpochybňována a naopak byla Nejvyšším soudem ČR potvrzována.⁴⁶⁶ Krajský soud v Brně jako soud odvolací v rozsudku sp. zn. 44 Co 246/2010 ze dne 27. 9. 2011⁴⁶⁷ na uvedenou otázku odpověděl tak, že ač je třeba respektovat právní názor Nejvyššího soudu ČR, považuje však v daném případě jeho aplikaci za rozpornou s ustanovením § 3 odst. 1 občanského zákoníku, tj. že výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů nesmí bez právního důvodu zasahovat do práv a oprávněných zájmů jiných a nesmí být v rozporu s dobrými mravy. Soud považoval za nepřijatelné (v rozporu s dobrými mravy) retroaktivní využití judikatury na posuzování jednání subjektů, které ve své době vycházelo ze shodné vůle stran a jejich přesvědčení o platnosti ujednání o rozhodčí doložce. Obě strany totiž ujednání o rozhodčí doložce akceptovaly, nepochybovaly o jeho možnosti a dovolenosti, na jeho základě právně jednaly, a to v době, kdy takové jednání bylo judikaturou považováno za platné.

Uvedené právní závěry však již byly Nejvyšším soudem ČR v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 854/2012 ze dne 28. 11. 2012 zhodnoceny jako nesprávné, a to proto, že absolutní neplatnost právního úkonu podle ustanovení § 39 občanského zákoníku nastupuje ze zákona, na rozdíl od relativní neplatnosti není odvislá od jednání subjektu občanskoprávního vztahu, které by bylo možné charakterizovat jako výkon práv a povinností vyplývajících z občanskoprávních vztahů ve smyslu ustanovení § 3 odst. 1 občanského zákoníku. Právnímu názoru Nejvyššího soudu ČR je třeba z formálního hlediska dát za pravdu. Na druhou stranu se však domnívám, že rozsudek Krajského soudu v Brně vhodně upozorňoval na otázku právní jistoty. Pokud totiž umožníme, aby rozhodčí doložky uzavřené v době, kdy jejich platnost nebyla judikaturou nikterak zpochybňována, ba naopak byla jejich platnost výslovně potvrzována, byly následně z důvodu změny judikatury prohlášeny za neplatné, nastane řada zjevně nespravedlivých situací, když např. bude výkon rozhodnutí zahájený na základě rozhodčího nálezů soudem zastaven z důvodu neplatnosti rozhodčí doložky, a tedy

⁴⁶⁶ Viz usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. 7. 2008.

⁴⁶⁷ Rozhodnutí bylo zveřejněno v časopise Právní rozhledy 3/2012, s. 112 – 114.

i vykonávaného rozhodnutí. Věřiteli by tak bylo znemožněno, aby svoji pohledávku vymohl, a dlužník nebude muset svým závazkům dostát.

IV. 4. Nezávislost a nestrannost

Zákon o rozhodčím řízení hned ve svém prvním ustanovení konstatuje, že rozhodci musí být při rozhodování sporů nezávislí a nestranní.⁴⁶⁸ Požadavek nezávislého a nestranného rozhodování je třeba považovat za princip rozhodčímu řízení vlastní. Jedná se o projev principu rovnosti stran⁴⁶⁹, který je nutné považovat za procesní ordre public v rozhodčím řízení.⁴⁷⁰

Princip nezávislosti orgánů rozhodčího typu je zdůrazňován i v doporučení Komise č. 98/257/ES, o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní urovnávání spotřebitelských sporů.⁴⁷¹ Uvedený dokument chápe nezávislost jako předpoklad nestrannosti a stanoví opatření, která mají nezávislost garantovat. V případě, že rozhoduje jednotlivec, musí tento disponovat schopnostmi, zkušenostmi a kompetencemi, a to zvláště v oboru práva, potřebnými pro výkon dané funkce; do své funkce musí být ustanoven na dostatečně dlouhé období, aby byla zaručena jeho nezávislost, a ze své funkce může být odvolán pouze z objektivně daných důvodů; v poslední řadě pak dokument zdůrazňuje, že pokud je tato osoba jmenována nebo odměňována sdružením podnikatelů či podnikem, nesmí, během tří let, které současné funkci rozhodce předcházely, pracovat pro takový subjekt či pro jeho členy. Pokud rozhoduje kolegium, nemusí jeho členové výše uvedené podmínky, za předpokladu, že v něm budou stejně zastoupeni spotřebitelé i podnikatelé, splňovat.

Česká právní úprava stanoví, že rozhodce je povinen stranám nebo soudu bez odkladu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.⁴⁷² Uvedené platilo již před Novelou, nově však zákon o rozhodčím řízení po vzoru občanského soudního řádu⁴⁷³

⁴⁶⁸ Viz ustanovení § 1 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁶⁹ Viz ustanovení § 18 zákona o rozhodčím řízení

⁴⁷⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 375.

⁴⁷¹ Dostupné v anglickém znění z: eur-lex.europa.eu.

⁴⁷² Viz ustanovení § 8 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁷³ Důvodová zpráva k Novele, s. 21, dostupná z www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

vymezuje situace, kdy je rozhodce považován za podjatého. Je tomu tak tehdy, „*jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.*“⁴⁷⁴ Podjatým je tedy rozhodce tehdy, pokud je v kvalifikovaném osobním vztahu ke stranám, jejich zástupcům a k věci a je tak zainteresován na průběhu a výsledku řízení.⁴⁷⁵ Pokud existuje důvod pochybovat o nepodjatosti rozhodce, je takový rozhodce vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci. Je však třeba zdůraznit, že taková pochybnost musí být důvodná, založena na skutečnosti, která nemá jen nepodstatný charakter.⁴⁷⁶

V případě spotřebitelských sporů byla Novelou informační povinnost rozhodce o okolnostech, které by mohly vzbudit pochybnosti o jeho nepodjatosti, rozšířena o povinnost rozhodce sdělit stranám před zahájením projednávání věci, zda v posledních třech letech vydal nebo participoval na vydání rozhodčího nálezu či je rozhodcem v dosud neskončeném rozhodčím řízení ve sporu, jehož účastníkem byla či je některá ze stran aktuálního řízení. Uvedená lhůta je počítána od data skončení rozhodčího řízení, na které se informační povinnost vztahuje, do data zahájení rozhodčího řízení, v němž rozhodci tato povinnost vzniká.⁴⁷⁷ V případě porušení této povinnosti ze strany rozhodce by mohl být naplněn důvod pro vyškrtnutí rozhodce ze seznamu rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování spotřebitelských sporů.⁴⁷⁸ Význam rozšíření informační povinnosti ve spotřebitelských sporech spočívá v právu spotřebitele dozvědět se informaci, která se v praxi ukazuje jako nejčastější důvod podjatosti.⁴⁷⁹ V případě, že spotřebitel usoudí, že rozhodce je podjatý, může se s protistranou dohodnout na rozhodci jiném; pokud k takové dohodě nedojde, je možné v souladu s ustanovením § 12 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení podat návrh k soudu na vyloučení podjatého rozhodce.⁴⁸⁰

⁴⁷⁴ Viz ustanovení § 8 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 402.

⁴⁷⁶ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 401.

⁴⁷⁷ Viz ustanovení § 8 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁷⁸ Viz ustanovení § 35c odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁷⁹ Důvodová zpráva k Novele, s. 21, dostupná z www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

⁴⁸⁰ Tamtéž, s. 21 – 22.

Pokud by byl rozhodčí nálezu vydán podjatým rozhodcem, byl by dán důvod pro zrušení rozhodčího nálezu⁴⁸¹ dle ustanovení § 31 písm. c), dle kterého soud zruší rozhodčí nálezu, jestliže se věci zúčastnil rozhodce, který neměl způsobilost být rozhodcem. Podjatého rozhodce je třeba považovat za nezpůsobilého.⁴⁸² Ustanovení § 33 zákona o rozhodčím řízení však váže úspěšnost návrhu na zrušení rozhodčího nálezu na skutečnost, že strana, která se domáhá zrušení rozhodčího nálezu uplatnila námitku podjatosti již v rozhodčím řízení, a to nejpozději, než začala jednat ve věci samé. Pokud by byla strana v rozhodčím řízení v tomto ohledu pasivní, soud by musel dle zákonné úpravy návrh na zrušení rozhodčího nálezu zamítnout. Novela však nově zakotvila výjimku pro spotřebitelské spory; od 1. 4. 2012 tedy spotřebitel může úspěšně napadnout rozhodčí nálezu z důvodu, že v rozhodčím řízení rozhodoval podjatý rozhodce, i když námitku podjatosti rozhodce nevzneshl již v rozhodčím řízení. Navíc, byl-li rozhodčí nálezu vydán ve sporu ze spotřebitelské smlouvy a návrh na jeho zrušení podal spotřebitel, soud vždy přezkoumá, zda není dán tento důvod pro zrušení rozhodčího nálezu (mimo jiné).⁴⁸³ Ani v případě spotřebitelských sporů však nedochází k průlomu tříměsíční lhůty pro podání návrhu na zrušení rozhodčího nálezu.⁴⁸⁴

IV. 5. Uvedení spotřebitele v omyl

Neplatnost rozhodčí doložky lze dle judikatury Ústavního soudu ČR⁴⁸⁵ dovodit i ze skutečnosti, že rozhodčí doložka odkazuje na arbitrážní centrum, které nese název, jenž navozuje představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud, ačkoliv se jedná o soukromou společnost. Spotřebitel je tak uveden v omyl.

Tento požadavek nezaměnitelnosti arbitrážních center se stálými rozhodčími soudy se promítl do Novely, když tato rozšířila ustanovení § 13 zákona o rozhodčím

⁴⁸¹ Tamtéž, s. 22.

⁴⁸² POHL, T. K problematice přezkoumání rozhodčích nálezu soudem. *Právní fórum* 4/2008.

⁴⁸³ Viz ustanovení § 32 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁴⁸⁴ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezu: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 1163.

⁴⁸⁵ Viz usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3057/10 ze dne 5. 10. 2011. Ústavní soud ČR v uvedeném rozhodnutí konstatoval, že „na neplatnost rozhodčí doložky [lze] usuzovat rovněž z hlediska toho, že odkaz na Rozhodčí soud České republiky, k. s., je možno chápat také jako uvedení spotřebitele v omyl, neboť tento název obchodní společnosti je zavádějící, když se o žádný rozhodčí soud ve skutečnosti nejedná, ale jde o soukromý subjekt zabývající se výlučně podnikatelskou činností v oblasti obchodu a služeb.“

řízení o nový čtvrtý odstavec. Uvedený text stanoví, že nikdo není oprávněn používat při výkonu své činnosti takové označení, které vyvolává klamavou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud podle tohoto zákona, není-li k používání takového označení oprávněn podle jiného právního předpisu nebo mezinárodní smlouvy, která je součástí právního řádu.

Novela zákona o rozhodčím řízení zakazující používání označení v názvech právnických osob vyvolávajících záměnu se stálými rozhodčími soudy tak zakotvuje to, co již dříve bylo soudy judikováno. Otázkou zavádějícího názvu se již zabýval nejen Ústavní soud ČR v usnesení sp. zn. II. ÚS 3057/10 ze dne 5. 10. 2011, ale i Vrchní soud v Praze v usnesení sp. zn. 7 Cmo 136/2010 ze dne 22. 7. 2010.⁴⁸⁶ Konkrétněji problematiku rozebral právě Vrchní soud v Praze, jenž se jakožto odvolací soud ve věcech obchodního rejstříku zabýval právní otázkou, zda je možný zápis obchodní firmy obsahující slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“ do obchodního rejstříku z hlediska zásady klamavosti, resp. pravdivosti⁴⁸⁷. Soud posuzující obchodní firmu, jejíž polovina kmene tvořila slovo „rozhodčí“⁴⁸⁸, při zohlednění zákonné úpravy rozhodčího řízení dospěl k závěru, že „obchodní společnosti nemohou zvolit svoji obchodní firmu tak, že bude její součástí slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“ (synonymum), protože zákon výkon rozhodcovské činnosti obchodními společnostmi nedovoluje.“ Soud k uvedenému dospěl poté, co zhodnotil, že subjekt, který není stálým rozhodčím soudem na základě zvláštního zákona, navozuje svým názvem dojem, že vykonává činnosti, které spadají výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů; jde o úmysl obcházet zákon, a dochází tak k rozporu se zákonem. Dodal, že „(z) tohoto hlediska je navrhovaná obchodní firma obsahující část kmene „rozhodčí“ navíc klamavá ve smyslu § 10 odst. 1 ObchZ, neboť je způsobilá vyvolat u třetích osob dojem, že obchodní společnosti jsou oprávněny vykonávat rozhodcovské činnosti, které je (...) oprávněn (...) vykonávat pouze stálý rozhodčí soud zřízený na základě zvláštního zákona či rozhodce, resp. rozhodci coby fyzické osoby“.

⁴⁸⁶ Rozhodnutí je zveřejněno v časopise Soudní rozhledy 3/2011 pod názvem „Nepřípustnost zápisu obchodní firmy společnosti obsahující slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“ do obchodního rejstříku z hlediska zásady pravdivosti“, s. 100 – 102.

⁴⁸⁷ Dle ustanovení § 10 odst. 1 věta první obchodního zákoníku nesmí firma působit klamavě.

⁴⁸⁸ Soud posuzoval obchodní firmu „Rozhodčí kancelář, s. r. o.“.

K doplnění výše uvedeného textu bych si však dovolila dodat, že Novela zákona o rozhodčím řízení neomezuje zákaz označení, která vyvolávají klamavou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud, pouze na obchodní společnosti, ale osobní rozsah formuluje velmi široce, když stanoví, že takové označení není oprávněn používat „nikdo“. Za aktuální bych však uvedenou úpravu považovala zejména ve vztahu k obchodním společnostem, popř. občanským sdružením.

Ač zákon o rozhodčím řízení zakázané označení blíže nespécifikuje, lze na základě výše uvedené judikatury, jakož i doktríny⁴⁸⁹, dojít k závěru, že pro arbitrážní centra je zakázané označení obsahující slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“. Subjekty, které tento požadavek v době účinnosti Novely zákona o rozhodčím řízení nespĺňovaly, byly povinny tento nedostatek odstranit ve lhůtě 6 měsíců ode dne nabytí účinnosti Novely, tj. do 30. 10. 2012.⁴⁹⁰ Dle mých zjištění však drtivá většina arbitrážních center na uvedený požadavek nereagovala a nadále užívá takto klamavá označení.⁴⁹¹

Domnívám se, že považovat za klamavé jakékoliv označení arbitrážního centra obsahující ve svém názvu slovo „rozhodčí“ či „arbitrážní“ není vhodné. Mám za to, že pokud arbitrážní centrum poskytuje administrativně-technické zázemí rozhodcům ad hoc, souvisí tato činnost s rozhodčím řízením, a tudíž není nikterak na škodu, aby se tato souvislost projevila v názvu arbitrážního centra. Na druhou stranu však zastávám názor, že jistá restriktivní omezení na místě jsou, a to zejména v případech, kdy je v názvu spolu s těmito pojmy uvedeno slovo „soud“, takové označení je dle mého názoru způsobilé vyvolat u třetích osob mylnou představu, že se jedná o stálý rozhodčí soud, tj. o rozhodčí řízení v jeho institucionalizované podobě.⁴⁹²

⁴⁸⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 467.

⁴⁹⁰ Viz čl. II. odst. 3 zákona č. 19/2012 Sb.

⁴⁹¹ Dne 18. 1. 2013 bylo v obchodním rejstříku, jenž je přístupný na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR (www.justice.cz) zapsáno celkem 40 společností obsahující ve svém aktuálním názvu slovo „rozhodčí“ a celkem 11 společností obsahující ve svém aktuálním názvu slovo „arbitrážní“, přičemž došlo pouze k poměrně nízkému snížení počtu, když společností obsahujících ve svém názvu v současnosti i kdykoliv v minulosti dle obchodního rejstříku název „rozhodčí“ je celkem 52, název „arbitrážní“ pak 11.

⁴⁹² V obchodním rejstříku dostupným na internetových stránkách Ministerstva spravedlnosti ČR (www.justice.cz) se ke dni 18. 1. 2013 objevovaly i názvy obchodních společností, které by za klamavé jistě bylo možné označit – např. „Národní rozhodčí soud, s. r. o.“, „Arbitrážní a rozhodčí soud, s. r. o.“ či „Českomoravský arbitrážní soud, s. r. o.“; z již neplatných názvů bych si pak dovolila uvést společnost „Rozhodčí soud České republiky, k. s.“. Posledně jmenovaný název obchodní společnosti byl dokonce jako zavádějící posouzen Ústavním soudem ČR v usnesení sp. zn. II. ÚS 3057/10 ze dne 5. 10. 2011.

S ohledem na uvedenou judikaturu však lze předpokládat, že pokud by soud posuzoval znění rozhodčí doložky odkazující na arbitrážní centrum nesoucí zavádějící název ve smyslu výše uvedeného textu, dospěl by k závěru, že taková rozhodčí doložka je neplatná, a to zvláště pokud by se jednalo o rozhodčí doložku uzavřenou se spotřebitelem.⁴⁹³

Uvedená společnost, přestože od roku 2009 nese nový název, a to „IAL k. s.“, jenž je zkratkou slovního spojení „*Institute of Arbitration Law*“, se na svých internetových stránkách (www.rozhodcisoud.net) nadále prezentuje jako rozhodčí soud („*rozhodčí soud při IAL SE*“), je tedy možné, že i další působení této společnosti by mohlo být soudy považováno za zavádějící, matoucí spotřebitele.

Obdobně klamavá označení nesou i některá občanská sdružení, když dle seznamu občanských sdružení přístupného na stránkách Ministerstva vnitra ČR (<http://aplikace.mvcr.cz/seznam-obcanskych-sdruzeni/SearchResult.aspx>) jsou vedena občanská sdružení nesoucí název „*Nezávislý rozhodčí soud ČR, o. s.*“, „*Rozhodčí soud České republiky, o. s.*“ či „*Rozhodčí soud ve věcech majetkových, o. s.*“.

⁴⁹³ Viz usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3057/10 ze dne 5. 10. 2011.

V. Procesněprávní požadavky na spotřebitelské rozhodčí doložky

Ústavní soud ČR ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 zabývajícím se ústavněprávními limity uzavírání rozhodčích doložek pro řešení spotřebitelských sporů konstatoval, že „*ujednání o rozhodčí doložce ve spotřebitelské smlouvě lze z ústavněprávního hlediska připustit pouze za předpokladu, že podmínky ustavení rozhodce a dohodnuté podmínky procesního charakteru budou účastníkům řízení garantovat rovné zacházení, což ve vztahu spotřebitel – podnikatel znamená zvýšenou ochranu slabší strany, tj. spotřebitele, a že dohodnutá procesní pravidla budou garantovat spravedlivé řízení, včetně možnosti přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci.*“ Dále uvedl, že je-li rozhodčí doložka uzavřena v rámci spotřebitelské smlouvy, „*musí rozhodčí řízení obecně zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením, které by bylo na místě v případě, kdy by se spotřebitel k ujednání ve spotřebitelské smlouvě nezavázal (ústnost, přímost jednání, odvolací instance, absence jiných překážek v uplatnění spotřebitelova práva).*“ Nabízí se však otázka, zda je opravdu nutné, aby v rozhodčím řízení byla dodržena všechna práva a zásady utvářející spravedlivý proces. Diskutabilním je také názor soudu, že rozhodčí řízení musí zaručovat práva srovnatelná se soudním řízením.

V. 1. Rozhodčí řízení z hlediska požadavků na spravedlivý proces

Jak jsem výše uvedla, je dle Ústavního soudu ČR podmínkou platného sjednání rozhodčí doložky se spotřebitelem existence procesních pravidel garantující rovné zacházení a spravedlivé řízení. Skutečností, že platné sjednání rozhodčí doložky se spotřebitelem je podmiňováno transparentními a jednoznačnými pravidly pro určení osoby rozhodce a procesními pravidly garantujícími rovné zacházení a spravedlivé řízení, nelze dle mého názoru nic vytknout.

Právo na spravedlivý proces je zakotveno v hlavě páté Listiny nazvané „*Právo na soudní a jinou právní ochranu*“. Konkrétně čl. 36 Listiny umožňuje každému se domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech i u jiného orgánu. Články 37 a 38 pak stanovují další náležitosti řízení a práva účastníků (ve vztahu k civilnímu řízení právo na právní

pomoc, rovnost účastníků, právo na tlumočníka, zákaz odnětí zákonnému soudci, veřejnost projednání věci, zákaz průtahů v řízení, právo být přítomen, kontradiktornost řízení). Dle Ústavního soudu ČR je nutné hlavu pátou Listiny vykládat v přímé spojitosti s čl. 6 Úmluvy, protože Česká republika se zavázala k přímé aplikaci této Úmluvy.⁴⁹⁴ Uvedený článek přiznává každému právo na projednání věci před nezávislým a nestranným soudem zřízeným zákonem. Takové rozhodnutí musí být spravedlivé, učiněné veřejně a v přiměřené lhůtě. Institut spravedlivého procesu však nezahrnuje pouze výše uvedené principy, ale je judikatorně rozšiřován. Mezi zásady spoluvytvářející spravedlivý proces lze tak řadit i zákaz odepření spravedlnosti, zákaz libovůle a právo na náležité odůvodnění, hodnocení důkazů v takové podobě, aby se skutková zjištění nedostala do extrémního nesouladu s provedenými důkazy, opomenuté důkazy, právo na verifikaci pravosti a vypovídající hodnoty důkazu, vyloučení překvapivých rozhodnutí.⁴⁹⁵

Pokud se však zabýváme otázkou procesních požadavků na rozhodčí doložky pro řešení spotřebitelských sporů, je nutné položit si otázku, zda výše uvedená práva a zásady utvářející spravedlivý proces před soudem musí být bezpodmínečně naplněny i v řízení rozhodčím nebo zda v rozhodčím řízení některá z uvedených práv a zásad mohou být omezena. Odpověď na uvedenou otázku se odvíjí od povahy rozhodčího řízení, tedy od toho, zda je možné chápat rozhodce či rozhodčí soud jako „jiný orgán“ ve smyslu ustanovení čl. 36 odst. 1 Listiny či nikoliv.

Ústavní soud ČR⁴⁹⁶ se dlouhodobě přiklání k tzv. *smluvní teorii*⁴⁹⁷ rozhodčího řízení. Zastával názor, že rozhodce či rozhodčí soud⁴⁹⁸ „není orgánem veřejné moci, a tudíž ani jeho rozhodčí nálezy nemohou být rozhodnutím orgánu veřejné moci (...)“

⁴⁹⁴ KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-140-3, s. 1290.

⁴⁹⁵ WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 728.

⁴⁹⁶ Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. 7. 2002.

⁴⁹⁷ *Smluvní teorie* rozhodčího řízení vychází z názoru, že základem pravomoci rozhodce či rozhodčího soudu k projednání a rozhodnutí sporu je výlučně smlouva. Realizace rozhodčího řízení je závislá na vůli stran, které mají rozhodující vliv na charakter řízení, výběr rozhodců, pravidla řízení atd. Rozhodce vystupuje jako zástupce stran, který má zjistit, na čem se strany dohodly a poté tuto dohodu uvést v rozhodčím nálezu. Z tohoto důvodu je i sám rozhodčí nálezy dle klasické smluvní teorie považován za smlouvu. Moderní smluvní teorie sice již nechápe rozhodce jako zástupce stran ani nepovažuje rozhodčí nálezy za smlouvu, ale nadále trvá na tom, že rozhodčí řízení je založeno smluvně. Smluvní teorie odmítá rozhodující vliv státu na rozhodčí řízení. Pro řízení samotné je rozhodující vůle stran.

⁴⁹⁸ V daném případě Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR.

(Ch)arakter rozhodčí činnosti je založený smlouvou delegující vůli stran a její výsledek je kvalifikovanou formou závazku a jako takový je též závazný. Rozhodce nenalézá právo, ale tvoří (eventuálně napevno staví, vyjasňuje, tedy narovnává) závazkový vztah v zastoupení stran. Jeho moc tedy není delegovaná svrchovanou mocí státu, ale pochází od soukromé vlastní moci stran určovat si svůj osud.“ Důsledkem uvedeného je pak názor Ústavního soudu ČR vyjádřený v jiném rozhodnutí⁴⁹⁹, a to, že pokud stěžovatel uzavřel rozhodčí smlouvu, dobrovolně a vědomě se vzdal práva na projednání věci nezávislým a nestranným soudem ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny. Stěžovatel tedy nemůže namítat nedodržení aspektů spojených s projednáním věci dle hlavy páté Listiny, které slovy Ústavního soudu ČR „*pojednává toliko o řízení před orgánem veřejné moci, zejména před soudem.*“ Z uvedeného tedy vyplývá, že hlava pátá Listiny se nevztahuje na rozhodčí řízení, tj. v rozhodčím řízení nemusejí být práva zde uvedená bezpodmínečně dodržována.⁵⁰⁰

Ke zcela zásadní změně však došlo nálezem sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011, v němž Ústavní soud ČR sice setrval na názoru, že „*rozhodce či stálý rozhodčí soud (...) za orgány veřejné moci nelze považovat*“, když tyto „*(m)ají povahu soukromých osob*“, avšak zcela změnil názor na povahu rozhodčího řízení, když konstatoval, že „*(r)ozhodčí řízení je druhem civilního procesu. Základní rozdíl oproti civilnímu procesu odehrávajícímu se v soudním řízení (tj. v civilním řízení soudním) spočívá ve vymezení toho, kdo plní funkci řídicího a rozhodujícího orgánu. Zatímco v civilním soudním procesu je jím soud, v rozhodčím řízení rozhodce či stálý rozhodčí soud (dále též jen "rozhodce"). Pravomoc rozhodce projednat a rozhodnout spor se zakládá na shodné vůli sporných stran projevené v rozhodčí smlouvě. Touto procesní dohodou sporné strany derogují (s ohledem na § 106 odst. 1 o. s. ř. pouze podmíněně) pravomoc soudu a zakládají pravomoc rozhodce. Na základě dobrovolného jednání stran tedy rozhodce nahrazuje (státní) soud, který by měl věc jinak projednat a rozhodnout. (...) Projednání věci v rozhodčím řízení (...) neznamená vzdání se právní*

⁴⁹⁹ Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 2744/10 ze dne 29. 9. 2010.

⁵⁰⁰ K obdobnému závěru dochází i Pospíšil, jenž uvádí, že tento příklon Ústavního soudu ČR „*má zásadní implikace, neboť z tohoto důvodu na rozhodčí řízení vůbec požadavky spravedlivého procesu nedopadají*“. Viz WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2012, ISBN 978-80-7357-750-6, s. 741.

ochrany, nýbrž představuje spíše její přesunutí na jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo; jinak by ostatně bylo pojmově nemyslitelné považovat rozhodčí řízení ve vztahu k soudnímu řízení za alternativní způsob řešení sporů.“ Ústavní soud ČR tedy v zásadě opustil dříve prosazovanou *smluvní teorii* rozhodčího řízení a přiklonil se k *teorii jurisdikční*⁵⁰¹. Zatímco předchozí rozhodovací praxe Ústavního soudu ČR vycházela z toho, že rozhodce právo toliko narovnává a že tak činí v zastoupení stran, nově Ústavní soud ČR zastává názor, že činnost rozhodce nespočívá v „pouhém“ narovnávání práva mezi stranami, ale že rozhodce (podobně jako soudce) při své rozhodovací činnosti právo nalézá. Rozhodce je pak výslovně označen za „jiný rozhodující orgán, jenž nalézá právo“.⁵⁰² Je tedy v důsledku výše uvedeného možné chápat rozhodce jakožto „jiný orgán“ ve smyslu čl. 36 odst. 1 Listiny^{503,504} a v důsledku toho požadovat, aby v rozhodčím řízení byly dodrženy aspekty spravedlivého procesu uvedené v hlavě páté Listiny? Ústavní soud ČR ve své judikatuře dává najevo, že základní zásady řízení platí

⁵⁰¹ *Jurisdikční teorie* vychází z toho, že rozhodčí řízení je řízení sporné a rozhodci vykonávají rozhodovací pravomoc s tím, že řeší spor nalézáním práva na základě pravomoci delegované státem, a nikoliv dohodou stran. Ústřední roli tak hraje stát, který svými právními normami umožňuje existenci rozhodčího řízení v rámci své působnosti jako alternativy k soudnímu řízení. Rozhodci vykonávají svoji funkci na základě pravomoci delegované státem, nikoliv na základě pouhé dohody stran. Přesto však tato teorie uznává, že rozhodčí řízení má původ v rozhodčí smlouvě. Od práva státu je však odvozena platnost rozhodčí smlouvy, národní právo vymezuje její účinky, pravomoc rozhodce rozhodnout spor či účinky rozhodčího nálezu. Rozhodce tak stejně jako soudce odvozuje svoji autoritu od státu, rozdíl však spočívá v tom, že nominace rozhodce je záležitostí stran. Rozhodci mají při aplikaci práva obdobné možnosti jako soudci.

⁵⁰² S uvedeným názorem Ústavního soudu ČR se následně ztotožnil i Nejvyšší soud ČR, a to v usnesení sp. zn. 20 Cdo 2487/2010 ze dne 16. 8. 2012. Již před vydáním nálezu Ústavního soudu ČR však obdobný názor zastávala řada autorů, např. BĚLOHLÁVEK, A., PEZL, T. Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. *Právní rozhledy* 7/2004; BEZOUŠKA, P., KOCIÁN, J. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy* 16/2010; PECHA, R. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie* 5/2003; RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* 5/2003.

⁵⁰³ Čl. 36 odst. 1 Listiny uvádí: „Každý se může domáhat stanoveným postupem svého práva u nezávislého a nestranného soudu a ve stanovených případech u jiného orgánu.“

⁵⁰⁴ Lisse dochází k závěru, že v důsledku uvedeného nálezu Ústavního soudu ČR je třeba rozhodce chápat jako „jiný orgán“ ve smyslu čl. 36 Listiny (viz LISSE, L. Rozhodce jako „jiný orgán“ ve smyslu čl. 36 Listiny. In: *ELAW.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/obcanske-pravo/542-rozhodce-jako-jiny-organ-ve-smyslu-listiny.html>; LISSE, L. Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu. In: *Epravo.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>). Bělohávek pak upozorňuje, že kvalifikování rozhodce jako „jiný orgán“ má význam především pro bezprostřední závaznost platného práva pro rozhodce a jejich povinnost platné právo aplikovat (viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0, s. 233 – 234).

i v řízení před rozhodci.⁵⁰⁵ Na druhou stranu je však třeba respektovat specifika rozhodčího řízení, jež jej odlišují od řízení před soudem. Obsah spravedlivého procesu tedy dle mého názoru nemusí být v řízení před soudem a v řízení před rozhodci totožný, alespoň základní zásady však musí být dodržovány i v řízení rozhodčím.

Určitý vývoj nastal i v aplikaci čl. 6 Úmluvy na rozhodčí řízení. Evropský soud pro lidská práva (dříve Evropská komise pro lidská práva) nejprve zastával názor, že uzavření rozhodčí doložky vede k úplnému vzdání se práv podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy.⁵⁰⁶ Postupem času však přístup Evropského soudu pro lidská práva doznal změny. V současné době tak můžeme hovořit toliko o částečném vzdání se těchto práv.⁵⁰⁷ Evropský soud pro lidská práva recentně vyžaduje, aby rozhodci dodržovali základní práva obsažená v čl. 6 odst. 1 Úmluvy, pokud se strany těchto práv nevzdaly. Případné vzdání se práva musí být dovolené. Uzavření rozhodčí smlouvy neznamená vzdání se všech těchto práv.⁵⁰⁸ Tento současný pohled Evropského soudu pro lidská práva je zřejmý z rozhodnutí ve věci *Osmo Suovaniemi et al. v. Finsko*⁵⁰⁹, v němž soud dospěl k závěru, že „není pochybnosti o tom, že dobrovolná rezignace na řízení před soudem ve prospěch rozhodčího řízení je z pohledu čl. 6 EÚLP zásadně přijatelná. (...) I přesto však takové vzdání se práva nemusí být nutně hodnoceno jako vzdání se všech práv dle čl. 6 EÚLP. Stejně tak je vzdání se práv dle EÚLP platné jen potud, pokud je takové vzdání se práv přípustné. Vzdání se práv lze připustit s ohledem na určitá práva, ve vztahu k některým jiným právům však nikoliv. Lze rovněž rozlišovat mezi různými právy garantovanými čl. 6 EÚLP. Ve světle rozhodovací praxe je takto zřejmé, že práva na veřejný proces se lze vzdát i v řízení soudním (...) Totéž platí, a fortiori, ve vztahu k rozhodčímu řízení, kdy jedním z velmi častých důvodů pro to, že strany zvolí rozhodčí

⁵⁰⁵ Např. v nálezu sp. zn. IV. ÚS 2735/11 ze dne 3. 4. 2012 Ústavní soud ČR zdůraznil, že „základní zásady řízení platí i v řízení před rozhodci a že právo na zákonného soudce (čl. 38 odst. 1 Listiny) lze přiměřeně vztáhnout i na řízení rozhodčí.“

⁵⁰⁶ JAKSIC, A. Procedural Guarantees of Human Rights in Arbitration Proceedings. A Still Unsettled Problem? *Journal of International Arbitration* 2/2007, [cit. 2013-06-16], In: *Kluwer Law Online*, Dostupné z: <http://www.kluwerlawonline.com/document.php?id=JOIA2007013&type=toc&num=3&>.

⁵⁰⁷ BESSON, S. Arbitration and Human Rights. *ASA Bulletin* 3/2006, [cit. 2013-06-16], In: *Kluwer Law Online*, Dostupné z: <http://www.kluwerlawonline.com/document.php?id=ASAB2006051 &type=toc&num=2&>.

⁵⁰⁸ JAKSIC, A. Procedural Guarantees of Human Rights in Arbitration Proceedings. A Still Unsettled Problem? *Journal of International Arbitration* 2/2007, [cit. 2013-06-16], In: *Kluwer Law Online*, Dostupné z: <http://www.kluwerlawonline.com/document.php?id=JOIA2007013&type=toc&num=3&>.

⁵⁰⁹ Rozhodnutí ESLP ve věci *Osmo Suovaniemi et al. v. Finsko*, stížnost č. 31737/96, ze dne 23. 2. 1999.

řízení, je vyloučení veřejnosti.“ Možnost vzdát se práva na veřejnost řízení potvrdil Evropský soud pro lidská práva i v rozhodnutí ve věci *Axelsson et al. v. Švédsko*.⁵¹⁰ Zároveň však v tomto rozhodnutí zdůraznil, že vzdání se musí být jednoznačné a nesmí být v rozporu s důležitými veřejnými zájmy.

S ohledem na výše uvedené lze mít tedy za to, že uzavřením rozhodčí doložky je možné vzdát se veřejného projednání sporu. Skutečnost, že česká právní úprava stanoví, že rozhodčí řízení je vždy neveřejné⁵¹¹, tedy nelze chápat jako odporující právu na spravedlivý proces. Práva na veřejné projednání věci se lze platně vzdát. Neveřejnost rozhodčího řízení bývá často uváděna jako jedna z výhod tohoto způsobu řešení sporů.⁵¹² Zbylých atributů spravedlivého procesu ve smyslu Úmluvy, tj. nezávislosti, nestrannosti, spravedlnosti a rozhodování v přiměřené lhůtě, se dle mého názoru nebude, na rozdíl od veřejnosti, možné vzdát.

Uzavření rozhodčí doložky tudíž neznamená vzdání se spravedlivého procesu. Základní zásady spravedlivého procesu se uplatní i v řízení rozhodčím, některých zásad je však možné se uzavřením rozhodčí doložky vzdát, jiné přizpůsobit charakteru rozhodčího řízení.

V. 2. Srovnatelná procesní práva

Ústavní soud ČR ve svém nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 zdůraznil, že pokud má být rozhodčí doložka uzavřená se spotřebitelem platná, musí rozhodčí řízení zaručovat spotřebiteli stejná práva, jaká by měl v řízení před soudem. Konkrétně pak zdůrazňuje ústnost, přímost a odvolací instanci.

S uvedeným názorem Ústavního soudu ČR se neztotožňuji. Rozhodčí řízení představuje způsob řešení sporů, který se od soudního řízení odlišuje zejména neveřejností, důrazem na rychlost řízení a možností postoupit projednání a rozhodování

⁵¹⁰ Rozhodnutí ESLP ve věci č. 11960/86, *Axelsson et al. v. Švédsko*, ze dne 13. 7. 1990.

⁵¹¹ Ustanovení § 19 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení.

⁵¹² ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9, s. 62; SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-14-4, s. 94.

sporu osobám se specifickými odbornými znalostmi ve vztahu k předmětu řízení.⁵¹³ Domnívám se, že je možné, aby určité zásady typické pro soudní řízení byly v řízení rozhodčím potlačeny, a to z důvodu zachování výše uvedených specifík tohoto alternativního řešení sporů. Mám za to, že zásady vyjmenované v uvedeném nálezu, tj. ústnost, přímost a dvojinstančnost, jsou zásady, na kterých není nutné trvat. Absence těchto zásad by dle mého názoru neplatnost rozhodčí doložky způsobovat neměla. Ostatně uvedené zásady nejsou bezpodmínečně uplatňovány ani v řízení před soudem (např. omezení ústnosti a přímosti při rozhodování soudu v rozkazním řízení či za splnění podmínek dle § 115a občanského soudního řádu, omezení přímosti při zastoupení účastníka, nebo vyloučení dvojinstančnosti v případě bagatelních věcí ve smyslu ustanovení § 202 odst. 2 občanského soudního řádu).

V.2.1. Zásada ústnosti a přímosti

Platná právní úprava uvádí, že rozhodčí řízení by mělo být zpravidla ústní, strany se však mohou dohodnout jinak.⁵¹⁴ Pro spotřebitelské spory neupravuje zákon žádnou výjimku, i při řešení spotřebitelských sporů je tak možná dohoda, že ústní jednání nebude nařízeno a rozhodce rozhodne toliko na základě předložených listin. Na zásadu ústnosti navazuje zásada přímosti, dle které se ten, kdo rozhoduje, má dostat do přímého kontaktu s účastníky řízení a s důkazními prostředky. Ohledně zásady přímosti zákon o rozhodčím řízení mlčí. Mám za to, že ani jedna z těchto zásad nemusí být v rozhodčím řízení naplněna. Naopak se domnívám, že obligatorní nařizování ústního jednání není vhodné, a to především v případě, kdy rozhodnutí spočívá především v právním posouzení či rozhodce může rozhodnout pouze na základě písemných podání účastníků. Bezpodmínečné dodržování ústní formy jednání je spíše na škodu, jelikož může vést k citelnému zpomalení řízení z důvodu nutnosti stanovení termínů ústního jednání a zajištění přítomnosti všech účastníků. Trvání na ústnosti a přímosti by mohlo zcela zásadně kolidovat se zásadou rychlosti rozhodčího řízení, jakož i zásadou hospodárnosti. Nesouhlasím tedy s názorem Ústavního soudu ČR,

⁵¹³ BĚLOHLÁVEK A.; PEZL, T. Mezinárodní a tuzemské rozhodčí řízení z pohledu čl. 36 Listiny základních práv a svobod a pravomocí soudů a Ústavou garantovaných práv (institut zrušení rozhodčího nálezu v souvislosti se zákazem revision au fond). *Právník* 7/2007.

⁵¹⁴ Ustanovení § 19 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení.

dle kterého, aby byla rozhodčí doložka pro řešení spotřebitelského sporu platná, musí být v rozhodčím řízení naplněna zásada ústnosti a přimosti.

V.2.2. Zásada dvojinstančnosti

Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 výslovně uvedl jako jednu z procesních podmínek platného sjednání rozhodčí doložky se spotřebitelem také dvojinstančnost rozhodčího řízení; tedy, že dohodnutá procesní pravidla budou umožňovat přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci. Ústavní soud ČR v předmětném nálezu uvedl požadavek odvolací instance jako jedno ze základních procesních práv uplatňovaných v soudním řízení, které by spotřebiteli bylo zaručeno, kdyby rozhodčí doložku neuzavřel. S tímto názorem si však dovolím nesouhlasit. Je sice pravda, že řízení před civilním soudem v zásadě stojí na principu dvojinstančnosti, ale zároveň, pokud bych citovala slova samotného Ústavního soudu ČR v jiné věci, nelze dvojinstančnost „v žádném případě považovat za princip či základní právo požívající ústavněprávní ochrany. Takové základní právo v oblasti občanskoprávního řízení není garantováno ani Listinou, ani mezinárodními smlouvami o lidských právech a základních svobodách (právo na dvě instance garantuje toliko pro oblast trestního soudnictví čl. 2 odst. 1 Protokolu č. 7 k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod). (...) Součástí práva na spravedlivý proces není právo na dvě a více instancí.“^{515,516} Ústavní soud ČR tedy v nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 zcela opominul skutečnost, že ani v řízení před soudem není spotřebiteli možnost podat opravný prostředek vždy dána, když proti tzv. „bagatelním rozsudkům“ je odvolání zcela vyloučeno⁵¹⁷, v případě rozsudku pro uznání či pro zmeškání je pak možnost podání odvolání velmi omezena.⁵¹⁸ Pokud je tedy možnost odvolací instance

⁵¹⁵ Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 601/05 ze dne 19. 10. 2006. Obdobně též usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 101/01 ze dne 18. 6. 2001.

⁵¹⁶ Obdobně též DRÁPAL L.; BUREŠ J. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-107-9, s. 1582.

⁵¹⁷ Dle § 202 odst. 2 občanského soudního řádu není odvolání přípustné proti rozsudku, jímž bylo rozhodnuto o peněžitém plnění nepřevyšujícím 10 000 Kč, k příslušenství se nepřihlíží.

⁵¹⁸ Dle § 205a u odvolání proti rozsudku pro uznání nebo proti rozsudku pro zmeškání jsou odvolacím důvodem jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a), tj. že nebyly splněny podmínky řízení, rozhodoval věcně nepřislušný soud prvního stupně, rozhodnutí soudu prvního stupně vydal vyloučený soudce (přisedící) nebo soud prvního stupně byl nesprávně obsazen, ledaže místo soudce rozhodoval senát,

omezena i v řízení před soudem, není možné ji omezit v rozhodčím řízení, kterému se strany dobrovolně podřizují s vědomím, že řízení bude jednoinstanční?

Je pravda, že civilní proces v převážné většině případů umožňuje podání opravného prostředku a vyloučení této možnosti představuje výjimku z pravidla. U rozhodčího řízení je tomu však naopak. Jednoinstančnost představuje jeden z charakteristických rysů rozhodčího řízení.⁵¹⁹ Právě vyloučení přezkumu umožňuje docílit toho, co bývá často na rozhodčím řízení vyzdvižováno, tj. rychlosti řízení oproti řízení před soudy.⁵²⁰ Přesto však zákon o rozhodčím řízení umožňuje, aby si strany v rozhodčí smlouvě sjednaly, že rozhodčí nález může být k žádosti některé z nich nebo obou přezkoumán jinými rozhodci.⁵²¹ Právě přezkum rozhodčího nálezu jinými rozhodci je možné považovat za analogii odvolání v řízení před soudem.

Z komparativního hlediska je však možnost přezkoumání rozhodčího nálezu jinými rozhodci spíše výjimečná.⁵²² Řada zahraničních právních úprav rozhodčího řízení takovou možnost vůbec nepřipouští (např. Německo, Rakousko), oproti tomu však existují i země, jejichž právní úprava je v tomto ohledu shodná s úpravou českou (např. Belgie⁵²³, Polsko⁵²⁴, Slovensko⁵²⁵). Nesetkala jsem se však s tím, že by rozhodčí

a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání, viz § 153a, § 153b občanského soudního řádu.

⁵¹⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 986; ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9, s. 60; SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-14-4, s. 94.

⁵²⁰ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 986.

⁵²¹ Ustanovení § 27 zákona o rozhodčím řízení.

⁵²² BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 986.

⁵²³ Viz ustanovení § 1703 odst. 2 zákona o soudním řízení. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 65 - 78.

⁵²⁴ Viz ustanovení čl. 1205 odst. 2 zákona o civilním řízení. Zákon v českém překladu in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1189 – 1220.

⁵²⁵ Viz ustanovení § 37 zákona o rozhodčím řízení. Zákon ve slovenském znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1513 - 1553.

řízení bylo dle některé z cizích právních úprav obligatorně víceinstanční, a to ani v případě, že by v rozhodčím řízení byl řešen spotřebitelský spor.⁵²⁶

Skutečnost, že rozhodčí řízení, a to ani ve vztahu ke spotřebitelským sporům, nemusí být nutně dvojinstanční, ostatně potvrdila i Novela zákona o rozhodčím řízení účinná od 1. 4. 2012, jež stanovila jednoznačná pravidla pro spotřebitelské rozhodčí řízení. Požadavek přezkumu rozhodčího nálezu jinými rozhodci tato Novela nezavedla. Nadále tak bude uvedený přezkum možný pouze tehdy, pokud si tuto možnost strany sjednají v rozhodčí smlouvě. V určitém ohledu však Novela zákona o rozhodčím řízení požadavku Ústavního soudu ČR na přezkum rozhodčího nálezu vyhověla, jelikož soudům umožnila ve vztahu ke spotřebitelským sporům částečný věcný přezkum rozhodčího nálezu, a to prostřednictvím institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem. Přesto však tento institut v žádném případě nelze považovat za žádný (řádný ani mimořádný) opravný prostředek proti rozhodčímu nálezu. Opravným prostředkem je tedy výlučně přezkum jinými rozhodci ve smyslu ustanovení § 27 zákona o rozhodčím řízení.

V.2.3. Věcný přezkum rozhodčího nálezu

Jak jsem výše uvedla, Novela rozšířila v případě spotřebitelských sporů důvody pro zrušení rozhodčího nálezu, a to mimo jiné o důvod uvedený v ustanovení § 31 písm. g) stanovující, že soud na návrh kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže „rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele nebo ve zjevném rozporu s dobrými mravy nebo veřejným pořádkem“.⁵²⁷ Oproti dosavadní koncepci institutu zrušení rozhodčího nálezu soudem tak v případě rozhodčího řízení ve spotřebitelských sporech došlo k zásadní změně. Výše uvedeným rozšířením zrušovací důvodů byl prolomen zákaz hmotněprávního přezkumu rozhodčích nálezů,

⁵²⁶ Porovnávala jsem úpravu Rakouska, Německa, Polska, Slovenska, Belgie, Španělska a Itálie. Zmínku o obligatorním přezkumu rozhodčího nálezu v rámci rozhodčího řízení jsem nenalezla ani v žádné odborné literatuře.

⁵²⁷ Další nový zrušovací důvod je uveden v ustanovení § 31 písm. h) zákona o rozhodčím řízení. Důvodem zrušení rozhodčího nálezu podle tohoto ustanovení je skutečnost, že „rozhodčí smlouva týkající se sporů ze spotřebitelských smluv neobsahuje informace požadované v § 3 odst. 5, popřípadě tyto informace jsou záměrně nebo v nezanedbatelném rozsahu neúplné, nepřesné nebo nepravdivé“.

i když s omezením výlučně na spotřebitelské spory.⁵²⁸ Oproti návrhu Novely daného do připomínek⁵²⁹ však došlo k určitému zúžení věcného přezkumu, když tento původní návrh počítal s kompletním věcným přezkumem rozhodčích nálezů s celým hmotným právem, pokud jde o spotřebitelské spory. Jednotlivá připomínková místa se k věcnému přezkumu rozhodčích nálezů v uvedeném rozsahu vyjádřila různě⁵³⁰, na doporučení Legislativní rady vlády však byl nakonec přezkum rozhodčího nálezu v případě sporů ze spotřebitelských smluv omezen pouze na zkoumání rozporu rozhodčího nálezu s právními předpisy na ochranu spotřebitele nebo rozporu s dobrými mravy či veřejným pořádkem.⁵³¹

V odborných kruzích se však lze setkat s názorem, že by bylo možné zrušit rozhodčí nález z důvodu jeho rozporu s hmotným právem či veřejným pořádkem, i kdyby uvedené Novely nebylo a po Novele, že je možné zrušit rozhodčí nález z těchto důvodů i v nespotebitelských věcech, jelikož tyto důvody by bylo možné podřadit pod § 31 písm. f) zákona o rozhodčím řízení z důvodu odsouzení strany k plnění podle českého práva nedovolenému.⁵³² S tímto však s ohledem na judikaturu Nejvyššího soudu ČR nelze v žádném případě souhlasit. Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 33 Cdo 2675/2007 ze dne 30. 10. 2009 publikovaném ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek pod č. 46/2010 konstatoval, že za „nedovolené“ ve smyslu uvedeného zrušovacího důvodu lze považovat plnění, které není aprobováno vnitrostátním právem, tedy, které je vyhrazeno jen některým subjektům, zejména státu, nebo podléhající státnímu dozoru či státnímu povolení (např. výbušniny, střelné zbraně, drogy, atd.). *„Uvedené znamená, že „nedovolenost plnění“ je spojena s předmětem závazku (s plněním žalované strany) a nikoliv s okolnostmi, pro které by měl být výkon práva na*

⁵²⁸ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 1104.

⁵²⁹ Původní návrh Novely, který byl dán do připomínkového řízení, není veřejně dostupný, z tohoto důvodu je zařazen do příloh této práce. Viz příloha č. 1.

⁵³⁰ Např. Úřad vlády ČR zavedení nového důvodu pro zrušení rozhodčího nálezu pro rozpor s hmotným právem oceňoval, naopak Ministerstvo práce a sociálních věcí ČR považovalo za dostačující stav, kdy byl rozhodčí nález přezkoumatelný z procesních důvodů a zavedením možnosti věcného přezkumu by dle jeho názoru došlo k zahlcení soudů návrhy ve věcech spotřebitelských sporů a institut rozhodčího řízení a jeho pozitivní dopady na činnost soudů by se mýjely účinkem. Vypořádání připomínek k Novele. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011, [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

⁵³¹ Viz projev tehdejšího ministra spravedlnosti J. Pospíšila in: stenoprotokol z 52. schůze Poslanecké sněmovny, ze dne 17. 6. 2011. Stenoprotokoly z jednání Poslanecké sněmovny dostupné z: www.psp.cz.

⁵³² VLASTNÍK, J. Právo na spravedlivý rozhodčí proces? *Právní rozhledy* 1/2012.

požadované plnění odepřen (pro rozpor s dobrými mravy). Vycházejí z povahy rozhodčího řízení, jehož smyslem je přenesení projednávání a rozhodování určitého druhu sporů ze soudů na rozhodce, a z důvodů, pro které může být rozhodčí nález zrušen, lze dovést, že úmyslem zákonodárce bylo vyloučit soudní přezkum věcné správnosti rozhodčího nálezu, tj. správnosti skutkových zjištění a právního posouzení věci; měl-li by soud v rámci řízení o zrušení rozhodčího nálezu přezkoumávat jeho věcnou správnost, pozbyla by smyslu právní úprava rozhodčího řízení.“ Následně pak uzavřel, že podle § 31 písm. f) zákona o rozhodčím řízení nelze zrušit rozhodčí nález proto, že zavazuje k plnění, které je v rozporu s dobrými mravy.

Z judikatury⁵³³, jakož i z důvodové zprávy k Novele je tak zřejmé, že věcný přezkum rozhodčího nálezu soudem je možný toliko ve spotřebitelských sporech. Jedná se o výjimku z obecného zákazu přezkumu věcné správnosti rozhodčího nálezu soudem, jež dle mého názoru bude třeba vykládat restriktivně.

Účelem úpravy je především chránit spotřebitele před rozhodnutími rozhodců, která nerespektovala ustanovení chránící spotřebitele či by se zcela zásadním způsobem

⁵³³ V nálezu sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011 Ústavní soud ČR zdůraznil, že „(v)zhledem k tomu, že projednání věci před rozhodci nemá být popřením právní ochrany, ale toliko jejím přenesením ze soudů na rozhodce, se stát nemůže zcela zbavit ingerence v této oblasti, ale musí si prostřednictvím soudů podržet určitou kontrolní funkci. Rozsah této kontroly přitom musí být pečlivě vyvážen tak, aby na jedné straně nebylo popřeno pravidlo, že i v řízení před rozhodci má být poskytována právní ochrana, a na straně druhé, aby tím nebyly setřeny výhody rozhodčího řízení, a tak i jeho praktická využitelnost. Z uvedeného vyplývá, že řízení o zrušení rozhodčího nálezu soudem nemůže být nikdy koncipováno obdobně jako opravná řízení v rámci civilního řízení soudního, natož řádná opravná řízení. Domáhá-li se však stěžovatelka toho, aby soud přezkoumával rozhodčí nález i z pohledu souladu s hmotným právem, činí vlastně z tohoto procesu jakési kvazi odvolací řízení, v němž by se soud zabýval věcnou správností rozhodčího nálezu, a pokud by měl na věc jiný právní názor, nález by zrušil a věc vrátil rozhodcům k dalšímu řízení. Takový přístup by však zcela popíral smysl existence rozhodčího řízení. Kontrolní funkce soudů se proto může zaměřovat pouze na posouzení stěžejních otázek procesní povahy, např. zda rozhodčí řízení vůbec mohlo proběhnout, zda v něm nebyla popřena některá významná procesní práva stran, popř. zda rozhodčí nález sám netrpí vadami procedurálního rázu (kupř. chybějící většina hlasů rozhodců).“ Své úvahy pak Ústavní soud ČR uzavřel konstatováním, že „úprava, podle níž soudy v řízení o zrušení rozhodčího nálezu nemohou věcně zasahovat do nalézání práva před rozhodci, tj. nemohou se zabývat údajným rozporem nálezu s hmotným právem, není v rozporu s ústavním pořádkem.“ S výše uvedeným právním závěrem se následně ztotožnil i Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 3527/2010 ze dne 22. 1. 2013, jenž však uvedené závěry doplnil konstatováním, že „(n) a tom nic nemění skutečnost, že novelou provedenou zákonem č. 19/2012 Sb. byly rozšířeny důvody pro zrušení rozhodčího nálezu. Stalo se tak pouze ve sporech ze spotřebitelských smluv, u nichž bylo v souladu s právem Evropské unie a s judikaturou Soudního dvora Evropské unie posíleno postavení spotřebitele, aby bylo vyváжено jeho postavení slabší strany. Nejvyšší soud ve shodě se shora uvedeným nálezem Ústavního soudu nepovažuje úpravu důvodů pro zrušení rozhodčího nálezu v § 31 ZRŘ za rozpornou s článkem 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.“

příčila dobrým mravům či veřejnému pořádku, přičemž by byla vyžadována „zjevnost“ daného rozporu, tj. rozpor s dobrými mravy či veřejným pořádkem by musel „bít do očí“. Ke zrušení by tak nepostačoval pouhý „prostý“ rozpor s dobrými mravy či veřejným pořádkem, tj. pouhé odchýlení se od dobrých mravů či veřejného pořádku nepostačí, jelikož tento rozpor musí dosáhnout požadované intenzity.

První skutková podstata představující důvod zrušení rozhodčího nálezu z důvodu věcného přezkumu spočívá v situaci, kdy „*rozhodce rozhoduje spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele*“, tedy kdy rozhodce porušil povinnost zakotvenou v § 25 odst. 3 zákona o rozhodčím řízení. Dle uvedeného ustanovení se rozhodci při rozhodování „*řídí hmotným právem pro spor rozhodným; mohou však spor rozhodnout podle zásad spravedlnosti, avšak jen tehdy, jestliže je k tomu strany výslovně pověřily. Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele.*“⁵³⁴

V zákoně o rozhodčím řízení nenalezneme žádné vysvětlení, ani důvodová zpráva k Novele blíže tento zrušovací důvod nespécifikuje. Obdobný důvod zrušení rozhodčího nálezu vydaného ve spotřebitelském sporu však nalezneme ve slovenské úpravě rozhodčího řízení, konkrétně v ustanovení § 40 odst. 1 písm. j) tamního zákona o rozhodčím řízení. Rozhodčí nález je dle této úpravy možné zrušit v případě, že „*pri rozhodovaní boli porušené všeobecne záväzné právne predpisy na ochranu práv spotrebiteľa*“.⁵³⁵ Slovenská úprava, na rozdíl od úpravy české, prostřednictvím poznámky pod čarou demonstrativně vypočítává právní předpisy, jejichž porušením je

⁵³⁴ Domnívám se, že uvedené ustanovení nezakazuje, aby ve spotřebitelských sporech rozhodci rozhodovali podle zásad spravedlnosti, ač je to tak mnohdy prezentováno. Zákaz rozhodování podle ekvity nelze ze znění zákona dovodit, navíc možnost rozhodování podle zásad spravedlnosti i ve spotřebitelských sporech lze dovodit z důvodové zprávy k Novele zákona o rozhodčím řízení, v níž se stanoví, že „*(v) e sporech ze spotřebitelských smluv budou povinni rozhodci vždy přihlížet k právním předpisům stanoveným na ochranu spotřebitele, i když je strany výslovně zmocní, aby spor rozhodovali podle zásad spravedlnosti.*“ K uvedenému závěru mě také vede skutečnost, že v původním návrhu Novely daného do připomínkového řízení bylo navrhováno, aby se rozhodci ve sporech ze spotřebitelských smluv řídili vždy pouze hmotným právem pro spor rozhodným, od tohoto však bylo upuštěno ve prospěch povinnosti rozhodců řídit se ve sporech ze spotřebitelských smluv právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele. Z legislativního procesu je tak zřejmý úmysl zákonodárce zúžit povinnost rozhodců řídit se hmotným právem toliko na povinnost rozhodců respektovat předpisy stanovené na ochranu spotřebitele. Viz důvodová zpráva k Novele dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk 371/0 a dále původní návrh Novely daný do připomínkového řízení, jenž je přiložen k této práci jako příloha č. 1.

⁵³⁵ Slovenský zákon o rozhodčím řízení ve slovenském znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1513 - 1553.

naplněn uvedený zrušovací důvod. V uvedeném výčtu uvádí ustanovení občanského zákoníku týkajících se spotřebitelských smluv, zákon o ochraně spotřebitele, zákon o ochraně spotřebitele při finančních službách na dálku a nařízení Evropského parlamentu a Rady o spolupráci v oblasti ochrany spotřebitele. Slovenská judikatura pak pod tento zrušovací důvod řadí rozhodování rozhodců v rozporu se směrnicí o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, směrnicí o smlouvách o spotřebitelském úvěru či zákonem o spotřebitelském úvěru.⁵³⁶ Obdobný obsah tohoto zrušovacího důvodu bude třeba dovést i v českém právním prostředí.

Další zrušovací důvod spočívá v tom, že „*rozhodce rozhodoval spor ve zjevném rozporu s dobrými mravy*“. Zákon slovní spojení „*dobré mravy*“ nikterak blíže nespécifikuje, a je tak na soudní praxi, aby dala tomuto neurčitému právnímu pojmu konkrétní obsah. Domnívám se, že výklad slovního spojení „*rozporu s dobrými mravy*“ by nemusel činit výraznější problémy, když interpretací tohoto pojmu se již v minulosti zabývala judikatura Nejvyššího soudu ČR i Ústavního soudu ČR; byť se jejich definování mírně liší. Podle Nejvyššího soudu ČR je třeba dobrými mravy rozumět „*souhrn společenských, kulturních a mravních norem, jež v historickém vývoji osvědčují jistou neměnnost, vystihují podstatné historické tendence, jsou sdíleny rozhodující částí společnosti a mají povahu norem základních.*“⁵³⁷ Orgán ochrany ústavnosti vyložil uvedený termín jako „*souhrn etických, obecně zachovávaných a uznávaných zásad, jejichž dodržování je mnohdy zajišťováno i právními normami tak, aby každé jednání bylo v souladu s obecnými morálními zásadami demokratické společnosti. Tento obecný horizont, který vývojem společnosti rozvíjí i svůj morální obsah v prostoru a čase, musí být posuzován z hlediska konkrétního případu také právě v daném čase, na daném místě a ve vzájemném jednání účastníků právních vztahů.*“⁵³⁸ Zatímco první definice apeluje na stabilitu hodnot, které představují dobré mravy, druhá z nich chápe dobré mravy dynamicky, jako určité základní zásady, které se v prostoru a čase mění.

⁵³⁶ Rozsudek Okresního soudu v Prešově sp. zn. 12 C 141/2010 ze dne 17. 1. 2011, dostupný z: http://wwwold.justice.sk/dwn/h4/rs/rsSRspotr/OSPO_12C141_2010-236.pdf.

⁵³⁷ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 538/2003 ze dne 25. 10. 2004, usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 29/2005 ze dne 16. 3. 2005, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 1420/2005 ze dne 30. 11. 2005 či usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 3547/2012 ze dne 24. 1. 2013.

⁵³⁸ Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 249/97 ze dne 26. 2. 1998 či nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 544/2000 ze dne 12. 3. 2001.

Pojem dobrých mravů tudíž nelze chápat jako jakousi „vyšší morálku“, ale jako určité „obecně uznávané minimum společenských hodnot“⁵³⁹. Pojem dobrých mravů není v žádném předpise vymezen⁵⁴⁰ a je tak na uvážení soudů, které budou rozhodovat o návrhu na zrušení rozhodčího nálezu, aby po zvážení všech rozhodných okolností případně konstatovaly zjevné porušení dobrých mravů. Mám za to, že soudy by při svém rozhodování měly respektovat výše uvedené obecné definice dobrých mravů a dále zohlednit kazuistickou judikaturu Nejvyššího či Ústavního soudu ČR, kterou však nebude možné aplikovat bez dalšího, jelikož rozpor s dobrými mravy představuje důvod pro zrušení rozhodčího nálezu jen tehdy, pokud dosáhne vyšší intenzity. Bude se tak zřejmě jednat o takový rozpor s dobrými mravy, který soud zjistí bez potřeby dalšího dokazování.⁵⁴¹

Domnívám se, že tento zrušovací důvod míří především na rozhodčí nálezy, které zcela opomijely nepřiměřenou výši smluvních úroků či smluvních pokut. Ostatně kritika v tomto smyslu byla na rozhodování rozhodců snášena odbornou veřejností mnohokrát. Ostře proti rozhodování rozhodců ad hoc vystupuje např. Uhl, který na základě svých zkušeností uvádí, že řada nebankovních subjektů využívá velmi invenčně a dravě pojatých podmínek, jejichž cílem je v podstatě výroba trvale udržitelného dluhu, který generuje stálý zisk. „*Takové hmotněprávní ujednání, které se svou povahou blíží lichvě, by snad před většinou obecných soudů neobstálo, nicméně tento technický problém elegantně řeší rozhodčí doložka, která je nenápadnou a povinnou náležitostí takové smlouvy*“ a dodává, že „*(t)akové rozhodování v „ad hoc“ arbitrážích nebere v úvahu hranice dobrých mravů a z práva, které je v takovém procesu nalézáno, se stává osnova pravidel zcela zbavená hodnot, na kterých je právo, tak jak o něm sní většina populace, vystavěno.*“⁵⁴² Na rozhodování rozhodců v rozporu s dobrými mravy upozorňuje i Bureš⁵⁴³, který konstatuje, že se v případě rozhodčího řízení nesetkal

⁵³⁹ SALAČ, J. Rozpor s dobrými mravy a se zákonným zákazem. *Právní rozhledy* 6/2000.

⁵⁴⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 486/2002 ze dne 5. 12. 2002.

⁵⁴¹ CARBOL, K. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 7/2012.

⁵⁴² UHL, P. Arbitráž jako symbol hranic práva a jeho proměny. In: *JINÉ PRÁVO* [online]. 2010 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/03/arbitraz-jako-symbol-hranic-prava-jeho.html>.

⁵⁴³ Místopředseda Vrchního soudu v Praze.

s případem, že by byla zamítnuta žaloba nebo snížena smluvní pokuta sjednaná v rozporu s dobrými mravy.⁵⁴⁴

Poněkud složitější otázkou je, jaké rozhodování rozhodců podřadit pod kategorii *zjevného rozporu s veřejným pořádkem*. Rozpor s veřejným pořádkem byl dosud ve vztahu k rozhodčímu řízení relevantní toliko při odepření uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů. Přijetím Úmluvy o uznání a výkonu cizích rozhodčích nálezů ze dne 6. 11. 1959 vyhlášené ve Sbírce zákonů a mezinárodních smluv jako vyhláška ministerstva zahraničních věcí č. 74/1959 (tzv. Newyorská úmluva) se Československo a posléze Česká republika jako nástupnický stát zavázaly uznávat a vykonávat rozhodčí nálezy vydané na území jiného smluvního státu, a to za podmínek uvedených v této Úmluvě. Zároveň Newyorská úmluva umožňuje, aby za určitých předpokladů specifikovaných v čl. V této Úmluvy bylo možné uznání a výkon rozhodčího nálezu odepřít. Jedním z důvodů odepření uznání a výkonu rozhodčího nálezu je skutečnost, že příslušný orgán země, kde se žádá o uznání a výkon, zjistí, že uznání nebo výkon nálezu by byl v rozporu s veřejným pořádkem této země.⁵⁴⁵ Shodné ustanovení nacházíme i v zákoně o rozhodčím řízení mezi ustanoveními týkajícími se poměru k cizině.⁵⁴⁶

Novela zákona o rozhodčím řízení nově přináší kategorii rozporu s veřejným pořádkem i do vnitrostátního rozhodčího řízení. Inspirací pro zavedení této kategorie mohla být jak výše uvedená Newyorská úmluva, tak i nový občanský zákoník, který s tímto pojmem také pracuje. „*Žádná jednotná a mezinárodně uznávaná definice veřejného pořádku neexistuje, a proto nezbyvá než se uchýlit k výkladu tohoto pojmu, jak jej chápe právní věda a praxe v konkrétní zemi (...)*“⁵⁴⁷ Některé státy při výkladu daného pojmu akcentují jeho právní stránku s tím, že předmětem veřejného pořádku jsou podstatné zásady právního řádu či účel tuzemského práva, jindy do jeho rámce spadají i zásady společenského zřízení či dobré mravy.⁵⁴⁸ Obsah veřejného pořádku tak

⁵⁴⁴ BUREŠ, J. U nemravných smluv budou moci soudy snížit sankční úrok. *Právo*, 27. 1. 2010.

⁵⁴⁵ Viz čl. V odst. 2 písm. b) Newyorské úmluvy.

⁵⁴⁶ Ustanovení § 39 písm. c) zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁴⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 189/10 ze dne 10. 5. 2010.

⁵⁴⁸ KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 3/2004.

můžeme spatřovat v zásadních sociálních hodnotách reflektovaných tuzemským právem.⁵⁴⁹

Veřejný pořádek nelze ztotožňovat s kogentními normami, jelikož hodnoty tvořící veřejný pořádek představují abstraktnější kategorii, která vyplývá z právní úpravy, či ze zakotvení určitého právního institutu jako celku. Hodnoty subsumované pod veřejný pořádek tak lze dovozovat z účelu zákona.⁵⁵⁰ Rovnítko však nelze klást ani mezi veřejný pořádek a ústavní pořádek. Ač základní zásady právního řádu bývají často vyjádřeny právě v normách ústavního práva, nepojímají tyto zásady vyčerpávajícím způsobem, ale jedná se pouze o příklady toho, co je nutno za základní zásady považovat.⁵⁵¹ Celá řada hodnot není ústavním pořádkem explicitně chráněna, přesto tvoří páteř určitého právního řádu. Příkladem takových hodnot je ochrana dobrých mravů či ochrana spotřebitele.⁵⁵²

Při výkladu tohoto nového pojmu budou soudy pravděpodobně vycházet z judikatury vztahující se k mezinárodnímu rozhodčímu řízení. Výkladem pojmu se zabýval Ústavní soud ČR v usnesení sp. zn. IV. ÚS 189/10 ze dne 10. 5. 2010, v němž odkazem na doktrínu⁵⁵³ vyjádřil názor, že „rozpor s veřejným pořádkem je shledán tehdy, jestliže by přiznání účinku vykonatelnosti rozhodčího nálezu odporovalo základním principům ústavního a právního řádu, společenského zřízení a veřejného pořádku vůbec, přičemž by se jednalo o porušení takového zájmu, na kterém je třeba zcela jednoznačně a v každém ohledu trvat.“⁵⁵⁴ Obdobně vymezuje pojem veřejného pořádku i důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku, který nově zavádí tento pojem do civilního kodexu. Autoři důvodové zprávy zdůrazňují, že není možné veřejný pořádek definovat v právní normě, ale určité vodítko přece jen dávají, když uvádějí,

⁵⁴⁹ KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/2004.

⁵⁵⁰ Tamtéž.

⁵⁵¹ Tamtéž.

⁵⁵² Tamtéž.

⁵⁵³ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. díl, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-096-6, s. 415.

⁵⁵⁴ V této souvislosti Ústavní soud ČR odkázal na vymezení veřejného pořádku učiněné Bělohlávkem. Viz BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. díl, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-096-6, s. 415.

že „(o)rientačně lze vyjít z pojetí, že veřejný pořádek prostupuje celé právo a zahrnuje pravidla, na nichž leží právní základy společenského řádu zdejší společnosti.“⁵⁵⁵

Ústavní soud ČR ve své dosavadní judikatuře týkající se rozhodčího řízení pojímá veřejný pořádek v řízení o uznání a výkonu cizího rozhodčího nálezu spíše procesněprávně⁵⁵⁶, když akcentuje hledisko spravedlivého procesu. Rozporem s veřejným pořádkem se Ústavní soud ČR zabýval např. v nálezu sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006⁵⁵⁷, v němž uvedl, že „(r)ozpor s veřejným pořádkem se bezpochyby týká případů, kdy v řízení, z něhož příslušné rozhodnutí cizozemského soudu vzešlo, byla porušena základní práva účastníků řízení.“ A dále se vyslovil, že uznání a výkon rozhodnutí, které neobstojí z hlediska ochrany základních práv, by bylo v rozporu s veřejným pořádkem České republiky a v konečném důsledku i se samotným ústavním pořádkem České republiky.

V intencích výše uvedeného rozhodnutí tedy můžeme dovodit, že mezi hodnoty, jež jsou předmětem veřejného pořádku, můžeme řadit základní lidská práva a svobody. Zvláštní důraz je pak kladen zejména na právo na spravedlivý proces. O tom, že spravedlivý proces představuje zásadu, na níž je nutno bez výhrad trvat, prakticky neexistují pochybnosti.⁵⁵⁸ Uvedený zrušovací důvod by tak teoreticky mohl směřovat proti těm rozhodčím nálezům, při jejichž vydání byla hrubě porušena nezadatelná procesní práva a zásady. Rozhodnutí by bylo vydáno v rozporu s veřejným pořádkem např. tehdy, pokud by došlo k takovým excesivním pochybením procesního rázu,

⁵⁵⁵ Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0.

⁵⁵⁶ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006, usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 189/10 ze dne 10. 5. 2010.

⁵⁵⁷ Rozpor s veřejným pořádkem Ústavní soud ČR řešil v nálezu sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006. V uvedeném rozhodnutí se orgán ochrany ústavnosti zabýval ústavní stížností, která byla podána proti usnesení Městského soudu v Praze, kterým bylo dle nařízení Brusel I. potvrzeno prohlášení vykonatelnosti vydané Obvodním soudem pro Prahu 3 ohledně soudního příkazu vydaného v Itálii. Stěžovatelka ve své ústavní stížnosti namítala, že prohlášení vykonatelnosti nemohlo být vydáno ani potvrzeno, neboť v samotném nalézacím řízení bylo porušeno její právo na spravedlivý proces. Stěžovatelka totiž podala odpor proti soudnímu příkazu vydanému italským soudem, uvedený soud podání stěžovatelky obdržel. Následně již od italského soudu neobdržela žádnou písemnost, předvolání či rozhodnutí ve věci. Stěžovatelka tak důvodně očekávala, že řízení před italským soudem bude pokračovat. Místo toho české soudy prohlásily italský soudní příkaz za vykonatelný a nařídily jeho výkon. Ústavní soud ČR napadené rozhodnutí Městského soudu v Praze zrušil, a to z důvodu, že tento se vůbec nezabýval stěžovatelkou namítanou výhradou veřejného pořádku, a to přesto, že na ni stěžovatelka explicitně odkázala.

⁵⁵⁸ KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 4/2004.

že rozhodčí nález bude vydán, aniž by byl žalovanému doručen návrh na zahájení rozhodčího řízení, nebo kdy žalovanému nebude vůbec doručen rozhodčí nález a žalovaný se o jeho existenci dozví až při zahájení exekučního řízení.⁵⁵⁹ Pokud bychom však veřejný pořádek pojímali procesněprávně, splýval by uvedený zrušovací důvod s důvodem uvedeným v ustanovení § 31 písm. e) zákona o rozhodčím řízení, jenž stanoví, že soud k návrhu kterékoliv strany zruší rozhodčí nález, jestliže straně nebyla poskytnuta možnost věc před rozhodci projednat. Dle judikatury Nejvyššího soudu ČR⁵⁶⁰ totiž uvedený důvod „*miří především na ochranu dodržování základních procesních práv a povinností účastníků rozhodčího řízení s ohledem na zásadu rovnosti účastníků řízení vyjádřenou v § 18 (...) zákona*“.

Doktrína však upozorňuje na skutečnost, že vedle veřejného pořádku procesního, jenž ztělesňuje hodnoty obsažené v procesním právu, můžeme rozlišovat i veřejný pořádek materiální (hmotněprávní), který chrání hodnoty spočívající v právu hmotném.⁵⁶¹ Z výše uvedeného důvodu se tak domnívám, že zrušovací důvod uvedený pod písm. g) bude spíše chránit hmotněprávní veřejný pořádek.

V souvislosti s problematikou spotřebitelských rozhodčích doložek je třeba zdůraznit i doktrínu *tzv. evropského veřejného pořádku*, za jehož předmět je třeba považovat nejzákladnější hodnoty a zásady, na nichž jsou založeny cíle a poslání ES a EU.⁵⁶² Mezi tyto hodnoty budou řazeny především základní svobody jednotného vnitřního trhu. Standardy evropského veřejného pořádku vyplývají především z judikatury Evropského soudního dvora. Pro oblast rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech je třeba připomenout zejména rozhodnutí ve věci *Mostaza Claro*⁵⁶³, v němž Soudní dvůr dospěl k závěru, že ochrana spotřebitele je součástí

⁵⁵⁹ CARBOL, K. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 7/2012.

⁵⁶⁰ Viz např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 4968/2010 ze dne 18. 12. 2012.

⁵⁶¹ ROZEHNALOVÁ, N.; TÝČ, V. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy. *Právník* 6/2002; KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 3/2004.

⁵⁶² KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 3/2004.

⁵⁶³ Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Elisa María Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium Sl.*, ze dne 26. 10. 2006. Rozhodnutí podrobněji rozebráno na s. 57-63.

evropského veřejného pořádku.^{564,565} Součástí veřejného pořádku by tak bylo třeba považovat i minimální standardy ochrany spotřebitele vyplývající ze směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.

Pokud se podíváme do zahraničních úprav rozhodčího řízení, dojdeme k závěru, že možnost soudu zrušit rozhodčí nález z důvodu rozporu s veřejným pořádkem je zcela běžnou záležitostí. V Evropě můžeme takovou úpravu najít např. v Rakousku⁵⁶⁶, Německu⁵⁶⁷, Polsku⁵⁶⁸, Belgii⁵⁶⁹, Francii⁵⁷⁰ či Španělsku⁵⁷¹, přičemž ve všech těchto případech dokonce představuje rozpor s veřejným pořádkem obecný důvod zrušení rozhodčího nálezu, jenž není omezen toliko na rozhodčí nálezy vydané

⁵⁶⁴ Soudní dvůr v uvedeném rozhodnutí konstatoval: „*where its domestic rules of procedure require a national court to grant an application for annulment of an arbitration award where such an application is founded on failure to observe national rules of public policy, it must also grant such an application where it is founded on failure to comply with Community rules of this type*“. Tedy Soudní dvůr uvedl, že ochrana spotřebitele dle směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, představuje obdobná pravidla jako veřejný pořádek.

⁵⁶⁵ Viz též NOVÝ, Z. Arbitration Clause as Unfair Contract Terms: Some Observations on the ECJ's Claro Case. In: *Social Science Research Network* [online]. 2008 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1685266; HERBOCZKOVÁ, J. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. In: *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. [online]. 2009 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Herboczкова_Jana_1555_.pdf; KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 3/2004.

⁵⁶⁶ Viz ustanovení § 611 odst. 2 č. 5 a č. 8 civilního procesního řádu, dle kterých se rozhodčí nález zruší, pokud „*rozhodčí řízení bylo provedeno způsobem odporujícím základním zásadám rakouského právního řádu (ordre public)*“ či pokud „*rozhodčí nález odporuje základním zásadám rakouského právního řádu (ordre public)*“. Zákon v českém znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 31 – 46.

⁵⁶⁷ Viz ustanovení § 1059 odst. 2 č. 2 písm. b) civilního procesního řádu stanovující, že rozhodčí nález lze zrušit, pokud soud zjistí, že „*uznání nebo výkon rozhodčího nálezu by vedly k výsledku, který odporuje veřejnému pořádku (ordre public)*“. Zákon v českém znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 245 – 261.

⁵⁶⁸ Viz ustanovení čl. 1206 § 2 odst. 2 zákona o civilním řízení konstatující, že soud zruší rozhodčí nález, zjistí-li, že „*rozhodčí nález je v rozporu s veřejným pořádkem Polské republiky (ordre public)*“. Zákon v českém znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1189 – 1220.

⁵⁶⁹ Viz ustanovení čl. 1704 odst. 2 písm. a) zákona o soudním řízení, dle kterého rozhodčí nález může být zrušen „*pokud je v rozporu s veřejným pořádkem*“. Zákon v českém znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 65 – 78.

⁵⁷⁰ Viz ustanovení čl. 1492 odst. 5 občanského soudního řádu říkající, že žalobu na zrušení rozhodčího nálezu lze podat, pokud „*nález je v rozporu s veřejným pořádkem*“. Zákon v českém znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 443 – 461.

⁵⁷¹ Viz ustanovení čl. 41 odst. 1 písm. f) zákona o rozhodčím řízení uvádějící jako důvod pro zrušení rozhodčího nálezu, že „*nález je v rozporu s veřejným pořádkem*“. Zákon v českém znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 333 – 379.

ve spotřebitelských sporech. Na druhou stranu zrušovací důvod spočívající ve skutečnosti, že bylo rozhodováno v rozporu s právními předpisy stanovenými na ochranu spotřebitele, obsahuje toliko úprava slovenská.⁵⁷² S možností zrušit rozhodčí nález z důvodu rozporu s dobrými mravy jsem se nesetkala vůbec.

S přezkumem rozhodčích nálezů nerozlučně souvisí i další instituty, jež byly Novelou do zákona o rozhodčím řízení nově zakotveny, a to povinné odůvodnění rozhodčích nálezů a poučení o právu podat návrh na jeho zrušení soudem.⁵⁷³ Případná dohoda stran, že rozhodčí nález nemusí odůvodnění a poučení obsahovat, by byla v případě spotřebitelského sporu neúčinná. Tyto zvláštní nároky na obsah rozhodčího nálezu vydaného ve spotřebitelském sporu představují další prvky ochrany spotřebitele v rozhodčím řízení. Spotřebiteli tak musí být obligatorně poskytnuty informace o tom, proč bylo rozhodnuto určitým způsobem, a že, pokud s rozhodnutím nesouhlasí, může podat návrh na jeho zrušení k soudu. Odůvodnění rozhodčího nálezu je také předpokladem pro případný věcný přezkum rozhodčího nálezu.

Na odůvodnění rozhodčího nálezu se s ohledem na skutečnost, že zákon o rozhodčím řízení blíže jeho obsah nespécifikuje, použijí přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu, konkrétně jeho ustanovení § 157.⁵⁷⁴ Oproti odůvodnění soudního rozhodnutí by však odůvodnění rozhodčího nálezu mělo obsahovat i vypořádání se s otázkami pravomoci rozhodců a jejich ustanovením, místa řízení atd.⁵⁷⁵ Zákon o rozhodčím řízení blíže nespécifikuje ani náležitosti poučení. Domnívám se, že by bylo namístě opět použít přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu⁵⁷⁶ a v poučení uvést kromě možnosti podat žalobu na zrušení rozhodčího nálezu též lhůtu a místo k jejímu podání. Bělohávek má však za to, že by plně postačila pouze

⁵⁷² Viz § 40 odst. 1 písm. j) zákona o rozhodcovskom konaní. Zákon ve slovenském znění in: BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0, s. 1513 – 1553.

⁵⁷³ Ustanovení § 25 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁷⁴ Rozsudek Nejvyšší soud ČR sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. 4. 2007; BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 924.

⁵⁷⁵ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 924.

⁵⁷⁶ Ustanovení § 157 odst. 1 občanského soudního řádu.

informace o tom, že je takový institut dán; za vhodné by však považoval alespoň odkázat na ustanovení § 31 zákona o rozhodčím řízení.⁵⁷⁷

V. 3. Pravidla pro postup v rozhodčím řízení

Ústavní soud ČR v nálezu sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011 uvedl, že podmínkou platnosti rozhodčí doložky je, že spotřebiteli budou v rozhodčím řízení zajištěna stejná práva jako v řízení soudním. To však dle mého názoru nelze v žádném případě chápat tak, že by rozhodčí řízení mělo kopírovat řízení soudní.

Zákon o rozhodčím řízení vychází z autonomie stran při určování pravidel o postupu řízení. Akcentována je tedy dohoda stran o postupu, kterým mají rozhodci vést řízení.⁵⁷⁸ Tato dohoda může být obsažena jak v rozhodčí smlouvě, tak v jakékoliv jiné dohodě uzavřené před i po zahájení rozhodčího řízení. Pokud je taková dohoda uzavřena, je jí rozhodce vždy vázán, ledaže by odporovala základním zásadám rozhodčího řízení.⁵⁷⁹

Od Novely zákona o rozhodčím řízení je výslovně stanoveno, že strany mohou určit postup také v pravidlech pro rozhodčí řízení. Je tak možné určit postup řízení prostřednictvím určitých standardizovaných pravidel, jež je možné připodobnit k obchodním podmínkám. V případě rozhodčího řízení ad hoc však musí být taková pravidla přiložena k rozhodčí smlouvě, nestačí tedy v rozhodčí smlouvě pouze odkázat na externí dokument. Novela zákona o rozhodčím řízení tak reagovala na rozhodnutí Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 05. 2009⁵⁸⁰, dle kterého je vydávání pravidel pro rozhodčí řízení subjektem odlišným od stálého rozhodčího soudu nepřijatelné pro obcházení zákona.⁵⁸¹ Novou právní úpravou dochází k překonání tohoto

⁵⁷⁷ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 927.

⁵⁷⁸ Ustanovení § 19 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁷⁹ BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7, s. 660.

⁵⁸⁰ Důvodová zpráva k Novele, s. 22, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

⁵⁸¹ Vrchní soud v Praze ve svém rozhodnutí mimo jiné konstatoval, že pokud subjekt, který není stálým rozhodčím soudem, zřízeným na základě zvláštního zákona, jak to předpokládá zákon o rozhodčím řízení ve svém § 13, vykonává takové činnosti, které spadají podle zákona o rozhodčím řízení výlučně do působnosti stálých rozhodčích soudů, jde o úmysl obcházet zákon a dochází tak k rozporu se zákonem (v rozsudku se uvádí např. vydávání pravidel pro rozhodčí řízení, vydávání sazebníku poplatků). Jinými

právního názoru, když se dle důvodové zprávy k Novele výslovně umožňuje, aby strany odkázaly na pravidla vydaná např. arbitrážním centrem, tj. subjektem, který není stálým rozhodčím soudem a přesto poskytuje služby v oblasti rozhodčího řízení. Zákodárce tak jasně stanovil, že i tyto subjekty mohou vydávat pravidla pro řízení, avšak předpokladem pro jejich použití v rozhodčím řízení je, že tato pravidla budou přiložena k rozhodčí smlouvě. Tím se předejde tomu, co bylo neinstitucionalizovanému rozhodčím řízení často vytýkáno, a to, že pravidla řízení, na která bylo v rozhodčí smlouvě odkazováno, nebyla dostupná.

Požadavek přiložení pravidel k rozhodčí smlouvě nemusí být splněn pouze v případě řízení před stálým rozhodčím soudem, a to s ohledem na povinnost stálých rozhodčích soudů zveřejnit své statuty a řády v Obchodním věstníku⁵⁸², což dává dostatečné záruky, že pravidla o postupu v řízení budou vždy veřejně dostupná.

V současné době je však v legislativním procesu vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekonstrukce soukromého práva⁵⁸³, který se v části sedmnácté dotýká i zákona o rozhodčím řízení. Uvedený materiál navrhuje upravit znění § 19 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení tak, že pravidla o postupu v řízení budou muset být k rozhodčí smlouvě přiložena pouze tehdy, pokud se bude jednat o rozhodčí smlouvu pro řešení sporů ze spotřebitelské smlouvy. Současné znění zákona o rozhodčím řízení tento požadavek klade na veškeré rozhodčí smlouvy, dle kterých má být spor rozhodnut v neinstitucionalizovaném rozhodčím řízení. Dle důvodové zprávy k vládnímu návrhu zákona má tak dojít k napravení problematického stavu, který vznikl Novelou, kdy přiložení pravidel a řádů bylo třeba i tehdy, když se jednalo o řády prestižních zahraničních rozhodčích soudů. Takový požadavek by však byl zcela nestandardní a z mezinárodního hlediska ojedinělý. „*Uvedené pravidlo se tak navrhuje zúžit pouze na spotřebitelské smlouvy, u kterých může mít smysl z důvodu potřeby zvýšené ochrany spotřebitele zejména ve vztahu k pravidlům vydaným rozhodčími centry v České republice, která nejsou stálými rozhodčími soudy ve smyslu*

slovy, dle názoru Vrchního soudu v Praze je nepřijatelné, aby rozhodci ad hoc či arbitrážní centra vydávali pravidla pro rozhodčí řízení.

⁵⁸² Ustanovení § 13 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁸³ Vládní návrh zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekonstrukce soukromého práva, dostupný z www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 930/0.

§ 13 ZRŘ.⁵⁸⁴ K uvedenému návrhu byl již vznesen pozměňovací návrh⁵⁸⁵ požadující ponechání současného znění § 19 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení a upozorňující na rizika plynoucí ze zúžení uvedené povinnosti přikládat pravidla k rozhodčí smlouvě toliko na spotřebitelské vztahy, kdy tak „*dojde k návratu ke stavu, který platil před tzv. velkou novelou (před 1. 4. 2012). Jinými slovy – dojde k tomu, že ad hoc rozhodci v majetkových sporech opět nebudou vázáni jasnými pravidly, která byla ke smlouvě přiložena.*“

Strany tedy mají v rozhodčím řízení širokou možnost dohodnout se na procesních pravidlech. Otázky řízení mohou být rozhodnuty předsedajícím rozhodcem, jestliže k tomu byl zmocněn stranami nebo všemi rozhodci.⁵⁸⁶ Nedohodnou-li se strany na postupu v řízení ani nevyužijí standardizovaná pravidla pro řízení⁵⁸⁷, postupují rozhodci v řízení způsobem, který považují za vhodný. Rozhodčí řízení vedou tak, aby bez zbytečných formalit a při poskytnutí stejné příležitosti k uplatnění práv všem stranám byl zjištěn skutkový stav věci potřebný pro rozhodnutí sporu.⁵⁸⁸ „*(P)rvotní zásadou je dohoda stran o vedení procesu, která má přednost před veškerými ustanoveními zákona i před usneseními senátu či jediného rozhodce. (...) Z toho plyne, že generálně není možné upřednostňovat zásady řešení některých procesních situací obsažené v občanském soudním řádu oproti rozhodčí smlouvě či rozhodčím pravidlům, jež se stala jejím obsahem.*“⁵⁸⁹ Autonomie stran však není neomezená. Ustanovení § 18 zákona o rozhodčím řízení „*kogentně stanoví, že strany mají v rozhodčím řízení rovné postavení a musí jim být dána plná příležitost k uplatnění jejich práv. Jakékoliv ujednání přičící se tomuto pravidlu by bylo neplatné.*“⁵⁹⁰ Uvedené omezení platí i pro případy, kdy by postup rozhodce vyplýval z řádu stálého rozhodčího soudu nebo kdy by jej určovali sami rozhodci.⁵⁹¹ Pokud by zásada rovnosti nebyla respektována, byl by

⁵⁸⁴ Tamtéž.

⁵⁸⁵ Pozměňovací návrh poslance Jana Chvojky ze dne 11. 6. 2013, dostupný z www.psp.cz/sqw/text/orig2.sqw?idd=175774.

⁵⁸⁶ Ustanovení § 19 odst. 1 zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁸⁷ Ustanovení § 19 odst. 4 zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁸⁸ Ustanovení § 19 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení.

⁵⁸⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3744/2009 ze dne 28. 4. 2011.

⁵⁹⁰ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011.

⁵⁹¹ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011.

naplněn důvod pro zrušení rozhodčího nálezu ve smyslu ustanovení § 31 písm. e) zákona o rozhodčím řízení.

Dále zákon o rozhodčím řízení v ustanovení § 30 uvádí, že nestanoví-li zákon jinak, užijí se na řízení před rozhodci přiměřeně ustanovení občanského soudního řádu. Vztahem obou právních norem se zabýval Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. 4. 2007, v němž upozornil, že „(z) použití termínu „přiměřeně“ vyplývá, že rozhodčí řízení nepodléhá občanskému soudnímu řádu přímo a jeho jednotlivá ustanovení nelze použít v rozhodčím řízení mechanicky. Ono přiměřené znamená především zohlednění obecných zásad, na nichž stojí české rozhodčí řízení, to znamená použití norem občanského soudního řádu pod obecným rámcem zásad českého rozhodčího řízení (tak např. zákon o rozhodčím řízení nestanoví náležitosti rozhodčího nálezu, je proto nutno přiměřeně použít § 157 o. s. ř., není vyloučen ani mezitímní ani částečný rozhodčí nález).“

Mezi nejdůležitější zásady, které ovládají rozhodčí řízení, ale i řízení před soudem, patří zásada rovnosti, jež je zakotvena v § 18 a § 19 odst. 2 zákona o rozhodčím řízení. Vzhledem k tomu, že zákon o rozhodčím řízení tuto zásadu nikterak nerozvádí stanovením konkrétních práv účastníků rozhodčího řízení, která nesmí být narušena ve smyslu zachování uvedené zásady, je nutno podle § 30 zákona o rozhodčím řízení použít přiměřeně příslušná ustanovení občanského soudního řádu.⁵⁹² Zásada rovnosti a s tím související možnost věc před rozhodci projednat je dána především tehdy, pokud je oběma stranám dána možnost dostatečného uplatnění své argumentace a vyjádření se ke všem relevantním skutečnostem a argumentům druhé strany. Nestačí však, je-li tato možnost pouze formálně dána, možnost musí být dostatečná, aby ji strana skutečně mohla využít. Uvedená zásada se vztahuje nejen k tvrzením, ale i k dokazování. Strany musí mít stejnou možnost navrhnout důkazy k prokázání svých tvrzení a tyto důkazy i provést. Pokud důkazní návrh některé ze stran nebyl přijat, je třeba, aby rozhodci důkazní návrh uvážili a dostatečně zdůvodnili, proč navržený důkaz nebyl proveden.⁵⁹³

⁵⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. 4. 2007.

⁵⁹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 1201/2007 ze dne 11. 6. 2008; KLEIN, B.; DOLEČEK., M. *Rozhodčí řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2007, ISBN 978-80-7357-264-8, s. 193.

Zmíněná rovnost účastníků řízení je v soudním řízení realizována také zásadou předvídatelnosti rozhodnutí soudu, k jejímuž naplnění slouží i poučovací povinnost soudu podle § 118a občanského soudního řádu.⁵⁹⁴ Judikatura Ústavního soudu ČR⁵⁹⁵ i Nejvyššího soudu ČR⁵⁹⁶ dospěla k názoru, že poučovací povinnost zakotvená v ustanovení § 118a občanského soudního řádu by měla být aplikována i v rozhodčím řízení.⁵⁹⁷ Dle uvedené judikatury „(r)ozhodce nemůže být pouze pasivním činitelem, ale způsobem vedení řízení musí zajistit, aby jeho rozhodnutí nebylo překvapivé. K dosažení tohoto cíle se v civilním soudním řízení uplatňuje poučovací povinnost soudu; není důvod, proč by poučovací povinnost neměl mít i rozhodce, jenž v rozhodčím řízení plní roli rozhodovacího orgánu místo soudu. Poučovací povinnost rozhodce není v rozporu s povahou rozhodčího řízení, resp. jinak řečeno, ani specifika rozhodčího řízení nemohou být argumentem pro závěr, že rozhodce nemusí dbát o předvídatelnost svého rozhodování.“⁵⁹⁸ Vyloučení nepředvídatelnosti rozhodnutí rozhodce je o to naléhavější, že rozhodčí řízení je zpravidla jednoinstanční.⁵⁹⁹

Občanský soudní řád není možné užít na řízení před rozhodci přímo, ale pouze přiměřeně, jelikož je třeba respektovat specifika rozhodčího řízení, která jej odlišují od řízení soudního. Tento alternativní způsob řešení sporů klade důraz především na vůli stran, větší flexibilitu a menší formálnost řízení oproti řízení před soudem. Vyzdvihována je také rychlost řízení a neveřejnost. Tato specifika by měla být

⁵⁹⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. 4. 2007.

⁵⁹⁵ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011.

⁵⁹⁶ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. 4. 2007; rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3749/2008 ze dne 26. 5. 2010, rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 4706/2010 ze dne 28. 3. 2012.

⁵⁹⁷ Dle mého názoru je poučovací povinnost v rozhodčím řízení sice opodstatněná, ale nikoliv ve stejném rozsahu jako v řízení před soudem. S ohledem na zásady rozhodčího řízení tak bude poučovací povinnost poskytována méně formálně. Ohledně rozsahu se pak domnívám, že rozhodce by měl vždy účastníky poučit o možném jiném právním posouzení věci, aby tito měli prostor s ohledem na toto jiné právní posouzení uvést další tvrzení či navrhnout další důkazy, aby unesli břemeno tvrzení a břemeno důkazní, tj. rozhodce by měl postupovat v souladu s ustanovením § 118a odst. 2 občanského soudního řádu, podle něhož, má-li předseda senátu za to, že věc je možné po právní stránce posoudit jinak než podle účastníkova právního názoru, vyzve účastníka, aby v potřebném rozsahu doplnil vyličení rozhodných skutečností. Účastník řízení tak nemůže být zaskočen jiným právním názorem soudu a nemůže mu tak být znemožněno tvrdit skutečnosti významné z hlediska právního názoru soudu a nabídnout k jejich prokázání důkazy. Ohledně ostatní poučovací povinnosti bych byla více skeptická. Dle mého názoru by takové poučení mělo být s ohledem na zásadu rychlosti poskytováno pouze straně, která není kvalifikovaně zastoupena, a to zvláště spotřebiteli, aby byla vyrovnána nerovnost mezi stranami sporu. V jiných případech pro ni v rozhodčím řízení není místo.

⁵⁹⁸ Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011.

⁵⁹⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 4706/2010 ze dne 28. 3. 2012.

zachována i při přiměřené aplikaci občanského soudního řádu, jinak by byl popřen smysl rozhodčího řízení jakožto alternativy k soudnímu řízení.

Závěr

Cílem této práce bylo potvrdit či vyvrátit hypotézu, dle které je možné platně sjednat rozhodčí doložku pro řešení spotřebitelského sporu.

S ohledem na výše uvedenou hypotézu byl tak největší prostor věnován otázce, zda je možné rozhodčí doložku považovat za nepřiměřenou podmínku ve smyslu Směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. Po důkladné analýze této Směrnice, jakož i relevantní judikatury Soudního dvora jsem dospěla k závěru, že rozhodčí doložku není možné paušálně považovat za nepřiměřené ujednání, a tudíž není vyloučeno, aby se spotřebitelem byla uzavřena rozhodčí doložka, v důsledku které by byl případný budoucí spor řešen v rozhodčím řízení. Tímto se tedy potvrdila výše uvedená hypotéza.

V určitých případech však podle evropské úpravy bude třeba rozhodčí doložku považovat za nepřiměřenou. Bylo by tomu tak tehdy, pokud by bylo kumulativně splněno několik podmínek, a to, že by se jednalo o rozhodčí doložku, kterou by uzavřel spotřebitel s osobou, která by byla v postavení silnější smluvní strany, a dále, že by rozhodčí doložka nebyla sjednána individuálně a zároveň by v rozporu s požadavkem přiměřenosti způsobovala významnou nerovnováhu v právech a povinnostech smluvních stran v neprospěch spotřebitele. Zda jsou v konkrétním případě tyto předpoklady nepřiměřenosti, a tudíž neplatnosti, rozhodčí doložky dány, musí posoudit soud. Na uvedeném nic nemění ani skutečnost, že příloha Směrnice uvádí jako jedno z možných nepřiměřených ujednání „*zbavení spotřebitele práva podat žalobu nebo použít jiný opravný prostředek, zejména požadovat na spotřebiteli, aby předkládal spory výlučně rozhodčímu soudu, na který se nevztahují ustanovení právních předpisů.*“ Výčet možných nepřiměřených ujednání v příloze je totiž pouze indikativní a zde uvedená ujednání nelze automaticky považovat za nepřiměřená. Navíc, pod uvedenou formulaci není možné podřadit všechny rozhodčí doložky. Na uvedeném nic nezměnila ani česká právní úprava implementující uvedenou Směrnici, byť ustanovení Směrnice nebyla do českého právního řádu promítnuta zcela shodně. Ani ze současného, ani z nového občanského zákoníku nelze dovodit paušální zákaz rozhodčích doložek.

Výše uvedeným by však nebylo téma rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech zcela vyčerpáno. Další podmínky pro platné sjednání rozhodčí doložky

se spotřebitelem vyplývají ze zákona o rozhodčím řízení, jakož i z vnitrostátní judikatury. Zákon o rozhodčím řízení od novelizace zákonem č. 19/2012 Sb. účinným od 1. 4. 2012 nově zakotvuje ochranu spotřebitele. V důsledku této skutečnosti došlo k omezení smluvní volnosti stran, a to jak v případě sjednání rozhodčí doložky, tak i co se týče rozhodčího řízení. Aby byla rozhodčí doložka se spotřebitelem platně sjednána, musí být splněny požadavky, jež zákon o rozhodčím řízení klade na uzavření a obsah rozhodčí doložky a na osobu rozhodce. Judikatura pak zdůrazňuje, že rozhodčí doložka může být se spotřebitelem platně sjednána pouze za předpokladu, že podmínky ustanovení rozhodce a dohodnuté podmínky procesního charakteru budou účastníkům řízení garantovat rovné zacházení a rozhodčí řízení bude spotřebiteli zaručovat procesní práva srovnatelná s řízením před soudem.

Rozhodčí řízení může představovat vhodný prostředek řešení spotřebitelských sporů, je však třeba zabránit možnému zneužití tohoto institutu v neprospěch spotřebitele jakožto slabší strany. Domnívám se, že současná úprava by toto mohla splnit.

Seznam zkratek

ČR	Česká republika
Doporučení	doporučení Komise č. 98/257/ES ze dne 30. 3. 1998, o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů
ESD	Soudní dvůr Evropské unie
ESLP	Evropský soud pro lidská práva
EU	Evropská unie
Listina	Listina základních práv a svobod vyhlášená ústavním zákonem č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
Novela	zákon č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony
nový občanský zákoník	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
nový zákon o mezinárodním právu soukromém	zákon č. 91/2012 Sb., o mezinárodním právu soukromém
občanský soudní řád	zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů
občanský zákoník	zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů
obchodní zákoník	zákon č. 513/1991 Sb., obchodní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
Směrnice	směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách
Úmluva	Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů

zákon o rozhodčím řízení	zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o soudech a soudcích	zákon č. 6/2002 Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů
zákon o spotřebitelském úvěru	zákona č. 145/2010 Sb., o spotřebitelském úvěru, ve znění pozdějších předpisů

Seznam literatury a ostatních pramenů

Knižní literatura:

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Ochrana spotřebitelů v rozhodčím řízení*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-297-0.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení, ordre public a trestní právo: komentář*. 1. díl, 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-096-6.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Rozhodčí řízení v zemích Evropy*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7400-452-0.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-629-8.

BĚLOHLÁVEK, A. J. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2012, ISBN 978-80-7179-342-7.

BOBEK, M.; BRÍZA, P.; KOMÁREK, J. *Vnitrostátní aplikace práva Evropské unie*. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-377-6.

CURZON, L. B.; RICHARDS, P. H. *The Longman Dictionary of Law*, 7th ed. New York: Pearson, 2007, ISBN 978-0-582-89426-6.

DRÁPAL L.; BUREŠ J. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. vyd. 1. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-107-9.

ELIÁŠ, K. a kol. *Nový občanský zákoník s aktualizovanou důvodovou zprávou*. Ostrava: Sagit, 2012, ISBN 978-80-7208-922-2.

ELIÁŠ, K.; HAVEL, B. *Osnova občanského zákoníku. Osnova zákona o obchodních korporacích*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-205-9.

HENDRYCH, D. a kol. *Právní slovník*, 3. vyd., Praha: C. H. Beck, 2009, ISBN 978-80-7400-059-1.

HURDÍK, J. *Zásady soukromého práva*. Brno: Masarykova univerzita, 1998, ISBN 80-210-2001-6.

KLEIN, B.; DOLEČEK., M. *Rozhodčí řízení*. 1. vyd. Praha: Wolters Kluwer, 2007, ISBN 978-80-7357-264-8.

KLÍMA, K. a kol. *Komentář k Ústavě a Listině*. 2. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2009, ISBN 978-80-7380-140-3.

KNAPPOVÁ, M.; ŠVESTKA, J.; DVOŘÁK, J. a kol. *Občanské právo hmotné*. 4. vyd. Praha: ASPI Publishing, 2005, ISBN 80-7357-127-7.

KOCINA, J.; POLÁČEK, B. a kol. *Aktuální otázky rozhodčího řízení*. Plzeň: Aleš Čeněk, 2011, ISBN 978-80-7380-349-0.

- KRÁL, R. *Zásady aplikace komunitárního práva národními soudy*. Praha: C. H. Beck, 2003, ISBN 80-7179-799-5.
- KURKA, V.; DRÁPAL, L. *Výkon rozhodnutí v soudním řízení*. Praha: Linde, 2004, ISBN 80-7201-443-9.
- LISSE, L. *Přehled judikatury ve věcech rozhodčího řízení*. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2011, ISBN 978-80-7357-645-5.
- LISSE, L. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s komentářem*. Praha: Linde, 2012, ISBN 978-80-7201-874-1.
- MOTHEJZÍKOVÁ, J.; STEINER, V. a kol. *Zákon o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů s přílohami: komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 1996, ISBN 80-7179-034-6.
- NEBBIA, P. *Unfair Contract Terms in European Law. A Study in Comparative and EC Law*. Oxford, Portland: Hart Publishing, 2007.
- ONDŘEJ, J. a kol. *Spotřebitelské smlouvy a ochrana spotřebitele: ekonomické, právní a sociální aspekty*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-446-9.
- RABAN, P. *Alternativní řešení sporů, arbitráž a rozhodci v České a Slovenské republice a v zahraničí*. Praha: C. H. Beck, 2004, ISBN 80-7179-873-8.
- ROZEHNALOVÁ, N. *Rozhodčí řízení v mezinárodním a vnitrostátním obchodním styku*, 2. vyd. Praha: ASPI - Wolters Kluwer, 2008, ISBN 978-80-7357-324-9.
- SELUCKÁ, M. *Ochrana spotřebitele v soukromém právu*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2008, ISBN 978-80-7400-037-9.
- SCHELLE, K.; SCHELLEOVÁ, I. *Alternativní způsoby řešení obchodních sporů*. 2. vyd. Ostrava: KEY Publishing, 2007, ISBN 978-80-87071-14-4.
- SCHULTE-NÖLKE, H.; TWIGG-FLESNER, Ch.; EBERS, M. (eds.) *EC Consumer Law Compendium – Comparative Analysis*. Bielefeld: Universität Bielefeld, 2006 [online] [cit. 21. 2. 2013], Dostupné z: <http://www.eu-consumer-law.org/>.
- STAVINHOVÁ, J.; HLAVSA, P. *Civilní proces a organizace soudnictví*. 1. vyd., Brno: Masarykova univerzita, 2003, ISBN 80-210-3271-5.
- STEINER, V.; ŠTAJGR, F. *Československé mezinárodní civilní právo procesní*. Praha: Academia, 1967.
- SVOBODA, K. *Nové instituty českého civilního procesu*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2012, ISBN 978-80-7357-722-3.
- SVOBODA, P. *Úvod do evropského práva*. 3. vyd. Praha: C. H. Beck, 2010, ISBN 978-80-7400-313-4.
- ŠVESTKA, J.; SPÁČIL, J.; ŠKÁROVÁ, M.; HULMÁK, M. a kol. *Občanský zákoník: komentář*. 2. vyd. Praha: C. H. Beck, 2009, 2 sv., ISBN 978-80-7400-108-6.

VÍTOVÁ, B. *Nepřiměřená ujednání ve spotřebitelských smlouvách*. Olomouc: Iuridicum Olomoucense, o. p. s., 2011, ISBN 978-80-87382-24-0.

WAGNEROVÁ, E.; ŠIMÍČEK, V.; LANGÁŠEK, T.; POSPÍŠIL, I. a kol. *Listina základních práv a svobod: komentář*. vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, ISBN 978-80-7357-750-6.

WACHTLOVÁ, L.; SLANINA, J. *Zákon o spotřebitelském úvěru. Komentář*. 1. vyd. Praha: C. H. Beck, 2011, ISBN 978-80-7400-118-5.

WILLET, Ch. *Fairness in Consumer Contracts. The Case of Unfair Terms*. Aldershot: Ashgate Publishing Ltd., 2007, ISBN 978-1-84014-492-5.

WINTEROVÁ, A. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice*. 4. vyd. Praha: Linde, 2006, ISBN 80-7201-595-8.

Články a příspěvky:

BERDYCH, M.; ZWETTLEROVÁ, I. Náležitosti a forma rozhodčí doložky. *Právní rozhledy* 24/2008.

BEZOUŠKA, P.; KOCIÁN, J. Právní povaha rozhodčího řízení – aplikační problémy. *Právní rozhledy* 16/2010.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Druhá instance v rozhodčím řízení. *Právní zpravodaj* 6/2003.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Ochrana autonomie v rozhodčím řízení není absolutní. *Obchodní právo* 5/2012.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Rozhodčí řízení ad hoc vs. řízení před stálými rozhodčími soudy a postavení tzv. rozhodčích center. *Bulletin advokacie* 10/2005.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Rozhodčí řízení v tzv. smluvních vztazích spotřebitelského typu. *Právní fórum* 3/2010.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Ústavní soud ČR opustil striktní smluvní výklad koncepce rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* 11/2011.

BĚLOHLÁVEK, A. J. Změny v rozhodčím řízení. *Bulletin advokacie* 5/2012.

BĚLOHLÁVEK, A. J.; PEZL, T. Postavení rozhodčího řízení v systému ochrany práv a ústavního pořádku České republiky a dalších zemí. *Právní rozhledy* 7/2004.

BĚLOHLÁVEK, A. J., ŘEZNÍČEK, T. Rozhodcovská způsobilost a seznam rozhodců pro spotřebitelské spory po novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 10/2012.

BUREŠ, J. U nemravných smluv budou moci soudy snížit sankční úrok. *Právo*, 27. 1. 2010.

BESSION, S. Arbitration and Human Rights. *ASA Bulletin* 3/2006. Dostupné také z: <http://www.kluwerlawonline.com/document.php?id=ASAB2006051&type=toc&num=2&>.

CARBOL, K. Zamyšlení nad řešením spotřebitelských sporů v rozhodčím řízení aneb co přinesla novela zákona o rozhodčím řízení. *Právní fórum* 7/2012.

COURBE, P.; BRIÈRE, C.; DIONISI-PEYRUSSE, A.; JAULT-SESEKE, F.; LEGROS, C. Clause compromissoire et réglementation des clauses abusives: CJCE, 26 octobre 2006, *Petites affiches* 152/2007.

GOJOVÁ, J. Rozhodčí doložky ve spotřebitelské smlouvě a její ústavněprávní limity. *Právní fórum* 1/2012.

GRABAN, A. Spotřebitelské zmluvy. *Bulletin slovenskej advokacie* 11/2005.

GRAF, B. U.; APPLETON, A. E. ECJ Case C 40/08 Asturcom – EU Unfair Terms Law Confirmed as a Matter of Public Policy. *ASA Bulletin* 2/2010, Dostupné také z: http://www.dorsey.com/files/upload/ASA_Graf_7210.pdf.

HLAVÁČ, A. Soulad novely zákona o rozhodčím řízení s dosavadní soudní judikaturou. *Právní fórum* 10/2012.

HORSKÁ, J.; BURIAN, J. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách ve světle aktuální judikatury českých soudů a ESD. *Bulletin advokacie* 4/2010.

HULMÁK, M. Práva a povinnosti věřitele při poskytování spotřebitelského úvěru. *Jurisprudence* 7/2010.

HULMÁK, M.; TOMANČÁKOVÁ, B. Rozhodčí řízení jako vhodný prostředek řešení sporů mezi dodavatelem a spotřebitelem. *Obchodněprávní revue* 6/2010 (1. část), 7/2010 (2. část).

HURDÍK, J. Dobrá víra. *Právník* 5/2007.

JAKSIC, A. Procedural Guarantees of Human Rights in Arbitration Proceedings. A Still Unsettled Problem? *Journal of Interantional Arbitration* 2/2007. Dostupné také z: <http://www.kluwerlawonline.com/document.php?id=JOIA2007013&type=toc&num=3&>.

KAPITÁN, Z. Teorie veřejného pořádku a kritéria jeho použití. *Časopis pro právní vědu a praxi* 3/2004, 4/2004.

KLEIN, B. Pozapomenuté výhody rozhodčího řízení. *Právní fórum* 4/2008.

KLEIN, B. Proč mnozí dští oheň a síru na rozhodčí řízení, když jde o božskou instituci? *Právní fórum* 3/2010.

KOCINA, J. Rozhodčí doložky sjednané ve prospěch „soukromých rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie* 7-8/2011.

- KOTOUČOVÁ, J. Rozhodčí řízení. *Ekonomický a právní poradce podnikatele* 4/1995.
- KULHÁNEK, M. Poznámky k připravované novele zákona o rozhodčím řízení. *Právní rozhledy* 7/2011.
- LISSE, L. Rozhodčí doložka ve spotřebitelských smlouvách a judikatura ESD. *Právní fórum* 12/2010.
- LISSE, L. Sjednocení či změna judikatury v rozhodčím řízení? *Právní fórum* 11-12/2011.
- LISSE, L. Stanovisko Nejvyššího soudu k rozhodčím doložkám arbitrážních center. *Obchodněprávní revue* 8/2011.
- LOOS, M. Case: ECJ - Mostaza Claro. *European review of contract law* 3/2007.
- MAGÁL, M.; KUBINA, P. Rozhodcovské doložky v spotřebitelských smlouvách. *Justičná Revue - časopis pre právnú prax* 4/2008.
- NOVÝ, Z. Nekalá rozhodčí doložka v českém právu. In: KYNCL, L.; SEHNÁLEK, D.; DÁVID, R.; VALDHANS, J. *Dny práva – 2009 – Days of Law: sborník příspěvků*. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2009.
- PECHA, R. K právní povaze rozhodčích nálezů. *Bulletin advokacie* 5/2003.
- PELIKÁNOVÁ, I. České právo, Evropa a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 10/2011.
- POHL, T. K problematice přezkoumání rozhodčích nálezů soudem. *Právní fórum* 4/2008.
- POHL, T. Nad novelou zákona o rozhodčím řízení. *Obchodní právo* 7-8/2012.
- POHL, T. Otazníky v řízení před rozhodci. *Právní rádce* 5/2010.
- POISSONNIER, G.; TRICOIT, J. P. La CJCE confirme sa volonté de voir le juge national mettre en oeuvre le droit communautaire de la consommation. *Petites affiches* 189/2007.
- RABAN, P. Drobní dlužníci a zakázaná smluvní ujednání. *Právní rádce* 11/2009.
- ROZEHNALOVÁ, N. Rozhodčí řízení – alternativa k řízení soudnímu, *Právní fórum* 4/2008.
- ROZEHNALOVÁ, N.; HAVLÍČEK, J. Rozhodčí smlouva a rozhodci ve světle některých rozhodnutí... aneb quo vadis? *Právní fórum* 3/2010.
- ROZEHNALOVÁ, N.; TÝČ, V. Kolizní smluvní právo, výhrada veřejného pořádku a mezinárodně kogentní normy. *Právník* 6/2002.
- RŮŽIČKA, K. K otázce právní povahy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* 5/2003.
- RŮŽIČKA, K. Osoba rozhodce v rozhodčím řízení. *Právní rádce* 8/1998.

SADECKÝ, L. Rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv po novele zákona o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů. *Právní rozhledy* 5/2012.

SALAČ, J., K problematice rozporu právního úkonu se zákonem ve světle § 39 občanského zákoníku. *Právní rozhledy* 10/1997.

SALAČ, J. Rozpor s dobrými mravy a se zákonným zákazem. *Právní rozhledy* 6/2000.

SELUCKÁ, M. Ochrana spotřebitele: nenápadná změna se zásadními dopady. *Právní rozhledy* 14/2010.

SLOVÁČEK, D. Ochrana spotřebitele a rozhodčí doložky. *Bulletin advokacie* 7-8/2009.

SLOVÁČEK, D. Rozhodčí řízení a směrnice o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách. *Právní rozhledy* 9/2010.

SLOVÁČEK, D. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. *Právní rozhledy* 10/2011.

SOKOL, T. Opět k (ne)platnosti rozhodčích doložek ve prospěch soukromých „rozhodčích soudů“. *Bulletin advokacie* 6/2010.

SOKOL, T. Vázanost rozhodce právem ČR ve vnitrostátním sporu. *Právní fórum* 4/2008.

SUCHOŽA, J., PALKOVÁ, R. Právna úprava rozhodcovského konania v Slovenskej republike. *Právní fórum* 3/2010.

SVOBODA, K. K pokusu Ústavního soudu definovat nová kritéria přezkumu rozhodčích nálezů. *Obchodní právo* 6/2012.

ŠMERDA, M. Zamyšlení nad jedním soudním rozhodnutím - nefér útok na rozhodčí řízení. *Právní fórum* 4/2010.

TOMANČÁKOVÁ, B. Smlouvy uzavírané se spotřebitelem v návrhu občanského zákoníku. *Právní fórum* 9/2009.

TOMSA, M. K problematice právní úpravy rozhodčího řízení. *Obchodněprávní revue* 9/2011.

TOMSA, M. Nepřiměřenost rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách. *Obchodní právo* 6/2011.

TÉGL, P. Poctivost a důvěra jako jeden ze základních principů evropského smluvního práva. In: PAUKNEROVÁ, M.; TOMÁŠEK, M. (eds.): *Nové jevy v právu na počátku 21. století. IV. Proměny soukromého práva*, Praha: Karolinum, 2009, ISBN 978-80-246-1687-2.

VALOUŠKOVÁ, Z. K překvapivosti rozhodčích nálezů ve světle českých soudů. *Právní rádce* 1/2012.

VARVAŘOVSKÝ, P. Rozhodčí řízení v judikatuře Ústavního soudu. *Právní fórum* 3/2010.

VÍTOVÁ, B. Vybrané aspekty soukromoprávní ochrany spotřebitele v novém občanském zákoníku. *Obchodní právo* 9/2012.

VLASTNÍK, J. Právo na spravedlivý rozhodčí proces? *Právní rozhledy* 1/2012.

ZOULÍK, F. Některé problémy rozhodčího řízení. *Bulletin advokacie* 1/2007.

Kvalifikační práce:

TÉGL, P. *Dobrá víra v občanském právu*. Praha, 2008. Disertační práce. Právnická fakulta Univerzity Karlovy.

Elektronické zdroje:

ALDERMAN, R. M. Why We Really Need the Arbitration Fairness Act: It's All About Separation of Powers. In: *The Social Science Research Network* [online]. 2009 [cit. 2013-04-28]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1411868.

Consumer Debt Collection Due Process Protocol - Statement of Principles. In: *American Arbitration Association* [online]. 2010 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.adr.org/aaa/ShowProperty?nodeId=%2FUCM%2FADRSTG_003865&revision=latestreleased.

Consumer Due Process Protocol. In: *American Arbitration Association* [online]. 2007 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://www.adr.org/aaa/faces/s/sitesearch?q=consumer%20due%20process%20protocol&_afLoop=262515764116901&_afWindowMode=0&_afWindowId=iaeb57o7x_44#%40%3F_afWindowId%3Diaeb57o7x_44%26_afLoop%3D262515764116901%26q%3Dconsumer%2Bdue%2Bprocess%2Bprotocol%26_afWindowMode%3D0%26_adf.ctrl-state%3DzvmYo1czb_4&_af.ts=1367099676963.

Desítky lidí si stěžují na verdikty rozhodčích soudů. Stát přemýšlí, jak je „zkrotit“. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26-/kavarna.aspx?c=A090708_125225_kavarna_bos.

DRAHOZAL, Ch. R.; FRIEL, R. Consumer Arbitration in the European Union and the United States. In: *Social Science Research Network* [online]. 2003 [cit. 2013-04-27]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1882624.

HERBOCZKOVÁ, J. Arbitrabilita spotřebitelských sporů. In: *COFOLA 2010: the Conference Proceedings*. [online]. 2009 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://www.law.muni.cz/sborniky/cofola2010/files/arbitrabilita/Herboczko_v_Jana_1555_.pdf.

Kdo využívá našich služeb. In: *Společnost pro rozhodčí řízení* [online]. 2012 [cit. 2013-06-26]. Dostupné z: <http://www.rozhodci-rizeni.cz/kdo-vyuziva-nasich-sluzeb/>.

KNÖTIG, P. Sjednocující právní názor Nejvyššího soudu týkající se rozhodčího řízení. In: *Nejvyšší soud ČR*. [online] 2011 [cit. 2013-01-18]. Dostupné z: http://www.nsoud.cz/JudikaturaNS_new/ns_web.nsf/web/Provarejnostamedia~Tiskovezpravy~Sjednocujici_pravni_nazor_Nejvysiho_soudu_tykajici_se_rozhodciho_rizeni~?openDocument&lng=CZ.

LISSE, L. Nalézání práva rozhodci v nové judikatuře Ústavního soudu. In: *Epravo.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/nalezani-prava-rozhodci-v-nove-judikature-ustavniho-soudu-77917.html>.

LISSE, L. Rozhodce jako "jiný orgán" ve smyslu čl. 36 Listiny. In: *ELAW.cz* [online]. 2011 [cit. 2013-06-16]. Dostupné z: <http://www.elaw.cz/obcanske-pravo/542-rozhodce-jako-jiny-organ-ve-smyslu-listiny.html>.

NOVÝ, Z. Arbitration Clause as Unfair Contract Terms: Some Observations on the ECJ's *Claro* Case. In: *Social Science Research Network* [online]. 2008 [cit. 2013-06-21]. Dostupné z: http://papers.ssrn.com/sol3/papers.cfm?abstract_id=1685266.

O rozhodčím řízení. *Rozhodčí soud při Hospodářské komoře ČR a Agrární komoře ČR* [online]. [cit. 2013-02-22]. Dostupné z: <http://www.soud.cz/o-rozhodcim-rizeni>.

PALLA, T. Rozhodčí doložky ve spotřebitelských smlouvách - ANO či NE?. In: *Epravo.cz* [online]. 2013 [cit. 2013-05-05]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/rozhodci-dolozky-ve-spotrebitelskych-smlouvach-ano-ci-ne-55269.html>.

PALLA, T. Zneužívání rozhodčích doložek - stále nevyřešený problém. In: *Epravo.cz* [online]. 2010 [cit. 2013-05-08]. Dostupné z: <http://www.epravo.cz/top/clanky/zneuzivani-rozhodcich-dolozek-stale-nevyreseny-problem-60076.html>.

Pozor na rozhodčí soudy, můžete přijít o statisíce. In: *IDNES.cz* [online]. 2009 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: http://zpravy.idnes.cz/desitky-lidi-si-stezuji-na-verdikty-rozhodcich-soudu-stat-premysli-jak-je-zkrotit-g26/kavarna.aspx?c=A090708_125225_kavarna_bos.

RABAN, P. Je efektivně zajištěna spravedlnost ve spotřebitelských vztazích?. In: *Právní rádce* [online]. 2010 [cit. 2013-06-22]. Dostupné z: <http://pravniрадce.ihned.cz/c1-40730190-je-efektivne-zajistena-spravedlnost-ve-spotrebitelskych-vztazich>.

SEIN, K. Protection of Consumers against Unfair Jurisdiction and Arbitration Clauses in Jurisprudence of the European Court of Justice. In: *Iuridicainternational.eu* [online]. 2011 [cit. 2013-06-01]. Dostupné z: www.juridicainternational.eu/index.php?id=14840.

Statistický přehled soudních agend: druhá část. In: *Ministerstvo spravedlnosti ČR* [online]. 2011 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>.

Statistické údaje za rok 2010. In: *Insolvenční zákon* [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://insolvenzni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>.

Statistické údaje za rok 2012. In: *Insolvenční zákon* [online]. [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://insolvencni-zakon.justice.cz/expertni-skupina-s22/statistiky.html>.

ŠUSTOVÁ, J. Pár poznámek k problematice poučovací povinnosti dle § 118a o. s. ř. In: *Epravo.cz* [online]. 2012 [cit. 2013-06-02]. Dostupné z: [http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovací-povinnosti-dle-118aosr-v-rozhodcim-rizeni-82006.html](http://www.epravo.cz/top/clanky/par-poznamek-k-problematice-poucovací-povinnosti-dle-118a-osr-v-rozhodcim-rizeni-82006.html).

Tisková zpráva - Zastoupení Evropské komise. In: *Europa - Communiqués de presse* [online]. 2009 [cit. 2013-06-08]. Dostupné z: http://europa.eu/rapid/press-release_IP-091451_cs.htm?locale=fr#PR_metaPress_Release_bottom.

TVRDÁ, M.; ČECH, P. Úprava právního jednání v novém občanském zákoníku. *Legal News* 9/2011, periodikum advokátní kanceláře Glatzova & Co., dostupné z: <http://www.glatzova.com/files/download/glatzova-newsletter-legal-news-zari-2011.pdf>.

UHL, P. Arbitráž jako symbol hranic práva a jeho proměny. In: *JINÉ PRÁVO* [online]. 2010 [cit. 2013-04-20]. Dostupné z: <http://jinepravo.blogspot.cz/2010/03/arbitraz-jako-symbol-hranic-prava-jeho.html>.

VRCHA, P. K problematice určení (jmenování) rozhodce a stanovení procesních pravidel rozhodčího řízení. In: *Právní rádce*. [online]. 2010 [cit. 2013-01-13]. Dostupné z: <http://pravniradce.ihned.cz/c1-41717740-k-problematice-urceni-jmenovani-rozhodce-a-stanoveni-procesnich-pravidel-rozhodciho-rizeni>.

VRCHA, P. Přípomínky k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb. In: *vrcha.webnode.cz*. [online]. 2010 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/pripominky-k-navrhu-zakona-kterym-se-meni-zakon-c-216-1994-sb-1/>.

VRCHA, P. Rozhodci sui generis? In: *vrcha.webnode.cz*. [online]. 2012 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-sui-generis-/>.

VRCHA, P. Rozhodčí doložky, rozhodnutí velkého senátu a protiargumenty. In: *vrcha.webnode.cz*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/rozhodci-dolozky-rozhodnuti-velkeho-senatu-a-protiargumenty1/>.

VRCHA, P. Velký senát Nejvyššího soudu ČR bude rozhodovat o problematice rozhodčích doložek. In: *vrcha.webnode.cz*. [online]. 2011 [cit. 2012-04-29]. Dostupné z: <http://vrcha.webnode.cz/news/velky-senat-nejvyssiho-soudu-cr-bude-rozhodovat-o-problematice-rozhodcich-dolozek/>.

Výhody řízení. In: *ROZHODČÍ SOUD při IAL SE* [online]. 2013 [cit. 2013-06-23]. Dostupné z: <http://www.rozhodcisoud.net/cz/sekce/vyhody22-265/>.

FINANČNÍ GRAMOTNOST - Kvantitativní výzkum pro MF. In: *Ministerstvo financí ČR* [online]. 2010 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: http://www.mfcr.cz/cps/rde/xbcr/mfcr/CNB_FG_v_CR_2010.pdf.

Právní předpisy:

Doporučení Komise č. 98/257/ES, *o zásadách pro orgány příslušné pro mimosoudní řešení spotřebitelských sporů.*

Směrnice Rady č. 93/13/EHS, *o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách.*

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., *Ústava České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., *o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 99/1963 Sb., *občanský soudní řád*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 40/1964 Sb., *občanský zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 513/1991 Sb., *obchodní zákoník*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 216/1994 Sb., *o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 120/2001 Sb., *o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 6/2002 Sb., *o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů (zákon o soudech a soudcích)*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 145/2010 Sb., *o spotřebitelském úvěru a o změně některých zákonů*, ve znění pozdějších předpisů.

Zákon č. 19/2012, *kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů.*

Zákon č. 89/2012 Sb., *občanský zákoník.*

Legislativní dokumenty (důvodové zprávy, stenoprotokoly apod.):

Důvodová zpráva k zákonu č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a výkonu rozhodčích nálezů, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1136/0.

Důvodová zpráva k zákonu č. 367/2000 Sb., kterým se mění zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 465/0.

Důvodová zpráva k zákonu č. 56/2006 Sb., kterým se mění zákon č. 256/2004 Sb., o podnikání na kapitálovém trhu, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1061/0.

Důvodová zpráva k zákonu č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/0.

Důvodová zpráva k zákonu č. 89/2012 Sb., občanský zákoník, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 362/0 nebo z: http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymce-storage/files/2011/OZ_Duvodova_zprava_11042011.pdf.

Důvodová zpráva k vládnímu návrhu zákona, kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím rekodifikace soukromého práva, dostupná z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 930/0.

Předkládací zpráva a návrh novely zákona o rozhodčím řízení z roku 2010 s důvodovou zprávou. In: *Knihovna připravované legislativy*, dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>, č. j. 183/2010-LO-SP/.

Usnesení hospodářského výboru ze dne 12. 3. 2010, dostupné z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 1048/1.

Usnesení Senátu k Novele ze dne 7. 12. 2011, dostupné z: www.psp.cz jako sněmovní tisk č. 371/5.

Vypořádání připomínek k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích. In: *Knihovna připravované legislativy* [online]. 2011, [cit. 2012-05-05]. Dostupné z: <http://eklep.vlada.cz/eklep/page.jsf>.

Vystoupení J. Nováka v Poslanecké sněmovně dne 1. 11. 1994, bod programu IV. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 1994 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/024schuz/s024003.htm#r3>

Vystoupení V. Řezáče v Poslanecké sněmovně dne 1. 11. 1994, bod programu IV. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 1994 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/1993ps/stenprot/024schuz/s024003.htm#r3>

Vystoupení J. Dienstbiera v Poslanecké sněmovně dne 20. 12. 2011, bod programu 146. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032290.htm#r1>.

Vystoupení J. Pospíšila v Poslanecké sněmovně dne 20. 12. 2011, bod programu 146. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/032schuz/s032290.htm#r1>.

Vystoupení J. Pospíšila v Poslanecké sněmovně dne 17. 6. 2011, bod programu 52. In: *Poslanecká sněmovna* [online]. 2011 [cit. 2013-03-14]. Dostupné z: <http://www.psp.cz/eknih/2010ps/stenprot/019schuz/s019253.htm#r2>.

Judikatura:

Ústavní soud ČR⁶⁰⁰

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 544/2000 ze dne 12. 3. 2001.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 625/03 ze dne 11. 4. 2004.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 167/04 ze dne 12. 5. 2004.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. 87/04 ze dne 6. 4. 2005.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 709/05 ze dne 25. 4. 2006.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3/06 ze dne 6. 11. 2007.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 1882/07 ze dne 19. 6. 2008.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 342/09 ze dne 15. 6. 2009.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 3227/07 ze dne 8. 3. 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2164/10 ze dne 1. 11. 2011.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. I. ÚS 199/11 ze dne 26. 1. 2012.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. 2735/11 ze dne 3. 4. 2012.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. III. ÚS 1624/12 ze dne 27. 9. 2012.

Nález Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 3779/11 ze dne 10. 1. 2013.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 249/97 ze dne 26. 2. 1998.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 101/01 ze dne 18. 6. 2001.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 174/02 ze dne 15. 7. 2002.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 601/05 ze dne 19. 10. 2006.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 530/06 ze dne 10. 11. 2006.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 2682/08 ze dne 6. 11. 2008.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. IV. ÚS 189/10 ze dne 10. 5. 2010.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. 2744/10 ze dne 29. 9. 2010.

⁶⁰⁰ Rozhodnutí Ústavního soudu ČR dostupná z: <http://nalus.usoud.cz/Search/Search.aspx>.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. Pl. ÚS 1/10 ze dne 9. 2. 2011.

Usnesení Ústavního soudu ČR sp. zn. II. ÚS 3057/10 ze dne 5. 10. 2011.

Nejvyšší soud ČR⁶⁰¹

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 538/2003 ze dne 25. 10. 2004.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 1420/2005 ze dne 30. 11. 2005.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Odo 1528/2005 ze dne 25. 4. 2007.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 1201/2007 ze dne 11. 6. 2008.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2312/2007 ze dne 21. 1. 2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 29 Cdo 504/2007 ze dne 25. 2. 2009.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3749/200á ze dne 26. 5. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 1201/2009 ze dne 29. 6. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2929/2009 ze dne 19. 10. 2010.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 4112/2009 ze dne 23. 2. 2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3744/2009 ze dne 28. 4. 2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 4831/2010 ze dne 30. 8. 2011.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 4706/2010 ze dne 28. 3. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 30 Cdo 2373/2012 ze dne 26. 9. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 854/2012 ze dne 28. 11. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 4968/2010 ze dne 18. 12. 2012.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2628/2010 ze dne 22. 1. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 3527/2010 ze dne 22. 1. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 23 Cdo 2406/2011 ze dne 27. 3. 2013.

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 1201/2012 ze dne 20. 6. 2013.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 2020/98 ze dne 14. 4. 1999.

⁶⁰¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu ČR dostupná z: <http://www.nsoud.cz/>.

Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 21 Cdo 486/2002 ze dne 5. 12. 2002.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Odo 29/2005 ze dne 16. 3. 2005.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 32 Cdo 2282/2008 ze dne 31. 7. 2008.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 5129/2007 ze dne 29. 9. 2009.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 3284/2008 ze dne 31. 8. 2010.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 31 Cdo 1945/2010 ze dne 11. 5. 2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1854/2010 ze dne 24. 8. 2011.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 3721/2011 ze dne 22. 2. 2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 1852/2010 ze dne 26. 3. 2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 20 Cdo 2487/2010 ze dne 16. 8. 2012.
Usnesení Nejvyššího soudu ČR sp. zn. 33 Cdo 3547/2012 ze dne 24. 1. 2013.

ESD (soudní rozhodnutí vč. stanovisek generálních advokátů)⁶⁰²

Rozsudek ESD ve věci 14/83, *Sabine von Colson a Elisabeth Kamann v. Land Nordrhein-Westfalen*, ze dne 10. 4. 1984.

Rozsudek ESD ve věci C-126/97, *Eco Swiss China Time Ltd v. Benetton International NV*, ze dne 1. 6. 1999.

Rozsudek ESD ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*, ze dne 27. 6. 2000.

Rozsudek ESD ve spojených věcech C-541/99 a C-542/99, *Cape Snc proti Idealservice Srl (C-541/99) a Idealservice MN RE Sas v. OMAI Srl (C-542/99)*, ze dne 22. 11. 2001.

Rozsudek ESD ve věci C-478/99, *Komise Evropských společenství v. Švédské království*, ze dne 7. 5. 2002.

Rozsudek ESD ve věci C-473/00, *Cofidis SA v. Jean-Louis Fredout*, ze dne 21. 11. 2002.

Rozsudek ESD ve věci C-237/02, *Freiburger Kommunalbauten GmbH Baugesellschaft & Co. KG v. Ludger Hofstetter, Ulrike Hofstetter*, ze dne 1. 4. 2004.

Rozsudek ESD ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL.*, ze dne 26. 10. 2006.

⁶⁰² Dostupné z: <http://eur-lex.europa.eu/>; popř. z: <http://curia.europa.eu>.

Rozsudek ESD ve věci C-243/08, *Pannon GSM Zrt. v. Erzsébet Suistikné Győrfi*, ze dne 4. 6. 2009.

Rozsudek ESD ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*, ze dne 6. 10. 2009.

Rozsudek ESD ve věci C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*, ze dne 9. 11. 2010.

Rozsudek ESD ve věci C-472/10, *Nemzeti Fogyasztóvédelmi Hatóság v. Invitel Távközlési Zrt.*, ze dne 26. 4. 2012.

Rozsudek ESD ve věci C-415/11, *Mohamed Aziz v. Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona i Manresa (Catalunyacaixa)*, ze dne 14. 3. 2013.

Stanovisko generálního advokáta Saggio přednesené dne 16. 12. 1999 ve věci C-240/98 až C-244/98, *Océano Grupo Editorial a Salvat Editores*.

Stanovisko generálního advokáta Jacobse přednesené dne 21. 3. 2002 ve věci C-50/00 P, *Unión de Pequeños Agricultores v. Rada*.

Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzana přednesené dne 18. 4. 2002 ve věci C-473/00, *Cofidis SA v. Jean-Louis Fredout*.

Stanovisko generálního advokáta Antonia Tizzana přednesené dne 27. 4. 2006 ve věci C-168/05, *Mostaza Claro v. Centro Móvil Milenium SL*.

Stanovisko generálního advokáta M. Poiarese Madura přednesené dne 1. 3. 2007 ve věci C-222-225/05, *J. van der Weerd*.

Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 14. 5. 2009 ve věci C-40/08, *Asturcom Telecomunicaciones SL v. Cristina Rodríguez Nogueira*.

Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 29. 10. 2009 ve věci C-484/08, *Caja de Ahorros y Monte de Piedad de Madrid v. Asociación de Usuarios de Servicios Bancarios*.

Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 6. 7. 2010 ve věci C-137/08, *VB Pénzügyi Lízing Zrt. v. Ferenc Schneider*.

Stanovisko generální advokátky Verici Trstenjak přednesené dne 14. 2. 2012 ve věci C-618/10, *Banco Español de Crédito, SA v. Joaquín Calderón Caminovi*.

Usnesení ESD ve věci C-76/10, *Pohotovost' s.r.o. v. Iveta Korčková*, ze dne 16. 11. 2010.

ESLP⁶⁰³

Rozhodnutí ESLP ve věci *Axelsson et al. v. Švédsko*, stížnost č. 11960/86, ze dne 13. 7. 1990.

Rozhodnutí ESLP ve věci *Osmo Suovaniemi et al. v. Finsko*, stížnost č. 31737/96, ze dne 23. 2. 1999.

Ostatní judikatura

Rozhodnutí Nejvyššího soudu USA ve věci *Allied-Bruce - Terminix Cos. v. Dobson* (93-1001), 513 U.S. 265 (1995).⁶⁰⁴

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. j. 12 VSOL 59/2011-102 (KSBR 30 INS 685/2011) ze dne 16. 2. 2012.⁶⁰⁵

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. j. 12 VSOL 8/2011-64 (KSOL 16 INS 3663/2010) ze dne 15. 12. 2011.⁶⁰⁶

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. j. 11 VSOL 51/2012-60 (KSOS 22 INS 2900/2011) ze dne 22. 11. 2012.⁶⁰⁷

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. j. 17 VSOL 28/2011-88 (KSOS 10 INS 4731/2010) ze dne 27. 3. 2012.⁶⁰⁸

Rozsudek Vrchního soudu v Olomouci č. j. 13 VSOL 63/2012 (KSOS 10 INS 12889/2010) ze dne 19. 2. 2013.⁶⁰⁹

Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 9 Cmo 363/2009 ze dne 15. 6. 2010.⁶¹⁰

Rozsudek Krajského soudu v Brně sp. zn. 44 Co 246/2010 ze dne 27. 9. 2011.⁶¹¹

Rozsudek Okresního soudu v Chebu sp. zn. 15 C 410/2009 ze dne 31. 5. 2010.⁶¹²

Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 6 Cdo 105/2011 ze dne 10. 10. 2012.⁶¹³

Usnesení Nejvyššího soudu Slovenské republiky sp. zn. 3 Cdo 46/2012 ze dne 10. 1. 2013.⁶¹⁴

⁶⁰³ Dostupné z: www.echr.coe.int.

⁶⁰⁴ Dostupné z: <http://www.law.cornell.edu/supct/html/93-1001.ZO.html>.

⁶⁰⁵ Rozhodnutí dostupné z: <https://isir.justice.cz/isir/common/index.do>.

⁶⁰⁶ Tamtéž.

⁶⁰⁷ Tamtéž.

⁶⁰⁸ Tamtéž.

⁶⁰⁹ Tamtéž.

⁶¹⁰ Rozsudek zveřejněný v časopise *Právní rozhledy* 24/2010.

⁶¹¹ Rozsudek zveřejněný v časopise *Právní rozhledy* 3/2012.

⁶¹² Rozsudek zveřejněný v časopise *Právní rozhledy* 16/2010.

⁶¹³ Dostupné z: www.nssr.gov.sk.

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 12 Cmo 496/2008 ze dne 28. 5. 2009.⁶¹⁵

Usnesení Vrchního soudu v Praze sp. zn. 7 Cmo 136/2010 ze dne 22. 7. 2010.⁶¹⁶

⁶¹⁴ Dostupné z: www.nssr.gov.sk.

⁶¹⁵ Usnesení uveřejněno ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek 5-6/2010 pod č. 45.

⁶¹⁶ Rozsudek zveřejněný v časopise Soudní rozhledy 3/2011.

Seznam příloh

1. Návrh zákona č. 19/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, v původním znění, ve kterém byl postoupen do připomínkového řízení.
2. Doporučená rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv.

Příloha č. 1

N á v r h

ZÁKON

ze dne ... 2011,

kterým se mění zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů a zákon č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna zákona o rozhodčím řízení

Čl. I

Zákon č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění zákona č. 245/2006 Sb., zákona č. 296/2007 Sb. a zákona č. 7/2009 Sb., se mění takto:

1. V § 2 odst. 1 se slova „k jejichž projednání a rozhodnutí by jinak byla dána pravomoc soudu,“ zrušují.

2. V § 3 se doplňují odstavce 3 až 5, které včetně poznámky pod čarou zní:

„(3) Sjednává-li se rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv⁷⁾, musí být sjednána na samostatné listině obsahující podpisy smluvních stran; jinak je neplatná.

(4) Rozhodčí smlouva podle odstavce 3 musí obsahovat také informace o

- a) tom, zda o sporu rozhoduje jeden nebo více rozhodců nebo stálý rozhodčí soud,
- b) způsobu zahájení rozhodčího řízení,
- c) veškerých předpokládaných nákladech, které mohou spotřebiteli v rozhodčím řízení vzniknout,
- d) místu konání rozhodčího řízení,
- e) způsobu doručení rozhodčího nálezu spotřebiteli,
- f) tom, zda může být rozhodčí nález přezkoumán jinými rozhodci či nikoliv a
- g) tom, že pravomocný rozhodčí nález je soudně vykonatelný

(5) Ministerstvo spravedlnosti může stanovit prováděcím právním předpisem vzorovou rozhodčí smlouvu sjednávanou pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv.

3. V § 4 odstavec 2 zní:

„(2) Cizinec může vykonávat funkci rozhodce, jestliže splňuje podmínku zletilosti a způsobilosti k právním úkonům, přičemž podmínka zletilosti a způsobilosti k právním úkonům se řídí

právním řádem státu, jehož je příslušníkem. Stačí však, má-li takováto osoba způsobilost k právním úkonům podle práva České republiky.“

4. V § 4 se doplňují odstavce 3 a 4, které zní:

„(3) Rozhodcem ve sporech ze spotřebitelských smluv může být jen osoba, která je bezúhonná, má vysokoškolské vzdělání a je zapsána v seznamu rozhodců.

(4) Podmínku bezúhonnosti podle odstavce 3 nespĺňuje v případech rozhodců, kteří jsou občany České republiky ten, kdo byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj podle zvláštního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí, jako by nebyl odsouzen. V případě cizinců se za bezúhonného považuje ten, na něhož se jako na bezúhonného hledí dle právního řádu státu, jehož je příslušníkem. Není-li možné předložit potvrzení o bezúhonnosti vydané příslušným orgánem státu, jehož je rozhodce příslušníkem, je možné toto nahradit čestným prohlášením rozhodce.“

5. V § 6 odst. 2 se věta třetí nahrazuje větami „Nelze-li zjistit bydliště rozhodce ani po vynaložení přiměřeného úsilí nebo nemá-li rozhodce bydliště na území České republiky, rozhoduje o zproštění mlčenlivosti předseda okresního soudu, v jehož obvodu byl vydán rozhodčí nález. Pokud nelze zjistit ani místo vydání nálezu nebo nebyl-li nález vydán v České republice, rozhoduje předseda obvodního soudu pro Prahu 1.“

6. V § 7 odst. 1 se za větu první vkládá věta, která zní „Rozhodce může být určen i všeobecnými pravidly pro rozhodčí řízení podle § 19 odst. 4.“

7. § 8 zní:

„§ 8

„(1) Rozhodce je vyloučen z projednávání a rozhodnutí věci, jestliže se zřetelem na jeho poměr k věci, k účastníkům nebo k jejich zástupcům je tu důvod pochybovat o jeho nepodjatosti.

(2) Ten, kdo má být nebo byl určen nebo jmenován rozhodcem, musí bez odkladu stranám nebo soudu oznámit všechny okolnosti, které by mohly vzbudit oprávněné pochybnosti o jeho nepodjatosti a pro něž by byl jako rozhodce vyloučen.

(3) Při rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv je rozhodce povinen při prvním úkonu ve věci stranám sdělit, zda v posledních třech letech rozhodoval spor ve věci některé ze stran.“

8. V § 13 odst. 1 zní:

„(1) Stálé rozhodčí soudy mohou být zřízeny pouze zákonem nebo jen tehdy, pokud jejich zřízení výslovně připouští jiný zákon.“

9. V § 19 odst. 1 se za větu první vkládá věta, která zní „V případě, že se jedná o spor ze spotřebitelské smlouvy, nesmí být taková dohoda pro spotřebitele nevýhodná.“

10. V § 19 odst. 2 se za slova „podle odstavce 1“ vkládají slova „nebo není určen postup podle odstavce 4“.

11. V § 19 se doplňuje odstavec 4, který zní „Strany mohou určit postup také ve všeobecných pravidlech rozhodčího řízení, pokud jsou k rozhodčí smlouvě tato pravidla přiložena.“

12. § 23 zní:

„Rozhodnutí

§ 23

Rozhodčí řízení končí

- a) právní mocí rozhodčího nálezu, nebo
- b) doručením usnesení v těch případech, kdy se nevydává rozhodčí nález; usnesení musí být podepsáno, odůvodněno a doručeno jako rozhodčí nález; je-li žaloba podaná u stálého rozhodčího soudu vzata zpět ještě před ustavením senátu nebo jmenováním rozhodce, vydává a podepisuje usnesení o zastavení řízení předseda stálého rozhodčího soudu.“
13. V § 25 odst. 3 se doplňuje věta, která zní „Ve sporech ze spotřebitelských smluv se rozhodci řídí vždy pouze hmotným právem pro spor rozhodným.“.
14. V § 31 písm. b) se za slova „rozhodčí smlouva“ vkládají slova „neobsahuje náležitosti uvedené v § 3 odst. 4, nebo jsou tyto náležitosti neúplné nebo nepravdivé, nebo rozhodčí smlouva“.
15. V § 31 písm. f) se na konci textu doplňují slova „nebo rozhodce nebo stálý rozhodčí soud rozhodoval spor ze spotřebitelské smlouvy v rozporu s hmotným právem pro spor rozhodným,“.
16. V § 33 se doplňuje věta „To neplatí, jde-li o spory ze spotřebitelských smluv.“.
17. V § 34 se doplňuje odstavec 3, který zní:
- „(3) Zruší-li soud rozhodčí nález z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f) a v rozhodčím řízení vystupoval rozhodce zapsaný do seznamu rozhodců, informuje o této skutečnosti Ministerstvo spravedlnosti (dále jen „ministerstvo“).“.
18. V § 35 odst. 1 se za písmeno a) vkládá písmeno b), které zní:
- „b) jsou důvody pro zrušení rozhodčího nálezu vydaném ve sporu ze spotřebitelské smlouvy podle § 31 písm. a) až d),“.
- Dosavadní písmena b) a c) se označují jako písmena c) a d).
19. Za část čtvrtou se vkládá část pátá, která zní:

„ČÁST PÁTÁ

Seznam rozhodců

§ 35a

- (1) Ministerstvo vede seznam rozhodců.
- (2) Seznam rozhodců je veřejně přístupný. Každý má právo do něj nahlížet a pořizovat si z něj kopie a výpisy.
- (3) Do seznamu se zapisují
- a) jméno, příjmení, rodné číslo, popřípadě datum narození, nebylo-li rodné číslo přiděleno, trvalý pobyt, popřípadě místo výkonu činnosti, pokud se liší od trvalého pobytu,

- b) den zápisu do seznamu,
- c) státní příslušnost, je-li jiná než česká,
- d) den a důvod vyškrtnutí ze seznamu.

§ 35b

Zápis do seznamu rozhodců

(1) Ministerstvo na žádost do seznamu rozhodců zapíše fyzickou osobu, která

- a) je způsobilá být rozhodcem podle tohoto zákona,
- b) je bezúhonná,
- c) získala vysokoškolské vzdělání v České republice nebo v zahraničí, pokud mezinárodní smlouva, kterou je Česká republika vázána, uznání takového vzdělání stanoví, anebo které bylo toto vzdělání uznáno podle jiného právního předpisu upravujícího uznávání odborných kvalifikací,
- d) nebyla v posledních 5 letech vyškrtuta ze seznamu rozhodců,
- e) uhradila ministerstvu poplatek ve výši 5 000 Kč.

(2) K žádosti podle odstavce 1 doloží uchazeč o zápis do seznamu rozhodců

- a) čestné prohlášení, že je plně způsobilý k právním úkonům,
- b) výpis z rejstříku trestů ne starší než 3 měsíce nebo čestné prohlášení podle § 4 odst. 4,
- c) ověřenou kopii dokladu o nejvyšším dosaženém vzdělání a
- d) doklad prokazující zaplacení poplatku za zápis do seznamu.

(3) Zápis do seznamu rozhodců provede ministerstvo bez zbytečného odkladu, pokud uchazeč splňuje všechny podmínky uvedené v odstavci 1. Ministerstvo vydá rozhodci zapsanému do seznamu nejpozději do 30 dnů od zápisu osvědčení.

§ 35c

Vyškrtnutí ze seznamu rozhodců

(1) Ministerstvo vyškrtne ze seznamu rozhodce, který

- a) zemřel nebo byl prohlášen za mrtvého,
- b) byl pravomocně odsouzen za trestný čin, jestliže se na něj podle zvláštního předpisu nebo rozhodnutí prezidenta republiky nehledí, jako by nebyl odsouzen,
- c) byl pravomocně zbaven nebo omezen ve způsobilosti k právním úkonům,
- d) přestal splňovat podmínku způsobilosti být rozhodcem podle jiných právních předpisů²⁾,
- e) podal ministerstvu písemnou žádost o vyškrtnutí ze seznamu, a to k poslednímu dni kalendářního měsíce následujícího po měsíci, ve kterém byla žádost doručena.

(2) Ministerstvo může rozhodnout o vyškrtnutí rozhodce ze seznamu, pokud opakovaně

- a) i přes písemné upozornění ministerstva porušil povinnosti stanovené tímto zákonem,
- b) působil jako rozhodce v rozhodčím řízení, kde byl vydaný rozhodčí nález zrušen soudem z důvodů uvedených v § 31 písm. a), b), c), e) nebo f).

(3) Ministerstvo může rozhodnout o dočasném vyškrtnutí rozhodce,

- a) proti kterému bylo zahájeno trestní řízení, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí,
- b) bylo-li zahájeno řízení o jeho způsobilosti k právním úkonům, a to nejdéle do dne, kdy nabude právní moci rozhodnutí, kterým se toto řízení končí.

(4) O vyškrtnutí podle odstavce 1 písm. b) až e) ze seznamu rozhodců vyrozumí ministerstvo do 30 dnů toho, jehož se vyškrtnutí týká. Vyškrtnutí podle odstavce 2 nebo dočasné vyškrtnutí podle odstavce 3 zaznamená ministerstvo v seznamu rozhodců bez zbytečného odkladu od právní moci rozhodnutí o vyškrtnutí nebo dočasném vyškrtnutí.“

§ 35d

Informační povinnosti

Rozhodce je povinen oznámit ministerstvu bez zbytečného odkladu, nejpozději však do 8 dnů, veškeré změny údajů, které jsou uvedeny v seznamu a veškeré změny skutečností, na jejichž základě byl zapsán do seznamu.“

Dosavadní část pátá až osmá se označuje jako část šestá až devátá.

Čl. II

Přechodná ustanovení

1. Postupu podle zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona se použije i na rozhodčí řízení zahájená přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, právní účinky úkonů, které v rozhodčím řízení nastaly přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, zůstávají zachovány.

2. Rozhodci mohou postupovat podle všeobecných pravidel rozhodčího řízení jen tehdy, pokud tato pravidla splňují podmínky stanovené zákonem č. 216/1994 Sb., ve znění účinném ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

3. Platnost rozhodčí smlouvy se posuzuje podle zákona č. 216/1994 Sb., ve znění účinném v době uzavírání rozhodčí smlouvy.

4. Rozhodce ve sporu ze spotřebitelské smlouvy nemusí splňovat podmínku zápisu do seznamu rozhodců podle tohoto zákona po dobu šesti měsíců ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona.

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o správních poplatcích

Čl. III

V příloze zákona č. 634/2004 Sb., o správních poplatcích, ve znění zákona č. 217/2005 Sb., zákona č. 228/2005 Sb. a zákona č. 361/2005 Sb., se v položce 10 doplňuje písmeno f), které zní:

„f) zápis do seznamu rozhodců Kč 5 000,-“.

ČÁST TŘETÍ

ÚČINNOST

Čl. IV

Tento zákon nabývá účinnosti prvním dnem třetího měsíce následujícího po dni vyhlášení.

Příloha č. 2

Doporučená rozhodčí smlouva pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv⁶¹⁷

(v případě, že nerozhoduje stálý rozhodčí soud)

.....

a

.....

uzavřeli níže uvedeného dne, měsíce a roku v souladu s § 3 odst. 3 a 5 zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, ve znění pozdějších předpisů, níže uvedenou rozhodčí smlouvu:

I. Rozhodčí smlouva

Veškeré spory vznikající ze smlouvy uzavřené mezi..... dne..... a v souvislosti s ní budou rozhodovány s konečnou platností [jedním rozhodcem]⁶¹⁸ [třemi rozhodci] [určeným/i podle článku II. odst. 1] [určeným/i způsobem uvedeným v pravidlech pro rozhodčí řízení, která jsou k této rozhodčí smlouvě přiložena (dále jen „Pravidla“)] (dále jen [„rozhodce“] či [„rozhodčí senát“]) v rozhodčím řízení [vedeném podle Pravidel].

Místem konání rozhodčího řízení je, Česká republika.

II. Další informace podle zákona o rozhodčím řízení

1. Rozhodce/rozhodci

[Rozhodcem/rozhodci bude/budou:] [Rozhodce/rozhodci bude/budou určeni následující osobou:]

Rozhodcem může být pouze osoba zapsaná na seznamu rozhodců, kteří mohou být určeni rozhodčí doložkou pro rozhodování sporů ze spotřebitelských smluv, vedeného Ministerstvem spravedlnosti ČR.

2. Způsob zahájení a forma vedení rozhodčího řízení:

Rozhodčí řízení se zahajuje doručením písemné žaloby na adresu..... [V průběhu rozhodčího řízení nařídí [rozhodce] [rozhodčí senát] alespoň jedno ústní jednání.]

[Rozhodce nemusí nařídít ústní jednání v případě, kdy mezi účastníky nejsou sporné skutečnosti, které jsou významné pro rozhodnutí. Ústní jednání však bude nařízeno vždy, pokud o to účastník požádá nebo to rozhodce považuje za vhodné.]

⁶¹⁷ Ministerstvo spravedlnosti ČR na svých internetových stránkách (www.justice.cz) zveřejnilo tuto vzorovou rozhodčí smlouvu. Jedná se o text doporučené rozhodčí smlouvy pro řešení sporů ze spotřebitelských smluv v případě, že nerozhoduje stálý rozhodčí soud. Tato vzorová rozhodčí smlouva splňuje zákonem stanovené požadavky na rozhodčí doložky. Znění není nikterak závazné.

⁶¹⁸ Text v hranatých závorkách představuje alternativní možnosti. Použije se vždy jen text jedné alternativní možnosti.

3. Odměna rozhodce, náklady řízení a jejich přiznání:

Rozhodce/i má/mají právo na odměnu ve výši

Spotřebiteli mohou v rozhodčím řízení vzniknout mj. následující náklady řízení: odměna rozhodce/rozhodců, příp. poplatek za rozhodčí řízení ve výši ..., odměna zástupce (advokáta), hotové výdaje účastníka a jeho zástupce, ušlý výdělek účastníka a jeho zástupce, náklady důkazů (znaleckého posudku) apod.

Rozhodce může přiznat straně, která měla ve věci plný nebo částečný úspěch, náhradu nákladů řízení, a to přiměřeně podle pravidel stanovených v §§ 142 až 151 zákona č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů.

4. Místo konání rozhodčího řízení

Ústní jednání se bude konat v, Česká republika.

5. Způsob doručení rozhodčího nálezu

Stejnopis rozhodčího nálezu se doručuje stranám, nebo mají-li zástupce jejich zástupcům, poštou do vlastních rukou.

6. Vykonatelnost rozhodčího nálezu:

Pravomocný rozhodčí nález je vykonatelný.

V dne.....

.....

podpis

.....

podpis

Abstrakt

Cílem této diplomové práce nazvané „*Rozhodčí doložky ve spotřebitelských sporech*“, je potvrdit či vyvrátit hypotézu, dle které je možné platně uzavřít rozhodčí doložku se spotřebitelem, a pokud hypotéza bude potvrzena, stanovit, jaké požadavky musí být splněny.

Práce se skládá z úvodu, pěti kapitol a závěru. Každá kapitola pojednává o rozdílném tématu týkajícím se problematiky rozhodčích doložek ve spotřebitelských sporech.

První kapitola je úvodní a vymezuje klíčové pojmy, které jsou v práci dále užívány. Vysvětlen je pojem „spotřebitelský spor“, „rozhodčí doložka“ a „ochrana spotřebitele jakožto slabší smluvní strany“.

Druhá kapitola se zabývá obecně přípustností rozhodčích doložek pro řešení spotřebitelských sporů. Tato kapitola je rozdělena na tři části. V první z nich je rozebrán evropský a americký přístup k rozhodčím doložkám. Druhá část se pak zabývá možným posouzením rozhodčí doložky jako nepřiměřeného smluvního ujednání ve smyslu směrnice Rady č. 93/13/EHS, o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, ze dne 5. 4. 1993, a to se zohledněním relevantní evropské judikatury. Řešena je taktéž otázka implementace uvedené Směrnice do českého právního řádu. Tato druhá část pojednává o jednotlivých aspektech, které činí smluvní ujednání nepřiměřené, a to o osobní působnosti, neindividuálním sjednání, rozporu s požadavkem přiměřenosti a významné nerovnováze v právech a povinnostech stran. Následně text zmiňuje problematiku přílohy uvedené Směrnice a otázku nezávaznosti nepřiměřeného ujednání. Poslední třetí část se pak zabývá otázkou přezkumu rozhodčích doložek ze strany státních soudů.

Třetí až pátá kapitola vychází ze zákona č. 216/1994 Sb., o rozhodčím řízení a o výkonu rozhodčích nálezů, jakožto základního vnitrostátního předpisu upravujícího danou problematiku, a z vnitrostátní judikatury. Tyto kapitoly se zaměřují především na změny, které přinesla Novela účinná od 1. 4. 2012, jež do zákona o rozhodčím řízení zakotvila ochranu spotřebitele.

Třetí kapitola se zabývá úpravou rozhodčích doložek a je rozdělena na čtyři části, jež pojednávají o požadavku samostatného uzavření rozhodčí doložky,

předsmluvní informační povinnosti, specifických požadavcích na obsah rozhodčí doložky a také o možných vlivech zahraničních úprav.

Následující kapitola se zabývá požadavky na osobu rozhodce. Tato kapitola je rozdělena na pět částí. Nejprve je pojednáno o institutu zápisu do seznamu rozhodců, dále pak o kvalifikačních požadavcích či o otázce určení rozhodce a jeho nezávislosti a nestrannosti. Upozorněno je také na problematiku klamavého označení arbitrážních center.

Poslední kapitola se věnuje procesněprávním požadavkům na spotřebitelské rozhodčí doložky vyplývajícím převážně z judikatury. Řešena je otázka spravedlivého procesu, jakož i požadavek, aby byla spotřebiteli v rozhodčím řízení zaručena srovnatelná práva jako v řízení před státním soudem. Zmíněna je i problematika pravidel pro postup v řízení.

V závěru je pak konstatováno potvrzení hypotézy, tj. že je skutečně možné se spotřebitelem platně sjednat rozhodčí doložku. Předpokladem platnosti je však splnění požadavků vyplývajících z právních předpisů jakož i z judikatury.

Abstract

The purpose of my thesis, which is named “*Arbitration clauses in consumer disputes*”, is to confirm or rebut the hypothesis that valid pre-dispute arbitration agreement can be concluded with a consumer, and if the hypothesis is confirmed, what requirements have to be met.

The text is composed of five chapters, the introduction, and the conclusion, and each of the chapters deals with different aspects of arbitration clauses in consumers’ disputes.

Chapter One is introductory and defines the terminology used in the thesis, such as the consumer dispute, the arbitration clause, and the protection of the consumer as the weaker party.

Chapter Two concerns the admissibility of an arbitration clause for the settlement of consumer disputes. This chapter is subdivided into three parts. The first part describes the European and the American points of view of pre-dispute arbitration agreements. The second part examines the arbitration clause as an unfair term according to the Council Directive 93/13/EEC of April 5th, 1993 on unfair terms in consumer contracts and with regard to the related case law of the Court of Justice of the European Union and its implementation into the Czech legal system. This part describes the personal applicability, non-individual negotiation, non-fulfillment of the requirement of good faith, and significant imbalance in the parties' rights and obligations arising under the contract. Subsequently, it deals with the annex of the directive and non-binding nature of unfair terms. The third part investigates the review of the arbitration clause by courts.

Chapters Three to Five are based on Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration and Enforcement of Arbitral Awards, which is the fundamental legal regulation governing the topic of my research, and on the Czech case law. These chapters focus on the amendment of Act No. 216/1994 Coll., on Arbitration and Enforcement of Arbitral Awards, which has come into force on April 1st, 2012 and which introduce the protection of consumer into this Act.

Chapter Three investigates the regulations of the arbitration clause and is subdivided into four parts which deal with the separate arrangement of the arbitration

clause, pre-contractual information duty, specific requirements for its content, and foreign influence.

The following chapter investigates the requirements for arbitrators and mentions the demand of entry in the register, education qualifications, the determination of arbitrator, and the independence and impartiality of arbitrator. The issue of the misleading signage of the centers of arbitration is mentioned as well.

Finally, Chapter Five reports on the requirements of arbitration proceedings on the consumer arbitration clause. This chapter is grounded on the Czech case law which says that fair trial and procedural rights as before the state's court have to be guaranteed to the consumer. In addition, the question of the rules of procedure is highlighted.

In conclusion, the confirmation of my hypothesis is stated. A valid conclusion of pre-dispute arbitration clause is possible. However, the requirements arising from the legal regulations and the case law have to be met.

Klíčová slova

Rozhodčí doložka

Spotřebitelské spory

Ochrana spotřebitele

Key words

Arbitration clause

Consumer disputes

Protection of consumer